

Պ Ա Բ Լ Ի Ա Ս Ի

Վ Ե Ր Գ Ի Լ Ե Ա Յ Ո Վ Ա Ր Ա Ր Ե Ւ

Ո Ռ Ը Ա Կ Ա Կ Ա Կ Ա Կ Ա Վ Բ

A. F. & S.

ՊՈՅԻՆՈՍԻ
Հայոց
ԱՐԴՔԻԵԵՑ ՄԵՐՈՎԵՒ

Մ Ը Կ Ա Ա Կ Ա Ն Ք

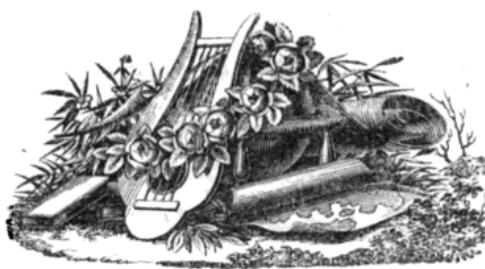
Հայոց Արքայի պատմութեան համար

Թարգմանեալք ի շախ Հայոց պատմութեան են համար
Մեկնութեամբ Բազանաթեալք

Ի Հ. ԱՐՄԵՆԻ ԿՈՄԻՏԱՍԱՑ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻԱՑ

ՄԻՒԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

132 + 55 p.

Ի Ա Ե Ւ Ե Տ Ի

Ի ՎԱՆՍ ՍՐԳՈՑՆ ԴԱ ԶԱՐՈՒ

1847

ՀԱՅՈՒԹ
ՀԱՅՈՒԹ

ԵՐԱՎՈՒՄԾԻՐԵՐ ԱՆՊՈՒՏՆԵՐ

Յ Ե Կ Ո Բ Տ Տ Զ

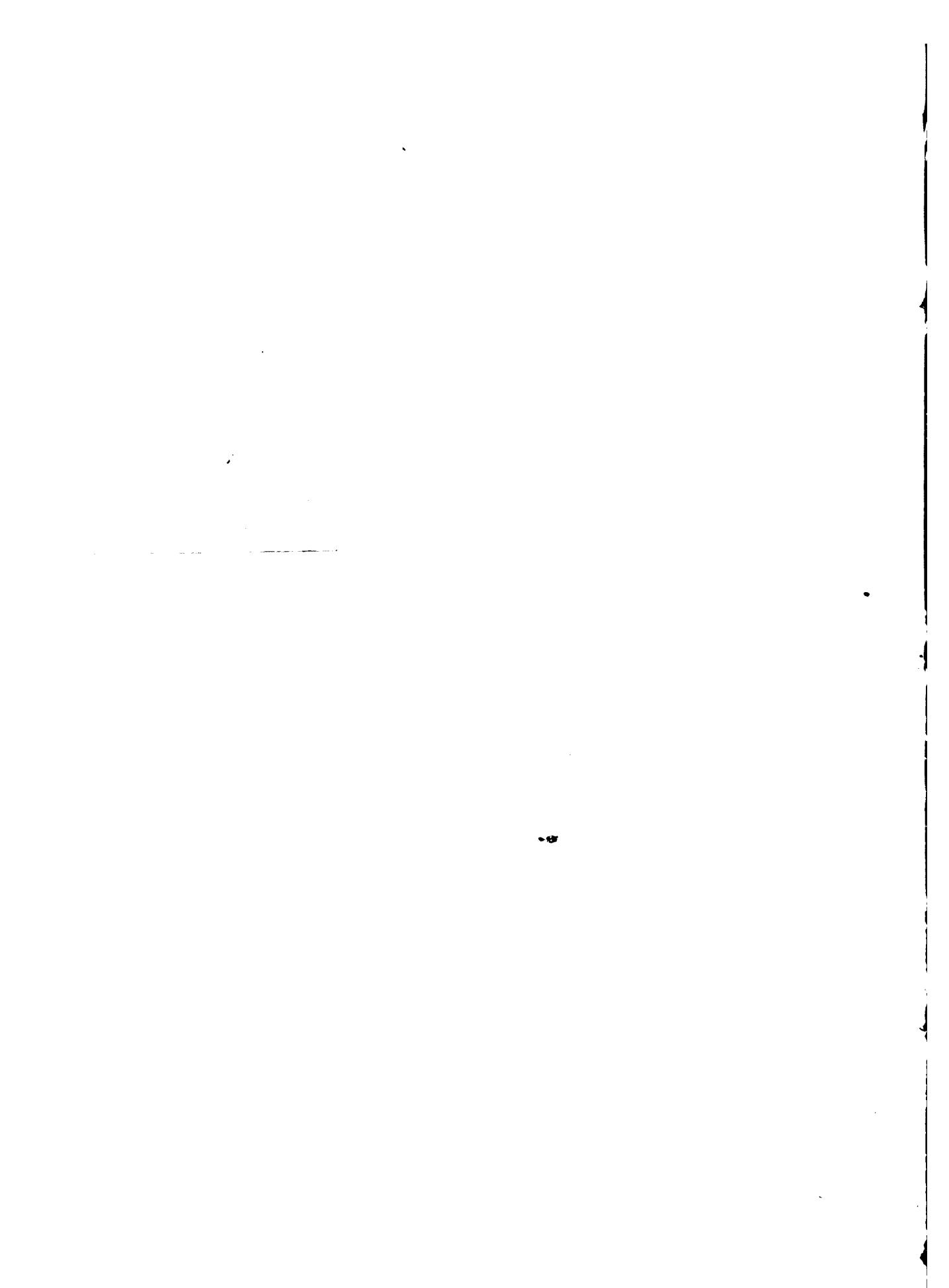
ՈՇՏՐԿԱՆ ԱՐՔՈՒԽՆԻ ԴՐԱՄԱՀԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ

ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ ԱՏԵՆԻՑ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԲՈՎՈՒՑ

ՏԱՐՓԵԼԻԴ դու յիմաստ և արուեստիս այս հըմուտ,
Որ ընդ բիւր նըշոյլս՝ ի գունջ հիւս Ճակատուդ՝ ի պլսակ՝
Եւսմ իսկ ուշ և պարապ բերեալ՝ ի Վէն մըտաղիւր,
Բաղրը հոմասեռից նուրբ հանձարով գերաթոիւ,
Ո՞ինչ պետական սուր դիտողին ատենակալ ընտրելց .
Վո՞ մեծ հողաթեք՝ ինձ հովանի Ո՞եկենաս,
Եւ բիւթեանդ հեշտ հովանուտք Պարթենոպէդ իմ ընդոյր
Հովասուն շընչել սիք՝ ի Ո լիրգիլեան հոգւոյն յիս .
Ե՞զդ՝ ընդ հըմայիւքդ ելեալ երկոցս իմ՝ ի լոյս
Յաւերժ իրաւապէս Վեզ ի ձօնի սըրբանուեր,
Վեժ միումդ ունին դէտակն ընդունելիդ դիմակի՝
Ուրգումեան կըտընդոցաց զուգապարել՝ ի հանդէս :

ՅԱՅԻՆ. ՅԱՅԻՆ

Այս աթու ազգի ազգի քերթուածք ճարտարաց ունին իւրաքանչիւր յիւրում կարգի զպէտս օգտակարութեանն , այլ թերեւս առաւելքամ զբնաւմն իշրատականքն ասացեալք կամ Ա արդապետականք , որոց է զգիտութիւն ինչ կամ զարուեստ նիւթ առեալ ևեթ տաղիցն՝ ոչ թէ տիրապէս 'ի խոր ուսուցանել զայն ուսմնական կարգաւորութեամք , այլ զգլիսաւոր և զհամատուն միայն զիտելիսն համառօտս աւանդել , և զայն՝ բանաստեղծական հեշտալուր ոձով և ասացուածիւ . և զամենայն սյժ թափել այնուհետեւ 'ի պաճուճել զայնս ըստ պատշաճի և վայելութեան զանազան բնական և բարացուցական կենդանի նկարուք և իմաստիւք և գեղեցիկ գեղեցիկ դրուագօք , որ յառաջիկայ ճառսն յանկ իցեն և ոչ ամենելին օտար և ըստ արտուղի անկեալ : Օի թէպէտ և ամենայն բանահիւսից պարտ է ընդ ուշի կապել զիլրատեայ զհուզակաւոր առածն

Օ ամենայն լընու զհաճնյա որ զպիտանին իւառնէ 'նոդ անոյշ .

'ի նմանութիւն կրթելով բնութեան , որ ամենայն ուրեք զօգուտ և զհեշտութիւն 'ի մի լծորդեալ ունի , սակայն ուր այլք 'ի քերթողաց երկրորդ ունին կարգաւ զպիտանութիւնն , առ իշրատականսն առաջին է այն : Եթէ քերթածաց 'ի պիտանութենէն կըռեր մրցանակ , զառաջին ամենեցուն առաներ իշրատականն :

Յամենայն խրատական քերթուածս նախնեաց և արդեաց նախապատիւ առ ամենեսեան են Ա՛շակականք Ա իրգիլեայ : Բ ստ օկտակարութեան, զի նիւթ ունի զԱշրկրագործութիւն՝ զառաջին արուեստ ՚ի նախաստեղծ մարդոյն և այսր, զկերակրիչ և դարմանիչ մարդկան և անասնոց : Բ ստ զուարձութեան, զի զԻ՞նչ քաղցր և ախորժական քան զդաշտորայս և զագարակս և զայգիս և զանտառս, և ՚ի նոսա զընտանի և զհամբուրասէր անասնոյն ջոկս, և զպարզամիտ և զխաղաղաւէտ շինական կենցաղ : Խսկ ըստ զուարձութեան Ճարտար յօրինուածոյն՝ անզուգական, գերազանցեալ քան զամենայն յիւրում կարգի՝ ոչ միայն քան զայլոց բանաստեղծիցն ստեղծուածս տաղից, այլ և քան զնորուն իսկ Ա իրգիլեայ զայլամենայն յօրինուածս : Ա՛ինչ զի, որպէս յայտ է, հրաման տուեսալ նորա կտակաւ ՚ի հուր դատել և անհետ կորուսանել զհրաշակերս : Ա նիականն՝ զանկատարն մնացեալ առ կանխելոց օրհասին, բայց զսա պահէր ՚ի իիստ պատուհասէն՝ շատ համարեալ՝ ի փառս իւր և հոռվլմէ ական դպրութեանց :

Քետ քաջաշնօղ փողոց դիւցազնական նուագաց Ա նիականին Հոմերոնի և Ա նիականին Ա իրգիլեայ՝ կամեցեալ մեր և Ճաշակ ինչ տալ ազգիս զխրատական ստեղծաբանութեան, ոչ կարծեմ անձա՞ ինչ արարեալ մոածութիւն և ընտրութիւն ՚ի թարգմանելս զայս անմահական քերթուած . ոչ միայն ըստ օգտի քերթողական ախորժակաց և առ ՚ի տալ օրինակ կատարեալ զայսր ազգի քերթութեան, այլ և ըստ ենթակային իրի պիտանութեան : Ո ի եթէ, որպէս թուեցաւ ոմանց, ըստ սաղրելոց Ա եկենասայ ձեռն արկ Ա իրգիլիոս յայս վաստակ առ ՚ի դարձուցանել զհոռվմայեցիս յարենէ և յընտանի պատերազմացն վրդովմանց ՚ի սէր և ՚ի փոյթ դաշտական և հողավաստակ կենաց, և յարծարծել՝ ի նոսա զեռանդն բազմաշահ արուեստիս, յոր ոչինչ ամօթ համարէին նախնիքն իւրեանց նուիրել զմնացուած ժամանակին յաշխարհին տեսչութեանց, որոց և ձեռք իւրեանց բազում անզամ բրտացեալք ՚ի մաճոյն՝ գային առնուին զերասանակս կառավարութեան տիեզերաց, մեզ ևս ոչ ինչ ընդհատ պարտի լինել փոյթ ըղձակերտս առնելոց զայս արուեստ՝ յամենայն ժամ կենցաղօգուտ, և գրեթէ ոչ երբեք ըստ արժանի ՚ի սէր և ՚ի վարկ վայելեալ, մանաւանդ առ արևելեան ազինս և յազգս մեր : Այս առաւել ևս խրախուսելի է մեզ՝ ՚ի սոյն զայժմու

ժամանակաւս, յորում և ջերութեանս առանձինն ինսամովք հոգ յանձին կալեալ, և ատեան խորհրդոյ ևս սահմանեալ՝ի բարգաւաճելյաշարհին մերում զմշակութեան ուսումն և զարդիւնսն : Որում ակն ունիմք նպաստ լինել առաջիկայ քերթածիւս, ոչ եթէ՝ որպէս ասացաքն՝ զոր և զցամաք գիտութիւն արուեստին ուսուցանելով, այլ քերթողութեամբն զուարձալի և ցանկալի ընծայել զերկրագործութեան պարապումն և 'ի շահ օգտից նորին հայեցուցանել զմիտս :

Երանի է մեզ, եթէ և թարգմանութիւնս հանգըն բնագրին 'ի դոյն կէտ նպատակի հասեալ լինիցի : Օ ի բազում անգամ որ ինչ գեղեցիկն է և սքանչելի 'ի լեզուի միում, յայլ լեզու հանեալ՝ ոչ զնոյն տիպս ձենաղ կերպարանաց յանձին երևեցուցանէ, ոչ գիտեմ 'ի թարգմանութեանն յանցանաց, եթէ յազգին և 'ի բարբառոյն բնաւորութենէ : Այլ եթէ չէր մեզ յոյս ազատ 'ի թշուառութենէ աստի լինելոյ, և ոչ իսկ յանձն առնուաք միսել՝ի թարգմանութիւնս, թողթէ 'ի լոյս զայն ընծայել : Աւ յոյն մեր յայն ապաստան կայ, զի զուարձութիւն նիւթոյն և գերազանց ձարտարութիւն յօրինուածոյն ինքնին բաւական թուին 'ի կախարդել զմիտս և ըզսիրտս . որպէս և ամենայն իսկ այսպիսի ընտրական բնագիրք հնոցն ձարտարաց, եթէ միայն ողջ ածցին հաւատարմութեամբ 'ի մեր լեզու :

Այլ հաւատարմութիւն իմա ինձ ոչ զվեր 'ի վերոյ իմաստիցն ևեթ, թէ և առանց անդէպ յաւելուածոյ և պակասութեան, այլ և զկատարեալ ձշութեան և անթերի ձշգրտութեան մոտացն, զնրբութեան և փափկութեան ծածկեալ իմաստիցն և ազդմանց, և զլսեմութեան և պերձութեան՝ զուժգնութեան և նոխութեան տաղիցն ըստ համեմատի բնագրին . որպէս զի ամենայնիւ այդոքիւք լիցի հանել զտիպս կերպարանաց բնագրին, և ոչ թէ թարգմանչին զիւրն : Օ զոր և զայդ ամենայն խնամուտ փութով ջան տարեալ է մեր ըստ մերում կարի և ըստ ներել հայկական բարբառոյ և ըստոց լի բովանդակ ընծայել 'ի թարգմանութեանս . այլ թէ և յաջողեալ, և որչափ, և թէ ոչ, զայն ընտրողք տեսցեն :

Թարգմանութեան է նորանոր գանձս նոխութեան բերել յաւելու յազգաց ազգաց օտարաց 'ի բնիկ փարթամութիւն հայրենի

լեզուին . ոչ զշքնաղ իրացն միայն ասեմ, այլ և զնորագիւտ ասացուածոց : Առ մերս լեզու 'ի վերայ ամենայն հարստութեան իւրոյ ոչ արհամարհէ , ոչ խոժոռի ընդունել սկրողաբար որ ինչ և մատուցի նմա յազգասէր նախանձուէ՝ ոչ յախուռն բարերարել կարծեցելոցն , այլ 'ի խոհական և ընտրող հայրենասիրութենէ ձարտարաց , որ ոչ եթէ զբնիկ գեղ ազգային բարբառոյն աղաւաղել , այլ պճնել և աճեցուցանել զայն խնդրիցեն :

Հայկեանս բարբառոյ ոշինչ կարծեմ պակասէ 'ի յիշատակեալ հանգամանացդ 'ի լաւութիւն թարգմանութեան . ոչ բաւականութիւն 'ի բացատրել զամենայն ինչ ձչպրտօրէն ձշղիւք և անօսր փափկութեամբ իմաստից , ոչ պերճ վսեմախոսութիւն , ոչ հարստութիւն զօրութեան և ոչ առատութիւն ձոխութեան , միայն թէ 'ի զրիչ ձարտար դիպիցի : Խթէ պակասէ ինչ նմա առ հելենականաւն և հոռվմայեցով , մանաւանդ առ առաջնովդ , ոչ այլ ինչ է՝ բայց փափկութիւն և ողորկութիւն զգալի ձայնիցն , յորս ոչ ունի հաւասարել քաղցրութեան նոցին . թէպէտ և քան զբազում այլ բարբառս փափկալմանկ գտանիցի : Այսկայն և յայսմ ոչ սակաւ 'ի ձեռս ձարտարին է իշխանութիւն պատկառ կալս ըստ կարի քաղցրութեան տաղիցն , զգուշացեալ յազգի ազգի անհարթութեանց՝ առանց կորուսանելս 'ի պարտուպատշաճ վսեմութենէն և յուժ գնութենէն , և առանց զքերթողաց և գտաղաշափիցն արուեստ տապալելս : Գարծ արդարեւ ոչ դիւրին . և այս դժուարութիւն է , կարծեմ , որ լքուցեալ է և լքուցանէ զոգի և զձեռս հանձարեղացն մերոց քերթողաց՝ չհամարձակել 'ի տաղս դժոխալուրս :

Իսկ 'ի չափով ոտից թարգմանութիւն , որոց նուագաւորն դաշնակութիւն մի է 'ի կարեւոր և յանհրաժեշտ պիտոյից հաւատարմութեան քերթածաց , այլ ևս երկու ինչ է առանձինն խնամով նկատելի : Ո՞ի , զի զոր ազգ չափոց և 'ի ձեռս առնուցու թարգմանիցն , չափաբերութիւն բռնաւոր՝ հարկ առնէ նմա ուրեք ուրեք յաւելուլ ինչ 'ի բնագիրն կամ զեղչել՝ առ 'ի զտաղմն ոլորելս : 'Այսպաւելս և 'ի հատանելս կարի զգուշալի է , զի մի թերի և պակասաւոր ցուցցէ զմիտս օրինակազրին 'ի պիտանի ինչ և 'ի կարեւոր առ մի ինչ 'ի նախասացեալ հանգամանաց հաւատարմութեան : Իսկ 'ի յաւելուլ ինչ առ անհնարին հարկի՝ զգուշալի է մի օտարոտի ինչ կամ անդէպ մուծանել իմաստից բնազրին կամ ձչպրտութեան , փափ-

կութեան, գեղեցկութեան, վսեմութեան և ազդողութեան նոցին, այլյար ինչ և յանկագոյն՝ ի նոյնս՝ իբրև աձումն իմն նոցին, և ոչ թէ նոր ինչ՝ ի պատրաստ ընթերցանելեաց՝ զիւր իմաստոն հօր բանին ընծայելոյ, կամ ոչ ումեք վստահ՝ լինելոյ առնուլ ինչ՝ ի վկայութիւն՝ ի թարգմանութենէ անտի: Այսկոքին պայմանքդ՝ ի ձարտարութիւն թարգմանցին հային:

Այսկորդ այն է նկատելի՝ ի չափս ոտից, զի թարգմանն զայն ազգ տաղից ընտրեսցէ, որ պատշաճագոյնն իցէ առաջի արկելոյ քերթածին: Այս պատշաճագոյն այն է համարելի, որ ըստ կարի նուազն բռնադատիցէ՝ ի յաւելուլ և՝ ի գեղել ինչ առ անսխալ բերելոյ չափոցն, կամ՝ ի փոփոխումն ինչ առնել կարգի իմաստից՝ մանաւանդ գերակատար և յառաջադաս բանաստեղծաց: Այս մանաւանդ այն, որ չափոց և դաշանց սկզբնագիր քերթողին համեմատն իցէ, որով և այնր ազգի քերթուածոյ՝ ըստ թեթեռութեան և ծանրութեան ոտից կամ ըստ քնքշանաց կամ ըստ մեծավայելու պերճութեան, առանց որոյ անհնար է չմնալ՝ ի ստորև քան զբնագիրն և չկորուսանել իսկ գերանգոյն հաւատարմութիւն կարեոր, առ որ ելանէ և միւս առածն որատեան,

**(Ս) պայմանեալ յեղանակս և զքերթածաց պահել զերանգս
Ան չկարեմ կամ թէ չգիտեմ՝ ընդէր քերթող ես ողջունիմ:**

Այս արդ՝ զ՞ր՝ ի հայկական չափոց ընտրել արժան էր՝ ի թարգմանութեան քերթածիս: Ինագիրն յօրինեալ է վեցոտանի մեծագոյն չափովք դիւցազնականօք չափական տաղից: Խակ գտանել ոտանաւոր հաւասար ամենեին նուագաւոր դաշնակութեան և բազմապիսի փոփոխմանց չափական վեցոտանոյն Հյունաց և հռովմայեցոց՝ յանհնարիցն է, մանաւանդ յարդեացս նոյնաձայն տաղտուկ ոտանաւորաց: Ինդրելի էր ապա ըստ կարի համեմատն, որ և ըզմիւս պահանջեալ յատկութիւնն առաւել ունիցի՝ նուազագոյն հարկ առնելոյ յաւելուածոց կամ զեղչմանց: Իպա ուրեմն ընտրելի էր այնպիսի իմն ոտանաւոր, որ մեծագոյն և պերճագոյն իցէ՝ ի չափս հայկականս, որ ոչ հարկ առնիցէ ձշղիւ յամենայն տողս զնոյն թիւս վանկից պահել. այլ յարմարաւոր ներդաշնակութեամբ նոյնաթիւ և զուգաչափ անդամոցն շատացեալ, առ ՚ի հատանելոյ զնոյնաձայ-

նութեանն տաղտուկ՝ ազատութիւն շնորհիցէ 'ի թիւս վանկից տողիցն , օրինօք և ոչ վարկպարազի անխտրութեամբ , զի մի ելքէ ըստ պայման չափաբանութեան . որ և դարձեալ ազատ առնիցէ զտաղնն 'ի ձայնական յանգից , որ աւելորդ իմն կապանք են 'ի մեծ տաղ և հարկեցուցող ճարտարագունից անգամ յոչ սակաւ այլայլութիւն մտաց կամ կարգի իմաստից և դարձուածոց . մանաւանդ 'ի թարգ . մանութիւնս :

Եւ ուր գտանիցի առ մեզ այդպիսի սքանչելի տաղաչափութիւն : Դ յետին դարուց ոտանաւորաց և առ մեւք յաձախելոց չիք ուրեք և ոչ մի : Այլ եթէ որպէս 'ի հայերենախօս լեզուագիտութեան մասին յամենայնի նախանձախնդիր եմք հնագունի ոսկեղէն դարու գրականութեանս մերում հետևող լինելոց , զնոյն և յայսմ մասին չափաբանութեան առնիցեմք , որպէս արժան իսկ էր , անդ գտանիցեմք և զայդ ցընաղ տաղաչափութիւն : Եւ ոչ առ կարի հնագոյնսն ևեթ տեսանիցեմք մնացեալ զայն , այլ և անդուստ 'ի սկզբանէ կարգեալ եկեալ մինչեւ յերեքտասան դար և այսր ևս , և միայն առ յետինսն և առ մեւք անծանօթ իմն մնացեալ 'ի տիրել վանկաչափ և յանգաւոր ոտանաւորաց , որոց ձայնական յանգից հայր ճանա չին՝ մանաւանդ առ մեզ՝ տաճիկք կամ արաբացիք , և սկզբնաւորոց 'լարեկացին յաղօթագիրսն կամ լագիստուս , և ծաղկեցուցիչ 'լերսէս Ծնորհալին , և բնաւ անծանօթ են առ նախնիս մեր , որպէս և առ հինսն այլոց ազգաց բազմաց , հազիւ ուրեք երբէք երեւալ յառաջքան զիններորդ դարն , և յերկոտասանին առհասարակ տիրացեալ :

Ծատ լիցի մեզ ուշիւ հայել և աւագ աչզք 'ի հնագոյն մեծաչափ տաղս նախնեաց մերոց , որպիսի յաձախ գտանին 'ի շարականս և յերգս՝ 'ի Այհակայ Պարթևէն մինչեւ 'ի նոյն ինքն իսկ 'ի Ծնորհալին , և անդ ակն յայնի տեսանիցեմք զինդրեալ օրինակդ յատուկ ազգային ոտանաւորաց , է զի պարզ վարեալ , և է զի խառն ընդ այլում քնարական մանր տողի : (1) Լյթէ գտցի ուրեք Ըադա-

1. Այսպիսի են , օրինակ իմն , սակաւք 'ի բազմաց 'ի կարի հնագունիցն . համբարձին աւագ երկուշաբաթւոյն Ու յանէի Գոյացաւուեր . մանկունքն աւագ երեքշաբաթւոյն Ահաւուր և Արքաւուր . օրհնութիւնն աւագ ուրբաթուն Արծաթարաւուեայքն , և երկորդ գրուագն 'ի Գիւրին յարում մարնէր . ճրագալուցի մանկունքն Ծագումը հրաշալի . հինգերորդ աւուր ծննդեան աէր յերկնիցն Ու անէւ և անցնին . հորիսիմեանց Անդինն և համ-

բանս Այորենացւոյն յինդն և ՚ի Ասհակ բագրատանի , ոչինչ երկբայիմ թէ յայս ազգ տաղից իցեն : Այս ազգ ոտանաւորաց է և զոր Պար գոր Վագիստոս վարէ ՚ի Ա՛նձ են գործն և յայլ տաղս իւր , յաւելեալ միայն զյանգ ձայնական՝ շնորհուկս արաբացւոց , կամ առ մնտի պարծանս ինչ առ նորօք , որպէս թէ ոչ ՚ի խոնարհ մնացեալ ՚ի նոցանէ և յայնմ աւելորդ առաւելութեան : Այսպիսի են և այլք բազումք մինչև ՚ի քերթողս յետին դարուց . զոր թէ ոչ աւելորդ ,

բարձին Անոինքն բան առանց . խաջի երրորդ աւուր ՚ի սոսանժանէն Արտամոյ . Վարագայ խաջն օրհնութիւնն նըստաւ անեայալն . գիւտի խաջն աէր յերկնիցն Արտամոյ . շատ ՚ի իւս + . հայրապէտաց օրհնութիւնն Այսօր որբա հայրապէտացն . Կիրակոսի և Յուղի տայ մանկունքն Ալորդագոյն ևաւելծաղի . մարտիրոսաց համբարձին Սուրբ եւ ուել պըրանէնց . ննջեցելոց շարականքն Ես սոսան ուել ուղրման և Արտամոյի և մարտանէր . երկրորդ ծաղկազարդի գրեթէ բոլոր պատկերն Անծահրուայ . խորհուրդ : Եւ ՚ի շարականաց նորին իսկ Ծնորհալույն , անառակին Ու Կրէտայանց էլեպարան , անտեսին Ու արտէր զբանէնք , վարդավախն Այսօր ու են ՚ի յերիխոն , վարդանանց Նորհրուազաւանք-ը զեւոնդեանց տէր յերկնիցն Եւ իսակին հրաւիրակու , և մանկունքն Անմառնէլ բանդ սոսանց . և ՚ի տաղից նորին ոչ սակաւք , որպէս ծննդեան Նոր Բագաւորին , մեծի ուրբաթուն Ըստիօս սրբանուայն , յարութեան Նոր ծովանի պայտա ուստան , առաքելոց Արտամեալ սոսանց որդույն , ՚ի սուրբ Վկայան Բանի սոսանց , հոփիսիմեանց Երմանի հոգիահրու . Եւ ՚ի Նարեկացւոյն երգն ծննդեան Սէս և գեղեցի , յայտնութեան Աւետի մեծ խորհրդ : Եւ յայլուստ երգն պատարադի Ընդուածուածու . և այլք բազումք :

Իսկ թէ շկամից ոք ընդունել զդոսա այդշափ երկայն տողս , և յերկու հատանել յամառիցի , ոչ ներեն զայն նման նախ՝ բազում առաջն կիսատոլիցն անհամեմատ և անման կարճութիւնք , որպէս է տեսանել բազում ուրեք . և երկրորդ՝ ըթիւ վանկք յահանեալք ՚ի վերջ երկրորդ անդամոց և ՚ի յաջորդն անցեալք . որպէս ,

՚ի պատկեր աստուածութեանիրդ քոյ ստեղծեր մարդ ՚ի հողոյ :

՚ի յաւեւժ կենդանութեանըն մահառիթ պատովլ մեռեալ :

Որ ըստ պարտեաց նախանորըն յանձն առին յօժարութեամբ :

՚ի միւսանդամք քո գալստեանըն յորժամքաս դասել զերկիր :

Ժողովեալ Հըրէիցին կըշուեցին արծաթ բազում :

Զերանեալ նահատակացն մատուցուք ՚ի յընծայումն :

Տարագնաց ելիւք յերկինըս պարակցեալ ընդ անմարմնոցն :

Ընկալեալ ըլքրաբինըն յաղթանակ նահատակացն :

Եւ երկասովից ինչ նմանութիւնն ոչ ինչ ասնանէ աաղիցն . զի և ՚ի չափականն գտան ըստա , և ՚ի նոյն իսկ ՚ի վեցոտանիսն : Զի թէպէտ և սովորաբար հատածովքն խափանեն զայդ նմանութիւն , սակայն և այնպէս է որ ՚ի գլիկոնեան և ՚ի փերեկրասեան հատանի , և որ ՚ի փալիսկեան և յադոնեան . ոնն յերկուս փերեկրատեանս և միւս յերիս աղոնեանս . և սակայն ոչինչ վիշյթ առնեն : Կոյնակս և մեք . ասկա թէ ոչ զբազումք երկար առղս մեր և գրեթէ զբնաւան՝ հարկ լինի ապահուտ առնել ընդդէմ հասարակաց սովորութեան և ականջաց իսկ :

սակայն երկայն է մեզ տողել աստանօր . որ կամի՝ կարօղ է խըն-
դրել և տեսանել՝ի տաղս նոցա՝ ոչ յեղանակաւորս միայն , այլ և
'ի կարդալի քերթածս , և մինչեւ՝ի նամակս անգամ դարուցն յետ-
նոց , որպիսի են և մափիստրոսիքն ոմանք , որպիսի և Ո՛ԵՇ ԷՆ ԳՐԴՔՆ
արդ իսկ յիշատակեալ քերթուած նորա երկայն , ոչ կցկտուր իմաս-
տիւք տողառ տող բովանդակեալ այլազգի ազգի իմաստից դարձուա-
ծոց մանուածոյ հիւսիւք ողորեալ : Ո՛ՐՈՎՔ յայտ է թէ այս ազգ տաղեց
ոչ՝ի կցկտուր տաղս և յեղանակաւոր երգս միայն վարէր 'ի նախ-
նեաց . և հատանին ընդունայն պատճառաւաբանութիւնք այնոցիկ՝ որ
զայդ կարծիցեն , և անյարմար 'ի շարամանութիւն և 'ի լուր ըն-
թերցուածոյ դատիցին զշափս տաղիցդ : Այւ բնաւ իսկ այդպիսի
զանազանութիւն եղանակելի միայն և ոչ կարդալի տաղից՝ անգոյ
է , և ոչ յազգի ուրեք երեք երեւեալ կամ լսելի լեալ :

Իսկ եթէ ոք ուրաացի զդոսա չլինել իսկ բնաւ ոտանաւորս , ա-
ղաշեմք առ միմեանս եղեալ ընթեռնուլ զդոսա ընդ այլ վսեմ և
դաշնակաւոր շարականս և շարագիրս . եթէ և այնպէս չլսիցէ զզա-
նազանութիւն դոցա , մեք ոչ կարեմք ականջս ստեղծանել ոչ իբրև
զլամազդ և ոչ իբրև զլապոլն : Իսկ եթէ լսիցէ , աւելորդ է վի-
ճել այնուհետեւ՝ թէ ընդէր այս ազգ ոտանաւոր կամ այս չափաւ
բանք են , և ոչ այն՝ զոր ինքն կամի բազմամեայ կանխակալոյ սովո-
րութեամբն պաշարեալ : Ո՛Մող ընդ հին նախնին վիճեսցի , որք
քան զմեզ կարի հմտագոյնք գոլով բնաւորութեան և ախորժակաց
և դաշնակութեան լեզուիս՝ զայս ազգ ընտրեալ են տաղից , և զայն
բաւական համարեալ 'ի չափս բանի՝ յորոշումն արձակ շարագրա-
ծաց : Այւ զինչ այլ առաւել ինդրիցի 'ի փափուկ և 'ի զգաստ լսե-
լեաց , և զինչ այլ ինչ պահանջեսցի 'ի պէտս և յօրէնս տաղից :

Այսու ամենայնիւ ոչ եթէ բնաւ խոտել կամիցիմք զՃիշդ զուգա-
վանկ տաղս , և մերժել զՃայնականյանգս յոտանաւորաց մերոց . այլ՝
'ի մեծ չափս և յերկայն քերթածս , մանաւանդ 'ի թարգմանեալս ,
ոչ կարեոր ինչ համարիմք լինել՝ նախնեացն օրինաց հաւանեալ : Օչ
բաց 'ի տաղտուկ նոյնաձայնութենէ և 'ի տագնապեցուցիչ հարկէ՝
զինչ օգուտ կամ զինչ աւաւելութիւն դաշնակութեանն տաղից 'ի
Ճիշդ զուգավանկութենէ անդամոց և տողից , ուր անհնար է ամենայն
վանկից զնոյն սղութիւն կամ երկարութիւն ունել , ուստի և ոչ անդա-
մոց և տողից զնոյն չափս ամանակի և զմիաբանութիւն : Ո՛Մող և զբա-

զումուրեք անմիաբանութիւնն ընդ իմաստից և կրից բանին և ընդ առողանութեան : | սկ ձայնայանգք , որպէս ասացաք , աւելորդ կապանք և խոչ ընդ ոտն են քերթողին , և թեթև իմն և գրեթէ անգոյ հեշտութեամբ՝ բազում վնասուց պատճառք , ոչ միայն հաւատարմութեան , այլ և վսեմութեան և շարժողութեան տաղից , մանաւանդ՝ ի թարգմանութեան , թէ և ձարտարօրէն և յոյժ գեղեց կապէս ձշգրտեալ յօրինեսցին . իսկ եթէ և այդ չնորհ ոչ երևեսցի ՚ի նոսա , զի լինին այնուհետև : || ակայն և այնպէս ՚ի մանր քերթուածս ինչ , մանաւանդ քնարերգականս , ևս առաւել ՚ի նոյնավանկ անդամովք տաղս , յոյժ վայելուչ և գեղեցցիկ զայն կարծեմք՝ եթէ ըստ պատշաճի ՚ի ձահ ձշգրտեսցին : || յւ զայս այսպէս հարկիմք խորհել՝ յետ միանգամ մուտ գտանելոյ և տիրանալոյ յազգի մերում զուգավանկ տաղից և նոյնաձայն յանգից : Օ ի հնագոյն նախնիքն մեր և զմանր և զքնարերգական տաղս իսկ անյանդ ՚ի ձայնից երգեալ են : Շազում ինչ գրեալ կայ յեւրոպէական իմաստնոց փոխանակ և ընդդէմ ձայնայանգից , ՚ի նոցունյ իսկ ազգաց՝ որ քան զյանգաւոր ոտանաւորս այլ ինչ ազգ ոչ ունին : Հմուգոյնքն և քաջախորք առաւել ոսոխք գտանին քան ջատագովք . (2) և ՚ի վերայ այլոց վնասուց՝ գտանեն զայն և գիւտ լեալ ժամանակաց վայրենութեան կամ տղայութեան այժմու ազգաց , և ցայսօր առ վայրենի և տղայաբարոյ աղինս զօրացեալ : || յւ ՚ի ծաղկեալ յարդի ազգաց յւրոպայ գերմանացիք ընկալան և զայնանդ ոտանաւորս . անգլիացւոց լաւագոյն քերթածքն անյանդ տաղիւք են չափեալ . և յիտալիացւոյն լեզու՝ քան զամենայն արդիս քերթողական , ՚ի հնոց ևս առաւել ՚ի նորոց բազում քերթողք են՝ որ զմծամեծ քերթածս անյանդ տաղիւք երգեն մինչև ցայսօր ժամանակի , տաղտկացեալք ՚ի գերութենէ ընդունայն յանգից առաջնոցն և ընկեցեալք զլուծն : || յրդ՝ եթէ նոքա որ ՚ի նախնեաց իւրեանց

2. Տես յանդիացւոց ՚ի Պէտո , դասք հռետորականին և գեղեցիկ գպրութեանց . հատոր ք . յաղագս բանաստեղծութեան , դաս ա : ՚ի գալլիացւոց ՚ի ֆենելոն , թուղթառ ձեմարանն , Ե . առաջարկ . քերթողականին . - ՚ի Տիւպոս , քննութիւնք ՚ի վերայ քերթողութեան և նկարչութեան . մասն ա , հատուած լզ . յաղագս Յանգի . - ՚ի Լավ , բառդիրք գժուարութեանց գալլիական լեզուի . ՚ի բառն Յանգ : - Մառ մօնթէլ ջատագովն իսկ յանգից՝ միահաւան գտանի , թէ ՚ի մատ և ՚ի մեծավայելուչ տաղս թեթև ինչ և մնորի և ումպէս են նոցին չնորհք . տարեցք գրականութեան , Յանդ :

զյանգաւորն ընկալեալք՝ դարձուցին զայն յանյանգ, մեղ քանիօն առաւել չլիցեն նախանձելի իմաստնախոչ և բանիթուն մերոցն նախ նեաց ազնուականագոյն ախորժակը :

Իսյյ անյանգ զի ասացաք զբուն ազգային հին ոտանաւորս մեր, մի այնալէս կարծիցի որպէս թէ չգուցէ ինչ բնաւ նմանավերջութիւն յաւարտ տողից. զի առանց այդր ոչ որոշին վերջք և սպառուածք տողից իւրաքանչիւր, և ոչ հանգչին ականջք լրութեամբ չափոցն. վասն որոյ և կարեոր դատեալ է յամենայն աղինս, և 'ի նոյն իսկ չափական ոտանաւորսն : Այսկայն ոչ եթէ ձայնական յանգիւ ձայնաւորաց և բաղաձայն տառից վճարի այդ նմանավերջութիւն, այլ նման ոտս զրեթէ միշտ վարելով՝ ի վերջն չափական տաղից, որպէս վեցոտանոցն 'ի ստեղն և 'ի համբոյր աւարտեալ, և երբեմն ազատութեամբ յերկուս համբոյրս : Եւ այս բաւական է 'ի նմանութիւն ինչ յանգմանց և յորոշումն տողից. զոր և մարթ է ասել յանգումն քանակի կամ եղանակի, և ոչ տառից : Այս օրէնք են և 'ի մերումնախնական ոտանաւորս . զի զյետին երկու անդամն քառանդամ տաղից գրեթէ միշտ նոյնավանկ դնեն, և այն լինի նոցին 'ի տեղի յանգի . որպէս տեսցի այժմ յաւանդելս համառօտիւ զօրէնս այսր բուն ազգային վաղեմի մեծ տաղաշափութեանս : Այն պիսի նմանայանգութիւն իմա և զայլոց չափմանց :

Արդ այս ազգ ոտանաւորաց, որպէս ասացաք, ոչ զվանկից՝ այլ զանդամոցն թիւս միայն չափի և հաստատուն պահէ, յորում և է իսկ ոտանաւորացս զուգայարմար չափակցութիւն կատարեալ, յայլում ամենայնի ազատորէն վարեցեալ, սակայն օրինօք : Վանդի մեր չիք չափ հաստատուն վանկից, և տաղքս չեն չափական իբրու ըզ-Յունայն և զհոռումոց, այլ թուաւոր և կշռական միայն, էական թիւ կամ կշիռ և ոտք և դաշինք և ձեւ և պայման ոտանաւորացս ոչ 'ի վանկսն եղեալ է 'ի հին նախնեաց, այլ 'ի յարդարուն համեմատութիւն և 'ի չափակցութիւն անդամոց : Եւ ընծայութիւն և հաւաստիք փորձոյն այն է, զի եթէ զնոյնավանկ տողս, զոր օրինակ զհնգետասան, յայլաթիւ անդամն հատանիցես, յերիս, 'ի չորս, 'ի հինգ, այն տողք ոչ երբեք միաբանին 'ի մի յարմարութիւն ընդ միմեանս : Այսկ եթէ ընդ հակառակն զաննոյնավանկ տողս իսկ, որպէս զհնգետասան, զլորեքտասան, զերեքտասան, հատցես 'ի նոյ-

Նաթիւ ոչ կարի անհամեմատ անդամն, օրինակ իմն՝ ի քառանդամ՝
սողբն այն՝ ուղիղ առոգանութեան օրինօք յարդարեալ յարմա-
րեալ գան՝ ի մի միաբանութիւն դաշնակութեան ընդ իրեարս, և
վանկի ինչ պակասութիւն յանդամն ուրեք՝ առ ոչինչ զրի: Օ այսր
զփորձ կարէ առնել և տեսանել ամենայն ունկն հայացի: Այդ ըստ
այսմ տեսութեան՝ մեծ կամ դիւցազնական տաղն նախնեաց յամե-
նայն՝ ի առջն քառեակ անդամովք ուղրի: (3) Այս անդամն ա-
զատ գորով՝ ի միոյ ցըրս վանկս . երկրորդ անդամն քառավանկ, կամ
եռավանկ՝ եթէ առաջնն չիցէ միավանկ . զի մի մին ընդ յաջորդ
երիցն մի անդամ քառավանկ կարծեցեալ և՝ ի մի խառնեալ՝ կորըն-
չիցի քառանդամութիւնն, ուստի և չափք տաղին: Երրորդ և չոր-
րորդ անդամն յաճախ սովորաբար են քառավանկ, առ՝ ի լինել
ծանր և մեծավայելուչ յանգումն տողից իբրև զհամբոյրն չափա-
կանին: Շայց ազատ է երեւմն զորորդն գնել եռավանկ, միայն
թէ երկրորդն ևս չիցէ յայնժամ եռավանկ կամ առաջնն միա-
վանկ . զի այնպիսի տողք՝ կամ ոչ դաշնակաւոր լսին ընդ այլ տողս,
կամ յերկուս հաւասարս հատանին ըստ այսր ազգի ոտանաւորաց,
և կամ՝ ոչ լուսն զափս երկոտասան երկար վանկից, թէ և մի և եթ-
սուղ վանկ համարեացի՝ ի նոսա, որում անմարթ իսկ է չգտանել:
Ա ամն որոյ թիւ վանկից տողիցն չպարսի նուազել քան զերեքտա-
սան, որպէս և ոչ առաւելուլ քան զվեշտասան, ըստ որում տեսցի
՝ ի յաջորդ պատկերիդ: Կավին պարզ օրինօքդ ելանեն ինքնին տասն
յեղանակք նոյնաշափ համարեալ տաղից՝ յաճախ վարեալք առ
նախնիս խառն ընդ միմեանս, որպէս զոյ տեսանել՝ ի նախայիշա-
տակեալ օրինակսդ:

Լարգեացուք այժմ իբր ՝ ի պատկերի առաջի աշաց զտամն փոփոխ-
մունսդ, հանդերձ կշուռվք սղութեան և երկարութեան վանկից իւ-

Յ այ և քան զայն մեծագոյն տաղ առ մեզ, որպէս և առ Յոյնս և հուվմայեցիս քան
զեցոտանին բայց սակաւ ուրեք վարեալ. որպէս :

Զարթիք փառք իմ զարթիք և ևս զարթեաց առաւատուց ալէնուիա :

Այսօր զանճառելի ծննդեան քոյ տէր ըզսպասաւոր խորհրդոյ:

Այսօր զիմանալի լուսոյն ծագողն՝ ի խաւարի նըստելոցս :

Մարթի և զսոսա քառանդամն հաշուել, առաջնն անդամն վեցավանկ, որ դուն
ուրեք լսի՝ ի տալու մեր: Բայց սովորական քառանդամն՝ զոր աստո ցուցանեմք, բա-
ւական է յոյժ առ մեծագոյն չափս դիւցազնականս :

րաքանչիւր տողից, որ և դան զուգին՝ ի մի միաբանութիւն չափոց, ըստ որում զի երկու սուղն մի երկար վանկ համարի: Չախակող մեան թուանշանքդ զթիւս վանկից քառեակ անդամոցն ցուցանեն, աջակողմեանքդ զթիւս վանկից տողից՝ սուղ և երկար համարելոց ըստ պատշաճի տեղւոյն և երկայնութեան տողիցն:

4 - 4 - 4 - 4	յորում թէ իցեն սուղ վանկք	8.	մնի	12	վանկ երկայն կամ չափ.	(4)
3 - 4 - 4 - 4	6.	- 12
2 - 4 - 4 - 4	4.	- 12
1 - 4 - 4 - 4	2.	- 12
4 - 3 - 4 - 4	6.	-- 12
3 - 3 - 4 - 4	4.	- 12
2 - 3 - 4 - 4	2.	- 12
4 - 4 - 4 - 3	6.	- 12
3 - 4 - 4 - 3	4.	- 12
2 - 4 - 4 - 3	2.	- 12

Սուղ վանկս իմա ինձ աստանօր ոչ ըստ հելլէն և հոռոմ հաստատուն չափոց առողանութեան, որ 'ի տաղս մեր չունին տեղի, այլ ըստ երազաշարժութեան և ծանրաքայլութեան բնական առողանութեան բանին ըստ իմաստիցն և ըստ կրից, կամ թէ երբեմն և ըստ ազատութեան իսկ:

'Ի կըութենէ այտի չափոցդ իմանայ հմուտն տաղաջափութեան, թէ զնի առղս 'ի սուղ և 'ի թեթե բանս, և զնր յերկար և 'ի դան դաղ բանս վարելի իցէ, եթէ ամենայն ձարտարութեամք 'ի գործ առցին տաղքդ, զորմէ չէ տեղւոյս յերկարել, յոր և չեղաք իսկ մեք անվրէպ ժաման: Այս այդու իսկ յոյժ իմն առաւելութիւն ունի այս ազգ տաղաջափութեան բան զզուգավանկն. զի ոչ միայն ազատ է 'ի ձանձրալի նոյնաձայնութենէ տողից և անդամոց, այլ և զի ըստ պատշաճի երազընթաց սղութեան և ծանրադանդաղ երկարութեան բառիցն և բանին ունի յարմարել. ուր զուգավանկն նովին ոտիւք հարկի ասել օրինակ իմն զօդաթռիչ սլաց երիվարի 'ի դաշտ և զյամբաքայլ գնացս եղանց ծանրաբեռն սայլի ընդ զառ 'ի վեր, կամ զեռանդն բարկութեան և զվհատութիւն տրտմութեան:

4. Եշ որպէս յայտնի է. 'ի չափական տաղս երկու երկար վանկն կամ երկուչափն մի ուն համարի. իսկ ըստ արդի լեզուաց մէն մի չափ՝ մի ուն: Ըստ առաջնոյն հաշուի մնի մերս վեցոտանի, ըստ երկրորդին՝ երկոտասանոտեան:

Յայսմ իսկ անզուգական են վեցոտանիքն չըւնաց և Հոռոմոց, թէ պէտ և նոքին իսկ ոչ ամենայն ուրեք անվրէալ պահեն զոր կարենն և զոր պայման բանին պահանջէ :

Վհա այդ են պարզ օրէնք ոտանաւորացս այսոցիկ, որպէս մեքս վարեցաք 'ի քերթուածի աստ անյանգ, և այլ ուրեք 'ի տաղս ինչ մեր յանգիւ և անյանգ, ընտրանաւ առեալ 'ի բազում ազգի ազգի նոյնազափ տաղից նախնեացն : Օի ուր նոքա անխորաբար զիւրաքանչիւր անդամնն իսկ եռավանկ, այլ և երկավանկ ևս դնեն ուրեք, և ուրեք հնգավանկ, մանաւանդ 'ի քնարերգական տաղս, և եղանակօք նուազացն սղեալ կամ երկարեալ լնուն զշափան, մեք յաձախագոյն և սովորաբար 'ի նոցանէ վարելցն զչետ կրթեալ, և զբարեյարմար նուազաւորսն ընդ միմեանս ընտրեալ, ընկալաք զտամն ևեթ զանազանութիւնսդ . և տեսաք զի ինքնին ընդ պարզ օրինօք իսկ փակեալ գտանին, ըստ որում աւանդեցաքդ :

Եթէ ներէր տեղիս՝ ակն յայտնի ցուցանէաք և զկատարեալ զգալի նմանութիւն մանաւանդ թէ նոյնութիւն այսոցիկ բնիկ ազգային տաղիցս ընդ բազում տողս չափական վեցոտանացն չըւնաց և Հոռոմոց . ոչ ըստ չափոյ ոտիցն նկատեալ զնոսա, այլ ըստ շեշտիցն և ըստ երկայն հատածիցն կամ թէ ասել հանգստից նոցին, որ համեմատին շեշտից կամ հանգստից մերաց անդամոցս (3), և որովք իբր 'ի քառեակ անդամն հատանին ըստ մեզ : Տեղեակբն հելլէն և հոռոմ լեզուի և տաղից ինքնին մարթեն տեսանել զայդ . իսկ այլոց աւելորդ են :

Յայս ազգ տաղից, զնոյն իմա և յայլսն, յաջորդ անդամոցն նուազութիւն լցեալ և բովանդակեալ լինի՝ ոչ եթէ երկարելով իւրեանց վերջին, որպէս կարծէր ոմանց մինչեւ ցայժմ, այլ յերկարութենէ ամանակի վերջին վանկից նախադաս անդամոց . որ և քանզի առաւել երկարին հարկաւ, և առաւել հանգիստ ունին 'ի յանուզու

5. Զ. Զի որպէս ցուցեալ է մեր այլուր, անդամք տաղից մերոց հատանին մերթ սաստիկ շեշտիւ, ուր յաջորդ բառն հարկաւ կապեալ է ընդ առաջնոյն . մերթ չափաւոր իմ շեշտի քնական արտասանութեան առաջնոյն ընդ յաջորդին . և մերթ սուլ իմն հանգստիւ իմաստից, որ մանաւանդ յաձնիմ պատահէ յետ երկրորդ անդամոց քառանդամ տաղից : Եւ այս հանգիստ՝ սովորաբար երկայն հատածիւ պահանջի և գտանիկ օրինօք հաստատեալ 'ի չափական վեցոտանին 'ի կէս երրորդ ոսին կամ 'ի կէս երկրորդին և չորրորդին, այս է՝ միշտ մօս 'ի կէսս տողից : 'Այնպէս գտանիկ և յայլ չափական տաղս :

տողից, (6) վասն որոյ և առաջին անդամոյն առաւել ազատութիւն չողին եալ է փոքր քան զայլն կարել լինելոյ : ՚ Ամանապէս 'ի մէջ տողին կարձագոյն անդամն լրանայ երկարելով վերջի նախադաս անդամոյն : (7) ի այն երկարութիւնք ամանակի ոչ նոյին ինքեանց այնմ վերջից համարին, այլ յաջորդ անդամոցն . և այսպէս յաջորդ եռավանկին համարի քառավանկ, և միավանկ առաջին անդամն համարի մինչև յեռավանկ և 'ի քառավանկ իսկ՝ յաջորդելովն երկարյանկ վերջի կամ հանգստի նախադաս տողին : ՚ յսմ ապացոյց են, բաց 'ի բնական առօգանութեանն օրինաց, և խազք շարականացն երկարք՝ եղեալք յայսմ ազգի չափոց միայն 'ի վերջս անդամոյ ևս և քառավանկի որում յաջորդէ կարձագոյն անդամ, և ոչ երեկք 'ի վերջս նուազագոյն անդամոյ որում զչետ գայ լիավանկ անդամ: միայն թէ չիցէ եղանակաւոր ինչ խազ առ ողորել հարկաւ զձայնն 'ի պայմանեալ տեղիս ինչ նուազացն գեղգեղելոյ : (8) այս մարթ է դիտել ամենեցուն 'ի շարականս (7): ՚ այց յերկբառեան անդամի՝

6. Որպէս և 'ի չափական ոտանկաւորս իսկ համարէ միշտ . և ըստ այնմ օրինաց՝ թէ և ընութեամբ սուլիցէ վերջին վանկ տողին , 'ի տեղի երկարի գնայ, և անխտիր զոր և է սուլ վանկ փոխանակ երկարի առնուն քերթողք 'ի վերջս ամենայն տողից . և ոչ է այդ ցնորք, այլ առոգանութեան պայման : ՚ Եւ թէ ցնորք իցէն, լսւ է ցնորել ընդ հել լէնս և ընդ հոսումն և ընդ մեր նախնիս :

7. Յորոց շատ լիցին օրինակքս .

Խակ պատրանօք բանսարկուին 'ի դրախտէն արտաքս անկեալ :

՚ Այլ դու վերկին բարերար որ մարմնացար 'ի սուրբ կուսէն : -

՚ Ի յերկինն 'ի յերկին և յամենայն ժամանակի :

Յորժամ ծագէն 'ի յերինից և նորոգէն պքո զարարածս : -

Ժողովեալ հըրէիցն կըշուցին արծաթ բազում,

՚ Առեալ տարան առ Պիղատոս , ասէն 'ի խաչ հան 'ի խաչ : -

Բառնալով ըզդ տատկինիք անիծիցն առ 'ի մէնջ :

՚ Դիմանարա գողով սըրբոցն ընդ կուապարիշտ պաշտամունսն :

՚ Ի մըրցմունը դազանաց սրոյ և հրոյ մենամարտէալք : -

՚ Մագումըն հրաշալք 'որ անյաց էր 'ի մէնջ :

՚ Ծուր փայլակնացեալ և 'ի մարմնի բնակեցաւ :

՚ Ճագումըն հրաշագործ որ 'ի կուսէն ծագեցաւ :

՚ Երկինըք ցընծային և Երկիւս ու բախանայր : -

՚ Բարձրէ ալ թագաւոր որ վասն մեր ելեր 'ի խաչ : -

՚ Յաւուր յայնմի 'կ մասնեցայ 'ի ձեռս աչեղ հրապարակին :

՚ Հայեցայ 'ի բարձունս առ քեզ կարօղ ամենայնի : -

՚ Գեղացկութիւնըք մարմնաւոր պայծառութեան ձերոյ

և երկարութիւն վերջի առաջնոյ բառին կարէ լուսլ զշափմն, առանց կարօտ լինելոյ 'ի նախադաս անդամնյն առնուլ։ (8)

Յիմարեցոյց ըզթագաւո՞րն և պակեա՞ն հեթանուք .
 'Ի գեղ ըստանչելի աստուածատո՞ւր կուսանացն
 Տարփացեա՞լ զըւարթո՞ւնք ընդ մարդկա՞ն տօնեցին :
 Դարձեա՞լ վերըստին արարչագո՞րծ զօրութիւն
 Եւ դարձեա՞լ Ն՞դեմ աստուածատո՞ւնկ զարդարի . . .
 Բերելո՞վ մեզ պըտուզ զերանելի՞ն հովիսիմէ :
 Երկունըք մահարելիք անիծիցըն լուծան
 Եւ Ադամ վերըստին աստուածակերպ Շոխանայ :
 Զօրըք հրեշտակաց ընդ մարդկա՞ն տօնեցին :
 Կուսութեամբ ընդ մահու պատերազմեալք յաղթեցին :
 Իսկ ուր նախադաս քառավանկի վերջն ոչ երկայնի յառաջքան զկարձագոյն անդամ՝ օրինակ իմն յառաջքան զեռավանկ, նշանակէ՝ թէ այլով չափովք և դաշնակութեամբ յօրինեալ տաղ է, և մանունքն առաւելքնարերգական, թեթև և դիւրանկ ունելով զյետին անդամն՝ ուրախական պարուց և սթափական ոսից աշխոյժ կրից համեմատ : Որով և թատերցն եռանդուն վսեմախօսութեան պատշաճագոյն թուին այնպիսի քառանդամքն նովին ընտրութեամբ և ազատութեան օրինօք վարեցեալք, որովք 'ի դիւցազնականին ասացաք, միայն զյետին անդամն փոխանակ քառավանկի դնելով եռավանկ : Այսպիսի են բազումք 'ի շարականս, երկանդամ կամ քառանդամ առեալ . ուր և ասացեալ վերջբդ առանց երկար խաղին գրին . որպէս ,
 Ուրախացիր, սըրբուհի, Գարբրէլի աւետեքք ,
 Օրհնեմք ըգբեղ, աստըւած, ընդ անմարմնացն դասուց :
 Խորհուրդ մեծ և պանչելի որ յայսմաւուր յայանեցաւ :
 Համբառնալով զայրս մեր կարդակք առ քեզ մարդասէր :
 Առաւօտեան սուրբ կանայքն հանդերձ իւղովք և իշնկովք :
 Ըցյարութիւն Քրիստոփ ամենեքեան օրհնեացուք :
 Վասըն մերոյ ֆըրկութեան խոնարհեցար 'ի յերկնից :
 Այսօր աղբիւր գիտութեան բըլիսեալ 'ի սուրբ վերնատունն :
 'Ի հարաշարժ աղբերէն անհատահոսք վլտակ :
 Էջ միածինն 'ի հօրէ և ըսյ փառաց ընդ նըմա :
 Որ յարմատոց հարցըն սըրբոց մեզ գաւազան բըգնեցեր :
 Ազըրիւր կենաց բաշխուող շնորհաց հոգիգ իջեալ 'ի բարձանց :
 Այսպիսի է և Ընաւուացաւութեամբ աղօթք Նարեկացւոյն , և 'ի տաղից տօնից անթիւք ,
 8. Զոր օրինակ 'ի համբարձին հովիսիմանց :
 Զօնեցան զենմամբ սրոյ 'ի բանաւոր ողջակիզումն :
 Այսպէս են և յայլաշափ տաղս , զոր օրինակ 'ի Շնորհալւոյն
 Է՞ր միշտ՝ և է յայժմուս :
 Ցայնժամ գայ 'ի Ցորդանան :
 Մերկ ելաք յորովայնէ
 Եւ մերկ դընիմէ 'ի տապանին :

Եւ որպէս տեսանի ակներեւ՝ ՚ի պատկերիդ և յօրինաց չափոցդ, յայս ազգ տաղից ոչ ունին համարձակութիւն մտանելոյ հնգավանկ բառք. որպէս և ՚ի բազում ազգս ոտանաւորաց մերոց՝ յորս աւելի քան զբառավանկ անդամ չունի տեղի : Աակայն առ նախնիս երեխ և այդմ փոքու դժուարութեան դարման տարեալ, հատանելով յերկու զբազմավանկ բառն, և տալով զմի մասն ՚ի մի անդամ և զմիւսն ՚ի միւս : Եւ գտանի այդ արարեալ ոչ միայն ՚ի քան զըորս առաւել բազմավանկ բառս, այլ և ՚ի քառականկան անդամ, թէ ՚ի բարդս և թէ յածանցեալս, հատանելով անընդմիջաբար յառաջ քան զյուդառոր տեղի բարդին և ածանցին, կամ ՚ի նմին ՚ի յօդին (9) : Եւ այդպիսիք կարի զգուշաբար և առ տակնապօղ հարկի եեթ ներեւ լի լինիցին դուն ուրեք երեք վարեցեալք . զի և առ նախնիս սակաւ յոյժ են այդոցիկ օրինակք : Եւ յիրաւի փոքր ասեմ զդժուարութիւնդ . զի ահա մեծ կէս հոմերի և պրեթէ բոլոր Ա իրգիլոս թարգմանեցաւ առ մեւք առանց կարօտ լինելոյ հնգավանկ բառի :

Ո՞Վ կամու զանկապելին

Կապեալ ըզչեռս արձակողին :

Դո՞ւք որդիք նոր Սիոնի նորոյ ծննդեան :

Կամ և լեառն իմանալի անհասական :

Փառըք քեզ աստուած փառաւորեալ յաւիտեան . Ըստ :

Օրինակ իմն, զոր և չետիւդ յայտ առնեմք .

Խորհրդոց ոչ խոտորումն և ոչ փոխադրութիւն բարուց :

Յորմէ օրէնութիւնք նըմա ՚ի փըրկելոցս արեամբ նորա :

Նրծանիրութեամբն մոլեալ թուդա . Ըստ :

Զագս աղաւնակերպս բերեալ թաթաւելով արեամբն իւրեանց :

Արեգական նըման յալբայութեան ըստ հրամանին :

Բարունաբար զիմաստս իմաստութեան հօր ընծայեալ . Ըստ + առ :

Ասո քեզ ապաւինիմք ամենասըրբուհի :

Եւ եղեր վերընկալ աստուած ային բանին :

Եւ զհաւատըս ճըշմարիտըս սուրբ երրորդութեան :

Եւ բանըն հայրական անըմրընելի .

Ճառագայթելով զարարածս ամենայն . Ըստ :

Եւ յայլաշափ տաղս .

Սոսկալին փայլակնանման երկեալ լուսափայլ կերպիւ :

Հոիփսիմէ գեղազարդէալ կուսից պարծանք . Ըստ + առ :

ԶԳրիթորիոս սուրբ հայրապետն եկայք վերապատուեսցուք :

Եւ ըզմեռեալ բընութիւնս ՚ի կէանս վերափոխեցեր . Ըստ :

Յայտ արարեալ ցայս վայր զհնագոյն ազգային տաղաւափութիւնն և զկարեռը հանգամանս նորա և զօրէնս, մնայ այժմ համառօտիւ 'ի հարցփորձ մատչել երկբայութեանց ինչ և ընդդիմաղրութեանց, որ ծնանիցին թերեւ 'ի կասկածուու ինչ միտս ուրեք: Այս զայս այնչափ ևս ախորժելով մտադիւր կատարեմք, որ շափ զի միանգաման և այլ ևս ընտրութիւնք հնոյն 'ի վեր երկեփիցին:

Յետ զայսքան և զայսպիսի առաւելութիւնս այսր հնագոյն ազդի տաղիցս տեսանելց, թերեւ գտանիցի ոք տակաւին որ կարծիցէ, թէ զրոգալանկ և յանդաւոր տալքն ստեղծեալք կամ ընկալեալք իցեն 'ի յետնոց իբրև կատարելութիւն հնոյ ոճոյն, և ոչ թէ զի յաւելուած ստացուածոց արարեալ զնորն, կամ խամութեամբ ընդ վայր զիննն հարեալ: Այլ որ զայսն սախցէ, պարտի ցուցանել զբազմութիւն ընտիր քերթողացն մերոց յետնոց և զազգի ազգի քերթած ացն, որոց ընտրութիւնն և չափն յօրէնս ունիցին լինել այնուհետև կիրթ ախորժակաց 'ի հասարակ հաւանութենէ հաստատեալ: Այս սակայն ընդ հակառակն տեսանեմք մեք, որպէս յիշեցաք վերագոյն, մինչև 'ի յետին դարս նախնեաց հնովն մանաւանու վարեցեալ զյուլվագոյնս, և նորովն զկարի սակաւս, զընորհալին իմա և զոմանս հետեղով նորին. նա մանաւանդ և զընորհալին իսկ հնովն՝ յեկեղեցական 'ի բազմագոյն տաղս իւր, որ առաւել ազգայինքն են համարելիք հռչակաւ 'ի ժողովս երգեցեալք:

Բայց եկ բեր աղէ, և որ այն արդեօք նորոյն իցէ չնորհ՝ առ նախամեծար քան զիննն լինելց: Չունի ինչ ոք ասել, բայց զզուզավանկութիւնն և զձայնայանգս, որ նմա 'ի ներդաշնակութիւն համարիցին: Այսկրորդեմք և մեք զշամառօտ ասացեալն վերագոյն, թէ նիւթական անընդհատ զուգավանկութիւնն, թող զի և շմարթէ իսկ լինել միաչափ, ոչ միայն ներդաշնակութիւն չէ, այլ մանաւանդ աւելորդ ձեռլ ուսման և արուեստակութեամբ միակերպ նոյնաձայնութիւն, և ոչ այլ ինչ ամեննեին: Այս մի և նոյն եղանակն յարածայնեալ զինչ այլ ինչ է, բայց տաղտուկ ձանձրութիւն, քան զոր չիք ինչ ժանտ ապականարար յարուեստս զուարծութեան: Այսակն չլիներ երաժշտագոյն 'ի հաւս, եթէ միշտ զնոյն դայլայլիկս յեղսեղէր. և ոչ նուազիչ արժանի լսելց ինչ է, որ միշտ զնոյն մատն հարկանիցէ: Իսկ արդ իցէ ինչ հնար, թէ զձանձրալի և զարուեստակեալ միատեսակն նոյնաձայնութիւն՝ դաշնակումն

ոք համարիցի ՚ի տաղս, եթէ ոչ ընդ հակառակս ինչ մոտաց և ունկան խորհելով՝ դաշնակութիւն իմանայցէ կամ ասիցէ զմիօրինակ եղանակն ազգեալ միանգամ յունկն իւր և ՚ի մատունսն թուեալ, և սովորութեամբ չգիտեմ որպէս սիրելի եղեալ. որ է ասել դարձեալ զտաղուկալին ձանձրոյթ: Ի՞ յլ ունկն փափուկ և կիրթ ՚ի շափս տաղի՝ որպէս չգգայցէ զբաւական դաշնակումն նուագաց հնադոյն տաղիցս, և առաւել զգալի նոյնաձայն բախմանց կարօտիցի: Եւ որ այդշափ զգաստն է և աշալուրջ յիմանալ զպակասումն վանկի միոջ՝ ի զուգավանկութենէն, զիարդ ցիմանայ և չզգայ զանփոփոխ և զանքնական նոյնաձայնութեան զուգավանկիցն զանսպառ և զանհանդուրժելի տաղտուկ յերկայն քերթածս, և զբագում ուրեք աննմանութիւն նոցին և անյարմարութիւն ընդ իմաստից և կրից բանին և սոցին պատշաճ առողանութեան: Համենայն տաղս զուգութիւն ինչ նմանութեան ինդրի ասլաքէն, բայց առանց ձանձրութեան. մանաւանդ թէ տիրապէս խօսելով՝ ոչ զուգութիւն սոսկ է պահանջելի յարուեստս զուարձութեան, այլ վայելուչ զուգախառնութիւն: Ի մրդ հինն անզուգավանկ է, բայց անդամովք և առողանութեամբ զուգախառն զուգաչափ ըստ յունին և հովմայեցւոյն. նորն՝ զուգավանկ ՚ի ձանձրութիւն, բայց անզուգախառն անզուգաչափ առողանութեամբ ըստ անդամոց և ըստ բոլոր տողին: Ի մրդ ո՞քան զո ընտրելի իցէ զուգախառն դաշնակութեան ինդրողին: Ի մենեքեան վկայեն թէ յարդի ազգաց վանկաչափ ոտանաւորս իսկ՝ գերազանց քան զամենայն ըստ ձարտարութեան և գեղեցիկ՝ հեռի յամենայն ձանձրութենէ և մեծագոյն կամ դիւցազնական տաղն իտալացւոց: Կակ իւ արդեօք իցէ: Ոչ վասն քաղցրութեան լեզուին. զի ահա և գալիիացւոցն լեզու ոչ ինչ ընդհատ քաղցր է քան զայն, այլ դիւցազնական տաղ նոցա ձանձրալի, ըստ վկայելոյն իսկ ազգային բազմահմուտ և կիրթ գրագիտաց: Ի՞ յլ իտալացին առաւելու քան զայն և քան զայլս այնու՝ զի ՚ի նմա, թէ յանգաւոր իցէ՝ թէ անյանգ, ինն ազգ տաղից կամ տողից ՚ի մի խառնեն, ըստ փոփոխութեան շեշտից կամ անդամատութեան տողիցն, և ըստ եռատեսակ աւարտից միոյ միոյ: Եւ այս վեցեակ զանազանեալ տողք՝ ընկալեալ են յազգէն և իբրև մի ամենեին զուգախառնեալ՝ ՚ի մի գեղայարմար միաբանութիւն, առանց ինչ ստնանելց նոցա փոփոխմանցն, այլ մանաւանդ նպաստ լինելով՝ ՚ի հատա-

Նել զգանձրութիւն նոյնաձայնութեանն և 'ի յարմարութիւն ընդ իմաստից և կրից բանին, ըստ կարի և մարթելց նախանձ բերեալ այդոքիւք ամենարուեատ փոփոխմանց զիւցազնականին Հունաց և Հռոմեաց, որում ոչ ոք կարէ հաւասարել. զի քան և չորք ազգ են նորա զուգաչափ զանազանեալ տողից :

Իսկ զձայնայանդիցն արուեստակեալ և բունազըօսեալ աւելորդութիւն և զվարացն ցուցեալ է բաւական, մանաւանդ՝ 'ի նշանակեալ այլազգի մատենազրայն : Հաւելումք աստանօր, [թէ և այնք ոչինչ վճարեն 'ի ներդաշնակութեանն ինդիր : Ոչ թէպէտ և եղանակաւոր յանկումն ինչ տողից կարեոր և քաղցր նուագումն ինչ իցէ ականջաց, սակայն ձայնայանգք չեն բնաւ ներդաշնակութիւն բուն իսկ յօրինուածոյ տաղին, որպէս և ոչ զուգալանկութիւնն : Իպա թէ ոչ, հարկ լինիցի ընդունել, թէ ամենայն որ և է զինապէտ ոտանաւոր, յորում նոյնալանկութիւնն Ճիշդ պահեալ իցէ և ձայնայանգքն յարմարեալ մածուցեալ 'ի ծայրս տողիցն, զարմանսալի դաշնակումն պարտիցին ունել . և որ ոչն այնպէս ինչ իցեն, աներաժիշտս գուլ : Որում հակառակ վկայեն հասարակաց միտքս և ամենայն ականջք՝ յընթեռուն և 'ի լսել թէ զարտանուագ ոտանաւորս ինչ նորոց, և թէ զայսր զհնագոյն ազգի չափոց քաղցրանուագ տաղս նախնեաց : Իպա ուրեմն, որպէս այլ է տաղաչափ լինել և այլ բանաստեղծ, այսպէս այլ է Ճիշդ և արուեստակեալ համար վանկից և ձայնայանգ տողից, և այլ ամենեին բարեյարմանը նուագաւոր և երաժշտական քաղցրաձայնութիւն տաղից : Իւ ուր սա մերձ իցէ, ձայնայանգք կամ ոչինչ և կամ իսուն ինչ ևեթ օգնեն, թէ և ստէպ ստէպ փոփոխիցին, որպէս և աւելորդ պաճուճեալ զարդք գեղեցիկ : Իսկ Ճշդութիւն զուգավանկութեան՝ վասակ մանաւանդ անզուգախառն տաղտկութեանն վտանգաւ : Ոչ փոքր զարմանք են, զի զանփոփոխ նոյնայանգից ձանձրոյթ իմացան յապա եկեալ ականջք և փոխեցին, իսկ զնոյնալանկիցն ոչ, ուր զի և օրինակը հնոյն նախնեաց առ ձեռն կային : Իւ միւս ևս զարմանք այն, զի որ յարձակ շարագիրս ատելին է և տղայական և զգուշալի՝ յանգըն, նոյն 'ի բարձրագոյն 'ի քերթողական լեզուին փառս համարեսցի և 'ի քաղցրութիւն :

Ի՞նչ աղէ տեսցուք, գուցէ իցէ ինչ հնագոյն տաղիցս մեծագոյն

վասս և առաւել անթերելի, որ զնա դատապարտ առնիցէ առ նորովն։ Իներևս կարծեսցի ումեք, [թէ հինքն զանաշխատ դիւրութիւն ինդրելով՝ զայնչափ ազատութիւն առեալ իցեն, որ նմա անարուեստ և յանդուգն իսկ համարձակութիւն թուիցի և օսարացուցիչ՝ ի քաղցրաձայն ներդաշնակութենէ և մօտ յարձակ բան, և խոտան զրիցէ իրեւ զգեղծումն քերականական ազատութեանց կամ ձեւոց՝ ի շարագրութեան։

Այս սակայն որ ընդ այսր փորձ ոք անցանիցէ միանգամ, տեսանիցէ անշուշտ՝ զի այս ազգ սաղլոց ոչ եթէ անաշխատ դիւրութիւն մատուցանէ տաղաշափին, այլ մանաւանդ՝ ազատութեամբն յընտրանս բառից և դարձուածոց և չափոց, և համարձակութեամբն տալով՝ ի փոփոխել ըստ կարի՝ առ խորչելոց՝ ի նոյնաձև նմանութենէ, առաւել ինն կատարելութիւն և ողորկումն պահանջէ, և առաւել դժուարին գտանի՝ քան զկապեալ կաշկանդեալ ոտս նորոյն, որ նովին իսկ չներէ քնաւ այնուհետև քերթողին այլ ինչ ածել զմրտաւ. և մի անգամ տարրացեալ՝ ի միտմն և յունկնն ընդելեալ, առանց երկանց և ջանից ինքնին ծնամի այնուհետև իբրև ՚ի կաղպարի ձուլեալ. մինչեւ բազում ուրեք չմարթել իսկ այլ ևս ինչ առնել։ Ա ասն որոյ և ազատութիւնն այն հնոյն՝ ոչ եթէ անարուեստ և յանդուգն համարձակութիւն է առ յաշխատութենէ զերծանելոց, այլ մանաւանդ իննամով և արուեատաւ սահմանեալ օրէնք տաղիցն, և խորհրդով յանձն առեալ տաժանելի աշխատութիւն՝ առփոփոխմամբն ազատիլ՝ ի նոյնաձայնութեանն անտանելի ձանձրութենէ, և ըստ իմաստից և կրից բանին և առոգանութեանն պատշաճել չափս յարմարաւորս՝ ՚ի մեծ ևս դաշնակումն և կատարելութիւն, և ոչ սակաւ ուրեք առ ՚ի զոնցին պահելոց զընտիր վայելութիւն և զվսեմութիւն, եթէ միայն ըստ արժանի յօրինեսցին։ Ա ակեթէ նոյնավանկութիւնն և ձայնայնգք առաւել դժուարութիւն համարիցին, սակայն անշուշտ չեն առաւել զեղեցկութիւն և կատարելութիւն, նա մանաւանդ բազում և մեծաց զեղեցկութեանց և կատարելութեանց խափանալ ար՝ հանդերձ տարապարտ դժուարութեամբքն։ Ա աւ իցէ թերեւ զերիլ և կապիլ՝ ի բարի ինչ, այլ ոչ եթէ և ՚ի չար. լաւագունին ինդիր և զլաւն տայ երբեմն կորուսանել. և ձշմարիտ է առակն, [թէ] Ա աւագոյնն՝ լաւին թշնամի է։ Ա մի թէ վաստակ ինչ և տագնապ անհնարին իցէ քերթողին, մանաւանդ

'ի ստեղծանելն յինքենէ զտաղմն իբրև զմերն նախնիս՝ զհարս չափոցս այսոցիկ, գտանել եռավանկ ինչ կամ քառավանկ, և ագուցանել՝ ի տեղի երկալանկին կամ միավանկին, որպէս յայլ անթիւ տողմն, և նուլ այնպէս միօրինակ զնիւթական թիւ վանկիցն, և չնորհէլ ընթեցանելեաց զցանկալի տաղտուկ ձանձրութեանն պարզեւ: Այ ուր իմաստք կամ կիրք բանին և կամ բնական ուղիղ առողանութեանն եղանակ ինքնին նուն բաւականապէս զցափմն առ ականջս լսելց, և տողն ինքնին դաշնակաւոր է թուաւոր յարմարութեամբ անդամոցն ՚ի մի միաբանութիւն, չմարթի այնուհետեւ իրաւամբք պակաս տեսանել անդ զցափմն, և զոտսն կաղասել, և զողմն թերի՝ ՚ի դաշնակութենէ, կամ երեակայութեամբ և խօլական ցնորիւք կարծել նուլ: Այ թէ գուցէ ևս ինչ ՚ի նոսա անհաւասարութիւն, ոչ այնումբաւոր արձակ բանի իցէ տաղն. և յայտ անտի է, զի քնարական խառն չափք՝ անհամեմատ քան զամենայն են, սակայն և նուագաւոր քան զամենայն և օտար յարձակ խօսից: Ոյերութիւնս այդպիսիս չտեսին ՚ի տաղս յայսուիկ նախնեացն ականջք՝ հմուտք քան զմեզ դաշնց և պայմանաց լեզուիս՝ ընդ դարս յոլովս, մինչև եկն եմուտ ՚ի հայս այլազգի չափոցն ախորժակ, և տիրեաց կալաւ օրինակ քերթածաց ինչ Հնորհալոյն: Այ ցայսօր նոյն լսելիք են ազգիս. զի թերութիւն ինչ այդպիսի կարեոր՝ չտեսին և այժմու ականջք յոլովաղոյն մոներմացս, որք լուանն միանգամ զտաղքս մեր զայսուիկ ուղիղ առողանութեամբ. և հազիւ թէ ՚ի տասանց մին՝ երկրայութիւն ինչ յարոյց ընդդէմ. որով և մեզ քաջալերութիւն եղեւ անվեհեր համարձակութեան, տեսանելով զմեծ հաճութիւն նոցա զանկեղծաւոր: Խակ եթէ ձշմարտիւ իցէ ինչ ուրեք այդպիսի, ոչ տաղիցն է վնասն, այլ անպատկանաւոր յօրինուածոյն կամ անարուեստ առողանութեան: ՚ի, ա մանաւանդ ունկն ընդելեալ՝ ՚ի հնագոյն տաղմն՝ իրաւամբք գտանիցէ ՚ի նոր արուեստակեալ զուգավանկն ձանձրութեամբն հանդերձ և բազում տողս առաւելեալ կամ թերացեալս համեմատաբար ՚ի չափոցն, վասն անյարմարութեան նոյնավանկիցն ընդ ամենեին այլասեռ իմաստսն և կիրս և ընդ նոցին սեփական և բնիկ առողանութեան: Խակ քերականական ազատութեանցն օրինակ անյարմար է առ ինդիրս. զի յարձակ բանի ոչ կարեոր պիտոյ է ազատութիւն և փոփոխումն, և ոչ ներելի առանց հարկի. և դարձեալ՝ զի նոքին իսկ չափով և

Համով վարեցեալք , 'ի մեծ գեղեցկութիւն են բանից և 'ի հեշտութիւն կիրթ լսելքաց . և զի բազում անգամ՝ փոխանակ զնոյնս նովին ոձով յեղյեղելց , յարձակ բանի ևս ընտրելի է ճարտարաց և հարկ իսկ վարիլ ազատութեամբն այնպիւք՝ առ խորշելց յանարուեստ և 'ի տաղտուկ միաձւութենէ : Իսկ զբոլորովին ազատասեր և զբօսասէրքերթողութիւն ո գերեալ կապեալ կաշկամսդիցէ , և ոչ տացէ ըմնահիմել և կիցս ընկենուլ : Ուշատ իսկ իցեն նման այնքան կապանք , որքան զի յարձակ շարադրածոյ զանազանիցի , առանց ատելի զնա առնելց բանի և ունկան և գեղեցիկ ախորժակաց : Կամակար ազատօրէն հպատակէ բանի և օրինաց հանձար , այլ զըուծ իշխանական բոնութեան զընկենու :

Իսյց 'ի ներդաշնակութեան մասին՝ յամենայն լեզուս առհասրակ խոստովանեալ է , զի ոչ ամենայն ազգի ազգի տաղից նոյն դաշնակութիւն է , և ոչ յամենայն քերթածս նոյն պահանջի : Օի , օրինակ իմն , այլ է քնարական կայթից և պարուց դաշնակումն ազդող և եռանդուն , և այլ զիւցազնականին ոտից մեծավայելուց և վեհափառ ձեմք . և 'ի զիւցազնականին զբնարականն պահանջել անկիրթ է և ընդունայն խծրիծ : Իսկ և ոչ յամենայն սողս միոյ ազգի քերթուածոյ զնոյն և զմի միշտ միօրինակ ներդաշնակութիւն պահանջելի է՝ ըստ ցայս վայր ասացելոցս . զի ոչ այլ ինչ պահանջել է այդ , բայց զնոյնաձայնութեանն ձանձիր ատելի հեշտութեան կրեց , յորմէ և այնչափ իսկ խորչի և մերժի ազգ տաղից : Եշ 'ի վեցուանին Հյունաց և Հոռոմոց և 'ի զիւցազնականն իտալացւոց միշտ նոյն չափք են յամենայն տողս , այլ ու և նոյն դաշնակութիւն . որում անհնար իսկ է կալ ընդ պէսպէս փոփոխմանն , որպէս և ձանձրութեան անմարթ է որոշիլ յանփոփոխութենէ :

Կյոստովանելի է դարձեալ ; թէ ամենայն տաղք յինքեանս կամ 'ի զրին անկենդան են և մեռեալ . և քաջի առողանութեան է կենդանացուցանել զնոսա՝ յազդել և յիմանալ զնուազաւոր դաշնս պայմանի չափոցն : Եշ այս կարեւոր պիտոյ է՝ ոչ միայն յայսմ ազգի հին տաղիցս . այլ և յայլն ամենեսին , այլ և 'ի նորմն առհասրակ : Օի եթէ և զընտիրս անգամ 'ի զուգավանկ Ճշդաշափ կարծեցեալ տաղիցն նորոց՝ ու բարոք և ճարտար ըստ նոցին պայմանի ոք ընթեռնուցու , խանգարի բնաւ դաշնակութիւնն , և արձակ բան երեկն , կամ այլ ընդ այլոց չափք և նուազք լինին լսելի . զորոյ և

զփորձն տեսանեմք հանապազօր, և դիւրին է ամենայն ումեք առնել զնոյն :

Ի այց յայսմ իսկ կայ խտիր կարեւոր ընդ նորն և ընդ հինն : Դ նորն՝ որչափ ոք ըստ Ճիշդ պայմանի բաժանման անդամոցն ընթեռուցու, նոյնչափ յայսմի ևս առնէ և առաւել զնոյնաձայն ձանձրոյթն, օտարացեալ և 'ի բնական առողանութենէ : Իսկ 'ի չափոցն պայմանէ խոտորեն՝ առ փոփոխումն ինչ մուծանելց և զբնիկ առողանութիւն պահելց, բնաւ և յոտիցն իսկ անկանի և խանգարին օրէնքն, և դաշնիքն լուծանին՝ խանգարելով միաձեռութեանն որ հոգին է այնց տաղից . զի տաղտկալն այն ձանձիր՝ կարեւոր հանգամանք և պէտք են կարծեալ ներդաշնակութեանն . որ զի չէ իսկ ինչ այլ՝ բայց ձանձրալի նոյնաձայնութիւն : || ասն որոյ կամ զշափուն և զկարծեալ ներդաշնակութիւնն պարտի կորուսանել և փոխիլ յարձակ բան, կամ զենդրեալ փոփոխմունսն և զանազանութիւնս տողիցն և զբնական առողանութիւնն չպտանել, և սիրով համբուրել զսիրելին իւր զսաղտուկն տագնապող ձանձրոյթ : Իսկ 'ի հինն ոչ այսպէս, այլ ազատասէր չափովքն ազատ է և 'ի վտանգից այտի . զի թէպէտ ըստ իւրոց անդամատութեանցն ընթերցցի, թէպէտ ըստ բնական առողանութեան, միայն թէ բարոգ ընթերցցի, միապէս նուազաւոր է յիւրում պայմանին, և ինքնին փոփոխմամբքն քաջ 'ի բաց հեռի 'ի դժպհի լսելեաց նոյնաձայնութեանն պատերազմէ, առանց հարկելց կամ զանդամոցն և զշափոցն պայման թողուլ՝ առ իւրշելց 'ի տաղտուկ նոյնութենէ և փոփոխմունս հայթայթել, կամ զենական առողանութիւնն խանգարել՝ առ 'ի չափոցն սահմանի անստերիւր մնալց : Այս աւանիկ չափոցն և առողանութեանն դաշնիք անբաժան են 'ի նմա, և պէսպէս փոփոխմամբքն հանդերձ 'ի մի գեղայարմար միաբանութիւն խառնեալ ըստ կարի, առանց մնոտի և վնասակար խզմուութեան : Ոի այսր ազգի տաղից միւս ևս այն չնորհ է և միանգամայն դժուարութիւն, զի առաւելքան զայլն պահանջէ՝ ըստ բնական ուղիղ առողանութեան լեզուին ունել զյօրինուած չափոցն . սակայն և առանց խափանելց զտաղաշափն յօրինսաւոր քերթողական ազատութեանցն, որյամենայն լեզուաց քերթութիւնս չնորհեալք են : Ուստի և ոչ միայն չերկնչի 'ի բնական ուղիղ առողանութենէն, այլ մանաւանդ ըստ այնմ իսկ զընթերցումնն ինզրէ ճարտար՝ առ

անվրէպ ազդեցուցանելոյ զւափոցն զուգախառն նուազաւոր յարմարութիւն :

Յուսամք թէ բաւականաբար լուծաք զերկբայութիւնս և զդիմագրութիւնս, և միանգամայն առաւել ևս յայտ արարաք զշնորհս և զպարձանս կատարելութեան այսր ազգի հնագոյն տաղից, յոր և խոստովանիմք անշուշտ թէ մեք չկարացաք ժամանել. այլք լաւ ևս ջան տարեալ հասանիցեն. 'Ի մեծամեծս՝ և կամելն իսկ շատ է, որպէս ասաց ոմն 'ի հնոցն քաջաց քերթողաց : (10)

10. 'Ի վախճան կարեոր խնդրոյս, յորում զհին և զնոր ոտանաւորացս ընդ միմանս հարեալ կռեցաք զհանգամանս, թերես ոչ անախորժ ինչ լինիցի տեսանել և զմի և նոյն բան երկրութմբ ոտանաւորքն՝ առ համեմատելոյ ընդ միմանս : Վասն որոյ մոտ դիւր յօժարութեամբ կարգեմք աստանօր զսկիզբն գրոցս փոխեալ 'ի նորն 'ի ճարատրէ ումեմնէ արդի տաղաշափիցս, որ և ինքն իսկ առ ՚ի պէտո բաղդատութեան յօրինեալ է զիւրն յետ տեսանելոյ զմերս : Եւ այս է աւասիկ .

Նւ հունգք զըւարթք առնիցին, ո՞վ Մեկենաս,

Եւ ընդ որով աստեղք հերկել զարտորայս

Եւ զուգել զորթ ընդ նըշտարի իցէ անկ,

Առից երգել զինչ արջառոց հեթեթանք,

Եւ զինչ խաջն հոդ, և քանի իսկ հըմուտ

Սակաւատպէտ մեղուին 'ի բոյծ իրնդրի փոյժ :

Որք ըլզահոն ովկուք վարեք ընդ երին,

Ճահք աշխարհի լուսապայծառք, ըզտարին .

Սպանդ արամետ և Դեմետրէ կենսամիր,

Եթէ շնորհիւ ձերով երթեմըն երկիր

Ռզբաւոնեան գիտաց ատոք ընդ հասկին

Ըզմայրենի փոխանակելըզկաղին,

Եւ ողկուզացն այն ինչ գտելոց 'ի կայլակ

Զաքելովեանն ուսաւ խառնել ըզբաժակ .

Եւ գուք ինամուզք գեղջկին շինից շահապետք,

Պայք և պարիկք, յաւերժհարսանց զուգահետք,

Առ իս մատիք, 'ի նուագ զընծայս ձեր առնում.

Եւ գու ևս ովկիսիդոնէ, որ 'ի քում

Կոփեալ երկիր յերեքարձէնդ 'ի յըստուար .

Հան նորասանեղըն զամեհին երիվար .

Անտառաբնակդ, ում ըզյուռթիս երինջք բիւրք

Բզգալարիս Կէայ լիզեն ձիւնաթոյրք,

Բզհայրենիդ քոյին 'ի բաց և գու օն,

Թողեալ զանտառ և զծառախիտ Լիկէոն .

Մատիր հօտից տեգէացիդ զահապան .

Թէ հոդ ընդ քոյդ է ընդ Մենալքեզ ովկ Պան .

Այդ և այդպիսի է աւաղիկ, կարձառօտիւք՝ այլբաւականապես տեսեալ նախնական հայացի տաղաչափութեանն տեսակ, որով վարեցաք մեք յայս քերթուած վիրզիլեան։ Այլթէ ուղիղ և հանձարեղ ինչ գործեցաք և հաճոյ ունկան, զայն ընտրեսցեն անսաշառ և քերթողական հմուտ լսելիք ազգիս։ Որ և, յետ փոքր մի ժամանակաւ ընդելանելոյ յընթերցումն ե'ի լուր ազնուական չափոց, և յետ հեշտութեան ականջացն վկայելոյ ՚ի չնորհս տաղիցս այսոցիկ՝ որպէս ակն ունիմք, և որպէս անհնարն է միաբանել զուարձութեան ընդ տաղս աներաժիւսու, ապա այնուհետեւ եթէ նախնեացն որդիք իցեն հարազատք, և նոցին ոսկեղին դարու բանարարութեանն և կիրթ ախորժակացն սիրելիք և նախանձայոցք, և ոչ կանխակալց սովորութեան ծառայք, ոչ կարծեմք թէ դատապարտ զմեզ առնիցեն, իբրու նորաձես իմն արարեալ մուացածին ինքնահնար գիւտիւք, և տարապարտ հերձուած յարուցեալ՝ի հայկականս Պառնասոս՝ վեր ՚ի վայր խոռովել զհայ Առւայսն։ Օի մեք ոչ այլ ինչ արարաք ՚ի սմա, քան թէ բնիկ հայրենականացն ընսրելագոյն տաղից նախանձու՝ նորոգել և եթ և ՚ի լոյս պայծառութեան հանել զ'ի մթան մնացեալ և զբեթէ խափանեալ յանիրաւի զբուն վաղնջուց հայկեան տաղաչափութիւնս։ և այն ևս՝ ընտրանաւ, սակաւս ՚ի բազմացն առնլով տողից նախնի տաղաչափիցն, զյաւէտ դաշնակաւորսն և զբաջավայելուցն ՚ի մի միաբանութիւն զուգաչափ գեղայարմար տաղից։ Որպէս և ՚ի չափական վեցոտանի ոտանաւորսն Հելլենաց և Հոռոմոց ընթեւնումք զբոյն արարեալ՝ի հնումն նոցին ձարտարացն։ յանկերպաւոր տաղից պատգամաց դել փական եւուտանւոյն ընտրեալ միայն զլաւն, և օրինօք հաստատեալ։ Ոյնպէս և այլոց և այլոց ազգաց իւրաքանչիւր յիւրեանցսն։ Եւ արդ իբրև այսպիսի հայրենաւանդ արուեստի արգասիս, և

Եւ ձիթենւոյն գու Ամենաս հեղինակ,
Եւ կոր մաճոյն բերող ՚ի լոյս պատանեակ,
Եւ որ զմատաղ նոճոյն ըզբուն կարձովն
Շահարունիդ բարձեալ բերես ըստ անձին.
Եւ ամենից ուամնուհեաց դից երամ.
Ոյց հոգ ՚ի պահ անդասանաց է և խնամ,
Բզնորաբոյս տածողք անսերմն զարդիւնս,
Եւ որ տեղայք ցող յերկնէ յորդ ՚ի սերմունս։

ոչ իբրու զմերոց ինչ գիւտից, նուիրեմք ահա և զայս վաստակ ՚ի փառս հայկազեան դպրութեանց : Որիսանսակ բազում բանից՝ առ դիւնք իրացն այսուհետեւ ՚ի մէջ անցեալ խօսեսցին զինքեանց առ անաշառատես միտս և առ վեհագունիցն ցանկացող կիրթ և փափուկ լսելիս հայակոյտ քերթողական որերոյն՝ այսպիսեաց ախորժակաց արժանաւոր եղելոց : Եւ եթէ վարդ մի փոքրու իմն զուարժութեան դոյզն ինչ վայրկենի արկաք սովաւ ՚ի շաւիղս փշալից կենաց իմաստնոց, համարեսցուք զանձինս ոչ ամենելին անարդիւն անցեալ ընդ առապար կենցաղցյս :

Պ Ա Բ Լ Ե Ս Ո Ս Ի

Վ Ե Ր Գ Ի Լ Ե Վ Յ Ո Ւ Թ Ա Վ Ա Ր

Մ Ե Կ Ա Կ Ա Կ Ա Կ Ա Կ Ա Բ

Գ Ի Ր Ա Բ Ա Վ Ա Ր

ԵՐԵՎԱՆԻ ԹԱՅԻ ՈՒ ԹՈՒԵԿԻ

ԱՌԱՋԻՆ ԳՐԱՑ

ԱԿԻԶԻՑ դնէ զառաջարկութիւն բոլոր քերթուածոյն՝ի չորս
առաջն,՝ի վար և՝ի ցան արտմուեաց,՝ի տնկարկութիւն, յանդէոր-
դութիւն և՝ի մեղուագործութիւն։ Այս կարդացեալ զդիս նպաս-
տամատոյցս ամենայն մասանց քերթածին, ընդ որս և զշոկտա-
վանոս Լոգոստոս Այստ՝ զաստուածարեալն՝ի ժամանակին ըստ
հեթանոսական կարգաց, մտանէ այնուհետեւ՝ի ճառս առաջին
գրոցս, որոյ են գլուխք վեց։

Ա. Լոյլ և այլ եղանակք վարոյ և ցանի ըստ պէսպէս բնութեան
հողացն և սերմանաց։

Բ. Լոկրագործութեան սկիզբն, և արուեստից գիւտք։

Գ. Լոմիթք և կահք և կազմաձք մշակաց, և խրատք ինչ զգուշու-
թեան։

Դ. Լամանակք մշակութեան այլ և այլ սերմանաց։ բաժնից
երկրի հմտութիւն և զրից աստեղաց և շրջանաց։ և թէ զի՞նչ
յանձրեի և՝ի ձմերան և՝ի տօնս վաստակք. և խտրանք աւուրց
և ընտրութիւն տուընջեան և գիշերոյ։

Ե. Լամնք և գուշակութիւնք ժամուց և ժամանակաց յեղա-
փոխութեան օդոց յանձրեւ կամ՝ի մրրիկ և՝ի ջեր, պատճառս ա-
ռեալ նախ ՚ի նկարագրութենէ ամառնային մրրկի։

Զ. Լոյտագ վայելուչ զհրաշմնշմն պանչելեաց՝ որ կարապետ
եղեն սուսերահար սպանմանն Ըուլիոսի Այսեր, և որ զկնի գու-
շակ առանին պատերազմացն հռովմայեցւոց։ Այս կատարի յաղօթու՝
վասն փրկութեան Լոգոստոս Այսեր և հռովմէական ժողովը-
դեան։

ԱՐԴԻՇԵԱՅ ՄԵՐՈՎՆԵ

Մ Ը Ա Կ Ա Կ Ա Ն Ք

ԳԻՒՐԻ ՌԱՄԵՐԻՆ

Ի՞ւ զըւարթ առնիցին՝ բոյսք արմլտեաց, ևլ Ա՛Եկենաս,
Ջիմ արփի վարել զերկիր, զայգիս զուգել ընդ նըշդարիս,
Օ՞չ փոյթ 'ի դէպ անդէց, զինչ հօտի պէտ 'ի հեթեթանս,
Տընօրէն մեղուին քանի հըմուտ հանձար, առից երգել:

1. Մեկենաս էր մի յառաջին իշխանաց
Աւգոստոս կայսեր, ինամակալ ճարտա-
րաց ժամանակին, մանաւանդ Վիրդիելոյ
և Որատեայ: 'Ի ինդրոյ նորա ասի արա-
րեալ Վիրդիյի զքերթուածս, որում ըն-
ծայէ իսկ:

2. Յիշարչի, յորում աստեղատան, յո-
րում ժամանակի և ամսեան տարւոյն 'ի
դէպ իցէ արօրագրել զերկիր, և զորթս
կապել ընդ նշգարփս իբր 'ի զուգութիւն
ամուսնութեան, որ առաւել ըստ խոա-
լացոց սովորութեան է, առ որս երկայ-
նին որթք և պատառին զնշգարեք: Հան-

գյն ամն բազում ինչ է 'ի քերթածիս,
որ ըստ խտական երկին և սովորութեան
պատշաճեալ են. զայս մի անգամ ծանու-
ցանել շատ լիցի:

3. Հոդ 'ի հայթայթանս հօտի զոր ու-
նիցի ոք և գարունիցէ, կամ կամիցի ոք ու-
նել և գարուննել:

4. Թէ քանի հմտութիւն պիտի 'ի գար-
մանս մեղուաց, կամ թէ որբան է ճար-
տարութիւն մեղուաց 'ի գործս իւրեանց,
որ զամենայն ինչ բազում ինայութեամբ
և իմաստութեամբ մատակարարեալ տըն-
տեսեն 'ի յարկի իւրեանց:

Ով լուսապայծառ վեհ գերարփիք տիեզերաց,
 Դուք՝ որ ընդ երկին սահուն զոլորտ վարեք տարւոյն,
 Դեմետրէ կենդանատու, Ապանդարամետ ուրախարար,
 Զերով եթէ շնորհիւ ըզքաւոնեան վայրի կաղինս
 Ինդ ատոք ուկեփունջ հասկ երբեմն երկիր փոխանակեալ,
10 Եթաժակս աքելովեան ըզնորագիւտ պարզեաց ողկոյզ.
 Եւ դուք, վարսաւոր մայրեաց շինից հուպ շահապետք,
 Հովասուն պայք և պարիկք և կուսագեղ յաւերժհարսունք,
 ()'ն եկայք երամովին, ըզձեր պարզեաւըն նըւագեմ:
 Դու ևս ով, որում՝ի մեծ երեքարձէն կոփեալ նախկին
 Օ ամեհին բըխեաց երկիր ձի փոլնչելով ընդոստուցեալ,
 Պիսիդոն, և անտառաց պետ պահապան դու բնակաւոր՝
 Ում բիւր զուարակ ձիւնաթոյր ըզգեղ դալար լիզեն լիայ.
 Օ հայրենիդ և քո թողեալ թաւ դարեանդ լիկէական
 Տեգեացիդ Պան հօստապետ, թէ սիրելի քեզ քոյդ Ո'ենալ,
20 Հաշա առ իս մատիր, և դու ձիթենւոյն կոյս արարչակերտ
 Վթենաս, և կոր մաճոյն բերող՝ի լոյս պատանեկիկ,

7. Դեմետրէ աստուածուհի հնձոց, շեսից զնորակերտ քաղաքն աթենացւոց,
 Սպանդարամետ գիք որթոյ և գինուոյ: Բայց պատգամ՝ի լանկը յաւագամեծար ատենէ
 Երկուսասն դիմից վեհապունից, զի որ օգուստոյն ինչ պարգևս շնորհից մարդկան,
 վեհագոյն լուսաւորս կոչեաց նախ՝ վարիչս
 տարւոյն: զի երկուումք այնորիւք չսփին ժամանակք որովք ածեն զսարին ընդ երկին:

8-10. Քանզի առաջին մարդիկն վայրի կաղնովք և ջրով և եթ պարենառերէին: և ի կաղնաբեր անտառանշանառու երգոդով նեանն՝ի քաւունիք կամ յշպիսա, որպէս և 'ի ջուրս գեւոց՝ Աքելովս յԵպովիա, զորոյ ափանքք ասի արկեալ զառաջին այգիս ննէսի ետուացւոց արքայի, և նուրի բեալ գինի Սպանդարամետին, և ընկայեալ՝ի նմանէ զարուեստ այգեգործութեան:

11. Շահապետք, պայք, պարիկք և յաւերժհարսունք՝ դիք իմն կամ դիւցա, զունք վայրաց և անտառաց համարէին առ նախնիս չելլենաց և զուունց, որպէս և առ մերսն:

14. Նախին բնեաց երիւր, իմա 'ի նախ, նումն, նախ զառաջինն 'ի սկզբանէ: կամ նախկին երկիր, նախաստեղծ, նորաստեղծ: Պիսիդոն կամ Պոսիթոն ծովակալ դիք՝ համարէր արարիչ ձիոյ: Զի՞ի վիճելն ընդ Աթենասաց գիցուհւոյն թէ ո յիւր անուն կո-

շեսից զնորակերտ քաղաքն աթենացւոց, պատգամ՝ի լանկը յաւագամեծար ատենէ Երկուսասն դիմից վեհապունից, զի որ օգուստոյն ինչ պարգևս շնորհից մարդկան, վեհագոյն լուսաւորս կոչեաց նախ՝ վարիչս տարւոյն: զի երկուումք ածեն զսարին ընդ երկիր, և հան զիք պատերազմական: Աթենաս նիզակաւն բուսուցեալ զձիթենի զառաւացեայ զնշանակն իսպազութեան, և յաղթող եղեալ եդ զանուն իւր՝ի վերայ քաղաքին:

16. Անտառաց պետ պահապան կոչէ զԱրիստէս, զրդի Ապոլոնի և Կիւրենեայ, որոյ թուեալ զթերէ՝ եկնեանկեցաւ՝ի Կէա, որ մի է 'ի Կիւկէադայց՝ 'ի Բոլոր կղզեաց: և համարի հնարագիւտ մեղուսց և մեղագործութեան և մակարդելց կաթին:

19. Պան դիք էին անդէորդութեան և իսպանածութեան, յԱրկադիա գաւառն՝ յըրում էր Տեգէա քաղաք: Ակէնոս և Մենալոս սպարարտարոս և անտառափիտ լերինք էին Յարկադիոյ: զրս թէ սիրես, առէ, առ իս մատիր: զի տուարածական տափեւքս ֆաւաւոր արարից զնոսս և նոքքը գերեթուածս:

21. Մաճոյ և արօրոյ Ճարտարապետ համարէալ էր Ոսիրիս եգիպտացի, կամ

Եւ բարձող կարձովին մատաղ նոձոյն Շահարունի .

Դիք բոլը և դիցանոյշք արթուն դեհպետք անդաստանսաց ,

Որ զնաքնեկ ըզդեռաբոյս արդիւնս անսերմըն մնուցանեք ,

Եւ որ յորդ ՚ի հարաւունս տեղայք յերկնէ ցող շառաւուկ :

Եւ դու ինքնն կեսար , ում երկեան է տակաւին

Յոր կաձառ աստուածախումք լիցի ուրեմն ակումք արկեալ .

Եշնարհաց թէ ոստիկան և քաղաքաց սիրես կալ դէտ ,

Եւ ըզքեզ տիեզերաց ծիրն ընկացի լյանակամար

30 Ուրդաբեր բարեաց ծընօղ , ժամանակաց իշխեցօղ տէր՝

Ուրտենեաւըդ մայրենի արտախուրեալքեզ զիրանունս .

Ուշ անչուն ծովուն ծագես աստուած և զքո երես ևելք

Տրիպալոմեսու ելեւսինացի՝ ՚ի դեմեարեայ ուսեալ զերկբագրոծութիւն :

22. Շահարունի կամ Սի՛ռաւանոս դիք էին անսառաց , որում սիրելի ընեալ զիքարիս մանուկ , որ նշանակէ նուծ . որ և իր ըն հալեր և մազէր առ դութ եղին իւրց՝ փիպակաս յիւրմէ սպանելց , փոխեաց զնա ասսուածն՝ ՚ի նուծ . և զայն նկարէին ՚ի ձեռս նորա նշանակ սիրոյն կամ սպան շէլեացն :

24. Փոխանակ ինքնեկ և անսերմն ասե . լոյ կես օրինակք այսպէս ունին զտողը .

Որ արդիւնըն նորաբոյս սերմամք իւրք սընցանեք .

և իմանն՝ նորագիւտ և նորապարդ և սեր մամբ իւլիք նոր սրդիւնս ծնուցանեք , կամ զարկեալցանս դալսնի իմն և ծածուկ զօ րութեամք ախտարակաց աճեցուցանեք : Իւյց կիրթ ոս թուի բազմաց , և սոտւգա դոյն դրագիբը ունին որպէս եդաք :

26. Հոկտաւիսանոս Աւգոստոս կայսր , թոռն Յուշեայքեռ Յուլիոսի կեսարու և որդէ գրեալիսկ ՚ի նմանէ : Այս անարժան մարդահաճութիւն եթէ ստդասնելի է ՚ի վիրգիլիսո , ոչ յանչափ նորա է մեղ , որչափ չէ թանոսական անպատէ հ տովորութեան հոռվմացեցու , որով զաստուածակսն պատիւ ընծայեցին Յուլիոսի կեսարու և ըստ նմաննէ Աւգոստոսի : Եւ թէպէտ չէ եր տուեալ այն Հոկտաւիսանոսի պատուի բանաւաւ ծերակուափն ՚ի գրել Վիրգիլեայ զառաջին գիր զայս , բայց զի որդի համա . րէր աստուածացելցն Յուլիոսի կեսարու և գիւցազն կամ աստուածազարմ և աստուածորդի կոչէր , և ՚ի մեծամեծ յաշ թանակացնորա պակուցեալ առ հստարտկ քաղաքք և գիւղը սկսեալ էին ՚ի ինսան .

կալ դիցն կարգի պաշտօն մատուցանել նմա , յայսցանէ և քերթողս համարձակէր

յայս սուտակասպասութիւն . ոչինչ դը ժուարին դորովնմա գուշակել ՚ի հանգամանաց իրացն և ժամանակին՝ թէ առ յապա և վճնով իսկ և հրապարակաւ տացի նմա այն պատիւ . որ և եղև իսկ յիշ իր եօմն կամ ութից ամայ՝ յաւարան վիր գիլեայ զքերթուածու , առեւեալ նմա և անուն Աւգոստոս՝ որ է վեհափառ , պաշտելք , քաջ արանց : Եւ թէրեւս սմին իսկ իրի տակաւին անցայտ ասէ թէ յոր կարդ աստուած դասիցի :

29. Իմա մեծ պարունակն երկնից , կամ սոյդ ես՝ լայնատարր գունա աշխարհիս , զի և նախ երկիր և քաղաքաց պետ և տէ սուց ասաց :

30. Ժամանակայ Հատին բառն նշանակէ և զամպրապս կամ զմբրիկս , բայց ամենայն ողջամիտ մենիփչք իմանան զեղանակս տարւոյն : Զի և կարի իմն առաւելազանց լինէին չողովն և պատերազմոլ լսելեաց՝ զամպրապայնոյն իսկ զԱրամազդոյ զգահն և զգաւազան հանել տաւ Հոկտաւիսանոսի :

31. Մայրէնեօք և որդեգրութեամբ Յաւշիսով կեսարու յՀնիական սերնուոց գոլով Հոկտաւիսանոս , իբրև վնանախասամար ունել համարէր զԱստղիկ՝ զմայրն կնեւայ : Վասն որոյ մայրէնի մրտենեաւ պատկեալ ասէ յաշնարհէ զգլուխ նորա կամ զՃան կատ և զքունս . զի Աստղիսն ձօնեալ եր մրտենին անուշահու և անմթառամ՝ վասն անմահութեանն և վասն հեշտասէր և ծովածին գուշին այնմիկ , որպէս մուրա զծովեզերս սիրէ . և մանաւանդ վասն այլը իրիք զգալի և մարմնաւոր պատճառի :

Պաշտեսցեն նաւաստիք, քեզ հարկեսցի վերջին լոտւլէ,
Եւ Տեթիս բողոք ալեօքն ըզքեզ փեսայ իւր վարձեսցի.
Եթէ նոր արդեօք նըշան՝ի յամր ամիսս յաւելցիս
Ե իսորանն երկնից ընդ կոյսն և ընդ յաջորդ կարձին ձիրանս
Որ ՚ի ձեա փայլակնընթաց ըզքազուկս իւր յինքն ամիոփիեալ՝
Վան զարդար բաժինն երկայն թողու յերկինս քեզ ասպարէզ:
Որ զինչ և լինիցիս, զի զըժոիկ մի կացին քեզ ակն

33. Թուլէ կամ ըստ օրինակաց ինչ որք իբրև յայլ աստեղատունս, գատարկ և թափուր թուի վայրն . և չկայր եդեալ կենդանի մի ՚ի կարգի այլոց կենդակաց կամարին, այլ տակաւին յետ կարգելոյ շույն ևս ունեն զվայրն ձիրանք կար ժին զ զոր և երկայնեալ մինչև ցկյսն՝ վաթառն աստիճանս համարէն նմա : Որ այժմ, ասէ, ամփոփեալ զթես իւր յերեւացին զթուլս կղզի, որ նոյն թուի լինել . զի և առէ իսկ թէ Մէնէ զինախսակա, նացն և ծանուցելոյ երկրի . և թէ Ռոյ հասարակն յանծանօթ երկրի համարելէ :

34. Տեթիս՝ Ռուանոսի և Եստիայ կամ երկնի և երկրի դուտոր, քոյր Զրուանայ կամ Կոռնոսի, կին Ովկիանու կամ ըստ այլոց Գիսիդոնի, մայր ծովային յաւերժահարսանց : Այլ է Թետիսի դուստր Ներեւսայ և Դորիսի, մի ՚ի ծովային յաւերժահարսանց, կին Գելէսոսի և մայր Անքիլէսայ : Սակայն երկրուն յաշակ փոխանակ ծովու առեալ են : Վարձել և վարձանք սովորաբար փեսային անկ են ըստ հոյն օրինաց . բայց առ Հոմերոսի յիշատակին և վարձանք կամ օժիոք ծնողաց հարսին առ փեսայն . և աստ Վիրգիլ շնէթեայ ասէ վարձել մանաւանդ թէ ըստ Հատին բառին՝ դնել զինկտափանոս ամենայն չուրբք ծովուն, զմեծ փոյթ յօժարութեան նորա առանպի փեսայն յայս արարեալ :

35. ՚սո՞նչն, նոր աստեղատուն՝ի յամը ամսու, յամարնային ծանրաշարժ երկարատիւ ամիսն, ՚ի սեղի կշռ աստեղատուն՝ ընդ կարիքն և նըդ կոյսն, որ էր Երիգոն դուստր Խկարոսի, կամ Աստրէս աստուածուհի արդարութեան դասաւորեալ ընդ աստեղ և կյոյ կարդացեալ : Զի առ կարի հինան անծանօթ էր կշռն, և ՚ի հին աստեղատիստաց ծեր ընդ աստեղատունս համարեալ . Ճանաչեն զվայրն միջակէս երկնից հանդիպակաց խօին՝ զուգակշոր և հասարակօղ աւուրց, ըստ որում ապա կարդացաւ անդ կշռն զոր և Վիրգիլ ինքնին յեւ զինի՝ 214 : Բայց զի ոչ գոն ՚ի տեղ ուղ կշռոյն աստեղք մեծամեծք ենշանա-

ւորք իբրև յայլ աստեղատունս, գատարկ վաթառն աստիճանս համարէն նմա : Որ այժմ, ասէ, ամփոփեալ զթես իւր յերեւացին զթուլս աստուածոյդ՝ թողու (կամ ըստ ունաց գինակաց՝ եթող), տայ քեզ առ մեծարանացն տեղի անդորր առաւելքան զոր պարտն է . կամ թողու քեզ զմասնն՝ զոր ցայժմ առաւելքան զարժանն և զիրաւգրաւեալն էր, զբովանդակ միջոց Կըւոյն : Եւ այս աեղի ընծայի Հոկտափանոսի Արգոսակայ, զի ՚ի սկիզբն Կշիռ աստեղատուն ծնեալ էր ՚ի 23 սեպտեմբերի, և օրինակ արդարութեան են կշռք : Բայց արդեամբք աննուն փառաւորութեան նորա եդաւ աւգուստոս կամ օդոստոս ամսոյ, որ յառաջն եցերորդ կոչէր, յաղագս ՚ի նմա յաղմանակելց Հոկտափանոսի ամենայն թնամեացն և իսպաղպար ունելց զիաւ հեծան ինքնակալութինն . որպէս Յուլիոսի կեսարուն՝ յուլիս ամսեան, որ հինգերորդն անուանէր ՚ի մարտէ առաջն եդելց ամսոյ տարւոյն վաղնջուց հռովմայեցոց :

36. Ցետ յիշատակելց զամաքի, զծովու և զերկնից աստուածոյն գահս ակնարկէ ՚ի սանդարամետականս : Բայց անսաժան համարեալ կայսեր՝ բացէ ՚ի բաց հրաժարեցուցանէ . ՚ի կաշին ան, կամ ըստ հրկուց հրաժարաց՝ ու անին ան . թէ և չեւլէնք զմայեալ են ըւ կշռեան դրախտն՝ որ մերձ է ՚ի սանդարամետս անդը . և Գելանկիոնէ գուստոր Արամազքայ և Դեմետրեայ յափշտակեալ ՚ի սանդարապետէն՝ ոչյօժարից թողուլ ՚ի սպառ վրաժոխս և զտիկնութիւն իւր, և այրէն գառնալ՝ կոչեցեալ ՚ի մօրէն . որոյ շրջեալ ՚ի խոյզ և ՚ի ինդիր գտտերն եդիտ զնա ՚ի սանդարամետս . այլնա ինդրեաց յԱրամազքայ գէթ ամիսս վեց ամի անդնդարնակ լինել:

40 Եւ հարցի մի այդ՝ի քեզ արքայութեան անձուկ դըմնեայ,
Ի՞նդ ելիսեան թէպէտ ընդ դաշտ հեղենաստան պակշոտի,
Եւ ոչ՝ի կոչ մօրն ելանել ըզկնի փութեայ Պիերսեփոնէ,
Տուր զիւրին թեթև ընթաց՝ ակն՝ի յանդուգն արկեալ ձեռնարկս,
Եւ՝ի գութ ընդ իս եկեալ անառաջնորդ երկրագործին՝
Ի՞ւ ըսկիզբն այժմէն ուսիր զուխտս ընդունել խընդըրուածոց :

Կոր գարուն մինչ զալւոր լերանց հալէ զպաղեալ ծորանս,
Եւ փըխրեալ ըզհողակիոշըն լուծանեն օդք քաղցրասիք,
Իսկըսցի հեծել ինձ անդ ընդ խորամուխ արօրով ցուլ
Եւ շքփեալ խոփ ընդ ակօս լուսանըսոյլ շող արձակել:
50 Ի՞յլ ըզկամըս մըշակն ազահութեան հերկ այն լըցցէ
Որ կըրկնն համբեր տօթոյ և կըրկնակի սառամանեաց.
Որայիցն իւր շեղջ անբաւ երգիծուցին զըշտեմարանս :
Կայց զերկին անծամնօթ մինչ երկաթով չե պատառեալ,
Հողմոց նախ և զանազան բարուց երկնին գոլ խելամուտ
Եւ հայրենի կրօնից վայրացն և վարուց մեզ փոյթ լիցի,
Եւ թէ զինչ իւրաքանչիւր բերէ գաւառ, զինչ զըլանայ :
Իստ ցորեան գայ հասկաթուռ, անդ տաշտագեղ ողկոյզ որթոյ,
Ի՞յլ ուրեք ծառոց ծընունդք և անհրաման սէզք արձակին :
Ո՞չ նայիս ըզքըրքմահոտ նրակէս բուրմունս յըղէ Տմոլոս,
60 Իզժանիս փրղաց Հընդիք, գիրք Ուարսյնք զիւրեանց կրնդրուկ ,
Օ երկաթ լայտիք մերկանդամ, Պինտոս ըզքեշկ ազգու մըշկոյ ,
Լալիոսոս զյաղթօղ պըսակս մատակ ձիոց ելիսուհեաց :

Յ1. Եթէ վարեսցի մօտ յելս աշնան, ապա դարձեալ՝ի գարնան, զինի միւսան՝ գամ յամարայնի և ապա վերստին յաշ նայնի . և այնպէս ապա ընկալեալ զսերմն՝ ի յաջորդ ամարայնի արասցէ պտուղ, որով հերկն այն կրկն ձմեռն և կրկն ամառն տեսեալ լինի :

Յ2. Սեփական, յասուկ ընութեան երկին, և հայրենաւանդ օրինաց մշակութեան ըստ իւրաքանչիւր տեղեաց :

Յ3. Տմոլոս գինեւէտ և քըքմաէտ լեռն ի սահմանագլուխս Փոխդիոյ մեծին և լիւդիոյ :

Յ4. Հնդիկք՝ ազգ արևելեայ ասիսկան աշխարհի, որոյ փիզք մեծամեծք քան զափիկացին, և փղսկին անուանի : Սարայէ,

ցիք յայսնի են ժողովուրդք երջանիկն Արաբիոյ ինկաքեր աշխարհին :

Յ5. Խաղոտիք ազգ Պնմտոսի՝ առ թէր մոդոն գետով, կամ ազգ Սպանիոյ առ Քալիբս գետով. զի զերկոսին ազգսդ Քալիբս կոչեն հոռովք : Եւ մերկանդամ ասէ վասն երկաթադործ գարբնութեան նոցա:

Յ6. Եպիոսոս կամ Եպիրոս գաւառ քարեր ծիրոց, որ պսակս յաղթանակի առնուն յոլոմնիական մրցանս յԵլիս կամ յԵլէս գաւառի Պելոպոնիոյ, յորում էին Ելիս քաղաք առ Պենէսոս գետով, և Ոլլմազի առ Անգեսոսի՝ տաճարաւն Արամազաց և մրցանացն հանդիսիք հռչակաւոր : Եւ զմատակ երիվարոն յիշէ իրք առաւել քաջընթաց :

Օ այս օրէնս և դաշինս յաւիտենից ուխտ անյեղլի
Ա ահման եղ տեղեաց տեղեաց իսկըզբանէ ինամութիւն
Յ որմէ հետէ Դեւկալիոն ցընդեաց քարինս յունայն աշխարհ,
Ուստի վեր ելին մարդիկ՝ ազգ անհնարին և դժբանդակ:
 Հապա եկ իսկ և իսկ զառաջաւոր ամսովք տարւոյն
 Ներկս՝ ի պարարտ դաշտագետինն հարցեն հըզօր եզնամոլք,
 Եւ որ անդ ի տապալեալ երես երկրին անկեալ կոչկոռք՝
70 **Ո** ըղեղեալ ամառն հասուն արեգակամբք եփեսցէ զայն:
 Իսկ յուռմի և արդաւանդ թէ հող ցիցէ անդաստանիդ,
 Խարխարել յակոս ծանծաղ շատ լիցի յելս Մըջապանին:
 Ենդ զի մի բերկրեալ արդեանց ինչ մեղիցեն մոլախոտք,
 Մստանօր՝ զի դոյզըն հիւթ զամուլ երէզըն մի լըքցէ:
 ‘Եղն տացես փոխանակաւ փետեալ անդոց դուլ և դադար,
 Եւ տարտամ՝ արտն ի խոպան դիւր ընկալեալ կազդուրեսցի.
 Լամ ցորեան շիկակարմիր յարփւոյն ըըրջել ցան անդ հանցես՝
 Ուստի նախ զըւարձ սերմանն ի սօսափել ըըրջել պատճաց
 Լամ սերունդ ժողովեցեր զվարին մանրիկ և նըկնաձե,
80 **Ե**ւ զդիւրաբեկ խարշափուն շամք և մայրի ժանտ գերմաստոյ:
 Օ ի կտաւոյ ցօղուն այրէ, խամրէ զերկիրն ոճ վարսակի,
 Կիզուն խաշխաշք թաթաւուչք՝ ի քուն թալկան ուշամոռաց:

66. Դեւկալիոն և կին նորս Պիրբա կամ
 Պիւռա միայն ապրեալք ի համաշխարհա-
 կան ջուրցն հեղեղէ ըստ առասպելից, և
 պատգամ ընկալեալ ի նորանութիւն ազ-
 դի մարդկան գոսկերու մօն մեծի ընկենուլ
 ի թիրունս կյոս, առին քարինս ընտիրու
 և ընկեցին. և ի Դեւկալիոնէ արեալքն
 փոխեցան յարս, իսկ ի Պիրբայն՝ ի կա-
 նայս :

70. Հասուն արեգակունս իմա զօրոա-
 ւոր և հուժկու արե ջերմին աւուրց ամա-
 րայնոյ, որով հողն մեղեղեալ փոշիանայ.
 Կամ իմա ներգործաբար՝ հասուցանող,
 յոր միտս և եփելասէ:

72. Այս է ի սեպտեմբերի ամսեանն,
 յորում աստեղք Արշապանին ելանէին
 ընդ առաւօսու ըստ այնր ժամանակի. զի
 այժմ՝ ի մուտս հոկաեմբերի ծագեն: Ար-
 շապանն կամ Եզով այլէ ի Սայլ կամ
 սայլակերպ աստեղաց. մերձ կայ ի ձետ
 մեծի արջոյն կամ՝ ի ծայր սամւոյ Սայլին,
 և է նորա աստղ մի մեծ ոբչո յէտ ասա-
 ցեալ յունարէն արտորու: Արշապանն

կամ Եզով, թէպէտ և հիւսիսային, սա-
 կայն մսանէ և ելանէ. իսկ Սայլն՝ որ է
 արջն մեծ, ոչ ունի բնաւ ելս և մուտս
 վան կարի իմն ի բնեռն կոյս դոլով: Տես
 և 230. Արկտորոսն՝ Սայլ թարգմանեալ
 է ի Յոր, Թ. 9. ընդարձակ տումամի. այլ
 մեզ չմարդէր և սել աստ ճշդիւ, ուր մոից
 և ելից ինգիրը են:

73—74. Ենդ ի պարարտ գետնին. աս-
 տանօր՝ յանջորդողն:

75. Պատուիրէ փոփոխել զսերմանս
 անդաստանացն յարիւոյն վընե, ի դառնալ
 տարւոյն: Իսկ եթէ անձուկ ինչ արտ իցէ,
 մի ամզամի զինի ցորեան ցանել, այլ փոխա-
 նակաւ՝ մերթ զայն, մերթ զայլ թեթե ար-
 մաժս. զոր օրինակ զոլեռունս՝ զվիգն ման-
 րիկ կամ զգերմասս դառնահամ. և զգու-
 շանաւ՝ ի կոււրց, ի վարսակէ և ի խաշ-
 խաչէ, մանաւանդ յանընդհատ արկանելոյ
 զայնս. իսկ փոխանակաւ՝ կայ և նոցա տե-
 զի, և առաւել եթէ աղբով պարարտացի
 գետինն, քնաբեր ասի խաշխաշն, զի ան-
 տի կազմի թմբրագեղ ափին:

Եւ յլ սակայն՝ ի կարգ անկեալ՝ զիւրին լինին երկք վաստակոց,
իմա՞ միայն զոյծ արտորայս յաղը պարարել մի խորշեսցիս,
Եւ մի զմբռձոտ մոխիր ընդ անձընունդ անդ արկանել:
Եւ այսպէս՝ ի փոփոխել երկանցն առնու գետինն ողի.
Համայն՝ կայ ինչ շընորհ և անարօր անդաստանին:

Օ անդ անթեր՝ բազում անգամ և հրոյ ձարակ՝ ի դէպ է տալ,
Եւ՝ ի բոց կայծակնացայտ ըզսին խոզանըն տուչորել.
90 Օ ի սընունդ անտի պարարտ առնու երկիր և ոյժ թաքուն,
Լամ կարիք նորա և ժահ հրածախ ցընդեալ մաշին բնաջինջ,
Եւ զիջինն անշայեկան ցամաքի հիւթ երաշտացեալ.
Լամ թէ տապն այն ծերպ յոլով և ըզկոյր խինճսըն փեռեկէ,
Ծնդ որ թօնք իսնաւականք յորդոր փնայցեն՝ ի բոյս դալար.
Եւ կամ կուռ սերտեալ պընդէ, և զերակաց սեղմէ զպախումն,
Օ ի տեղոյ ցուրտ մանրացօղք և սուր զայրուկք բարկ արեւու
Լամ դառնահոտ հիւսիսոյ շունչ թափանցիկ մի խամրեսցեն:
Ուանաւանդ որ՝ ի տըրմուխըս փըրշրէ զըունծըն թանձրահող
Եւ տանի ողորահիւս ցաքանս ընդ ունջ, օգնէ անդոց.
100 Ոչ նըմա զուր շէկ Դեմետրէ դէտակն ունի յերկնից բարձանց.
Եւ որ զիւր ըզյարուցեալ կոհակս՝ ի դաշտ ակօսարեկ
Ծնդրէն շըրջան մաժոյն տրւեալ խոտորնակի պատառէ,
Եւ երկրին շտապ տագնապի ածեալ ըստէպ՝ տիրէ արտոց:

Հայցեցէք, արդիւնարարք, թօնուտ ամառն և պարզ ձըմեռն,
Եւ փոշի ձմերային խընդայ ցորեան, ցընծան ածուք.
Ոչ այլով ինչ Ուիւսիա պարծի այնչափ մըշակութեամք,
Եւ ինքնին Դարպարունիք ընդ իւրեանց հունձըս զարսմանան:
Օ ինչ ասեմ, որ ետ ընդ ետ ընդ հանել սերմըն յարտավար՝
Օ հետ պընդեալ փլուզանել փոյթ ըզհողակոշտըն թանձրախուռն,
110 Ոչորդաբուխ զեռուն վըտակս ըզկնի սողոսկ ածէ՝ ի ցանս.
Եւ մինչ անդ արեւակէզ օրհասական տապի ծնընդովք,
Ուագիկ՝ ի գլուխի առուի առ ՚ի թաւալ դարեւանդին

87. Այս է, և անվար երեկն թողունի զաղունի օգտակար է՝ ի զօրացուցանել զնու.

100. Ոչ յումաէտս ինչ այցելու մնի, այլ տայ պտղաբերել և յարդիւնսն հայեցեալ ցնծայ ակնկալութեամբ նուիրաց:

106. Միւսիա՝ գաւառ փոքուն Վախոց զամաքակողմանին Տրովադայ. Գարդարունիք՝ կողմն ինչ իդա լերին և աւան Տրու-

վադայ. Երկոքին վայրք արդասաւողք՝ ոչ այնչափ այլով իւիք, քան թէ օդոցն բարեկ խառնութեամբ:

Կայ շարժէ վիժակս ուղիսից՝ որ թափ ընդ ջինջ գրլեալ քարինս
Յորձանօք խոխոջաձայն շիջուցանեն զերկրին պատուք :

Օ՞ և զայն՝ որ զի մի ծիլքըն ծանր անկցին հասկօք տապաստ,
Ռջույլեալ բոյս բողոջացն՝ ի դեռափթիթ տիս ձարակէ,

Ե՞յն ինչ ելեալ սերմանիք դիւրեն զակօսս հարթ հաւասար .

Եւ որ զմօրից կարակումն ընդ ջըրակուլ քամէ ՚նդ աւազ,

Ո՞նսաւանդ թէ ՚ի յողողող ամիսս յառնէ գետ զայրագին ,

120 Եւ մըրուր շուրջանակի արկեալ ծածկէ սիկ զընդհանուրս ,

Ուստի խոր ձահիճք թորեն ըզջերմահոս աւիշ քըրտան :

Բայց թէպէտ զայս ամենայն՝ արանց հանդէս և արջառոց

Ձեռն ՚ի գործ երկրին տըւեալ մըշակութեան դընիցեն գուն ,

Ու սակաւ սագ անըզգամ և ստրիմնեան խորդք կան վիրագ :

Եւ եղէգքըն դառնարմատ ; կամ թէ վնասեն ծըմակ ըստուելք :

Նաքըն Հայր՝ ըզգործ երկրի ոչ կամեցեալ դիւրին լինել ,

Կախ անդոյ հնարեցաւ վար , ըզմեւոտ միտս հոգովք սըրեալ

Եւ ափեւլ թանձր ՚ի թըմբիր յանձնն ոչ առեալ իւր տէրութեան :

Յառաջ քան զլորամազդ ոչ շինական արտըս նուածէր ,

130 Ու նըշան կանգնել օրէն էր կամ սահման դաշտավայրի .

՚ միջի դընէր վաստակք , և գըլինովին ինքն իսկ երկիր

Ենթախանձ յումեքէ առատաբուխ տայր զամենայն :

՚ մ ՚ի փոր սևաթորմի օձից խառնեաց ըզքարաթոյն ,

Դուսկս անդընդոց ետ հրաման , հրոսօղ գայլոց հէն և աւար ,

Օ երծ ըզմեղը ՚ի տերեոց և ծըրարեալ թաքոյց ըզհուր ,

Եւ ըզգինեաց դետահետեալ վըտակս առ ոտս՝ ընկըրկեաց .

119. Ցողցողք ամիսք են գարնայնոյ
և աշնայնոյ՝ ընդ ջեր և ընդ իոննաւայցզ .
յորս պարտ է զեկեալ լշացեալ ջուրն
քամելընդ առուս և կորուսանել յաւազին
տեղն :

121. Ուսաի ձահիճք , լիճք գոյանան :

124. Սագք կոտեն զոր և գտանէն ՚ի
մատազ բանջարոց , և ազգ նոցա վնասա .
կար է անդոց : Ստրիմնեան սաի կուսւնկ ,
զի բազում գտանի առ Ստրիմն գետով
Մակեդոնիոյ առ երի սահմանացն թրա .
կիոյ : իսկ եղէգք կամ դառնիճք և եղերգք
դժոխարմատ զտակովսն տարածեալ մոլին ,
և սագաց յանկալի են և այլոց ընտանի հա .
ռուց :

126. Պարզաբար հայր կոչք Արամազդ
կամ աստուած :

131. Ամենայն ինչ ՚ի միջի դնէր , հասա .
րակաց էր , չգոյր իմեւքոյ՝ յառաջքան զլ .
րամազդ , յոսկեղէն դարու տէրութեանն
Զրուանայ կամ Կոռնուի :

135. Կամ զի ըստ բանաստեղծից յու .
կեղէն դարու անդ այնչափ առատ գոր .
ծէին մեղք մեղուք ՚ի փապարս կաղնեաց ,
մինչև առուանալ ընդ երկիր . կամ զի տե .
րեք սղոցեաց մեղք բղիսէին իբրև զիաթիս
ցոլը կամ իբրև զըրտան կայլակս ոլոռնա .
ձև վիժեալ . փոխանակ զի այժմ սոռնձա .
նման հոյդ ինչ երսի ՚ի նոսա ՚ի Պինիոսէ
մեղք կոչեցեալ :

Օի տակաւ երկնելով պէտք՝ հանձարեսցէ զարուեստից հոյս,
Եւ յակօսը խընդիւսցէ ցորենաթեր բոյս հաստածով,
Եւ յորձաքար երակաց նիրհեալ կայծակըն զարթուսցէ :

140 Լնդյանժամգետք ըսկըսան գոգեալ բարտեաց առնուլ ըզփորձ,

Կաւաստին աստեղաց թիւ և անուանս անդ իմացաւ,

Ծզմոյլըն, զլաւսունս և զլոջ պայծառ լիկայննեան .

Դաւ ոստեղն անդէն ՚ի գիւտ, յորս էրէոց հնարաւոր վարմ,

Կրագազ տալ պառական սրիոել պատել ըզմեծ անտառս .

Ոմն անդուստ անդընդամուխ՝ կարթիւ թոպէ զլայն հեղեղատ,

Եւ այլ ոք ծովաթաց ցանցէ զուռկանս յահեղ խորոց .

Լնդ երկաթոյ կարծրակուռք և սայրատուր սղոցի մաշար,

Վանզի հինք ՚ի սեպ երիթ պատառէին ըզփայտ չերտեալ.

Լնդ ելին պէսպէս արհեստք, ամենայնի յաղթեաց ժիր ջան

150 Եւ անձուկ վիշտ վըտանգին ՚ի տարակոյս հարկին տագնապ :

Ո՞ահկանացուաց նախ Դեմետր ուսոյց ըզհող քըրքը լյերկաթ,

Կուիրական մինչ անտառին կաղին մաթուզ հատաւ ՚ի սպառ,

Եւ ըզպարէն կենաց մարդկան արգել կարծեաց Դոդովնէ:

Հապ անկեալ ցաւք ՚ի ցորեան՝ դըմնէ դալուկ յոճ ձարակէր,

Եւ պըղերգ սոսկայր ոքոզ քըստմընափուշ՝ ՚ի դաշտորայս .

Ոերմանիքըն կորնչին, յաջորդէ թաւ մացառամոլ,

Դազ դըմնիկ ընդ տատասկաց, համայն որոմն հեք և թըշուառ

Եւ վարսակք անթեղնաւոր գոռոզանան ՚ի պերճ արարս :

Որ թէ ոչ կաս ցանգ անդուլ տըրմուխ ՚ի ձեռս վանել զերկիր ,

142. Մեծ արջն հուպ ՚ի բնեռական աստղն՝ ըստ առասպելին եր գուստը լի կայոնի արքայի արկադացւոց կալիստովանուն, սիրեցեալ յԱրամազգայ, ՚ի հերայէ փոխեալ յարջ, այլ յԱրամնազգայ դասակարգեալ յաստեզս երկնից: Սյու զդի տաւորութիւն հիւսիսական թեսեռին կամիս ասել, որով առաջնորդին նաւազք. որպէս և Բոյլքն կամ Բազմաստեղբն՝ եօթն կամ վեց աստեղք ՚ի վզի Ցըւն կամ՝ ՚ի Ծիկուն պըն՝ զջերոց գուշակին նոցա, և ալաւ սունքն՝ այլ եօթն աստեղք ՚ի ճակատ կամ ՚ի գըուխ Ցըւն՝ զանձեածաց յայտ առնեն :

149. Կէս օրինակք ունին ամեայի յաշ Եւ բայց այլք ընդ լաւստոյն գրչագրաց յալլեց :

152. Որպէս յիշեցաք ՚ի 8, անուանի

եր կաղնուտն առ Դոդովնէ քաղաքաւ Եպիոսի, և նուիրական ինքն և մեհեանն որ ՚ի նմա Արամազգայ: Ի պակասել կաղնոց և այլց վայրի մրգոց ՚ի պէտս վայրենի մարդկանն, յայնժամ Դեմետրէ աստուածուչի ուսոյց նոցա զդործ մշակութեան երկիր: Սակայն և այնպէս, ասէ, եղեռն բարձր բուսանի յարարս, եթէ ոչ ցանդ խնամով պատկառ կայցես գարման տանել:

158. Զվարսակ անկեղնաւոր կամ ամուլ իմա՝ ոչ զի անսերմն և անծնունդ է, զի ահա ՚ի վեր անդր (81) զգուշացուցանէր ՚ի սերմանելց, այլ զի ոչ գայ ՚ի պէտս օգտակարութեան մարդկան :

159. Վաւեւ վէրին ։ օրինակք ինչ ընդ հագոյն գրչագրի միում ասեն վաւեւ ըւխուն :

160 Օ հովանիս նըսեմաստուեր հերկոց քըշտել՝ի սուր մանկաղ,
Օ հաւս 'ի խօշիւն խուճապել և աղօթիւք կարդալ զանձրեւ,
Ո՛չ, ընդ վայր զօտարին նըկատեսցես ըզմեծ գաղիւ,
Եւ ըզսով քո սփոփեսցես թօթափելով կաղնի յանտառս :

160 Իեր տեսցուք զի՞նչ և անօթք իցեն և զէնք պինդ մըշակաց,
Յոյց վըրէպ՝ ոչ վար և ցան և ոչ հընձոց յառնեն հատակք :
Գալարուն ծանր արօրոյ նախ և յառաջ կորով և խոփ,
Եւ սայլակք ե՛լեւսեան մօրն անուահորով յամբընթացիկք,
Դահուկք և կամնասայլք և անհեղեղ բեռին տըրմուիք,
Դա և շերտանկու կե՛լեան նըւաստ կահ և կազմած
170 Ո աթզի տափան, և նըքոյր Ապանդարմետին իորհըրդաւոր .
Օ որ ուշ 'ի կուրծս անկեալ կանուխ հանդերձեսցես զամենայն,
Նրկնաւէտ վիճակին եթէ պահին քեզ փառք հանդէպ:
Ինդէն և անդ 'ի մայրիս մեծաւ ուժով թեքեալ յառեղ
Պարտի նըշգարենի և գայ 'ի ձեւ կոր արօրոյ,
Յոր սամին 'ի բընոյն ձիգ երկայնեալ յութ ոտնաչափ,
Օ ոյգ ունկունքըն պատշաճեալ և երկողնի առատամունք:
Հարկանի փոյթ և թըմբին թեթև 'ի լուծ ուերկայն փիճին,
Եւ մած, որ 'ի թիկանց զյետոյս սայլին տանի բերէ .
Եւ զմայրիդ յակութ 'ի կախ ծուխըն փորձէ խարուկածին :
180 Են առ իս բազում պատուէրք հայրենատուրք աւանդել քեզ,
Դ հոգոց մանրակըրկիտ թէ չես խուսափ ծանրատաղտուկ :

160. Հովանի բազում ուրեք փոխանակ տերկոց առեալ է, գործ ընդ պատճառի, ծանօթ ձեռվ հուետորականաւ :

161. Ելեւսեան մայր նոյն ինքն Դեմետրէ է ուսուցօղն հողադործութեան, որ յն Ելեւսիս քաղաքէ Աստիկեայ՝ յորում նախ ուսոյց զարուեատ, ելեւսեան ևս ասի: Իսկ սայլի նորա, որով և զպասկեր նորա յանդսստամու չուրջ ած էին, անիւք էին ոչ խոզիւք և խեցիւ կազմեալ, սյէ կունդք թմբկաձեք որ լիսուակն հետ դառնային, որպէս վարին ցարդ յարեւլ 'ի հայս, և անուանին ծկիկք:

162. Կելեան կազմած ասէ զպաքանն. զի Տրիպալումէս՝ որ աւաջին ուսաւ գերկը գործութիւն 'ի Դեմետրեայ, էր որդի նելոսի արքայի Ելեւսիս քաղաքի:

170. Կամ իարբալ՝ի տանս և 'ի խորհուրդս Սպանդարամետին 'ի հանդիսի անցանէր. զի զկեղեքեալ անդամն նորա՝ 'ի մաղի ժողովեաց խսիս, և շննականք մազ վս նուիրէին նմա զերախայրիս պտղոց, և զի օրինակ է մազ ընտրութեան բարեաց և շարաց, որաէս ցորենոյ 'ի յարդէ:

172. Լ՛թէ կամիս պատիւ և գովեստ գիպող և վայելուշ գտանել յագարակէդ:

173. Բանասուէ զծական նկարագրութիւն կազմածի արօրոյն . ուր առեղ իմա զյետոյ կողմն նորա, զաւարուն :

177. Թմբի է օհամնոց, tilia . և փիճի ազգ կաղնւոյ, sagus :

179. Զի փորձ և ընտիր համարին փայտք պնդացեալք 'ի ծուխ վառարանի:

Յառաջինս ըպկալ հարթել՝ի ղուղան մեծ սոսկավիթխար,
Եւ զըննեալ ձեռամբացի՝ կուռ և մածան բըռել կաւով,
Օի մի բոյսք արձակեսցին կամ պախիցէ լուծեալ յաճիւն:
Ժաքթաքուր խաղան յայնժամ աղքի աղքի անդ ժանտաժուղք.
Երդ ըստէպ և մըթերոց եղ ընդ հողով մուկըն մանրիկ,
Կամ թէ կոյր խըլըրդանին բրեցին խըշտի մըշտագիշէր.
Դրտաւ՝ի ոորս և զօդոց և որ ինչ այլ բերէ երկիր
Ճիւաղ բազմաձընչի խառնափընդոր՝ի ծոց իւրում.
 190 Եւ աւար առնու մնինայ զեւնակարկառ թեղ ցորենոյ,
Եւ մըրթիւն՝ ցականելց զառամութեան կասկածաւոր:
Ո՞իս դիր ևս՝ յորժամ նըշին՝ի դարաստի փունջ խուռներամ
Յօրիննեալ ծաղկապըսակ՝ զանուշահոտ ծըղիսն հակէ.
Ժէ որդիքն են բազմաբիւր, տոհմականօք գայցեն ցորեանք
Եւ ընդ մեծ տօթոյն՝ի հետ հասանիցէ մեծ կալրայ.
Խակ թէ շույլեալ վարսիւք յորդէ սաղարթագեղ հովանի,
Օուր կասուցու կալրտին ըզյարդաւէտ թափուր օրան:
Ի՞ր բազում սերմաննահանս տեսի թըրմեալ ըզսերմանիս
Դ բորակ նախ և՝ի թուխ ոռոգելով մըրուր ձիթոյ.
 200 Օի արմիւտիք յոյր ծընցին քան ըզպատեանսըն նենգաւորս,
Եւ՝ի հուր մեղմախառն ամոքեսցին դիւրապատրաստ:
Երկայնամիտ տրքնութեամբ թէպէտ իցեն փորձք հատընտիրք,
Տեսի սակայն զի խորթանան, թէ զպարարունս ամ ըստ ամէ
Ո՞ի առ մի ձեռօք իւրովք ոչ կրտուեսցէ մարդկեղէն ուշ:
Ի՞րապէս համայնից՝ միշտ՝ի վատթար տապալել կոյս
Եւ յետո ընդ կրուկ սահել ձակատագրեալ՝ի հրամանաց:
Ու ընդհատ քան որ հազիւ դէմ յորձանաց դեկավարեալ
Ուըզէ զաստափայտն, եթէ երբէք ելիք ըզթւմն,
Ենդէն ըզնա դարավիւժ յափըշտակէ սուր հեղեղատ:

210 Ի՞յլ և մեզ իսկ է զարփիս նըշմարելի զլորթապանին,

188. Դոգու իմա զոստին գորս մեծ և կրկն օգուաւ բերեն. զի ատոք գան, և զի դիւրաւ եփին մեղմ հոռվ:

200. Զի բազում անդամ պատիճք ընդոց մեծամեծ երկեալք ոսին զչասան ու նին և ոչ ատոքս. զայս ասէ նենդաւոր և կրկն սուրդաց դիսել արժան է զելս և զմուտս խաբերաց. Դարջապանն տես ի՞ 72. Ուըզն են աստեղաց յուր կառավա.

Օ Աւոտոմատակ և զվիշապ ()ձրն շողշողուն ,

ՕԵՐԴ ՈՐ 'Ի ՊԱՀՄ ՄՐՈՐԾԿԱԾՈւՓ ԱՐԺԱՎԱՍՈՐ ՚Ի ՊԱՎԱՐ

Իրկրթություն ընդ ծովախոր յարիւղեան ծոց ծիրանածին :

Եղբ Վրշիոն բգտրւընթեան և քրնոյ ժամն Հասարակեալ

ուսոյ և բատուերազ բզտիեցերս Հանէ 'ի կէս ,

Առէք, առը, զհարկիս 'ի գործ, զան լարտորայս արկելք ռարի .

|| ինեւ հուա անգերեւի ջմերան վերջին տեղատառափ .

1. ա՝ կ խռաւու սեղմն կ խայիսաց պարեվմտուեան

Ճամփէ՝ նո հոռով ծածկեւու և անկանեւ փաթթ՝ ի առօք.

220 Ա՞հա, մասություն է լեռներ սոց, մինչ ամառ ՚ի թռիկա՝ ՚ի կապս խան ունե :

Գաղտնայի ուժը անդ անմ. և սթել անժամ մեռեանդ արք առ

(Հայունների ժամանակակից առ կողմէն) Հօս առաջ ու

Ωραίως Ωραία υπομνηματική παράδοση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας.

19. 11. 2015 15:45:00
Digitized by srujanika@gmail.com

բին, և Ալեքսակ են ասաել դդք հիւսիսայինք :
Արթուրեան ծոց է ծովին և նեղուցն ձեւ լեռա-
պոնատոսի, յորոյ ամիակողմանն էր ամրոց
Արթուրու, յեւըրոպակողմանն Սկստոս : Ինե-
րէր ծովին այն բազում խեցեմորթն և խզեն-
ջունս, թերեսն և յայնմազգեկ՝ յորմէ գծիրա-
նին առնուին հինք . զի յատին բառն երկ-
դիմի է . և գտանէր իսկ ի ծովեղերս ինչ
և առ կզգեք եքեան ծովլուն և միշերկրա-
կանին : Ծնարելագոյն թուեցաւ մեզ յայս
մտս առնուու քան թէ զանարդ ոստրեաց,
որ և ոչ այնմ ծովու միայն սեփական ինչ
էն :

214. Արեգակն՝ ի կշիռ աստեղատան
գործէ հասարակած տուղնջեան և գիշե-
րոյ. և զավիսարչս հաւասարապէս հատա-
նէ, ի ասա և ՚ի սեռեկէ:

218. Դեմետրեան ասել զիսաշխաշ յայն
անհարկէ, զի նորա ասի գիւտ, և խորջը.
բաւոր զարդ և նշանակ էր աստուածու-
հոյն, և զի այնու հնարեցաւ երբեմն մո-
ացնս ածել ցաւոց կորատեան դատեր
իւրոյ Պերսէփոնեայ, և զի յաճախ բռւ-
սանի յանցասասանս ցորենյ՝ որ ՚ի ինամն
դիբուհւոյն յանձն էին. և գարձեալ զի
սերմն սպիտակ խաչխափ աղանձեալ՝ յա-
զանդերս հնոց մեղու հանդերձ գայր ՚ի
սեղոն, և իրրե զարջնդեզ առ մեւք հաց-
համեմ առեալ քր՚ի պէտս ՚ի վերայ նկա-
նափ ցանեալ, կամ ըստ այլց՝ ընդ ալեւք
խառնեալ: Եւ ամենայն հացեղէն՝ դեմ-
տրեան կոյի:

219. Սովորական օրինակք ընդ երկուց

Հնագոյն գրչագրաց ասեն անկառել է՝ ի շարք,
որպէս եղաքս։ իսկ ոմանքը ընդ միութ
հնագունի ունին անկառել է՝ ի բարձութ։ Եր-
եղին յարմարին բանին։ զի առ ի ցանել
պարտ է վարել, և յետ ցանից արմուկը ի՞ն
առողջ անկանին։

220. Մինչ չեւ է ամսոց լրածեալ յանձնեալ և իշեալ յերկիր:

221. Զառուցյա պարզաբար հիկ մեղեան կամ մարդացի կոչեին . զի՞ ի Մարաց թերեալ էր ի՞ յունաստան: Եւ միանդամ սերմանեալ տեսէ ամս տան, ըստ Պինդոսի մի մինչեւ ցերպուուն հիկ: Առ այսու երկայնակեցութեամբ տարեոր ասէ զվորեկան զանս, զի ամ բառ ամէ սերմանեիր է:

224. Յանցանել Տլուհի զհասարակա-

Այլ զերկիր թէ ցորենոյ վարես 'ի հունձ ու 'ի յոյր աշտիպ,
Հասկաթուռ որայից եղեալ և եթ փոյթ 'ի մըտի,

Ուղ մինչև առաւօտինք սուզանին քեզ Ատլանդուհիք
Եւ գնուեան մեկնի արփի բոցանըշուլ վառ Պլասակին,
Ապա թէ դու զսերմանիսդ 'ի պատրաստի հանցես յակօս,

230 Եւ մի զյոյս տարւոյն Ճեպիր դըժմիտ երկրին տալյերաշխի:

Բան ըզմուտ Բազմաստեղաց նախ ձեռն յոգունց մըխեալ'ի գործ,
Արուգ հասկօք ըզնոսին յուսապատար դըրժեաց որայն:
Խակ թէ զվիզըն սերմաննես և ըզգըկուղըն դիւրագիւտ,
Եւ ոչ 'ի պելուսեան ոսպան խնամոյ զակն արկաննես,
Եզողն 'ի մայր դառնալ՝ տացէ նըշան քեզ անաղօտ.
Այս անտի մինչև 'ի սիրո ցուրտ եղեմանց ըզցանըդ տար:

Յայդ 'ի պէտ՝ յանըստերիւր չափեալ բաժինս ըզտիեզերս
Արեն ոսկի 'նդ երկոտասան վարէ արփիս աշխարհի:
Հինգ գօտիք ունին զերկիր, որ մին 'ի շող արեգական

240 Յանգ հրաշէկ և շանդեռանդ և բոցակէզ մըշտառուոր.

Բզնովիմք յաջմէ բոլոր և յաչեկէ պատին վերջինք
Լիապուտակ սառամանեօք ձուլեալ ու 'ի լուրթ բըքաբերաց:
Բնդ սոսա և ընդ միջինն այլ ևս երկուք՝ դից պարզեօք
Ընորհեալ հէք մահկանացուաց, ու 'նդ երկոսին հորդեալ շաւիդ,
Բնդ որ պար՝ աստեղատանցն առնուցու կարգ խոտորնաձե:

Ժաւ երկնից կամ զմիջօրէիւ՝ Ընիկ աստղն
'ի հանդիպոյ նորա կացեալ և դէմ ընդ-
դէմ երեսօք, որպէս նկարի 'ի գունաս .
խոնարհեալ 'ի մուտս սուզանի, որպէս
թէ 'ի սպառնալեաց եղեցըց ծըուն յետս
յետս փախուցեալ: Այս է բնակն ի-
մաստ տողիդ՝ բանատեղօրէն սեթե-
թեալ զտազն: Բայց առ Վիրդիլեա-
յելս ապրիլի մոտանէր Ծնիկն, իսկ այժմ
անագանի:

227. Բոյլքն կամ բազմատեղք, որք
համարեն եօթն գտուեց Ասկասայ կամ
Ատլանդայ սիրեցեաց 'ի դից և փոփեաց
յաստեղն: Խակ գնուեան պասկն յաջորդ
տողիդ, է պսակն արփագնեան՝ զոր Աս-
տղիկ պարգևեալ եր Արփագնեայ գտուեց
Մինովայ արքայի կրեայ, յորում էր և
գնուսոս քաղաք: Զայն պսակ, կամ ըստ
այլոց զննքն իսկ Արփագնէ հանգերձ պը-
սակաւն, ընդ աստեղս դասեցոյց Սպան-
դարամետ: Արդ առ 'ի ցանել ցորեան է

աշտիպ, որ է ձաւար, համբեր, ասէ,
մինչև իոյլքն մոցեն յառաւօտին պահու
'ի ծագել արեգականն, և արփագնեան
պսակն անջատեալ յարեգակնային ճա-
ռագայթից՝ ծագեցէ մեղընդ առաւօտա:
Եւ լիներ այս յայնժամ մօտ յելս հոկտեմ-
բերի, իսկ այժմ անագան ևս:

234. Պելուսեան ասել զոսպն՝ առեալ
է 'ի Պելուսին աւանէ Եդիապոսի, ուր
առատն է: Զայս արմաժաս, ասէ, սկսեալ
'ի սուզանելց Եզողին կամ Արթապանին
ընդ արենու, որ է 'ի նոյեմբերի, կարե-
սերմանել մինչ 'ի խոր ձմերանի:

238. Երկոտասան արփիք են երկոտա-
սան աստեղատունք:

244. Ըաւիզդ այդ է կենդանագրեալ
կամարն երկնից, զորով պար առնու՝ պա-
տի կարդ աստեղատանցն՝ կենդանակերպին
դասաւորեալք 'ի հիւսիսոյ 'ի հարաւ առ 'ի
չեղ:

Երբ 'ի Ակիւթ և 'ի սիպեան բարձունս աշխարհ կանգնի կուտակ ,
Ո՞ւ թաւալ 'ի հարաւ կողմ՝ լիբիական կայ խորասոյզ :

Օ այս գագաթն 'ի վեր համակ վըսեմաբերձ նըկատեմք մեք ,

Օ այն 'դ ոտիւք մըթին դըժոխք ուանդընդային սանդարամետք :

250 Եստ վիշապ ()ձ կամակոր 'ի մեծ գալարըս սողի շուրջ
Գետօրէն զեռեալ պարոյր ոլորտապտոյտ ընդ Լոթ կըրկին ,
կըրկին Լոթ զարհուրեալք յովկիանու թանալ հոսանս .
Լոդ յաւէժ , զերդ աւանդեն , ըռէ գիշեր խաւարարգել ,
Լու 'ի սառուեր թաթաւեալ խոր՝ մութ ըղմիթով մածեալ պատի ,
կամ թէ զոտն առեալ 'ի մէնջ տիւ ծագէ Լոյդ առաւօտեալ .
Լու մեզ այն ինչ Լորուսեակ շընչէ թասուն երիվարօք ,
Զերեկորին լուցանէ ջահս անդ ատրաշէկ Գիշերավար :
Գուշակել աստի ունիմք զօդս 'ի յերկնից տարակուսի ,
Եստի՝ զաւուրս հընձոց և սերմանացըն ժամանակ .

260 Լոթէ Երբ 'ի դէպ թեօք զյողողդ անդունդըս պատառել ,
Լու Երբ ըզպընդակազմ իջուցանել նաւատորմիլ ,
կամ 'ի ժամ բարեպատեհ 'ի թաւ մայրիս հարկանել սոճ .
Լու ոչ զուր ինչ զաստեղաց հետազօտեմք զել և ըզմուտ
Լու զուարին հանգէտ պէսսկէս քառահոլով յեղանակօք :
Լոթէ ցուրտ անձրև երթէք երկրագործին լինի խափան ,
Ջամէ է 'ի շատ ինչ ուշով այնուհետեւ բերել պարապ ,
Որ ապա ձեւպ 'ի ձեւպոյ 'ի ջերս իցեն շութափելի :

246 . Ակիւթիա և սիպեան լերինքն
Սարմատից կարկառեալք 'ի ծովն սկիւ-
թական՝ զհիւսիս նշանակեն , կողմ՝ լիբէա-
կան՝ զհարաւ : Որպէս հիւսիսային՝ ծագ
կամ բնեռն բարձր է մեզ , նոյնակս հա-
րաւայինն սուզեալ աներեակ : Օրինակը
ինչ ունին ռիդէան , բայց ընտիրքն ռիդէան .
և խորենացին Ռիփիս դնէ 'ի սարմատա-
ցւոց աշխարհին :

250 . Աստ , զհիւսիսի՝ ընդ վիշապին
են և արջք կրկին , մեծ և փոքր արջքն ,
որ ոչ երթէք մտանեն մեզ . և մտանելն ըստ
քերթողաց բազում ուրեք 'ի ծով կամ
յովկիան միրճել ասի . և սոքա երկոքին
իբրու հպէալք 'ի ջուրսն և սոսկացեալք
դառնան այսրէն : Եւ չումեր զմեծէ ար-
ջոյն զոր և Սալին կոչեն ասէ , նմանօրի-
նակս բարբառի Խ . ԺՇ . 489 . ասէ ,

Որ միայնն է անհաղորդ լոգարանացն
ովկիանու :

253 . Անդ , 'ի հարաւ կոյս , երկար գի-
շեր է 'ի մերում ամարայնի , կամ առա-
ւոսն 'ի մէնջ առ նոսս դարձ արարեալ՝
տիւ գործէ նոցա . և յորժամ արեգակն
քառաձի կառօքն՝ ըստ քերթողաց սաեղ-
ծանելցյ՝ գայ հասանէ առ մեզ , անդ առ
նոսս երեկոյ լինի : Զայդոսիկ յերկուա-
նօք ասէ ըստ անստուգութեան ժամանա-
կին , որով և զգժոխս և զասնդարամետու
յանդունդս խորոց աներեակ բնեռին դը-
նին , որպէս տեսաք 'ի 249 :

258 . Վասի 'ի տարևորական ընթացից
արեգական ընդ կամար կենդանարերին
և 'ի փոփոխմանց անոց և յեղանակաց ու-
նիմք հանել զժամանակ զանազան գործոց .
և ոչ անօդ ուտ ինչ է աստեղաց և ժամա-
նակացդ խորանք :

263 . Սոճիւդ իմա զամենայն փայտս ան-
առուի , զորս 'ի ժամու պարտ է հատանել :

267 . Որ թէ ոչ պարապով գործեսցին

Եղող թեքէ զըութ և գուլ խոփոյն ատամըն կարծրակուս,
Փորէ ՚ի ծառոց կուրըս խորեալ իւր գոգաձես,

270 Կամ հօտի դրոշմ հարկանէ կամ՝ ի մըթեր թիւ և համար:
Ուրեն այլք ցից և խեչակ և զերկմատնին Ճեղեալ եղան,
Կամ զամերեան հանդերձեն ճապուկ որթոյն ոզորակապս:
Ո՞րենի բարունակօք արդ դիւրաթեք հիւսցին սակառք,
Վշդ եղի յաղանձ ՚ի մուրկ տուք, արդ ՚ի քար խորտակեցէք:

՚Ա ւանիկ և ՚ի տօնուտ իսկ անդ աւուրըս պարապոյ

Օ արարովք ինչ անկանել թոյլ տան օրէնք և իրաւունք.

Խշտրանք և ոչ մի՛ ըշհրամայեն առուս հանել,

Հանկապատ յօրինել զարտ, հաւերամին նիւթ ել դարան,

Հարկանել հուր ՚ի փուշ, և զիաշնարօտըն բառաշոտ

280 Կոնուլ քըշել լըւանալ՝ ի կենսաւէտ ջուր վըտակաց:

Ո արիչ յամըլը կըրմըղի յազդերս ըստէպ բառնայ թիկանց

Չիթոյ կամ թէ մըրգոյ դուզնաքէի բեռն ինչ ըստուար,

Լւ յանդրէն դարձ միւսանգամ՝ առեալ բերէ ՚ի քաղաքէն

Կոփածոյ քար զերկանի կամ քըծուար սեաւ կըպրածիւթոյ:

Ինք լուսինն եղ զայլս այլով կարգաւ զաւուրս յաջող ՚ի գործ.

յանձրեային ժամանակս խափանարարս դաշտական վաստակոց, հարկ լինի ապա շութեալ և կատարել: Եւ թէ զինչ են գործելին ՚ի պարապութեան, ասէ կար հառոտիք:

270. Զթիւն և զհամար գորով հաստատէ ՚ի չեկան արդեանցն կամ ՚ի քոռս կամ ՚ի քուրձս, զոր ՚ի ներքս առեալ և մթէ րեան է:

272. Ամբուան ոզորակապք են ոզորք ուռույ ՚ի կապել զորթս, Ամերիքա քառ զաքէ Աւմբրիոյ ասացեալ, որ ոչ չեսի կայր ՚ի Տիրեր գետոյ, և ուռիք առ նու վաւ առասք:

274. Հինքն զեղի խանձեալ և մուրկ գործեալ ուռեէն. իսկ ասո և զզարդացեալ աւուրց մարդկառութեան իմանի, յուրում փոքր մի խարդակէին զցորեան առ ՚ի դիւրաւ աղալ յերկանի կամ լիսուլ յան կանի, զոր քերթողաբար քարիւ խորտակէլ ասէ:

275. Առուս հանել իմա մաքրել, բան զաղտեղեալ և զնցեալ առուսամէջս, կամ զժահանսան ցամաքէլ, որում ներէին օրէնք. այլ ոչ և նոր աւուս հատանել կամ առոգանել զանդս համարձակէին կրօնք ՚ի տօնական աւուրս: Զի՞ ՚ի

վնասուց միայն պահել օրէն էր. վասն ուր և զչաւուցն երամ զինի յիշատակեալ իմանալի և յափշտակիչ և զաւարառութունց, և վասինս լուանալ ՚ի գետ ՚ի գեղ և ՚ի գարման քոսոյ նոցա, և ոչ ՚ի սպիտակացուցնել զգեղինն: Յայս միտո խորհուրդով կոչէ զըուրան կենսաւէտս կամ փրկաւէս:

283. Աւանդէ զըուսնախտիրո. զի մնա պաշտութիւն նոյն՝ ընտրութիւն առներ աւուրց ամսոյ ըստ ազգի խարանաց հարցն, զոմն ախտարաց ասելով և զոմն ապախտարաց: Զհինդերորդն զգուշակ ասէ, վասն զի նմա ծնան անգնդեն պետն գժուից կամ սանդարապետն, և ըրելն ժանափն կատաղլիք սկզբնամարք լըկանաց և գահչինք սպատանեայք դիցն վերիժոց, մթածին դսոնելք Դիշերոյ և Անիերոն գետոյն գժուից, օձոփոխէ հերովք և ջանապահ զանան ՚ի մեռին. ՚ի նմա և իսու սկսյքն անուանիք՝ որդիք Երկրի և Տիրանայ, յորոց զոմանս միայն զգլիաւորն յանուանէ յիշատակի: Որոց ՚ի պատերազմ գումարի ալ ընդ գիս ՚ի ֆլեշ գրա դաշաի թեսալույ ճկնեցան ասնուլ կաւուցանել ՚ի վերայ միենանց զերինն Պեղիոն, Աստա, Ումիսոս, զի աստիճանեալ եցեն յերկինս

- Բաւ քեզ հինգն , 'ի նմա սերեալ խոժոռադեմ Անդարապետ
Եւ մոլիք դըժոխազնեայք , անդ սոսկալի երկամբք երկիր
Բզինոս ծընաւ՝ զընապետ և ըզջիւփոն վայրենամիտ
Եւ զեղսարսն կաձառեալս 'ի գըղորդել քանդել զյրկին ,
 290 Ար եղին երիցըս գուն կանգնել զիսաս ՚ի Պիելին
Եւ յիսա զանտառախիտըն թաւալել զիլմապոս .
Երիցա անդ Հայր շանթառաք զկարկառակոյտ հոսեաց լերինս :
Եօթներորդն ըզկնի տասին բարենըշան ՚ի տունկ այգեաց ,
Աամետիւք ցուլս ընդունել և հինելց ազմին յառեջ .
Ինն ՚ի դէպ գոլ փախըստեան , և դըժուհի՝ գողօնէից :
‘ Աա շատ ինչ զով զիշերի պատեհագոյն ՚ի ձահ դիմէ ,
Աամ մինչ այդ նոր արեով ցողէ յերկիր լուսացընցուղ :
Դիշերի թեթև ծըղօտք՝ զիշերի չոր մարգագետինք
Աաւ ևս հընձին , գիշերաց ոչ պակասէ շաղ զովարար :
 300 Եւ ուրեմն ՚ի ձմերային անագանի հրատին ձաձանչ
Տըքնեալ սուլք երկաթով շերտէ ՚ի շեշտ ըզջահանին .
Ենդ ամուսնոյն ըափոփեալ զերկայն վաստակն յերգոց մըրմունջ
‘ Աուրք ՚ի բէճ՝ ՚ի սրածայն սահեալ յոստայն երթեեկէ ,
Աամ զանոյշ խազմըզոյ բոցով յեռանդն ածէ զծորանս
Եւ զփըրփորդն տերեւովք առնու յալեաց կայտոռուն սանին :
Իակ ՚ի հունձ գայ կարմըորակ ցորեան ՚ի տապ տօժաժամու
Եւ կամնէ զմըրկեալ արդիւնս ՚ի միջօրէ տօթ կալորայ .
Ո՞երկ վարեա , սերմանեա մերկ , երկրագործին ծոյլէ ձըմեռն :
- Ա արկցեն զդիս յաթոռոց . բայց հայրն աստուածոց և մարդկան Արամալզ փայլ լակահար տապալեաց զդործ նոյա և ըլլոյս : Հոմերոս զնէլոն հոչէ չնօսի փոխուս զոր մեր Դաւիթ Անյալթ ՚ի գիրս Սահմանաց ուեւուշուժ յեղու ըստ ձայնին . բայց Արքիլիոս ըստ մասցն անտառափախտ կամ տերեսախտ թարգմանէ զոյն ձայնն հելլինական զնիմսկոսէ ասացեալ :
- 293 . Տարակուսեն քննիչք՝ արդեօք եօթնուսասներորդ որ իմանալի իցէ , եթէ եօթներորդն և առաւելքան զայն տասներորդն : Հեսիոդոս ուրոյն ուրոյն յիշառակէ զօթներորդն և զատաներորդն ընդամուրա : Նյոյնպէս իններորդն զնի յիշառակեալ երկրայելի է թէ պարզաբար իններորդ իմանայցի , եթէ իններորդ զնի տասին կամ իմանական բննուասներորդ : Որպէս զնարդ ինչ և իցէ , նանրահաւատ զառան
- ցանկ են , զոր և ոչ Վիրգիլիոս ՚ի հաւանութենէ մասց առողէ զայդոսիկ , այլ ՚ի զարդ տավլիցն , յոր միտս ոչ խոչնէն քէրթողք զիշանել ըստ կարծեաց ռաակին :
295 . Փախստեան ծառայից գնացականաց հատուածելոց ՚ի տերանց կամ ամենայն գաղթականութեան և ուղերութեան դիպաւոր . իսկ գողութեան դըպատէս :
- 297 . Նոր արև ասի ըստ քերթողաց արեգակն իւրաքանչիւր աւուր առաւուալ , յորում ժամեացող ար կամէ երկինք և շաղն փայլեալ ՚ի դալարիս գայ յերևան :
- 301 . Ծերտս չերտս հատանէ այրն ըլլոյս պատրաստեալ ՚ի ձահ գիշերոյ . իսկ կինն կտաւ գործէ կամ եփէ զինի առ ՚ի լինել ուուփ կամ մաթ :
- 308 . Կանիսաւ յաշնայնի , մինչդեռ ու

Դ Ա Յ Ա Խ Ա Զ Ի Ւ Ա Յ Ա Խ Ա Զ Ի Ւ

- 310 Պարապեալ զըւարթ կոչնոց այր ընդ ընկեր խրախանակից ,
Հորդորէ հեշտ և կամակ ձըմեռն ըզչոգսըն փարատեալ .
Խքր ակաղճոն լսաստափայտք երբ ըմբընեն զնաւահանգիստ
Խընդալից պըճճնէ նաւաստ խելս ըզնաւին պըսակազարդ :
Ռ. Յ. Յ. Յանժամ և կըթոց կաղնի բալուտ դէպ ժամանակ ,
Խւ ձիթոց և եզրեղոյ պըտուղ ընդ մուրտ արիւնաբուխ .
Լուրնկանց անդ որոգայթ և եղջերուաց դամինս դընել ,
Սւ նապաստակս ակընջեղ վանել , հարուլ անդ այծեմունս
Շախոր ՚ի ձուպան տըւեալ ՚ի թուպ բալէսարեան պարսատկաց ,
Ո՛խնչդեռ ձիւն թանձր է դարեալ , մինչ գետք հատորս վարեն սառին :

- 320 Օ ինչ ապա զաշնային ոգեմ մըրրիկս և զարփից պար ,
Խւ թէ զի՞ փոյթ որերոյն ՚ի մեղմանալ ամարայնոյ
Հօր կարձատեալ կամ մինչ գարունն անձրեայոյզ անկանի .
Խքր ՚ի դաշտ հունձ հասկագեղ վէտ վէտ ծօձի քըստմընագէզ ,
Խւ ցորեան ՚ի ծիլ դալար կաթնապարար մինչ ուռձանայ :
Հանդաստան խարտիշագեղ մինչ գերանդի տաներ մըշակ
Բարդ ՚ի բարդ որայ զգարին ՚ի դիւրաբեկ կապեալ ծըզօտ ,
Տեսի ստէպ զայսոց գուպար ՚ի մարտամբոխ գոռ ոստուցեալ ,
Բնջովին արմատաքի զբիւրաբեղուն օրանն յապշոպ
Դիմ և տար ցընդեալ ընդ օդ վըրդովելով հիմն ՚ի յարե .
330 Ռ. Յնպէս ՚ի թուխ փոթորիկ մըրըրկախառն յափըշտակէր
Տաներ բուքն ըզյարդ թեթև և զունդ թըրունն սըրավար :
Խւ սաստիկ ջուրց ՚ի յերկնուստ բազում անգամ դիմեն սահանք ,
Խւ ամսլք գունդագունդ գումարտակեալք ՚ի յանդընդոց

դոցն ամբախանութիւն ներէ գոգեսս վայելս նվիդիոսի ՚ի սրաթուիչ գնացիցն
մերկանդամ գործել մշակին ՚ի դաշտի . իսկ ձմեռն ՚ի վերայ հասեալ անդործ կա- ընուել հրանայր , իբրու յայժմու հրա-
ցուցանի զնաւին , ուր և որբարանն իսկ ցանից արձակեալ . և այնպէս կարօլ եր-
ցուցանի զնաւին անդամ առ ՚ի մահ վիրաւու-
րել : Նա և ՚ի մարտա պատերազմաց նմա-
նապէս վարելոյ կայ այդմ օրինակ և յլ .
նիսկանին Վիրագիւեայ . է . 687 . թ . 588 :

312 . Նաւորդք զբարեյաջող դարձ իւ-
րեանց ՚ի հայրենիս յայտնի առնեին պսա-
կելով վնելս նաւին , ուր և որբարանն իսկ
էր , և կառուցեալ կային դիքն ինամակալք
և պաշտպանք նաւին :

318 . Բնակիցք բայէսարեան կղեաց՝ որ
առ երի Սպանիոյ , անուանի պարաւորք
էին : Եւ հինք ձգէին պարսի ոչ քարինու
և էթ , այլ և գնդակ կապարեայ , որ ըստ

վայելս նվիդիոսի ՚ի սրաթուիչ գնացիցն
ընուել հրանայր , իբրու յայժմու հրա-
ցանից արձակեալ . և այնպէս կարօլ եր-
ցանից անդամ առ ՚ի մահ վիրաւու-
րել : Նա և ՚ի մարտա պատերազմաց նմա-
նապէս վարելոյ կայ այդմ օրինակ և յլ .
նիսկանին Վիրագիւեայ . է . 687 . թ . 588 :

320 . Զի զպատճառս մըրիկց յելս և ՚ի
մուսս արժիցն հանէին . և մըրիկք յաձա-
խեն ՚ի սկիզբն աշնայնոյ և ՚ի կասարած
կոյս գարնայնոյ :
333 . ՚ի անդունու իմա ՚ի ծովէ . մանա-
ւանդ ՚ի չնչել հարաւոյ , որ ըստ իտալու .

Ուաւալեն՝ աչեղ մըրբիկ մառախշապատ հեղեղասաստ .

Տապալին երկինք բարձունք , և յանձրեաց ուխ յորդահոս

Ողողեալ քերեն գերփեն զերկս արջառոց և զանդ կայտառ .

Օ եղուն գուբք , և խորածոր զայրանան գետք դըղըէելով ,

Դաշտածուփ յորձանք եռան խուռն ՚ի խոխոջ կայտռել ալեաց :

Հայր ինքնին ՚ի մռայլ գիշեր անդ ամպրոպաց աջով հրաշեկ

340 Ուափիկ շանթ որոտընդուստ , դողայ թընդմամբ երկիր անդորր ,

Դազանք խուճապեցան , և զսիրտ ազանց մահկանացուս

Լոր ՚ի գլուխ արհաւիրք ընդ տիեզերս արկին տապասա .

Շոյաթոփէ հարկանէ նա նետիւ զլոթովս կամ զլոտոպէ

Լամզերկնապիշ Յ անթայինս , յորդեն հարաւք թանձրատարափք ,

Ուերթ մայրիք մերթ ծովափունք ՚ի դիւաշունչ հողմ մըուընչեն :

Հայսմանէ զանգիտեալ դէտ կաց յամիս յարփիս երկնի ,

Հոր վայր՝ ցըրտասառոցց աստղըն կունեան մըտեալ զօղէ ,

Լիլէնեան բոց փայլածու յոր մոլորի կամարս երկնից :

Դից պաշտօն տար մանաւանդ և տարեոր հան պատարագս

350 Ուեհին Դեմետրեայ ՚ի զուարթափիթիթ ձօն դալարիս

Հելանել հուսկ ձըմերան և գարնայնոյն ՚ի ջեր խայտալ .

Հայնժամ պարարտ որոջք , և անդ յայնժամ գինիք համեղ ,

Կան կողմանցն ՚ի ծովէ դայ . ըստ որում և զկնի ասէ յորդն հարտա : Բայց լասին բառն ունի ևս նշանակել ՚ի բարձակ գոր ոնն իմանայ ՚ի հիւսիսյ՝ որ բարձր բնեան է ըստ մեզ (246) , և ոնն իմանայ ՚ի վերին օգոց . Եւ հարտա՝ ՚ի բանաստեղծական լեզուի ոչ միան զնոյմ հարաւոյ նշանակէ , այլ զայտինին փոխանակ անյայտի առեալ զոր և ՚ի հորման զփշունս օգոց . յոր միտս համարձակեցաք և մեք բազմաբար ասել հարաւք :

341 . Խոճանդուան , և զկնի արին դառագ , կատարեալ ժամանակը բայցից են փոխանակ ներկայի խոճանդն , արինէն . քերթողացն սովորութիւն է վասն պէս պէս փոփոխութեան դարձուածոյ բանին և կենդանի նկարագրութեան :

342 . Վթու լիտան է Մակեդոնիոյ կարկառեալ ՚ի ծով եպեան , Ուդուպէ կամ Հուգոսկ՝ թրակից լիտան . իսկ Ծանթայինք և հելլէն ձային բարձր կերանեանը կամ կերաւանն բարձունք են երկնաբերձ լերինք Եպիուսի , յանափ ամպահար եղեաց առ անհնարին բարձուածութեան : Բայց խորենացին Ծանթայինքն զընի :

րինս դնէ և ՚ի սարմատացւոց աշխարհին :

347 . Կարծէին հինքն և ՚ի մոլորական աստեղացն դուշակութիւնս հանել անձեւաց և այլցց փոփոխմանց օգոց , ըստ որում յայս նիշ կամ յայն տեղիս երկնից գտանիցին . յորոց զերկուս և եթ յիշատակէ վլրդիլեան չափաւորութիւնն , զլոռուս կամ զջըռուան , որ է Երկակ , ցրտասառոցց ասացեալ վասն վառամ ծերուեան բան բառապելին , իսկ ըստ ճըւմարտութեան վասն կարի բացարձակ հեռաւորութեան յարեգականէ . և զփայլածու , զոր կիլլենեան բոց կոչէ , զի ըստ առասպելին աստղն այն էր Հերմես . Տիր կամ Տիւր գիե , գից գափիր և թարգման կամ պատգամաւոր և հրեշտակ կարծէցեալ , ծնեալ ՚ի կիլլենէ լերին Արկադիոյ :

351 . Կրկին պաշտօն ցուցանէ Դեմետրեայ . միլելս Ճմբայնոյ և ՚ի մուսս գարնայնոյ , և միւս յառաջքան զհունան , զի փոր մի զկնի գնէ ՚ի 359 տողին : Եւ այն էրին իրուս օրհութեանք անդաստանաց , զրովք ՚ի թափօր ելեալ հանդիսիւ շրջեցանեին զընէ :

Յայնժամքուն քաղցր և անոյշ և թաւ՝ի բլուրըս հովանիք։
 Երբուն շինին մանկերամ ըզԴյեմետրէ պաշտեսցեն քեզ,
 Որում դու խորիսին՝ի կաթն և ՚ի փափուկ պարզեա զինւոջ,
 Եւ երիցս ըզնոր բուսովք երանաւէտ պատեսցի զոհ։
 Պարաւոր գունդ ամոխախ զըրդեալ ըզհէտ յերգ ցընծութեան,
 Եւ ՚ի յարկս ըզԴյեմետրէ ձայն կարդասցեն մեծաբարբառուն.
 Եւ հուպ ոք հասուն հասկաց մանգաղ՝ի յոճ մատուցի մի,
 360 Ո՛չնչ կաղնի զիրանամք բոլորելով հիւս՝ Դյեմետրեայ
 Ըե դոփեալ թինդ անյարդար և ըզեղուն լուծեալ՝ի շոկնչ։
 Եւ զայդ՝ի ստուգագէտ նըշանակօք առնուլ՝ի միտ,
 Բզիորշակ՝ ըզթօնլնից եւ զդառնահօտ օդոց փըշմունս,
 Խնքըն Հայր ետ ամնաւոր լումին պատուէր զինչ ազդիցէ,
 Յիմնըշամար լուռեն հարաւք, զի շինականք տէսեալ յաձախ
 Եւ դադարս հանգըրտւանին զհօտ և զանդեայ մօտ արածեն։
 ՚Ի խըլըրտել մըրրըրկաց՝ ծովու զքօսանք հարեալ վըրդով
 Ուռնուլ առնուն անգէն՝ի մէտ ՚ի մէտ սահուն կոհակս,
 Եւ շեշտեալ ձարձատիւն ընդ երկնածեմ ձայթէ լերինս,
 370 Կամ ծովեզերք՝ի ծըփան խոռվեալ յուզին ահեղագոչ,
 Եւ մըւսըռեալ խուլ մըրընչիւն թանձրանայ թաւ անտառաց։
 Ենդ ուրեմն անսաստ ալիք՝ի կոր նաւաց չառնուն նահանջ,
 Յորժամ՝ի խոր անդընդոց թես համբարձեալ սուր հողամաղք
 Դան թափին բերեն կարկաշաձայն կանչիւն յափունս,
 Եւ ծովասէր մինչ որորք խայտան պարեն՝ի ցամաքի,
 Եւ ձայ զիւր եղտիւրսն ընդել լըքամնէ նդ ամնս արփեզընաց։

355. Սովոր էին նուփել շինական դից կաթն, մեղք և գինի, և զոհ՝ի պատրու-
հակաց։

356. Մէծաձայն կարդասցեն զԴյեմե-
տրէ՝ի յարկս տանուտեամանն, օրհնել
զտունորա և զարդիւնս երկրին։ Թող զի
և ցորեանն ինքնին՝ի գլխովին Դյեմետրէ
անուանի. որպէս թէ զառատութիւն ցո-
րենոյ կոչել ՚ի տուն անգր։

359. Եւ մի ոք մանդաղ՝ի հունձս ար-
կանիցէ՝ մինչ չկ պատիւ Դյեմետրեայ
պար տուեալ գեղջկական կայթիւք, պատկ
ունելով կաղնի՝ի գլուխ՝ի իիշասակ վա-
զուեան կերակրանաց մարդկան, զկաղնոյ
տաեմ. յորմէ շնորհիւ Դյեմետրէայ փոխե-

ցան՝ի հայակաւորութիւնոյ և հացի։

364. Արկին օրինակս գուշակութեան
օդոց ցուցանէ. Մի աստեղաբաշխական,
յամսանչորով լուսնոյն յորում աստուած
եղ զինչ ազդիցէ, և մի մնչմար՝ յորմէ այ-
լու նշանէ լինիցին փոփոխնունք։ Եւ միւս
՚ի փորձոյ իրաց և ՚ի հմտութենէ մարդ-
կան, զոր նկատեալ շինականաց՝ ըստ այնմ։
և գուշակութիւնն առնեն. Ակսանի նախ
՚ի գուշակութեանց փորձոյ և հմտութեան
մինչեւ ի 436. ապա այնուհեան զինի բերէ
զտունին և զարեգական։

367. Ասի մինչեւ ՚ի 381 զիշանակս հող-
մոց և փոթորկաց պատմէ. ապա անսի
յառաջ զանձրեաց մինչեւ ՚ի 406։

- Տեսյես գամու գամու 'ի մօտալուտ փոթորկի բօթ
 Եւ թըռիչ աստեղս յերկնից թափեալ 'ի սող սաղապաճեմ
 Եւ 'ի մըթան գիշերին բոց ծիր 'ի ձիգ շողեալ ըզհետ,
 380 Ծըլթըռուն բատէպ թեթե յարդ և սաղարթըս վայրահոս,
 Լամ 'ի ջուրց մըկանունս փետուրս 'ի լիւզ խաղալ ծածան:
 Իսկ մինչ այն ինչ 'ի մարզէ ժամատ հիւսիսոյ զեռան շանդիք,
 Եւ յորժամ արեւելից ուարեմըտեանն որոտայ տուն,
 'Դ բուն բոլոր արտորայք լուղին 'ի փոսըս ձորալիք,
 Եւ նաւազն անդընդահերձ ամփոփէ զիւր թուրմ առագաստ:
 Ու երբէք յանըզգաստից վըտանգաբեր եհաս տարափ.
 'Դ յառնեն՝ 'ի հովտագոյն փախեան 'ի ձորս յիւր երեսայն
 (Օ)դային խորդապարք, կամ թէ դէտակն յերկինս երինջ
 Լայնաքիթ փեռեկ ունգամք սիք 'ի վէրուստ ծըծեաց 'ի շունչ.
 390 Լամ ծիծեռն նըրբենի առ լըճափամք քերեալ թևեաց,
 Եւ գորտեամնն 'ի ճախին մըրմընթեցին ըզհին կեղերջ.
 Յաճախ ևս և մըրջիւն յարկածածուկ սրբսկապանէն
 Բարձ զըթովք տարաւ ըզձուս հարկանելով ըզնուրք կածան.
 Վըբեցաւ կարակնածե երկնից աղեղըն լայնալիճ,
 Եւ հոյլ առ հոյլ տարմատարմ 'ի գիշամուխ ճաշոյն հրաժեշտ
 Լերկերեալ ագռաւուց թուխ թեւակուռ հընչեաց բանակ:

378. Ու եթէ ճշմարտիւ աստեղք ան կանիցին, այլ ըստ կարծեաց և խօսից ուամկին, որ զիշերային երևոյթն զայն զդուարաթարդմանէլին բնագիտաց զատուկ՝ կոչեն սահեալ կամ թափեալ ասարդ, թուիչ աստղ: Եւ զա ևս նշան մըրկի ասէ:

380. Այնչափ յայտնի և հաւաստի են նշանք անձրեաց, զի ոչ երբէք յանկարծահան և անակնկաց եկեալ մնասեն: Եւ նշանք՝ բաց յասացելոց փայլատականց և որոտմանց հիւսիսոյ, արեւելից և արևմադից, են և զորս յառաջիկայդ թուէ. այն զի 'ի յառնել նոցա՝ խորդք փախուցեալ պատրսպարին 'ի տնկախիտ հովտս, և այլն: Որոյ թէպէս 'ի յատինն երկդիմի է իմաստ, և յոմանց իմանի փախչել կռնկանց 'ի ձորոց բայց Արիստուակին թէոփրաստեայ բանք առաւել հաւանիեցուցանեն յոր եդաքս. զի ասէն, յագտապարէլ խորդոց 'ի մացեալ զմօտալուտ անձրեածս, փախուցեալ 'ի վայր իշտին: և թէ անդրէն ցը-

դարձցին 'ի թռչանայն, վէերոյ նշանակէ. զի թէ ոչ նախ տեսանիցեն զգոցցն յատակութիւն, ոչ սրան:

390. Նըրնին իման նրբածայն, սրածայն, այլ և ըստ ձեռյն նըրբին:

391. Թուի ավնարկել յառասպեշ, զի իրեւ կետով աստուածունի բարձեալ զմանիկունն զլարտեմի և զլապոլոն գնայր 'ի լիճ ուրեք ըմկել ջուր, հայհոյեցին զնագեղուրկը լիւկիոյ, և աստուած ասաստ պատուհասի փոխեցան 'ի գորսս: Բայց ինքնին իսկ առանց առասպելիդ՝ 'ի բնէ հին և միօրինակ է գորառյն աղաղակ:

394. Ռամկաց կարծիք էին և այս, թէ ծիածանն երկոքումբք ծայրիւքն ծծեալ խից զըուրս 'ի ժամանակս անձրեաց: Բազում են առ քերթուզ բանք որ 'ի սոյն միաս հային: Առ Պաւատի այլասին կտտակ երգակի տեսեալ ուրուք զպառաւ միկարկամեալ զի ըմկե, ասէ:

Վագիկի աղեղն ըմպէ, կարծէմ այսօր անձրե գայ:

Ի՞նդ ծովային հաւուց երամ և որ լնդ մարգս ասիածին
 Օ արմազանք՝ շուրջ կըրկտեն քաղցր ՚ի ձահիձըս Լայիստրի,
 Բ զմիմեամբ խուռն յելել ցանել զուսովք ցօղ յորդաւատ,
 400 Ե երթ ըզգուխ մատնել յողող՝ մերթ ընդ ալիս վարգել ՚ի սոյր,
 Ե յւ ՚ի կիրթ լոգարանացըն վայրապար տեսցես կայտուել.
 Ի՞նդ սակուն չար՝ ձայն անձրւի կոկորդալիր տայ հագագաւ,
 Ո ինաւոր ինքն յինքեան ՚ի ծարաւոտ ձեմեալ աւազ:
 Կ ա և ոչ աղջկունք տըքնեալք ՚ի նիւթ սակին ցայգավաստակ
 Տըգիտացան ըզտարափ՝ տեսեալ ՚ի վառ ձըրագ ըզձեթ
 Օ ի շաշէ կայծակնացայտ և զընդի փուտ քոս ՚ի պատրոյգ:
 Ո չ ընդհատ ՚ի մըրըրկէ զարեւ ու զջեր ջինջ պարզական
 Կ ըշմարել կարասցես և հըմայիւք զիտել անշուշտ.
 Օ ի յայնժամ ոչ աստեղաց անշամանդաղ բըլակին բիբք,
 410 Ե լուսին ձառագայթից յառնէ եղքօրն աւանդառու,
 Ո անրակիզն ասրածըւէնք յօդ վեր ՚ի վայր թափառին ոչ,
 Չ ըկընկուլք ինետեայ սիրունք յարեւ ափանց մարմանդաշող
 Չ հոլանեն սաւառնաթես, և ոչ զազիր մախիզ իողեանն

397. Զամենայն ջրային հաւուց իմա,
 և առանձինն զկարասպից, որ և փոր և
 ձկնաբաղ, յաձախեալք յոյժ յափունս
 կայիսր կամ կայիսարու գետոյ ֆոխւ-
 գիոյ և լիւդիոյ: Խակ ասիածին աստանօր
 առեալ է յԱվիա անուռանեալ վայրէն լիւ-
 դիոյ առ կայիսարիւ՝ ոչինչ հեռի ՚ի Տնո-
 լոս լեռնէ, յորում և էր մարդ կամ եղ-
 տիւր նեղ և երկայն, այլ և աւան մի համ-
 անուն, և ձահիձ՝ ինմին գետոյ զեղեալ:

404. Եւ աղջկունք որ հսկնէն ՚ի ընուշ
 զսակ ասուն մանելը՝ իմանան վիսնաւա-
 յոյզս, տեսեալ զի կայծակունք հատանին
 ՚ի ծրագին, և գնաանայ քոս սպնդանման
 ՚ի բուծին: Զայս յիշատակէ և մերս Եղ-
 նիկ (Էջ 187) ՚ի նշանակս անձրիկ:

407. Աստի ցԱ36 զգուշակութիւնս
 շերոյ և պարզի ՚ի փորձոյ ուսուցանէ:

410. Ա յօփիքն այնպէս սպայծառ ջա-
 հաւորէ, զի ոչ ՚ի փու առեալ թուփ զլցոս
 իւր յեղքուն յարեգականէ, այլ ինքնա-
 լոյս դու: Ոմանց թուեցաւ ասել, աստեղք
 այնպիսի լըւսանշոյն ծագեն, զի և ոչ լըւ-
 սինն ձառագայթիւք կըրօն սպնանել ինչ
 կարէ փոյլման նոցա: Վապէէն բառք բնա-
 գըին և ՚ի սոյն միտս հարկանեն, սակայն
 ոչ կիրթ թուի հմատագունից:

411. Մանր գեղմանս ասու իմանան ո-
 ւ առանձին զմանիկ ամաս ցիր և ցան թափա-
 ռեալ ընդ երես երկնից, որ ասա գու-
 մարին յամարպաս: Բայց մարթի հակա-
 ռակն վերադոյն ասացելոցն ՚ի գու-
 շոկս միրկաց, տող 380, 381:

412. Ջկնկուք որ և իոնթիք՝ հաւք ծո-
 վայինք, յոյն ձայնիւ աշկիոն ասացեալք,
 սիրելիք ասին թետեայ (34), զի ՚ի նսան-
 նոցա ՚ի թուխս՝ նորին իսպանցութեամբ
 հանգարան ծովք, որպէս թէ գթացեալ
 ՚ի ծնունդս նոցա: յորմէ և յառակս էր
 ասել զաւուրց անհողմութեան Ակիո-
 նեան աւուրք, կամ որպէս թարգմանիչն
 Վեցօրից սրբոյն Բարսիկ ասէ՝ Ազիթոնի
 տեսակ աւուրք: Խակ առասպելն զուցէ,
 թէ Ակիոնէ կին էր կէիքայ արքայի
 Տրաքինիոյ, զրոյ զնաւարեկեալ մարմինն
 տեսալ ՚ի ծովք զերին՝ առ միրոյն ընկեց
 և զինքն ՚ի ծով անդր առ դիակն առնն իւ-
 րց, և երկոքեան փոխեցան ՚ի հաւս՝ յա-
 նուռանէ կնոջն աշիտոն ասոցեալք: Եւ
 ՚ի փոխարէնս այնքանոյ սիրոյն՝ յաւուրց
 ծննդոյնոցա խաղաղանան ծովք: Խակ մինչ
 թեսարած կան թռչուներդ ՚ի ծովք:
 Փունս, զօդոցն ամբոխումն գուշակէն:
 խակ թէ ոչ, զերոց յայտ առնեն:

Դ ժըպիրհ օցտեալ կընձիթ ցըրուել խըրձունս ած ըզմշտաւ :
 Դա՝ ւադիկ դիմեալ՝ ի ստոր միգատարը ամնք նըստին ՚ի դաշտ ,
 Ու կասկամ բարձր ՚ի դիտից ընդ երեկ կոյս ակնարկելով
 Վուքս երեկորինս ողբերգարկեալ եղանակէ :
 Երեւալ անօսր օդովք շողայ բազէ բարձրաթըրիչ
 Եւ լուծանէ անդ արտիւտ ընդ ծիրանի ծամին վըրէժ .

- 420 Յոր կոյս սա հերձու թեսովք ըզսիք թեթև տըւեալ խուսափ ,
 Ենդը ընդ հետ գոռ թըշնամին յահեղ կանչիւն հարեալ խրախոյս
 Խոյանայ բազէն ընդ օդ , և յոր ընդ օդ պլնդի բազէն
 Դա հապճեապ տըւեալ խուսափ հերձու թեսովք ըզսիք թեթև :
 Ենդ ՚ի նեղ որկոր ագուաք եռակ քառեակ վըճիտ բարբառ
 Դ յեղյեղուկս արկանեն , և ՚ի վըսեմ սենեակս ըստէպ
 Ու զիտեմ իւ նորագիւտ խընդիւ յանձինըս զուարճացեալք
 Խոշիւն հանեն սաղարթուց , քաղցր է նոյա թօնիցն ՚ի դուլ
 Ռզմանրիկ մանկըտեակն և զանուշակ բոյնսըն այցել :
 Ու կարծեմ ՚ի նոսա ես աստուածատուր մըտաց հանձար ,
 430 Լամ էիցըս խելամուտ գերաբաստիկ իմաստութիւն .
 Եւ յորժամ՝ օդք և շարժուն հիւթ երկնընթաց փոխեն շաւիդ ,

414 . Եւ այս ընդ բնածին ազգմունս կամընդաբոյս բարս խոզաց է , զի յորժամ իմանան զօդոցն փոփոխմունս և զմրիկաց ելս՝ երթան քայլայեն և ցրուեն զիրձունս կապեալս մշակացն :

415 . Կասկամ կամ հաւապատիր թըւ- ըւն՝ ազգ ինչ բուոյ , իբրև նստեալ ՚ի դի- տակս ծառոց և գէտ ակն կալեալ ՚ի մուռս արեւ և յիւ դիշերոյ երգէ ափրագին , դուշակ է փոփոխութեան օդոց . ապա թէ չերգիցէ այնպէս , չերոս աւուրբ ոչ փո- փոխին :

416 . Ծառ առասպելին բազէ էր Նիսոս արքայ մեդարացւոց , իսկ արտուա՝ դուս տըր նորա Սկիւլջա , որոյ հասեալ զծի- րաներիեան հրաշալի մազ գլուոյ հօր իւ- րոյ՝ յոր կափեալ կայր ամենայն բազզ նո- րա , մասնեաց զնա ՚ի ձեռս թշնամոյ նո- րա Մինովայ իւրումն տարփածուեի , և եր- կոքին փոխեցան ՚ի հաւս : Վասն այսորիկ ասի հալածել բազէի զարառուա առ ՚ի ինդրեւ զգիւթ մահառիթ հերոյն իւրոյ : Ումանք զլամփսոնի և զլամփլայ վէպսն իմանան յառասպելիդ :

421 . Ագուաւուց ազգ , որպէս տեսաք ՚ի վերդ 396 , 402 , յորժամ կերկերեալ և

կոկորդալիր ձայնիւ յերկար աղաղակեն , նշան անձրկի է . իսկ յորժամ սուր ձայնիւ և յստակ բարբառով երիցս կամ չորիցս միայն , զերոյ տան նշանակս :

422 . Վ սեմ սենեակք ադուաւոց են բարձրակառոյց բոյնք նոցայոսս ծառոց :

423 . Ես ոչ կարծեմ , ասէ , ըստ պիթա- գորէից , պլատոնականայ և ստոյիկեանց թէ յիւ յանքան կենդանիսդ յաստուա- ծուսատ հանձար կամ իմաստութիւն գե- րաբաստիկ , այսինքն գերագոյն իմն զգո- նութիւն ՚ի բարդէն բաշխեալ կամ գե- րագոյն քան զբաղդն՝ մինչև կոնխագէտ ընելց հանգերենլոց հակասագրին . զի և շատին բառքն յերկոսին միասդ հարկա- նեն :

431 . Յորժամ երկինք և օդք փոփոխեն զոձն՝ յեղափոփին , և խոնաւ օդք մերթ հոծին խսանան , մերթ անօսրին և անգայ- տանան յազդեցութենէ Արամազդայ՝ այս ինքն է ի զօրութենէ բնաւթեան , փոփո- խումն լինի յոդիս և ՚ի բնաւորութիւնս հաւուցդ , և այլ ընդ այլոյ շարժմաւնք զարթնուն ՚ի նոսա յուրահնութիւն , կամ ՚ի արտմութիւն , ՚ի հալածել կամ ՚ի փա- խուսա :

Եւ տամուկ շընչմամբք ըզթոյլ սեղմէ , մալէ զպինդ Արամազդ ,

Ըըթին դիմակ դիմակս ոգիք , և այլ թընդիւնք և մարմաջք

Արժամայս ազդին 'ի սիրտ և այլ յամաց մէգ հողմայոյգ .

Աստուստ՝ հաւուցն 'ի զաշտ նըւագաւորն այն դայլայիլկք ,

Եւ խայտալ անասնոց և ագռաւուց փողից կայտիոք :

Իսկ յարևըն բոցաթե և 'ի լուսնի կարգեալ ծագմունս

Ուն դիտես , ոչ ժամ վաղուի լիցի երեկք 'ի քէն զանխուլ ,

Եւ ու յորոգայթ ըմբընիցիս պարզ գիշերոյ :

440 Ո՞ինչ լուսին ըգնորադարձ այն ինչ ձաճանչըն ժողովէ ,

Ուն մըթարս 'ի միզապատ պարունակէ մահիկ եղջերսն ,

Անդընդոց և մըշակաց շարժին շառացք հեղեղասաստ .

Իսկ կարմիր թէ կուսական սըփոէ զայտիւքըն վարդագեղ ,

Փուքք յառնեն , միշտ 'ի հողմոյ շիկնի լուսինն ուկենըշուլ :

Ա. ՅԼ թէ յելքն չորրորդ , և այս անվրէպ միշտ նըշանակ ,

Պայծառ յանխոռ մահիկս և յանշտուեր ձեմի 'նդ երկին ,

Ա. ՅՆ օր 'ի գլուխ համօրէն և որ անդուստ անկցին 'ի կարգ

Ո՞ինչ յամոյն բոլոր պըսակ լիցին անհողմ և անանձրև ,

Եւ փըրծեալ նաւալուղակք ուխտս 'ի ծովափըն հատուսցեն

450 Գլաւկոսի և Պանոպէ և ինովեան Ո՞ելիկերտեայ :

Եւ արեգն ընդ ելանել և 'ի զուղել յալեացն 'ի ծոց

Տացէ նըշան , անպատիր պատին նըշանք զարեգակամք

Երեւեալք ընդ առաւուստ և 'ի ծագել աստեղաց :

Իբրև նա զնորանըշոյլ ծընունդն 'ի խայտ գունէ պիսակ ,

Ամպայարկ և առ միջով բոլորակին զօղեալ թաքուն ,

Խէթ 'ի թօնից դիր 'ի մոի , զի տագնապէ բուռն 'ի ծովէն

Դառոց և սերմանեաց և անասնոց վիրագ հարաւ :

Իսկ յորժամ ընդ աշալուշն 'ի թանձրախիտ ամպոց փապարս

437. Աստի յառաջ զաստեղաբաշխական նշանաց են բանին , զորոց 'ի լուսնոց և զորոց յարեգակնէ :

440. Նորածին լուսին եթէ մթին իցէ , զանձրեաց յայտ առնէ . եթէ շառագոյն , զհողմոց : Եթէ քառօրեայ լուսինն վշիտ իցէ , ընդ ափին ողջոյն չեր լինիցի :

449. Ցածողակ ծովելով նաւորդաց 'ի ցամաք ելետակատացին զուխտս իւրեանց ծովային դիցն՝ Գլաւկոսի , Պանո-

պեայ յաւերժահարսին և Մելիկերտեայ որդւոյն ինովայ :

454. Արեգակն 'ի ծագելն եթէ բծաւոր և պիսակոտ իցէ , ամպով մածեալ ,

յարտաքին կողմանց ևեթ երկելի և 'ի միջին իբրու գոգացեալ խոռոշաւոր , անձեռածած ցուցանէ՝ զոր վարէ բերէ հարաւ :

'ի ծովէ : Տես 333. զի և աստանօր նոյն շատին բառ է :

458. Եթէ 'ի ծագել արեւու ինքն նաւ :

Հայտին ցոլք վայրավատինք, կամ Երաւոտն այլագունեալ

460 Բզմիթոնի զքը բքմացան լրքեալ մահիճն յառնէ տըմօյն,
Ո՛չ, յայնժամ ուռ սաղարթուն ոչ փըրկեսցէ զիափկիկ ողկոյզս,
Եմափ ընդուտ դոյթ ընդ տամալ տայ կուռ կարկուտ գոռ
բարկաձայթ :

Եա և զայն ևս առաւել օգուտ բերէ արկանել յուշ,

Ո՞նչզեռ այն ինչ զասպարէզն երկնից հատեալ անցեալ գնասցէ,
Օի զգէմնն ըստէպ տեսանեմք յերփն երփն հարեալ երանգ պէսպէս:
Եըրթագոյնն ազդէ տարափ, բոցատեսին ըզհիւսիսակ.

Խակ պիսակը թէ խայտափիտ անկանիցին 'ի բոց հրաշէկ,

Տեսցես զհանուրս անդ փոթորկեալ մըրըրկաշունչ անձրեռվ:

Ո՞ի ոք ինձ 'ի գիշերի անդ մատուսցէ յորդոր իրախոյս

470 Ի՞նդ անդունդըս նաւ խառնել և ոչ յերկրէ առնուլ ըզլար:

Խակ 'ի գալ թէ տուրնջենի և վերըստին ծածկել անդրէն

Փայլակէ գունտ լուսալիր, զուր զանգիտես 'ի տարափոյ.

Բզմայրիս պարզ հիւսիսիւ ակնարկեսցես ՃօՃեալ 'ի Ճեմ.

Եա հակիրճ, զինչ ածիցէ Գիշերավարն երեկորեայ,

Հողմ ուստի վարեսցէ զամպըս ջերին, զի գէճ հարաւ

Խայ խորհի մըտայցզ, լիցի գուշակ քեզ արեակն:

Յարեգակն ո՛ ժըալիշեսցի խաթէութեան շըփել եպեր.

Եա սպառնալիս խակ մօտալուտ լուռմուռ խազմից առնէ սահապ ազդ,

Դաւադիր նենգ և թաքուն մարտից այտումըն կուտակեալ:

480 Երյն և Խայսերն 'ի մահու յողորմ 'ի գութ հարեալ Հոռվմայ

մացեալ՝ զհառագայթմն չուրջանակի 'ի
կողմանց 'ի գուրս արձակիցէ, կամ լըս լուսապայծառ իցէ անիւ արեգական, չե-
առաւուտուն տժեցոյն իցէ, սպառնալուք
կարկոի են: Զառաւուտն գուստը ասէ ա-
ռասպէն Տիտանայ և Երկրի, և կին Տի-
թոնի որդւոյ Լաւունդոնի արքայի Տրովա-
գայ և այնքան միրեալ զայր իւր, մինչ զի
բժշկան արմատոց զօրութեամբ զանմա-
հական ծերութիւն նորա 'ի մանկութիւն
փոփոխել, ամենելին խակ անասլական առ-
նել ոչ կարայեալ:

463 • Անցանէ 'ի նշանն որ Երեխն յարե-
դակնն 'ի մոռանել նորա. զի 'ի պէսպէս
գոյնն երեխ և յայնժամ, և ըստ այնմ այլ
և այլ ինչ նշանակէ:

471 • Խակ թէ յելանելն և 'ի մոռանելն
լուսապայծառ իցէ անիւ արեգական, չե-
րոյ և պարզոյ նշանք են՝ հանդերձ պար-

զոլ հիւսիսիւ:

472 • Զինչ արդեօք չարիս մեքենայիցէ
հարաւ՝ իրեկ անհնաւոր ոք:

473 • Արեգակն և զիօտայուտ գաղտնի
աղմուկս և զգաւաճանութիւնն և զուռ-
նուլ և զաճել թաքուն պատերազմաց խակ
ազդ առնէ, ասէ, որով մուտս տայ բանին
'ի գրուագ աղիսից տնական պատերազ-
մաց իւրեանց:

480 • Զ Յուշիս կեսար, որովէս յայտ է,
սպանին 'ի տաճարին խորհրդոյ, և ընդ
անն ողջոյն ընդ այն՝ աղօտառեսիլ երեւ-

Բատուերածս արկեալ մըթին պրողեաց ըզգլուխըն սըրբափայլ,
Եւ անկաւ յամպարիշտ դարս ահ խաւարին յաւիտենից :
Տժէպէտ անդ ընդ այն աւուրս երկիր ինքնին և ծով ծաւալ,
Ո ատշըւէր շունք և թուշունք իսկ չարաշուք՝ տային նըշան :
Քանիցս անգամ զլատնէ 'ի Խիկլոպայց անդոց վիճակ
Հալոցացն 'ի պայթել տեսաք վեռեալ եռանդնստոյտ ,
Բոցեղէն շրունցանունս և հրահոսան հոլովեալ վէմն :
Բնդ երկինս ողջոյն լըւաւ Դերմանիա շացիւն զինուց ,
Վհագնաղղորդ երերմամք Վյափք շարժեալ սասանեցան ,
490 Եւ ըատէս ընդ անխուլ անտառս հատեալ արեկ բարբառ ,
Եւ երևոյթ կերպարանօք մեւելատիպ ուրուականք
Տեսեալ ընդ մութ գիշերայնոյ և , ով սոսկումն , երունք խօսեալ .
Կան գետք ստնակառեալք և պատառին յատակք 'ի վիհ ,
Տըրտում փրղոսկր 'ի մեհեանս արտօսր հոսէ , քիրտըն պղղինձք :
Ողեզին յորձանօք շրջան առեալ պրտուտկելով
Բզպուրակարն հեղեղեաց գետոց արքայն Խրիդանոս ,
Եւ ընդ դաշտս աղխաղխելով գոմն և անդեայս եհար աւար :

ցաւ արեգակն ըստ վկայելց և Պինիոսի և
Պկուսարքեայ : Զայս առ սպոյն սքովել
ասէ զգլուխն , պաշանն իմն առնելց չսկ.
տաւիանոսի Աւգոստեայ՝ որ որդեգրեալն
էր և ժամանդ կարգեալ Յուլիոսի և պայս .
զատեալ իսկ զինքնակալութիւն նորու .
յոր միտու ամսարքշտ ևս կոչէ զգարն , որ
յայնպիս ոձիր սպանութեն յանդենեցաւ :

484. Վատշուէր շունք են շարագու-
շակքն , որպէս և չարաշուք թուշունքն :
Ապահանոս աւանդէ զժամանակէն , թէ
Ծունք առհասարակ ոռնային իրքն զժայ-
լսու . և Պլուտոսը զթունոց . թէ հաւը
անապատաւորք գային անկանէին 'ի հրա-
պարակն :

485. Յայտ ուրեմն է թէ զայն ամերեամն
Երբեմն բօրբռքեալ և հուր շնչեալ է հրա-
հու լեառնն Եանէ 'ի Սիկիլեա : և ո գիտէ
անոի էր միքատարը Ճայրոտութիւն սրե-
դականն : Առ լերամբդ էր գարբնոց կի-
կլոպայց պաշտօնէից հեփեսայ 'ի դարբ-
նել Արամաղգայց շանթս ըստ առասպե-
ցն . զբու Դիոդորոս նախնի բնակից ասէ
Սիկիլեա , իսկ առասպեցն՝ ուստերս Պի-
ստոնի և Ամֆիտրիտեայ , և բոլորակ-
նեայս՝ զոր կիկլոփն նշանակէ 'ի յոյն .
որպէս թէ մի և եթ ակն բոլորցի 'ի ճակա .

տուն ունել : Հալոցք նոցա են խառնելք
հրահու լերինն այնմիկ , յորմէ հոսէ գուն-
արս կամ անիւս հրեղէնս , և վիանձողն որ
է նիւթ հալածոյ և շանթացեալ , և ապա
կարծոցեալ 'ի քար վիմատառի :

488. Բազում ուրեմբ պատմին զէնք և
շափենք ընդ երկինս երևեալք և լսելի ե-
ղեալք . և աստանօր 'ի Դերմանիա , զոր և
Ապահանոս յիշատակէ : Կարծի ոմանց
թէ հիւսիսայն ասացեալ երկային պատ-
ճառս իցէ տուեալ այսպիսի կարծեաց
ցնորից : Զայս և որ զկնիդ գտն անհաւաս
պատմութիւնք յիշատակիեն և այլ մատե-
նագիրք ժամանակակիցք կամ որ փոքր մի
կրտսեր ժամանակաւ . որպէս և զբարբա-
ռելց անանոց այսպէս գրէ Ապահանոս .
Արջառ ձայն մարդկեղէն արձակեաց , և
մանուկ գեւածին խօսեցաւ : Զնոյնս եր-
գէ զժամանակէն և Տիբուլոս քերթող
հաւակակից Ալիգիլեայ . Նզեր . և . և .
71-78 :

489. Ալովիք կամ Ալովեայք . ԱԼ
պեանք , են բարձրաբերձ լերինք Եւրո-
պայ , որ զիւսիսիւ խալից ձգեալ ընդ
արևելք և ընդ արևմեւս :

494. Փղոսկր և պղնձ իմա պատկերս
փղոսկրեայս և պղնձիս :

‘Եւ և ոչ’ի գուժաբեր յայնժամ ընդերս փորոտեաց

Վիլք և նեարդք ըսպառնականք դադարեցին ’ի հըմայից,

300 Լամ’ի խոր ջըրհորոց արեան վըտակը յորդ ապաժոյժ,

Եւ ’ի շնից՝ բարձր ոռնածայն գիշերընթաց գայլոց հրոսակ :

Երբ այս խուռն հատան անկան ’ի պարզ երկնից փայլատակունք,

Լամ այսչափ ահեղ վարսամք վառեալ ’ի բոց բորբոքեցան :

Ու անն որոյ սպառազէն զոյգ՝ հռովմէական կըրկին ճակատ

Փիլիպպէք տեսին միմեանց անդրէն ընդդէմ դռոթեալ ’ի ռազմ :

Ու անդէա թուեցեալ վերնոց՝ եթէ կըրկին մերով արեամք.

Եայնալիր դաշտք հեմոսի ու լամաթիա պարարտասցին :

‘Եւ ’ւանիկ գայցէ և ժամ’ զի առ վայրօքն արդիւնագործ

Օերկիրն ’ի կորափիտ առնեն արօր ակօսաբեկ

310 Ուտձահալ տէգ և նիզակս ’ի բիրտ խոժոռ գտցէ ժանգէն,

Լամ թէ թափուր սաղաւարտու ընդ անարի բախեալ տըրմուխ :

Պակնուցու շիրմացն ’ի բիր ընդ ոսկրոտին սոսկավիթիխար :

Ովկէք հայրենաբունք և հոռմուլէ, և Ու եստա մայր

498. Ըստ լերդահմայութեան օրինաց՝
եթէ պակաս գտաներ ինչ ընդերս զո՞նից կամ այլ ընդ այլոց, չարի գուշակ էր.
և այսպիսի ինչ երեւեալ աւանդէ կիկերոն
առ նոյն ինքն իսկ Յուլիոսի կայսերը:

502. Երբ այսչափ փայլատակունք, ա-
ռէ, անկան ’ի պարզ և անամաք երկնից՝ զի՞
ի պայտի որոտք և փայլատակունք հրա-
շանշանք համարեալ էին, ե որ ’ի բարի և
է որ ’ի չար. աստանօր ընդ այլ պատի-
տարս միաբանին ’ի չարի գուշակ : Ի՞նդ
այնչափ աստցեալ դիսաւորցտ Պուտար-
քոս և Սուետոնիոս պատմեն երեւեալ և
զմեծ իմն և զահագին ընդ աւուրս եօթն
յետ մահուն Յուլիայ կեսարու . և իսա-
ժամումն հռովմայեցւոց հաւատաց թէ
հոգի նորա իցէ երկնաբաղացի եղեալ :

504. Զհէա նախասացեալ հրաշցդ
յարեաւ առանին պատէրազմն բրուտո-
սեանց : Զոյգ սպառազէն ասել զայն նը-
շանակէ, զի երկրքեան կորմանքն նոյնակէ ս
հռովմայտ ցիք էին հաւատար վինուք և զի-
նուորութեամբ : Խոկ կրկին ճակատս, ա-
ռէ, տեսին ֆիլիպպէք, ոչ մի և նոյն քա-
զաք, այլ կրկին : Մի ՚ի թեսանիս առ երի Մակեդոնից՝ ֆիլիպպոսօլսն կամ ֆիլիպ-
պէք ասացիւ յանուն ֆիլիպպոսի որ-
դւոյ Դեմետրի, մերձ ’ի Փալսալ, ուր-
նախ Յուլիոս կեսար յաղթեաց Պոմակ-

եանց : Եւ միւս ’ի սահմանս Մակեդոնիոյ
և թրակիոյ յանուն ֆիլիպպէայ մակեդո-
նացոյ՝ առ չեմոս լերամբ, ուր յետոյ
ուրեմն չոկտաւիանոս Աւդոստոս վանեաց
զբրուտոս և զիասափոս : Բայց Մակեդո-
նիս ընդարձակաբար առեալ առ հոռվ-
մայեցոց տիրապետութեամբ՝ ձգէր եր-
կայնէր ’ի չեմոս լիռնէ մինչև ’ի թեսա-
լիք, որպէս և գոփի չեմոս լերին . և մա-
սաւանդ քերթողք նոցա զամենայն երկիրն
զայն կոչեն Եմաթիա, որ մասն է Մակե-
դոնիոյ : Եւ տիրապետ ոչ թեսալեան ֆի-
լիպպէք կամ ֆարսալ և ոչ թրակեան ֆի-
լիպպէք յամաթիա անկանին . սակայն ընդ-
արձակ առմամբ և մանաւանդ քերթո-
ղաբար երկորին քաղաքքդ և ճակատքն
երկորեան ասին յամաթիա և առ ստորո-
տովք չեմոս լերին : Ոչ պակասեն առ այ-
սոսիկ հաւատութիւնք յայլ և այլ գրոց
Յունաց և հռովմայեցոց, զորովք զանց
առնեմք :

510. Զգէնս իմա զհռովմայեցւոցն կո-
տորելոց ’ի տնական պատերազմին յեմա-
թեան դաշտս . զրոց և զմեծամեծ ոս-
կերսն, ասէ, տեսէալ ’ի բրել գերեզմա-
նացն սոսկացի վասն սկայաձև մեծու-
թեան նախնի քաջացն մարտուցելոց և
անկերց :

513. Հայրենաբուն գիք՝ են նախնի

Որ զտոսկեանըն Տիբերիս և զհոռմական պահես տաձարս ,
Եւյսըմ գէթ պատանեկի ձեռն 'ի կործան տալ յաւիտեանս
Ո՞ի կայք ընդդէմ, շատ իսկ արդ լուծաք յարեան մեր ձապաղիս
Ծգվըրէժ խարդաւանաց լաւմեդոնեանըն Տրովադայ :
Երդ երկնից արքունիք ըզքեզ, Եւսար, խանդան 'ի մէնջ,
Եւ ըզկէտ մըրցանակի փառաց մարդկան քարեն 'ի քեզ .

520 Ուր իրաւն և անիրաւ զի արդ հարեալ կան վեր 'ի վայր,
Եյսքան մարտք ընդ տիեզերս, այսչափ անչափ եղեռանց դէմք,
Ու շուք ինչ անկ արօրոյ, մերկ յեզողաց խըրթնացեալ արտք,
Ուսմաձեւ գերանդիք ձուլին 'ի սուր մարդախոշոշ .
Պատերազմ աստի Երիրատ՝ անտի շարժէ Գերմանիա,
Երերաց դըրժեալ դաշն դրացի քաղաքք 'ի զէն դիմեն,
Եւ ամպարիշտ մոլի Երէս ծագաց 'ի ծագս աշխարհի :
Եւ գըլխոց ասպարիսին իբրու հոսեալ քառաձիոց

բնիկ դիւցազունք երկրին աստուածարեալք, ընդ որս և չուոմուշոս նահապետ ազգին չուոմոց և կանդնող քաղաքին և տէրութեանն : իսկ Վեստա, և ըստ հելլէնացւոց Խոսիա կամ Հեստիա, կրկին էր . մն մայր Կոռոնոսի կամ Զրուանայ, որ և Կիւրելէ, և նշանակէր գերկիր . իսկ միւսն՝ դուսար Կոռոնոսի կամ Զրուանայ, և այն ինքն էր հուրն տարրական մեծաւ ինամով սպաշտեցեալ տու հոռոմն և 'ի կուսից սպասաւորեալ իբրև կոյս ոմն և սրբական դիք : Բայց բազում ուրեք այլ ընդ այլց առեալ գտանին :

514 . Տիբերիս դեան Հռովմայ տոս կեան ասի, զի 'ի կողմանց Տուիլյոյ կամ Ետրուրիոյ յապեննեան լերանց ելեալ, և զանուն իւր առեալ 'ի Տիբերիս արքայէ Տուիլյոյ, Երթայ թափի 'ի ծովն տոսկեան կամ Ետրուրական, բաժանելով դաշխարհն զայն 'ի Լասիոնէ : Կոչի և Տիբերինոս՝ յանուն արքայի ալբույցւոց որ 'ի նման հեղձաւ :

515 . Պատանւոյն Հոկտաւիանոսի Աւդոստեայ, որ իբրև քսան և եօթն ամաց Երիտասարդն էր, և գրեթէ զինքնակալութիւնն ունէր յետ սուսերահարն լինելոյ Յուլիոսի Կայսեր՝ Յուլիոս Կայսր Հոկտաւիանոս անուն առեալ և ինքն, կատակաւ որդեգրեալ 'ի նմանէ և ժառանգ կարգեալ :

517 . Լաւոմեթոն կամ Լաւոմեդ արքայ Տրովադայ, հայր Պիթամու, զրկեաց զի :

սիդոն և զւարովոն դիս 'ի սակ արկեալ վարձուց շինութեան պարսպի քաղաքին : Ապա սրածութեամբ և հեղեղօք պատժեալ, պարտ բաշխի ետ ըստ պատգամաց զուուստ իւր հետիոնէ ծովական նշանգի յորմէ հերակի ազատեալ զնա, դրժեաց և նմա Նաւոմեթոն և չետ վնուացեալ դիւցազմ Երիվարսն : Ընդ այս ուխտազնոցութիւնքս ցասեան բազումք յաստուածոց և ոսիս պահեցին ընդ արովագացին, յորոց էր և Էնիսա նախահայրն հռովմայեցւոց, վասն որոյ և սոցա ևս համարէին մեղանքն : Այս են լաւոմեթոննեան կամ Լաւոմեթէան խարդաւանին :

518 . Երիկնք կամին հանել զքեզ 'ի մենջ յաստուածութիւն վերառեալ, և չանձին ինդրել քեզ զմարդկային փառս, յորում արդարութիւն և անիրաւութիւն ազմեալ կան, և զմեզ յերկասյս արկաննեն՝ թէ գուցէ գու ինքնին ասպակայցես 'ի սոցանէ, և Երկնից խնայեալ զքեզ յայս քան ապականութենէս՝ յափշտակիցեն յաշխարհէ ասաի չարէ : Ակնարկէ 'ի հանդերձնան ակտիական պատերազմին Հոկտաւիանու ընդ Անտոնիոսի յարենելց և յարեմակից՝ զոր Եփրատ և Գերմանիա յայս առնեն, որպէս և զինի 'ի կոիւսնոր իսկ իսակ իսակնից քաղաք ընդ քաղաքի : որով Երէս աստուածն մարտի ընդ ամենայն երեսս երկրի երևէր մոլեալ :

527 . Անսանելելի կործանական գնացից պէտութեանն և ժամանակին օրինակ առ-

**ԱԾԲԱԺՈՒՅԸ ԱՍԱՊԱՍՏԱԿԵՆ, և կառավար զուր կոծեալ սանձ
Քափըշտակի երիվարօքն, երեսանաց անկուշեն կառք :**

Նու զապերասան արշաւանս քառամի կա- ռավարն ինքնին 'ի գիտովին վարի ընդ նո-
ուց 'ի ձիարձակարանին, որոց միանդամ սա : Որով մեղմով իմն մարդահանելով
սրացեալ 'ի թողարանէն՝ ոչ ևս այնուհե արդարացուցանել թուի զհոկտաւիանոս
տե գոյ հնար ընկրկել զնոսս . նա և կա իբրև ակամայ և բռնի ձգեալ 'ի մարտան :

Պ Ա Բ Լ Ե Ա Ս Ի

Ա Տ Բ Գ Ի Ե Ա Յ Ո Վ Ա Մ Ե

Ո Շ Ե Ա Կ Ե Ա Կ Ե Ա Ե Ք

• Գ Ի Բ Տ Ե Բ Կ Բ Ո Բ Դ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԹԱՅԻ ՈՒ ԹԵՌԵԿ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐԱՑ

ՅԱՅՏ արարեալ զառաջարկութիւն իրացն , որ այն ինքն է տնկագործութիւն առհասարակ , և առանձինն այգեաց և ձիթենեաց , և կարդայեալ յօգնութիւն զԱպանդարամետ դիս որթոյ՝ գլխաւորագունին 'ի տունկս մշակելիս , անցանէ 'ի ճառս երկրորդի գրոցս , որ յեօթն գլուխս հատանին :

Ա . Ամենայն ազգի ազգի օրինակք տնկագործութեան , որ 'ի բնութենէ և յարուեստէ :

Բ . Օ անազան տեսակք ծառոց , և իւրաքանչիւր ազգի դարման՝ որոց ինքնեկ 'ի բնէ և որոց ձեռատունկ :

Գ . Օ տեղեաց իւրաքանչիւր՝ յորս ծառք բարդաւաճին այր քան զընկեր . յորում և գովեստ իտալական աշխարհին :

Դ . Ա յուեստ ընտրելոց զբնութիւն անձնիւր Շողոյ , և զիւրաքանչիւր զպէտսն :

Ե . Ա շակութիւն որթոյ . յորում և յաղագս ժամանակին գարնայնոյ և զսպանդարամետական խաղուց :

Զ . Ա շակութիւն ձիթենւոյ և այլոց ինչ ծառոց , հանդերձ նոցին օգտակարութեամբ :

Է . Ա երջաբան 'ի դրուատ երջանկութեան շինական կենաց :

ՊՈՅԻՆՈՒԹ

ՎԵՐԳԻԼԻԵՍՅ ՄԵՐԱՎԱՆԻ

Մ Ը Ը Կ Ա Ը Կ Ա Ը Կ Ե Ք

ԳԻՐՅԻ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՈՒՆՉԵՏ ցաստ անդոյշն վար և երկնաշեմ արփից կածառք .
Արդ ըզքեզ, Ապանդարամետ, և զթաւաթուփս անտառախիտ
Եւ զմեղմաբոյս ձիթենւոյն զարմ և զաւակ երգեմ ընդ քեզ:
Այսըր, ով հընծանեան հայր, աստ ամենայն շնորհիւ քովլի,
Ուուէտ քեզ աշնայնով ծանրաբեռնի ծաղկեն մարմանդք,
Եւ եռան այգեկթթք ՚ի փըրփըրադեզ տաշտըս զեղուն,
Այսըր, ով հընծանեան հայր, ըզմոյկուրդ հան արի եկ ճն,
Եւ ընդ իս ՚ի նոր գինի ներկեա զսըրունսըրդ բոկանիս :

Տընկոց իսկըզբանէ կարգի սերունդ է այլաբուն .

10 · Բանզի կէսք անբըռնազքօս ՚ի մարդկանէ գոլ ինքնաբոյս

2 · Ապանդարամետաւ իմա զորթ և զժինի, որոց դիք՝ այն էն, զոր և փոքր մի ըզք կնի հնծանեան հայր կոչէ, զի հնծանաց իշխեցող եր և նոքօք ցնծայր :

3 · Մեղմաբոյս ասէ զձիթենի, զի յամբ անել տնկոյդ յայտնի է ամենեցուն՝ եթէ սերմանեսցի հատ նորա . և ՚ի յամբ անել լոյ անտի ունի և զերկարակեցութիւնն :

4 · Այսըր մատիր, հաս յօգնութիւն այսր՝ ուր ամենայն պարգեկ քո զեղուն, և աշնային ուռովլք և պաղովք քեզ ծաղկէ երկիր զուարձացեալ: Եւ զնոնդրեալ օդ .

նականութիւնն գեզեցիկ այլաբանէ ՚ի հընծանահար ընդ իւր լինել, որ զայգեգործութիւն նուագելով և զցինեացն յօդի նուած պատրաստէ :

10 · Ծառոց կէսք ինքնեկ են առանց ՚ի մարդկանէ սերմանելոյ, և ոմանք սերմանք արկեցով ՚ի ինամոց մարդկան: Այս է ասացեալն, և ոչ թէ զի կէսք սերմն ունիցին և այլք անսերմն իցեն: Բայց սերմն առ Ալբրդիլեայ և առ այլս ևս նշանակէ ուրեք և զածս և զառաւիզս և զարմատս իսէ:

- Օ յաշտորայս ծածկեն ըստիու և զգալարուն վըտականին .**
Որպիսի գողտրիկ մոշի և ցարասին գիրգ և փափուկ ,
Կաղամախ և ուռեստան լընսակապոյտ սաղարթացեալ ,
Իակ ուննք յառնեն կանգնին 'ի սերմանէն արկանելյ ,
Օ երդ երկնուղէշ շագանակ , և 'ի մայրիս յաղթ վարսաւոր .
Տերևեալն Ի բամազգայ շոճ և կաղնիք հելլէն դաբիր :
Ի յլոց շուրջ յարմատոյն թանձրամայրի բըխեն անտառք ,
Կվնճնեաց պէս և բալից , և պառնասեան սարդենւոյն ձետ
Օ արգանայ մանուկ 'ի մօրն հովանի մեծ լայնածաւալ :
- 20 **Օ այդ օրէնս ետ նախ բնութիւն , ու 'ի դոյն պըրակք ազգի ազգի**
Եւ թուփք և դիցանուեր դալարանան թաւուտ մայրիք :
Են և այլք՝ ոյց պէտք ինքնին հնարաւորեալ եկաց ձարտար .
Ի ծո հատեալ մին շառաւիլս 'ի նորատունկ մարցըն մարմնոց
Եւ յաւանդ 'ի ծոց հողոյն , միւսն արմ և տակ ընդ ունջ վարէ ,
Վառասայր ձեղքեալ հեծան և սըլաքեալ ցից հաստաբուն :
Դ ծառոց կեսք կըքելոյ բարունակացն աղեղնաձե
Եւ կենդանւոյն 'ի բնիկ երկրին ակն ունին տունկ տաշտաթաղ .
Ի յլք արմանց են անկարոս , և ոչ յօտեալ ոք երկմշտէ
Ծզդիտակմն ամբարձուղէշ մատուցանել անդրէն 'ի հող .
- 30 **Եա յոստաքանց կոճնպեալ կոճեղս արմատքըն ձիթենի ,**
Օ արմանք նորապանչ , 'ի չոր փայտէն առին շաքել :
Տեսանեմք և յայլըստէպ զայլոց ըըրջեալ ձիւղանվըթար .
Օ ի տանձի փոխաբուսեալ՝ իւրնձոր անքուն բերէ պատուաստ ,

16. Ծոճի ծառ կայնաբեր՝ Արամազդայ ասի ասի , զի առաս եր 'ի գոդովիսեան անտառին նմա նուիրելոյ . որպէս և կաղնիք նոյն անտառին , որ անուանի պատգամատեցն էր հելլենացոց :

17. Զայլոց արմատն անկելով 'ի գետին եւեալ ծառանան , զոր օրինակ կընձնիք . կեռասինիք և դամինիք , որ պառնասեան ասին , զի բալում էին 'ի Պառնասոս լերին Փովիս գաւառի Աքոյիոյ , կամ զի նուիրակոն . էր Ապոլոնի որում սրբեալ էր և լեռառն ինքնին Պառնասոս :

20. Եա յդոքիկ են բնական օրինակք աճման տնկոց . բայց են և այլք զորս պէտքն արուեստի հանձարեցն : Զի ոնն ածն կամ շառաւիլս հատեալ արմասովն տրեկէ , և այլ ոք զծող բնոյն ձեղքեալ կամ որեալ յերկիր հարստէ արմազքն :

26. Ա յլք տաշտաթաղ լինելոյ կարօտին չընելոն և կենդանւոյն առանց հատանելոց թաղել անդէն 'ի հողի իւրում յորում և մայրն է : Եւ այս առաւել որ թոյ յաստուկ է ,

28. Ա յլք չմարօտին բնաւ արմատոց . զի հատեալ զմաղիս կամ զժիտակս ծառոյն տնկեն 'ի հող և արմատանայ : Նա աւանիկ և կոճնի իսկ ձիթենւոյ քշտեալ յոստոց և յարմատոց և ծայրակտուր եղեալ և անկեալ այնպէս , արձակէ արմատս 'ի չոր կարծեալ այսինքն 'ի հատեալ անկեալ փայտէ անտի :

30. Իմա պատուասելով , որով տանձն ինձոր բերէ , և գավարս կամ հոյն կոպճուտ և քարուտ վասն կարծր զիորիլն ունելոյ և յառապար տեղիս բուսանելոյ՝ աղնուականացեալ բերէ սալոր :

Եւ գալարս ապառաժուտ՝ի կարմրորակ շիկնի շըլոր:

Արդ եկայք զազգի ազգի անձնիւր գարմանս, և երկրագործք,
Ուսարուք և զբաժան բերս ամոքեցէք յանձանձելով.

Ո՞ի գերե կացցեն գետինք, անկ է յլամար արկանել ուռ.

Եւ ըզմեծըն Տարունն ձիթաստանեօք պըշնազարդել:

Հաս և դու՝ զայդ ընթացիր՝ի միջամռիս յայս ասպարեզ,

40 Ո՞վ պարծանք, և համբաւոյս մեր բաժին մեծ արժանափառ,

Ո՞եկենաս, և թռուցեալ առւր զառագաստդ՝ի ծով անգոյր:

Ինձ՝ի տաղս իմ ոչ է կամ բովանդակել զամենայն, ոչ,

Ծը՝ և գոյր յիս հարիւր բերան՝ լեզու հարիւր ձայն երկաթի.

Հասիր ծն և մօտ քերեաց՝ երկիր առ ձեռն՝ առ ծովափամբք.

Ու ես ըզքեզ աստանօր երգապահցած առասպելեզգը

Ու՞ի հիւս մանուածապատ յերկար նուագօք կալայց առ դուրս:

Որ կանգնին կան ինքնօրեն՝ի քաղցրասիք արև լուսոյս,

Խնձընունդ ապաքէն՝ սակայն հըզօր յառնեն ուամեթ,

Օ ի ախտարակք տարրին՝ի հողն այլ և զսոսին թէ պատուաստէ

50 Կամ՝ի նոր տեղափոխեալ ոք արկանէ բրածոյ խոռոշ,

Ո՞երկանան զհոգին վայրագ, և անձանձրոյթ՝ հոգով խնամոյ

Յոր արուեստ և կոչեսցես՝ գայցեն ըզչետ փոյթ անվեհեր:

Ռզնոյն՝ և որ՝ի խոր ստեղնին արմանց ամուլ և ստերջ՝

Վննիցեն, եթէ նոր արձակ անդոց երես ջոկին՝ի կարգ.

Ո՞րդ մօրն ելեալ ջով առեալ՝ թանձրախիտ ոստք ածեն ծըմակ,

37. Խամար լեառն էր այդեւէտ՝ի ծու վեզերս թրակից. Տարուռնոն կամ Տարուռնու՝ լեառն կամկանիոյ՝ի սահմանս սամինացոց՝ ձիթենեօք նշանաւոր: Կամի առել հասարակաբար զոր և է լեառն, և զայլ ամնայն վայրս ըստ իւրաքանչիւր յարմարութեան մշակել, և մի բնաւ տեղի ինչ գատարկ թռողուլ:

38. Ցետ յորդորելց զիշակն՝ի գործ ժրութեան հրաւեկ կարդայ այժմ աստանօր առ. Մեկենաս ընդ իւր հատանել անցանել զայս ևս ասպարեզ, զայս ծով անդորր: Բայց ոչ՝ի խորս միմի, ասէ, և ոչ զրովանդակն ասէմ. այլ զզիսաւոր մաս սունսն միայն, և զայն՝ի հարկանցի և եթ, որուափ քերթութեան՝ի գէպ. այս է ասելն մօտ քերել առ ծովափամբք՝ զզամաքն հուսուցին. զի անդ ընդ ստուերաւ մօրն՝ի ծմուկի ոչ բարդաւաճեն, և անսոսուդ մասն:

Թեամբք յամեցուցից զքեզ աստանօր առ դուրս կալեալ. այլ ահա սատէն և սատմիմ՝ի ճառաս:

49. Ընդակեց կան՝ի հովի ախտարակք, բնական ոյժ և զրութիւն սեփական և կարևոր յաճուռն անկոց, որով ինքնեկեն վայրենիք հզօրեզապէս ջովացեալ հասահարուստ կանդինին: Եւ թէպէտ անպուղք իցեն, բայց պատուաստելով՝ի նոսա զաւանի կամ յայլ գուբու փոխադրելով և եթ՝ զվայրենութիւնն մերկանան. և յորպէտ և մշակեսցես, հպատակեն և յաջողեսցիս:

50. Նոյնակէս ընտանենան՝ի վայրենութենէն և շառաւիզերուսեալք զարմանուց ծառոց, եթէ՝ի գայս արձակ և յարև փոխացին. զի անդ ընդ ստուերաւ մօրն՝ի ծմուկի ոչ բարդաւաճեն, և անսոսուդ մասն:

Եւ 'ի զարգուն հասակին զունդն անձիտեալ և զինք խամրեն :
 Խակ այն՝ որ 'ի սերմանց արկանելոյ համբառնայ ծառ,
 Յամով գայ յերեկածին որդիս որդւոց տալ հովանի,
 Եւ բերոցըն մոռացեալ զառաջին հիւթսըն խորթանան,
60 Եւ բերէ որթատունկ մրգուզ ողկոյզ հաւուց ապուռ :
 Այս ւասիկ ամենեքին պահանջեն քիրտըն երկասէր,
 Ծընաւք յակօս դաս խընդրեն և նըւաձուրդ յոգնավաստակ :
 Այս արմանց են ձիթենիք քաջաղեպ, որթ 'ի տաշտաթաղ,
 Ուրտենիք պափուսեան 'ի ստուարաբուն շեշտեալ կըտրօն .
 Կարծրատորը արքայկաղնիք սերին ստեղամբք և հացին մեծ
 Եւ հերակլեան պլասակին հովանաւոր ծառ վարսագեղ,
 Եւ կաղնիք՝ քաւոնեան հօր ուարմաւենի բարձրահասակ .
 Դաշնանի և եղեին ձակատազրեալ ծովուց 'ի վտանգս :
 Խակ 'ի խոշոր մաթզենի պատկին կեայ տոհմ ընդուզաբեր,
70 Եւ սօսոյք անզաւակք բարձեալ բերին առոյգ խընձորս,
 Լասկենիք՝ փիճիս, ազատ հային տանձւոց սպիտակ ծաղկամք

Ե7. Կամ ըստ դիպաց անկեալ սերմն, կամ մշակի սերմանեալ, երկորին և յամբ անեն . և պտողն փոհեալ յառաջին ընտանի բնութենէն, օրինակ իմն՝ որթն բերէ զածած և ծմբեալ խազոս, ոչ յայլ ինչ պիտանացուս՝ քան թէ յաւար լինել թռչոց : Վասն որոյ զամենեսին ինուամով մշակնիլ է . յայլ գուրս դասելի, և բազում քրտամբ 'ի վայրենութենէն նուածել :

63. Զիւրաբանցիւր ծառոյ զած սերն-դեանն աւէ ըստ նախ կարդերոյն : Ձիթենիք յարմանց կամ 'ի որժն զէ և 'ի մեծամեծ սոսոց յառաջ գան՝ անկելով յերկիր. որթք տաշտաթաղւ . մուրտն սպափոսեան, այսինքն նուիրեալ Աստղիան (ա. 31) որ 'ի Պափոս կիպրացւոց աւագամեծար պատուեալ, 'ի ստուար բնոյ կամ յոստոյ ձողաձեւ միսելոյ յերկիր : Խոկ շառաւելոք աձեն արքայկաղնին, հացին, կաղամամին՝ հերակլի նուիրեալ և նմին պսակ եղեալ, կաղնիք քաւոնեան կամ դոդովիսեան Արամազդայ նուիրական, արմաենին, եղենափայտն կարդեալ 'ի լինել նաւ և վտանգելի ծովւ :

65. Արքայկաղնի իմա զայն ազգ կաղնւոյ, որ ոչ բալուտս՝ վայրի կաղնուս ասայ, այլ կաղնիք բարի 'ի կերակուր իբրև արքայավայել : Զայս երաշխաւորեսցէ Ի՞Դ

առակն Միսիթարայ Գոշի :

69. Եւ ունանք պատուաստի են ընդունակք . մանգենին ընդուզոյ, ասոին՝ խընձորյ, կասկենին՝ փիճւոյ, ազատ հացին՝ որ և քարհացի ասի տու երկրագործն մեր. այսինքն՝ վայրի հացին՝ տանձի, և նշդարին կամ կնանին՝ վայրի կաղնոյ, որ է բալուտ հարակ խողից : Զամաթզենին, այն ինքն է թուլին որ բերէ մաթուզ հօճ էկիդչ, ընդուզաբեր եղեալ սուէ շատինն հասարակ անուամբ՝ որ նշանակէ ընդոյզ, կաղն . նուշ և խողակ չոճւոյ կամ թեղօչի, են :

71. Նորհէցեալ ոմանց 'ի մեկնչաց, թէ անտեղի է զանարդ ծառն փիճի պատուառ տել 'ի կասկենին՝ զի կասկենին փիճի բերիցէ, զայցայական ընագրին նացօ հակառակ ամենայն գրչագրաց փոխեցին յուղ զական նացս, որով իմասցի փիճին կասկենուց սպիտակ ծաղկամբն մինացաւ, որ պէս քարհացին տանձւոյ : Թէպէտ և յայս միաս իսկ կալով չկայր ինչ հարկ փոխել զմիաբան ընթերցուածն ամենայն գրչագրաց, այլ մարթէ էր թուլուլիբրւ օժյանգիւ ուղղական, որպէս սովոր է ուրեք ուրեք առնել հոռմեականն լեզու՝ մանաւանդ 'ի հելլենական ձայնս, յորոց մի է և գոյցն և ըստ գորացւոց Փայց, և Ալիրգիլ ինքնին վարի այլ ևս ուրեք 'ի քերթուածի ասս նոյնակի յանելու . բայց սակայն և զայն

Ձիւնացաւ, և խոզերամ ընդ նրադարեօք եթեկ բալուտ :

Եւ ոչ մի ակն արկանել է և պատռաստ՝ ի ծառատունկ .

Օ ի ուստի զբարակ մըզանսն հերձեալ պրտկանց՝ ի դուրս ցըցուեալ
Դըձակին՝ ի կեղւոյն՝ անդ՝ ի ծընկին խինձ առնի նեղ,

Էղբ յօտարածին ծառոյն ընձիւղ յեռեալ՝ի ներքս

Այս ՚ի տամուկի թաղանթին ուսուցանեն բարգաւաճել.

Այս դարձեալ ողորկ մայրանք Ճեղքին ու'ի սիրտ խոր ճանապարհ

Եպիսկ պատառեալ մորք Երիթ ուռ բերրի վարի :

80 |,ε ηξ ζωροιςιτ ήνιξ θωμάνναկ` և αհա δառ քաջարուն

. Այսպէս մինչև յերկին ոստս ամբարձեալ զըւարձալից,

Այս զարմանայ սաղարթս՝ ի նոր և ընդ ոչ իւր երախայրիս :

Ուղղայդ, այլև հըզօր ձըշտարք ոչ ազգ են հոմասեր,

¶ Επειδή δέ οξεία τοντός είναι τοντός, οξεία τοντός είναι τοντός.

Եւ ոչ պարաբռ ձիթենիք նոյնադիմի գան ՚ի ծընունդ՝

Ըոլորշին՝ բարագենին և դառնահատ ճընշեալն՝ի ձէթ,

ևս պարտ էր զմուռա ածել, թէ ծաղիկը շագանակի չեն սպիտակ իբրև դառնաձւոյ, այլ գեղնաչորթ, որով ոչ յոյժ ՚ի դէպ ՚ի մի լծորդէին ընդ միմեանս: Թող զայդ, և ըստ չափոյ ոսիցն հարկ լնին զուող վանկն ուղղականին սէ կամ օս ազատօրէն բռնադատութեամբ ճգտեալ երկարէ հատածիւն: Ապա լաւագոյն էր պահէն զհարացատ ընթերցուածն հայցական, և ովհնչն անպատեհ համարել զիի ճոյն պատուատ ՚ի կասկէնին, ՚ի Պլինիոսէ ուսեալ՝ զի հռովմայեցիք ոչ առ առաւել պատուականն ինչ ունէին զագանակ քանի զատուղ փիճաւյ, որով կերակրէին իսկ առաջն մարդիկն: Զի աչա Պլինիոս զարմացեալ կայ, թէ առ ինչ ընութիւնն այնքան խնամով փշազէն պատրաստեալ է զդուղնաքայ միրդն շագանակ: Եւ այլուր դարձեալ զիոզակս փիճաւյն քաղցրածաշակասէ, և զբիցացին այնու կերակրեալ երթեմն ՚ի բազմաժամանակեայ պաշրման: Ցարքոյ էր և ֆայտ առաջ ՚ի սպասս պաշտամն հոռոմնց, մինչ զի և զգո՛հանոցս անգամ դից ՚ի նմանէ կազմէին, և զպտուղ նորա առնուուին ՚ի պէտս գեղցը թշշկականութեան:

բոջ արկանել, և միւս՝ բուն յատուկ պա-
տուաստ:

74. Նկն արկանել է, յորժամ զմիզն տեղուց բողոքացն բացեալ, ծակ կամ խոց որդիք անդ. և հանեալ անտի զպտուկն կեղևովն հանգերձ, ՚ի տեղի նորուարկանի ՚ի ներքս ակն կամ ատուկ այլ խառնել և միանալ ընդ բնիկ կեղելոյն:

75. Խսկ ատուկ պատուաստն վինի Ճեղքելով զարմն ողորկ ուր չգուցէ ինչ ծունդ կամ ծնկակապ վարակ, և ՚ի ներքս վարելով ՚ի սիրա ծառոյն մի կամ յոլով մորհն կամ շառաւիզ:

81. Ուստի զուարձակիցս ասէ վասն նորոյ քաջարերութեանն:

84. Ներգիւն մերթ առեալ է իբր խոտ վայրի ախորդելի անսամնոց, մերթ իբրև ձախնային՝ յազգէ անտի որ հարսնմատ կամ կոկոռն կոչին: Խսկ աստանօր ազգ ծառոյ է և քաջրապատուղ, ՚ի պէտս հացի և գինուց առեալ առ ափրիկացիս, յորմէ և ներգիւնակերըն կամ լուսակերը կոչեցան առ Հոմեռոնի: Իդա լեռան կրկին է. մի ՚ի Փոփւգիտա, և միւս առ Կրետէ կղուոջն ուր ինքնէկը են նոմիք, որոց և ոնին պաւաստ ասէ մնա Պիննոս:

73. ቅዢናውን ሁዋስተኛውን የሚከተሉት ነው፡፡

Ու Խընձորք և դարաստանք ալկինոյեան միաձետիք

Եւ ոչ տանձք ասորնեայք, կրոստոմայինք և բըռնալիլք :

Ունոյն այգեկութք՝ ի տունկըս մեր կախեալ ճօծին

90 Օ որ և Եւսքուն ժողովէ՝ ի մեթիմեան աղուրեաց .

Են թասուն այգեստանիք, են և սպիտակ մարեովտեանք ,

Ու այք յերկիր արգաւանդ՝ նոքա ՚ի դէպ յանօսրահող .

Եւ փսիթեանն ՚ի շամշեղէն պիտանեզոյն, և նուրք լագունն

Որ ապա դեղեւէ զոտս, և ըզլեզու կապեալ կարկէ .

Դիրանիք, վաղահասուկք, և յոր նըւագ ըզքեզ երգեմ

Ով ռետեանդ, այլ մի դու մի գեր զփայլեռնեան խրոխտար մառանս :

Են և որթք ամինեցիք՝ տոկուն զինիք երկարատեք ,

Ոյ ՚ի շոք յառնէ Տմոլոս և Փամէոսըն թագաւոր .

Եւ կըրսերն արգենի՝ ում չելանէ ոք ախոյեան

Ծնտիրն ՚ի կերակոր, և զերորդ ազք՝ որ
մինչդեռ տակաւին կանաչն են և խակ և
դառնահիւթ՝ քաղեալ Ճնշն :

87. Վշինոյոս էր արքայ փեակեցւոց .
որոյ էին պարտեզք ծառոց պաղաքերաց
երգեաք ՚ի Հոմերոս ՅՈդիսականին է :

88. Ասորի տանձք էին թխասիպք, ա-
սէին և տարինտեանք՝ ՅՆուրուոց ՚ի Տա-
րենտոն փոխադրեաքք : Կրոստոմայինք ՚ի
կրոստոմ աւանէ Տոսկիոյ կոչէին, և էին
կարմիրակ : Իսկ բռնալիր անուանէին
հռովմայեցիք զազգ ինչ ստուար և Ժանձ-
րաձն տանձի, որ մեծութեամբն լնոյր ըզ-
րուուն մարդոյ :

89. Տունկն իմա կամ զնոյն ինքն զոր-
թըս, կամ զինչնիս՝ զրոովք պատին որթք
յախափա : Եւ այգեկութս իմասցիս զբեր
որթոյն վաղողոլ :

90. Լեսրոս կղզի է եդէական ծովուն,
և ՚ի նմա էր քաղաք Մեթիման կամ Մե-
թիմէ : Գիրի լեւորեան կամ մեթիմեան
յոյժ հռչակեալ է առ հինոն :

91. Թասոս կղզի է նոյնակս յեդէան
ծովուն, համբաւեալ յոյժ այգեք և գի-
նեալ . Մարէովտեան իմանան բազուեք՝ ՚ի
մերձակայ տեղեաց Մարէովտիս ծովակի
եդիստական ացխարհն, մօտ յԱլքեսան-
դրիս : Զի են և այլ տեղք համանուանք :

92. Փփիթեան որթ ուստի ունիցի զա-
նունդ՝ անյայտ է բայց յարմար գատի ՚ի
գիրի շամշեղէն, այսինքն որ լինիցի ՚ի խա-
ղողս շամշացելս յարեւ յայգւող անդ,
կամ առ հրով : Իսկ շագունն ՚ի նապաս-
տակի գունոյն առեալ զանուանն, բարի և
ազգու գինւոյ տուող, որ ապա իբրև ըմ-

պից՝ գեգեէ զոտս սփալակաց և առնէ
դանդաղէլ և համրանալ :

96. Ուետեան ՚ի Ուափա գաւառէ Ի-
տակից, որ յելս սահմանաց ռետեան և
արդիենտեան Ալշեանց . որ թէպէտ և
յարգի էր յոյժ առ բազումն, բայց փա-
լեանեան գինւոյն հաւասարել ոչ ունէր,
որ եւսնէր ՚ի Փալեռնոս լեռնէ կամպա-
նիոյ :

97. Ամինեցի որթք են հնագոյնին յԻ-
տակից և կանխած անօթք ամենեցուն, յա-
մինեցւոց ՚ի թեսալիոյ ժողովդոց տա-
րեալք անդր, և ՚ի փալեռնեան դաշտս և
յամենայն կողմանն սփռեալ զորոց զի-
նեացն մանաւանդ զերկարատեութիւնն,
կամ ըստ ոմանց զթանձրութիւնն և զծան-
դութիւնն, գովէ Վիրգիլիոս, մինչ ՚ի
պատիւ նոցա տայ յառնել յուն կալ Տմո-
լոսի (ա. 59), և ֆանէոսի՝ որ է լեառն
սարաւանդեալ ՚ի ծով կամ հրուանդան
Դիոս կղզոյ եդէական ծովուն, որոց և
համբաւաւոր էին գինիքն : Լերինքն փո-
խանակ այգեաց և գինիքաց եդէալ են : Օ-
րինակ ինչ ընթեռնուն քմէշանն, և ըստ
այնմ իմանան յայնժամ մեկնիցք ոմանք և
զմիւն գունէտն . և գինիք, ասեն, ըսե-
լեայն նշանակին հելլենարան զեզմամիք
ընդ արական ածականօքն :

98. Արգենի կամ արգիացի՝ յԱրգոս
քաղաքէն Պելոպոնիսոյ ասացեալ, որպէս
հաւանակի թուիք . որոյ կրիին տեսակը էին,
մեծ և փոքր, և փոքրն քան զմեծն պա-
տուական, որում և շհաւասարեր ոք այլ
ըստ առաջտութեան և ըստ երկարատեու-
թեան :

100 ԱՀ 'ի ծաւալ ծորանաց և ոչ ամաց 'ի մըրցանակ :

ԱՀ ես 'ի քէն , զից ընտրական և 'ի սեղանս աղանդերաց ,

Հռողայինսդ , արարից զանց , ուալեռորուկդ ողկուզաւէտ :

ԱՌՋԼ խուռն աղքաց չեք և անուանց 'ի չափ հանդէս համարոյ .

ԱՀ զի փոյթ է զնոսին 'ի սակ հաշուի արկանել աստ .

Օ զր թէ ոք գիտել կամի , նոյն խընդրեսցէ 'ի միտ առնուլ

Օ հողմայոյզ աւազակոյան 'ի իմբական դաշտ անկայուն ,

Այսմ թէ զնաւուք բըռնաշունչ մինչ արևելք խոյանայցէ ,

Ճ'անաչել քանի յափուն՝ յոնիական դիմեն կոհակը :

Բայց և ոչ կողմանք համայն գիտեն բերել զամենայն ինչ .

110 ԱՌ գետովք ուռիք բըռին , ըզօռաւէտ խաղիւք բարտիք ,

ԱՀ ամուլ վայրի հացուտք 'ի լեռնավայրս առապարին .

Դառվեզելք ' ծաղկաւէտ զըւարձանան մուրտաստանեօք ,

ԱՌգի զբըլոց սիրէ մարմանդս և ցիրդ ըզցուրտ և զհիւսիսի :

Բարձ ճն ակն 'ի ծագս երկրի զոր ընթաղրեն վերջին մըշակք ,

Դ Գաելընաըն նըկարէնս , յառաւաօտին տումս ԱՌուայկաց .

ՈՒենեցան տընկոց գաւառք , Հընդիկք լոկ տան արջն ուպնիազ

102. Հ.ռոդացի գինին պաշտէր յերկ .
րորդ սեղանս , և զայն յայնժամ նոռէր
հեղուին՝ որպէս ստոր էին՝ 'ի պատիւ գից :
Եւ ալմորուկն կամ ժոխուր՝ խաղող էր
ովկուզաւէտ և մեծահատ իրու զպտկունս
սուեանց կովուր ունեմի ուշիցամէկ .

**103. 'ի դր տունուլ , կէս օրինակէ ունին
բուխ ճառուկ կամ 'ի բու յգեւնու ուղարկում :**

**106. Արփա առ հնան բազուր մեծամ
փոխանակ բուրդ Ասքիքէի առեալ է . բայց
տիրապէս մասն է նորին՝ յինքն բովնագառ
կէալ զծովն միջերկրական , զշգիպատան ,
զավարչն Տրոապօսի կամ Տրիսզովի և
զվթովափա : Վ ամե որոյ առա անկայուն
դաշու Արփոյ՝ թէ զասացեալ ծովշ ունի
նշանակէլ , և թէ զանապատսն Արփոյ՝ յորս
յերկուսն իսկ յողդողքէալ տարուբերին
աւազք 'ի հովեց :**

**108. Յոնիական ծով է որ կայ 'ի մեջ
յունաստանի և Սիկիիոյ . Եւ զի հարաւա
կողմանք խոալիոյ ևս մեծ յունաստան կո
չէին առ վազու աղքաց 'ի հնումն յայս
սակս թուք և զծ օլին պարագրեալ Յու
նուք աստի և անտի անուաննել նախնեաց
յոնիական կամ յունական :**

113. Լասինականն լախս թուեցաւ

ոմանց գեղձ 'ի հայումն լինել : Բայց
գեղձն՝ մեղ պատառուկ իմն է իբրև զբա
զեղն . իսկ լախս ծառ , որում առաւել
համեմատ գտանեմ առ մեղ զցրդի կամ
զնորդին նմանն զյակրի : Անի կարծեմ մը-
տեալ զվիստակդ , զի հանդէպ հելլենա-
կանն սմիւլաչ տեսին եգեալ առ մեղ
գեղզ . բայց սմիւլաչ ոչ զասացեալ ծառդ
միյն նշանակէ լախս , այլ և զպատա-
ղիձն :

**114. Փոխանակ ասելց 'ի վերջին ծագս
երկրի զոր նուածեն , վարեն մշակք . յո-
րոց յիշատակէ զեկընս , որ առ ասհմա-
նակցութեանն 'ի սկիւթայւոց և 'ի սար-
մատացոց էին համարի բնակելց յայն
կոյս բօրիսթեն գետոյ , և զմարմինն
պէսպէս նկարէնն և զարուայիկս՝ այսինքն
զարարացիս ազգ արևելքան :**

**116. Արջն ասելով զոպնիազ՝ այսինքն
է սեաւ , թէ երևս ակնարիէ և յայլ երկուս
տեսակս փայտիք , 'ի կարմիր և 'ի կանաչ ,
որ ընդ սկզն 'ի Մագագամպար գտանին :
Այնպէս սեփական է փայտք հնդկաստա-
նեայց , կամ մանաւանդ Եթովպիոյ՝ որ և
այն հնդկային կոչք աշխարհ առ հինան
զի և հնդիկ փայտ կոչք պարզաբար : Զատ-**

Եւ միայն սաբայեցոց են ձաղկ ոստոց խընկաթերից :

Օք քեզ յիմ վէպ՝ անուշահոտ փայտին ծաւալք քըրտնածորան ,

Վարասամք , և անթարշամ մըշտափիթիթ ականթի հատք .

120 Օք մայրին եթովացոց քընգուշ ասու սպիտակափառք ,

Եւ զիարդ մանրիկ գեղմանս 'ի սաղարթուց գըզիցեն Աերք .

Լամ անտառք հընդկաստանեայց ծովուն մեծի հուպ առընթեր ,

Խորշ յափին տիեզերաց՝ ուր նետ և ոչ մի զօրացաւ

Խնցանել յաղթական զվերին օդովք ծայրից ծառոց .

Եւ սակայն արք աղեղանց յառնուն 'ի գործ են կապարձից :

Շմբեն Ա'արք ծանըր ճաշակս և օշարակը տըտպահամ

Օերջանկաւէտ նարընջին՝ քան զոր ոչինչ ազդողագոյն ,

Ուն երթէք զըմնեայ մօրու դեղեաց բաժակ 'ի ժահ պըղտոր

բայեցոց տես ա . 60 . և զի խունկն հոյզ
է ծառոց կամ թիոց , և այն յայտ իսկ է :

119 . Վարասամ կամ ապրամ իմա ըզ .
թուշնգեղեցիկ և անուշահոտ որթա-
նման , սնկի առաւել 'ի հրասան աշխար-
հին , կամ զբիկեանն անտի զապրամ որթա-
զուետին՝ որ այն ինքնն է բալասան , զի առ-
երկուսին իսկ հայի բնադիրն : Իսկ ականթն ,
է որ բանշար վայրի է , երեսյն և լայն
թանձր և ճապուկ՝ փափուկ և գեղեցիկ
տերևովք և սպիտակածաղիկ , 'ի պաճոյճս
և 'ի սեթենեթս պատշաճեալ պէսսէս յո-
րինուածոց և նկարուց ասդնէդործաց և
քանդակաց . և է որ ծառ ընաշխարհիկ
մշաազուարձ , և թուի լինել ակակիա ե-
գիստական , որոյ են ծաղիկք վայելուչք ,
սպիտակք , և պարկուճք կամ պատեանք
և 'ի նոսա հատք սերմանց , և 'ի նմանէ ծո-
րէ տաճիկ կուէզն ասացեալիթ թէպէտ
փշոտ է 'ի վերին ծայրան , ըստ որում և յու-
նական անուանքու ՚ի փշոյ առեալք են ,
սակայն չէ պարու իսառն 'ի իսուռն առ-
նուշ զսու , ևս առաւել զեղեցիկ բան .
Զարն ընդ անարդ փշոյն ակբանի՝ որ և ո-
քոզ , որոյ ոչ այլ ինչ հաւասարութիւն է
ընդ սմա բաց ՚ի պատահական դոյզն նմա-
նութենէ ձայնին :

120 . Զբամբակենւոյ և զբամբակէն ա-
սէ , որ էր նիւթ բեհեզզոյ :

121 . Հասարակաց կարծիք էին մինչև
յաւուրս Յուստինիանոսի կայսեր , թէ
Սերք՝ ժողովուրդ հնդկաստանեայց մեր-
ձաւորք Շենաց՝ 'ի ծառոց ժողովուրդին իբրև
բերս նոցին զիերպան գործեալ 'ի շերաս
զեռնոյ , որ յազգէ իսկ անտի ունել թուի

'ի մեզ զանուն իւր : Ապա առ նովին կայ-
սերը ասին շերապէ ածեալք 'ի կոստանդի-
նական քանապէն : Բայց Արիանոտէլ 'ի Պէ-
նիոս յիշաստակեն զոստայնանկութիւն կեր .
պատուց գիւտ եիւալ կնոշ միոյ Պամփիլեայ
'ի կով կուլով եգէական ծովուն . յոր-
մէ և առ քերթողն գովնն հանդերձք կո-
վացիք :

122 . 'ի ծովեզերեայս և 'ի ծոցն գան-
գէս գետոյ ակնարիէ առ արևելք ան ովկիա-
նոսիւ , որ հովմայեցոց վերջին ծագ երկ-
րի համարեալ էին , և 'ի նոսա ծառք երկնա-
բերձք՝ զովովք անհնար էր նետ անցուց-
անել :

123 . Բնագիրն ինձոր մեդացի ասէ , որ
և պարսիկ և ասորի ինձոր ասի , որով հա-
սարակա անուամբ սովոր է լատին լեզու
յորլորդն զամենայն բոլորչի պառւզս ծա-
ռոց : Ցիք երկայութիւն թէ 'ի կիտրոնա-
բեր ծառ ինչ ակնարիէ Վիրգիլիոս . այլ
թէ յոր ազգ , այն յերկրայս մնայ : Հաւա-
նելի թուի նարինջ լինել կամ թուրինջ .
զորոյ և զիւթեն տոփիս և գիտորահամա-
սել իմանի թմուն և փոթոթահամ կամ
գառնորակ : Երջանիկ ևս ասէ , որ թէ
պէտ սովորաբար զբաջաբերութիւն ծա-
ռոց յայս առնէ , այլ ասունոր զառողջա-
րարութիւն . զի և գեղմափ համարեալ
էր առ հինան , զոր քերթողաբար պաճու-
ճէ վիրգիլիոս՝ ջատուկ մօրուի գործ առ-
գնելով զգեղաստուութիւն , զոր և յաճախ
սովոր իսկ էին առնել մօրուք : Զ 129
տողն եկամուտ համարին ոմանք աստ յեր-
րորդ գրոցն 286 . սակայն ունին ամենայն
գրչութիւք :

Խառնեալ տոգորս՝ ի բուսոց և ժանտագործ յուռթից մըրմունջւ,

130 Հասանել գալ զօրավիգ և զդառնաթյնսն յանձնէ թափել:

Նքըն ծառ մեծ անարդիկ՝ կերպարանօք սարդենասեր,

Եւ թէ ոչ շուրջանակի սրփուեր բուրումն այլանըմն,

Գայր սարդի, ոչ ծաղկընկէց և ոչ հողմովք տերևաթափ:

Երին լարք զոգի և շունչ և զգարշահոտ խընկեն բերանս,

Եւ հինինեալ ալեւորաց բոյժ դարմանոյ յօրինեն:

Ակայն ոչ լորեաց աշխարհ պուրակագեղ արգասաւոր,

Ու Գանգէս գեղեցիկ կամ թէ Հերմոս ոսկեթաւալ

Լորացեն ելւել լզպարծանօք Խաւիլոյ,

Ու Հընդիկք, բակտրիացիք և կամ բոլոր Պանքայիա

140 Յարտորայս կընդրէկաբերս առ հասարակ պարարտացեալ:

Յայս երկիր՝ ոչ զըւարակք հրաշունցք՝ ի քիթս հատին ակօս,

Եւ ոչ ժանիս զանարի վիշապ օձին սերմաննելով

Ծըխեցին սաղաւարտեալ նիզակախուռն արանց հասակք.

Լոյլ աձեցուն զեղան բերք ւուիք մասիկեան Ապանդարմետին,

Եւ կայտառ դասակք անդւոց և ձիթաստանք ծածկեն ըզսա:

Լուտի ռազմիկ կոռ գեղազատ՝ ի դաշտ դիմէ բարձրավիզ,

Լուտի հօտքըն լուսակիզն և զըւարակ պատարագ մեծ

Լուացեալք ըստէպ, Լիխտումնէ,՝ ի քո վըտակըս սըրբանուեր

136. Արեաց աշխարհ ըստ մեզ իմա վնյոն ինքն զՄարացն կամ զՄարապարսաց տոցն: Գանգէս գետ ոսկեբեր է Հնդկաց, Հերմոս Լիդիոյ յոր բերեալ խառնէ Պակ. առլ զուկեխառն աւազ իւր:

139. Բակարիացիք ազգ էին սահմանակից Պարթեաց և Հնդկաց, առ որս և Ոք սոս գետ ոսկեբեր ասի լեալ, և երկիրն ինչնին բարերոյս: Խողինացին նոյնացուցանէ զբակտրիացին ընդ Մեդաց, և մեդացիք նոյն համարին ընդ Մարս: Պանքայիա կամ Պանքէա է Արաբիա կամ Սարա գաւառ երջանիկն Արարից, յորում բուսանի թուփն ինհկաբեր:

141. Ընդ հենգն իմն ակնարիէ ի կուշիսական կամ եգերական առասպելն, որ ցուս իմն բոցաշունչս ասէ լիեալ՝ ի կուշիս կամ յԵգեր, և Յասոնի նուառեալ զնոսա, և Վարեալ զերիկին, և ցանեալ զատամունս վիշապին՝ որ պահէր զգեղմն ոսկի կամ զոսկիսակ գզամն, բուսան ելին՝ ի նոյնանէ նոյնչափ զօրա-

կանք: Փոքր մի յառաջ քան զեգերական առասպելք՝ և կագմեայ ցանեալ ասի՝ ի Բիովակի զգանիս վիշապի միոյիերմէ ըսպանելց, և նոյնպէս սպառազինաց բուսեալ: Կամի ասել, Խոալիա ոչ յառաջպելս Հոխանայ, այլ՝ ի սարյգ բարիս,՝ ի ցորեն, ի գինի,՝ ի ձիթենիս,՝ ի հօսու և յանգեայս:

144. Մասկոս լեառն կամ պանիոյ ոյգեւէս և գինեւէտ վասն որոյ մասիկեան ուղիք Սպանդարամեալին՝ են մասիկեան գինեաց առատութիւն:

148. Կիշտումոս գետ Խաւիլոյ յՈւմբրիա գաւառին: Ոչ զենուին զոհս կապիտունն Արամազդայ՝ ի յաղթանակն՝ մինչք լուացեալ զնոսա՝ ի գետ անդք, և աստուածեղին իմն զըրութիւն՝ ի ջուրան համարէին՝ սպիտակ առնել զնոսա: Եւ զոհն էր ցուլ, որ առաջի յաղթական կառացն ընթանալով ածել ասի զյաղթանակ, սըն՝ ի տաճար:

Յաստուածոց ածին տաճարս ըզյաղթանակս հռովմէական :

- 150 Եստ գարուն յաւէժակայ և յօտարին ամիսս ամառն ,
Հօտք երկիցըս սաղմնառիկ , երկիցըս ծառք արդիւնաբերք .
Իսկ մոլեզին վագերք քաւ և ամեհի ձետք առիւծուց ,
Եւ ոչ խընդամոլիք խաբեն երեկք ըզէկք կըթողս .
Ու անբաւ քընթըռնոյս ընդ սող յերկիր յափըշտակէ
Ուոչ յանքան պարոյրս առնու զիւրե ողորս օձ թեփամորթ :
Յաւել զանչափ հոյակապ քաղաքս և զերկըս վաստակոց ,
Ռզդըղեակըս դաստակերտ կարկառակոյտ 'ի սեպ վիմաց ,
Եւ որ քերեալ առ վաղեմի պարըսպօք գետք անցանեն :
Ռզդո՞ն որ 'ի վերոյ և որ ներքուստ ողողանէ ,
- 160 Եթէ զլիձն յիշեմ բազումն , ըզքեզ ըզմեծըդ լ արիոս
Եւ ըզքեզ ծովակուտակ ալեօք զումամք յոխորտ Շենակ .
Ու զլաստից դադարս յիշեմ , ըզ] ուկրինեայ եղեալ փականս
Եւ ըզծովըն խոժոռեալ մըռընչելով ցասմամք մեծաւ ,
Ուր յուլեան ծըփանք հընեն 'ի յանդընդոց յետս ընկըրկել ,
Եւ յործանք տիւռենականք ընդ աւեռնեան խաղան նեղուց :
Օ արծաթոյ սա ինքն առուս և զալըզընձոյ բովըս քրայից
Քերակունսըն ցուցանէ և յորդաբուխ ոսկւով զեղու :
Ու զարի արանց գըրո՞հ զլյարսիկս եհան , զարբուն սաբեան ,

150. Յօտարին ամիսս , այս է յամիսս
ձմերայնոյն :

159. Վերին ծով ադրիտականն է՝ որ 'ի
հիւսիսոյ կայ խտավիոյ . ներքին՝ տիւռե-
նականն որ 'ի հարաւոյ . երկոքին 'ի տուր
և առս մարդկան պատեհուրք :

160. Յամենայնի չափաւորն Վերգիլիոս
զերկուս և եթ յիշաստակէ 'ի ծովականի ի-
տավիոյ . զլարիոս՝ ընդ Ալպեօք 'ի վիճա-
կին Մեդիունան , զոր և մեծ ասէ վասն
երկայնութեանն . և զբենակ 'ի սահմանին
Վերոնայ , որ վասն լայնութեանն իբրև
զծով հողմակոծի :

162. Լուկրինոս սասացեալ գողին՝ որ 'ի
պուտէոլէան մեծի ծոցին կամպանիոյ ,
վաղուց նաւահանգիստ եր բայեան կոչե-
ցեալ , և ամբարտակաւ մեծաւ պատպա-
նեալ ընդդէմ տիւռենական ծովուն : Կից
նմին կոյր 'ի ցամսքի աւեռնեան լիձն
նուրբ առուել թերանացեալ 'ի նաւահան-
գիստ անդր : Առ Զոկտաւիանոսիւ Աւգոս-
տեաւ խարխարեալ ամբարտակին , նորո-
գեալ ամբացոյց զայն կայսր՝ Ագրիպայ

խորհրդով , և զաւեռնեան լիձն խորացու-
ցեալ և լայնեալ զբերան նորս՝ խառնեաց

միացոյց ընդ Լուկրինեայ , և նոր իմն ան-
գորը և անքոյթ գադար կազմեաց նաւաց
իւրոց , որ և յուլեան նաւահանգիստ ա-
նուանեցաւ այնուհետեւ (ա . Ե15) : Յայս

ունին դիտաւորութիւն ասացեալքդ . փա-
կանք են ամբարտակն և թումբ ընդդէմ

ծովուն , ընդ որ իբր գժդմի և զայրանայ ,
և ասիմի յետս ընկրկիլ անտի՝ ուր յու-

շեան ամբացեալ ալիքն ծփին , և ընդ այնս
տիւռենականք խորտակեալք՝ մեղմով
գնան մասանեն մինչև յաւեռնեան երբեմն

լիձն :

168. Այժմ զազգս խտավիոյ և զմեծա-
մեծ որեարին հռովմայեցի յիշատակէ :
Մարսիկը , սաբեանք կամ սարինեցիք , մե-
գուրացիք և զոլսկեանք՝ ազցք եին զօրա-
ւորք . իսկ գեկեանք՝ տոհմմ մի , Մարփուք
երկու և կրկին Ակիպիոնք՝ արք աւագք
հռովմայեցիք : Կամիլըս մի և թ է 'ի
պատմութեան անուանի , թէպէս և բնա-
գիրն աստ բազմաբար ունի զանունդ . թէր .

Բ զ] իգուրըն վըշտամբեր և ըղլ] ոլսկեայս մըկմնդաւոր .
170 Այս զԴեկոս և զլ]՝արփոսս այլ և զմեծըն լյամիլլոս ,
 Օ անվանելի Վկիալիոնանս և զքեզ, վեհազըն լիւսար ,
 Ար զարդիս յասիական ծայրից ոլորտս յաղթանակեալ
 Օ ապազէն վանես զչնդիկ 'ի հռովմական բերդորէից :
 Արմըտեաց ծընօղըդ մեծ' մեծ և արանց , ողջոյն ընդ քեզ,
 Կրոնեան երկիր , քեզ 'ի հանդէս հին դըրուատից և արուեստի
 Ո՛ըխիմ համարձակեալ ըզալըրութեան բան:սլ զաղւերմն ,
 Եւ զասկրին պաշտեմնըւագ ընդ շինանիստ հռովմէական :

Ճամ է արդ ախորժակաց արտոց , աստիք թէ զի՞նչ անձնիւր ,
 Ո՛ր երանգ և որ 'ի բերս իւրաքանչիւր են ախտարակք :

Աս 'ի պտաիւ միոյն՝ զազգատոհմն բովանդակ պատուեալ , կամ որպէս սովորութիւնն է երբեմն զբազմաւորականն փոխանականի առնուլ . զի և յէնիականին չ. 842 . միաբար վարէ զկամիլլուդ . վասն որոյ և աստ միաբար եղագ մեք 'ի թարգմանութեան :

171. Կեսար աստ է չոկտաւիանոս Աւեգոստոս կայսր : Իսկ թէ զքի յաղթութեան էն նորա ասիցէ , չէ յայտ : Են որ կարծեն զթեթէն յաղթութիւնն ինչ նորա նշանակել 'ի վերայ նկէոպատարայ և եգիպտացւոց , որ յառաջ քան զակիտսկան պատերազմն : Եւ են որ զնոյն ինքն զակիտսկանն կամ որ յէտ այնորիկ աշեքաններեան պատերազմն , յորս և հնդիկէ կային ընդ Աստանիսի : Կամ զի յէգիպտոսն ընդ Ասորիս յԱսիս անցեալ կայսէր , և ձերեալ առ Եփրատաւ , յօրինեաց զիրս ասիացւոց . Հնդիկս իմացեալ ըստ հնոցն ոճոյ զամենայն բնակիւս ստապահարոշ աշխարհացն արևելց զթիսամորթս , և քերթողաբար ամեցուցեալ զթոյն իրան : Եւ զի ակտեան կուին և որ յէտ այնորիկ անցք կրտսէր համարին ժամանակաւ քան զդըրութիւն այսր գրոց , յետոյ ուրեմն 'ի Ալիքիլեայ յաւելէալ թուին ունանց տողքդ : Բայց ոչ ծցիւ գոտակաւ յայտնի ինչ են հաշիւք ժամանակացդ : Տես և դ . 26 :

172. Կրոնեան կամ ստառուռնեան երկիր է խտալիա , ուր Կրոնոս՝ որ և Զըրուանն և Սատուռնոս՝ հալածեալ յերկնից և փափուցեալ եկն ապաւիննեցաւ . և առ իւրեւ ժամանակէ ոսկեղէն համարեցան գործար , միիմ 'ի գործ գովելի առ նախ . ասէ մասնաշեալ առ համարիմ միայն նիւթոյն իմանալի է . մանաւանդ ըստ այժմու առ մեզ հասեալ գրոցն չեսինդեայ՝ որ Գործք և տիւք կամ Վաստակք և աւուրք մակագրեալ . ուր հազիւթէ սուլզ ինչ պատուերք մշակութեան երկիր իստան ընդ իրասու վարուց մինչ կարծել ունանց թէ այն քերթուած չեսիոդեայ ոչ բովանդակ հասեալ իցէ առ մեզ , այլ կրծատ . և կամ թէ այլ ինչ գոյր նորա մշակական քերթուած : Ուակայն մարմիւ ևս ասկրացի տաղս իմանալ որպէս աւոննեանս կամ կաստալեանս , այսինքն պարզաբար քերթողականս . յոր միտս և Պրոպերաիսոս ասէ հանաշել զամարացի աղբերան , բնակել յասկրային անտառին . (Եղեր . Բ . Ժ . 25 . Ժ կ . 1) :

Կիմն և 'ի վար արկեալ 'ի նոցանէ , առաջին մինելով 'ի մէջ հռովմայեցւոց 'ի բանալ զսուրք աղբիւրսն այսր քերթութեան : 'ի հեկիոն լերին աղբիւր Ագանիապէ կամ հիպոկրենէ որպէս և կաստալեանն առ Պառնասէայ . համարէր բղես ըմբկեցանց զամենային ծորանս բանաստեղծութեան : Ազբիւր այսպիսի 'ի մեջ խոզացուցեալ , ասէ , զասկրացի տաղաղ սըն երգեմ , այս ինքն է հեսփողեան ըստ հասարակաց մեկնութեան . զի հեսփողոս կումոցի , սնեալ յԱսկրա գեղջ բիովախոյ առ հելլիկոնիւ և առ աղբերբն , վաղնջական քերթող հելլիկոնցի , արարեալ երկանի քան զինքն քերթուած ինչ մշակական : Բայց ոչ եթէ 'ի հեսփողեայ առնութէրգիլիսոս զսազս իւր , այլ զիեր 'ի վերայ նմանութիւն միայն նիւթոյն իմանալի է . մանաւանդ ըստ այժմու առ մեզ հասեալ գրոցն չեսինդեայ՝ որ Գործք և տիւք կամ Վաստակք և աւուրք մակագրեալ . ուր հազիւթէ սուլզ ինչ պատուերք մշակութեան երկիր իստան ընդ իրասու վարուց մինչ կարծել ունանց թէ այն քերթուած չեսիոդեայ ոչ բովանդակ հասեալ իցէ առ մեզ , այլ կրծատ . և կամ թէ այլ ինչ գոյր նորա մշակական քերթուած : Ուակայն մարմիւ ևս ասկրացի տաղս իմանալ որպէս աւոննեանս կամ կաստալեանս , այսինքն պարզաբար քերթողականս . յոր միտս և Պրոպերաիսոս ասէ հանաշել զամարացի աղբերան , բնակել յասկրային անտառին . (Եղեր . Բ . Ժ . 25 . Ժ կ . 1) :

180. Եախ խոշոր և առապար գետինք և բլուրք ժամտ և դըմնեայք
Ուր անօսր՝ ի խառն է կաւ և խիճ ընդ անդ մացառամոլ,
Պալշասեան խայտան մայրեօք կենդանազուարձ ձիթ աստանին .
Եւ ըշանակ քեզ վայրենոյն բոյս խուռնախիտ՝ ի նոյն տեղիս
Եւ վայրի հատքըն սրփուեալ թանձրատարած՝ ի դաշտորայն:
Եւ պարարտ երկիր և քաղցր հիւթով յուռթի և բարգաւած՝
Եւ դաշտ խոտաւէտ առատաբուխ և արգաւանդ,
Օյր դիտեմք յաձախ լերանց՝ ի խորաձորս և ՚ի ծործորս
Ուր խաղացք ջուրց վըտակաց՝ ի բարձրաբերձ ծորեալ ժայռից
Ու արեն գան սիկ երջանիկ, և որ պարզեալ՝ ի հարաւ կոյս
190. Օատելին կոր արօրոյ մնուցանէ զսէզ զըժոխարմատ .
Դա քեզ հըզօր գինեւէտ երբեմն այգեաց մատակարար,
Ողկուզից դա քաջարեր, դա լինիցի քեզ վիժակաց
Օյր դից ոսկի նըւագօք դաշխուրանօք հեղումք նըւէր
Ո՞նչդեռ յոյր տիւռենացին փըլէ զփըլոսկըր առ բավնաւ,
Եւ զոգեալ սկաւառակօք ըզչերմաջերմ հանեմք ընդերս:
Խակ անդւոյ թէ փոյթ յաւէտ է և որթուց դարմանելց,
Խամ զօդեաց ըզծընունդս և զփաղաղիչ հերկոց այծիս,
Օանտառս և զյագ Տարենտոնի զչեռաստանեայս խընդրեսջիր,
Եւ գետին՝ զորպիսի կորոյս Ո՞անտուա (թըշուառական),
200 Ուր ձիւնաթոյր Տարակին կարապք՝ ի գետ իւր լուաւէտ,
Ու աղբիւրք ականակիտք՝ ոչ դալարիք կարձին հօտից .

182. Պալշաս է Եթենաս աստուածունին՝ արուոյ որում և նուին արպիլք ձիթենոյ, որում և նուին իսկ էր. տես ա. 14. Երկարայաւէտ կենդանութիւն ձիթենոյ յայտնի է.

190. Սէզ տատելի ասի արօրոյ, զի դժնատի արնատովքն կոռուեալ ընդ ինոցին արգելու զննթաց նորին, մանաւանդ որ կաղնուան կոյի ՚ի մշակաց :

192. Վիժակաց գինոյ, զրբ գից նուրբեակը ՚ի հանել մատուցանել զընդերս զր. հից ՚ի սեղնաս, առ որովք (թանձրամարմին փողար տիւրենացի, այսինքն ետրուրացի կամ տոսկացի, հարկանէ փող կամ սրինդ փողոսկրեայ): ՚ի զոհագործութիւնս սովոր էին ունել փողար ետրուրացի, որ և գիրապարար էին սովորաբար կամ յազգին ախտարակաց կամ զպարաբառնս զոհիցն ուտելով: Նոր զդիրութիւնն ՚ի փոյցու-

ոյց թռալիր այտս փչելոյ սրնդահարին առնեուն:

197. Այժք վնասեն անդոց՝ ատամամբին խածատելով կամ լորձամբին այրելով, որով խամբին բոյսքն :

198. Յագեալ ասել զՏարենտոն վասն առատու (թէ ան արդեանցն է, Յարոտ անանոց ինդրեա, ասէ, երկիր իբրև զնեռաւոր անդասատանն Տարենտոնի. կամ որպիսի ինչ կորոյս տառապիալ հայրենիքն իմ (Մանտուա, զրոյ զարտորայս չոկտափանոս կոյսր՝ ՚ի միաբան հաւանութենէ եռապետացն բաժինեալ ետ հին աւուրց զրականին՝ ՚ի պարգևս: Եւ Վիրգիլիոս ինքնին չեծանօթացեալ աւագանուոյն՝ ՚ի չոռովմ՝ կողոպաեցաւ յայն աղեսա՝ ՚ի հայրենի վիճակէն իւրմէ. բաց ապա կայսր դարձոյց՝ ՚ի նա զամենոյն՝ Մէկենասայ բարեխօսելով:

Եւ որչափ ինչ կըծանեն յերկարատիւ աւուրս անդեայք ,
 ' Այնչափ 'ի սուղ գիշերի հասուցանէ ցօղ զովարար :
 ||Կագորչ երկիր պարարտ 'ի մուղ 'ի վար հասու խոփոյ ,
 || Քըլքիր անօսրահող՝ յոր նախանձիմք յարօրադրեն ,
 || Վայելուչ ցորենոյ , և ոչ յայլում տեսցես անդէ
 Շազմագոյն 'ի տուն դարձեալ սայլս յամրաշարժ զըւարակօք .
 Լամ թէ այն՝ յորմէ զանտառսըն սըրտմըտեալ իշլեաց մըշակ ,
 Եւ զմայրիս՝ զապաժամանսըն բազմամի՞ հար տապալեաց ,
 210 Բզվաղեմի տունս հաւուց տակակոտոր խրզմամք քանդեալ ,
 || Այլ լըքեալ ըզմոյնս իւրեանց՝ արփաթեւեալ սլացան 'ի տար ,
 Լակ արտըն բիրտ 'ի մաձին 'ի կիրթ 'ի ձեմ պայծառացաւ :
 Օի երէզըն ծարաւուտ 'ի զառ 'ի թափ հովտաց եւմակս
 Հազիւ թէ մատուցէ նըկուն նարդոս մեղուաց և ցօղ :
 Եւ սունկ քար չեւաքար և կաւ ձարակ սեաւ վիշապաց
 || Ը ումեք առնուն քեզյանձն այնչափ այլոց դաշտորէից
 Պատրաստել որջ կամակոր և քաղցր օձից պաշտել պարէն :
 || Որ շընչէն նուրբ շամանդալ և գոլոշի օդապարիկ ,
 Եւ զհոսանս ըմպէ ցօղոց և երբ կամի ցընդէ 'ի դուրս ,
 220 Եւ որ իւրով դալարեօք կանաշագեղ միշտ զարդարի ,
 Եւ ոչ 'ի քոս , ոչ յաղտաղտին զերկաթ 'ի ժանդ հարկանէ ,
 ' Ա քեզ՝ զըւարթ այգեօք պաձուձեսցէ զնըշդարենիս :
 ' Ա բերուն ձիթաստանեաց , ըզնա զըտցես 'ի մըշակեն
 Համբուրասէր պաձարի՞ նոյն և կռածագ խոփոյ ժուժկալ :
 Օ այսպիսի Ճոխն հերկէ Լապուա և պարագայք լերին Ա եսուք

205 . Զորոյ զնախանձ նմանութեան բերեմք 'ի վարեն զերկիր և յակոս կոտոր բէլ . զի քրոքեալ անօպիեալ վափիկասցի :

207 . Յամրաշարժ բնութեամի են արշոք , և ևս ծանրաքայլ լինին առ 'ի մեծութենէ բերինն , որով առատութիւն հնձոց արդեանցն նշանակի :

214 . Կարգոսն բոյս և ծաղիկ է վայրի սիրելի մեղուաց : Իսկ ցօղ ըստ հմուտ մեկ նըչաց Վիրգիլեայ՝ քաղցր շաղն է զոր 'ի բուսոց և 'ի ծաղիկանց ծծեն մեղոք , և նոյն իսկ ծաղիկը՝ յորս նստի ցօղն : Իսկ ոմանք նմանաբար բոյս ինկենի իմանան և զայն :

215 . Գետինք որ սունկ քար և կաւ են , այնչափ 'ի նոսա հարակին օձք , մինչ ոչ

ումեք յայլոց դաշտաց թողուն՝ դադար լինել սմիջ քան զինքեանս և կերակուր քաղցր պատրաստել նոցա . այս և՝ քան յամենայն հողս 'ի նոսա դարանին օձք և մնանին :

218 . Ծոգւով պատեալ է և ըմպէ ցօղ 'ի շոգւոյ անտի կամ յերկնից . և զնոյն ապա վերստին ջերմութեամբ ցնդէ 'ի գուցի : Թուի ակնարկել 'ի կողմանս կամպանիոյ , որ ընդ ժամն ինչ տուշնչեան ծածկեալ է միգով . և թէաէտ ոչ ջրարքի իցէ երկիրն , սակայն յուռ.թի է միշտ և բերքի :

225 . Կապուա մայր քաղաքաց կամպանիոյ , և Վեսուք լիառն այնր գաւառի , որոց շըշակայքն առհասարակ զարմանալի էին արգաւանդութեամբ յառաջ քան

Եւ ամսյի Վկերեայց անկարեկիրըն Կլանիոս :

Երդ զիարդ զիւրաքանչիւր առցեռ ծանօթը՝ պատմեցից :

Վնօսր իցէ խըմովրէս, թէ թանձրահող քան զօրէն .

Որ քանզի մին ցորենայ՝ միւսըն գինուց ՚ի շնորհ եկեալ,

230 թանձրըն յաւէտ Դամետրի, Ապանդարմետին անօսրահողն .

Կըկատեալ ըղվայրըն նախ՝ վիրապ մ՝ ՚ի տրամ խոր յատակին

Հատանել տացես հրաման, և զշողն ողջոյն արկեալ անդրէն ,

Ոտն ՚ի վերայ տրոփելով զերես գետնոյն կուսցես ՚ի հարթ :

Պակասեալ, անգայտ իցէ, և անասնոց պարարտարօտ ,

Եւ յայգի կենսակայլակ ՚ի դէպ երկիր բերըի հիւթեղ :

Խակ թէ հողն յանձն ոչ առնու գնալ յիւր տեղին պատըսպարել

Եւ ՚ի կուռ խորխորատէն վըտարանդեալ կացցէ ՚ի բաց ,

Դանդրախիտ է դաշտավայր, ժիր արջառօք բեկցես ակօս ,

Կոշտքըն քեզ թանձրադանդաղ ուողոնքն ելցեն բիրտ և դրժնեայ :

240 Խակ երկիր աղտաղտուկ և դառնաթեր համբաւելի ,

Վրդեանց անդարեփորձ ոչ քաղցրանալ գիտէ յարօր ,

Ու գինեաց ըզզարմ իւրեանց և ոչ զանուանս պահէ պըտղոց :

Վրյու լցցի իւր հանդէս . դու զսերտ հիւսկէն ըզտառաղանս

Եւ ըզպարզուտս հընծանին ՚ի ծըխամած հան ՚ի յարկաց ,

Եւ անդր՝ ՚ի ներքս արտըն չար և քաղցրահոս աղքերց ալիք

Եւ ակոխ արկեալ ՚ի վեր՝ ջուրն ամենայն նըկըրտեսցի ,

Վեծամեծ գնասցեն կաթիւր ընդ ուռենի հիւս կողովոց ,

Վրյու ձաշակ համյն յայտնի բերցէ յանձին տիալ տարացոյց ,

Եւ զքիմն ՚ի փորձ դառնալըլուկ մորմոքեսցէ զձաշակելեաց :

250 Խակ թէ որ պարարտ է հող՝ ՚ի սոյն պայման ուսանիցիմք .

Չհրայրեաց և զհրահոսանս լերինն որ լինել, Սպանդարամետ զորիծ և զցինի :
առ Տիառոփէ եղեալ, յորում և կորեան 231. Եթէ ամիտիկեսցի հողն ՚ի գուբն
Պոմաէա և հերկուլանոն քաղաքք և բնա . և պակասիցի ևս ՚ի ընուլ զայն, անօր է .
խօսն Պլնիոս յեօթանասուն և ինն ամի իսկ թէ ոչ կարասցէ սմիտիփիլ բովանդակ
հանդիպ միասցէ, խիտ է, և զօրաւոր
համարակաց թուականուռեանս :

226. Ակերրայք էր քաղաք կամպանիոյ արջառոց պէտք են ՚ի վարել զայն, և հու ոցինչ հեռի ՚ի նէապօնէտ, առ որով ան զակուլն կամ գուղձն թանձր լինի, և ու ցունքն՝ այս է մեծամեծ կոչկուքն կամ էին արտորայք ընդ որ անցանէր գետ՝ կոհակք պատառեալ ակօսիցն՝ կորդ և բիրտ :

242. Խորթացուցեալ զնոսա և յայլա բուն սեռ օտարացուցեալ, մինչ ոչ ևս պատշաճել նոցա առաջին ծանօթ սնուան ցըն :

230. Ասացիալ եմք Դեմետր զցորեան

Ու ձեռաց այն՝ ի զընին շօշափական խորխողեսցի,
 Այլ իբրև ձիւթ՝ ի մատունս դանդաղամած կըռուի յունելն։
 Յուռթին՝ ի ջով բուսարձակ է քան զարժան բերկրապատար։
 Վաւ յինէն, ո՞չ մի լիցի նա ինձ անշափ առատամիա,
 Եւ ցուցցէ մի զինքն ուժեղ՝ ի նախաբոյս բողըոջ հասկաց։
 Ծանր և թեթևն ինքնին կըշուվ գայ լըռելեայն յերեան։
 Օ արջնաթոյրն աչօք գիտել և զմէն միում առ ձեռն է գոյն։
 Այլ զոձիր ցուրտն անօրէն հարցափորձել է դըժուարին,
 Բայց միայն կըւենիք՝ մերթ և յակրիք եղեռնաւորք
 260 կամ սեադէմ բաղեղունք ըզնորին հետս յանդիմանեն։

Յետ այսըր քըննելց՝ միա դիր երկրին յառաջագոյն
 կակղելց և հատանել փոսս՝ ի լերինըս մեծամեծ,
 Կախ ըզկոշաւսըն յորայսեալըս հողանել դէմ հիւսիսոյ
 Ոինչ չե այգեստանեաց ազըն տընկեալ զըւարթամիտ։
 Վաջ է արտ փըխրան գետնի՝ յոր ցուրտ եղեամն և հողմք հոգան
 Եւ կորովին երկրագործ ըզխախտեալ անդ խարխարելով։
 Այլ սակայն թէ զգուշութիւն ինչ յորերոյն չիցէ զանխուլ,
 Ո այրս ընտրեն նըմանս յառաջ՝ ուր նախ տընկոցն հանդերձի բոյս,
 Եւ ուր ևս այսուհետեւ փոխեալ՝ ի կարգ յօրինեացին,
 270 Օ ի լինիցին մի յուրաստ որդիք ըզմայրն երագափոխ։
 Կա ամսիկ՝ ի կեղելին նըշանակեն և զերինի մարզ
 Օ ի զմէն մի՝ որպէս և կայրն՝ յայնըմ կուսէ և կացուսցեն
 Ուստ առնոյր տապ միջօրէ և զոր շըրջէր թէկն՝ ի բկեռ։

264. Զի Երկիր՝ որոց զըռութիւն իւր ՚ի խոտ և ՚ի տերեւ ծախեալ սպառիցի, ասին կար գտանի՝ ի պաղաքերութիւն։

265. Զինասակար ցրտութիւն գետանոյն կամ զցուրտ հողն գժուարին սաւ ՚ի ճանաչել բայց միայն նշանակեալ ցուցանեն զայն երեամն կուենիք կամ հերձիք, և յակրիք կամ ցրդիք, և սեաւ բաղեղունք, այսու զի յայնպիսի վայրս բուսանին։

266. Վասն զի ՚ի լերինս կամ ՚ի բլուրս անկին սովորաբար այդիք բայց վերագիրն մեծամեծ՝ աւելցրդ իմն թուեցեալ աստանոր զի բանցն, կարծիս տայ ոմանց լերինս մեծամեծս իմանալ զպիղեալ հողակյոտսն բըրածնս, ըստ որոց և մեծութիւն փոսիցն կամ գրացն նշանակի լուս այս զի չոր մով հիւսիսի փուին լիցի գետինն զի այն։

պիսի հողն լաւ է այգեաց, զոր և կատարեն ցուրտ եղեամն և հողմունք, և միր հողագործն քրերելով։

268. Տնկոց իմաս որթոցն և առ հասարակ իսկ ամենայն ծառոց որոց երկուս աելիս նմանակս ընտրեն, ասէ ՚մի՝ յորում բոյսն պատրաստեացի, և միւս՝ ուր ապա փոխեացին։ Եւ նմանք ընտրին աեղիքն, զի միյետ փոխելոյն՝ չճանաչիցեն առնեկք զնոր մայրն՝ զփոխեալն անդէն՝ ի մատաղութեան, և խորթացին՝ չաշողեացին անսպուզ եղեացք, Յայս սակս և զդիրս և զչայեցուածս անդամ կողմանց անկոցն նշանակեալ՝ ի կեղելին՝ ՚ի նոյնս և փոխեն գուման, որ ՚ի հարաւ՝ ՚ի հարաւ, և որ ՚ի հիւսիս՝ ՚ի հիւսիս։

Ե. յսպիսի կարևոր մատաղ տիոցն է սովորոյթ :

Տես նախ՝ զայգիս՝ ի բլուրս լաւ է դընել թէ ՚ի դիւրի :

Ուշ զպարարտ չափես դաշտացըն զանդաստան, խիտ տընկեսջիր .

՚Ի թանձրախիտ արտորայ՝ չէ որթատունկ տարտամագոյն .

Խակ թէ զլայր կոհակաւէտ և զգարեանդս առ՝ ՚ի կողեալ,

Լեր՝ ՚ի շարսըն ներող, սակայն՝ ՚ի կարգ սահմանաշափ

280 Տողեալ փայտից բոլոր շաւիդք կըշխո ՚ի ճահ ճըշպըրտեսցին :

Դրը ՚ի մեծ ռազմի յաձախ, ուր բոլորեալ երկար բանակ

Տարածեալ ըստեալ ըզգունդս ՚ի դաշտ արձակ եկաց գումարտ,

Ճակատք կարգեալ յօրինեալք, և բնաւ ՚ի բաց շողայ երկիր

՚Ի փայլուն պըղընձոյն, չե են ահեղ մարտին իտառնուրդք,

Ե. յլ Երէս տարակուսեալ կայ թափառեալ ՚ի մէջ զինուց .

Եմենայն ճանապարհքըն զուգաթիւ անկցին՝ ՚ի չափ,

Ու զի սիրտ ևեթ ունայն ճարակեսցի յաշաց տեսիլ,

Ե. յլ զի այլ ինչ ազգ չըտայ բնաւից երկիր ոյժ հասարակ,

Եւ ոչ բարունակք սրփուելընդ օդ գոմ ձեռլնհաս :

290 Օ ինչ գըքոցն և վիհը խորոց իցեն արդեօք կամիս գիտել :

Օ որթատունկ ՚ի դոյզն ակօս իսկ աւանդել համարձակիմ .

Խորագոյն յանդունդս երկրի հարըստի ծառ, շօճ մանաւանդ,

Ոյր որչափ թեակոխէ գագաթն ՚ի սիք արփիաձեմ,

՚Ի յնչափ ՚ի խոր սանդարամետս արմատք դիմեալ ընթանան .

Ու խրլեն զայն ձըմերունք՝ ոչ փուքք և ոչ տեղատարափք,

Եւ ահա կանգնի անշարժ յորդոց որդիս անցեալ յաղթօղ

Օ յոգնահոլով յաւիտեամք դարուց ազգաց յաւերժացեալ,

Եւ բազուկս ամբոստեան շուրջանակի յայսկոյս յայնկոյս

Ե. րձակեալ ինքն ՚ի միջի անդ հովանի մեծ ամբառնայ :

275. Ե. յս ընտրութիւն դիւրի կամ բըռոյ իմանափ է ըստ մասնաւոր կողմանց երկրի կամ դրից այդեսաւանին կամ յատ կութեան որթոցն. ապա թէ ոչ՝ դաշտ և բլուր հասարակ պատշաճն այդեաց :

276. Չոքէն, այսինքն տէր ես, ունիս ընդ ձեռամբ և ձևես պատշաճն յայգի :

277. Ներող լինելն է անօսր տնկել զնոսա : Բայց օրինաւոր կարգա, ասէ, տընկեալ կեսիր, զի միջոցքն համեմատ լինիցին . և այսմ օրինակ առնու զտողեալ շարս դասկանաց զըրու : Եւ այս ոչ՝ ՚ի զուարձու-

թիւն ևեթ, այլ զի և ամենեցուն հաւասար ոյժ մատակարարեսցէ երկիրն, և սաեղունքն քաջաձիգս արձակեսցին :

285. Երէս աստուած պատերազմի կամ մարտն ինքն յերկբայս կայ տակաւին՝ յորմէ կուսէ և երբ՝ ՚ի կոիր արշաւիցի և խառնուրդք լինիցին :

296. Հնագոյն գրչագիրք ունին, որտեղ այլք յամուն անդէալ թըւի վիրգիւն կըուութեան, որ ահա անդէն իսկ ասացեալ է զամնն և առաւելքան զամնն յոգնահոլով յաւիտենիւն :

300. ՚ Ի իւլըթինըն մառնամուտ դէտ մի կացցէ քեզ այգեստան,
 ՚ յւ մի յայգեաց ՚ի մարմանդս արքայկաղնի տընկեր բընաւ .
 ՚ ՚ ի զվերին խընդըն գընդակս և կամ ծայրիցն ըզիաւարծիլս
 ՚ ՚ ծառոյն կըծուեսցես, այնչափ ինչ է հողոյն տարփանք .
 ՚ օ ըստեղունսըն մի յերկաթ վիրաւորեր ՚ի բութ ու'ի գուլ,
 ՚ յւ զձիթենոյն վայրենի կոձեղըն մի տընկագործեր .
 ՚ օ ի յաճախ հուր իմն յանկարծ յանրզգաստից խանձեալ հովուաց ,
 ՚ վըպըրդեալ գաղտագողի նախ ընդ կեղեն իւղապարար ,
 ՚ ձարակեալ ՚ի բունս արմին և բարձր ՚ի վարսուն սողոսկի
 ՚ Շէղ շաջիւն շառաշխին յերկինս ՚ի վեր առաքելով .
 310 ՚ նդ կողերսն անտի յաղթօղ դիմեալ տիրէ ծայրից բարձանց ,
 ՚ յւ լավիխզողըն բոցովլք զանտառն ողջոյն ըըրջապատեալ
 ՚ ի անձրամած ՚ի մուր ձիւթոյն հոսէ ՚նդ արփի ամակ մըթագին ,
 ՚ ՚ անսաւնդ թէ ՚ի մայրինս անկցի մըրրիկ ՚ի հիւսիսոյ
 ՚ յւ առեալ հողմ ըզհըրդեհըն փոթորկեալ պըտուտկեսցէ :
 ՚ Յայնժամ ոչ յարմանց զօրեն և ոչ կըտուեալք կարեն դառնալ
 ՚ ՚ հողոյն ՚ի ծոցյ ծաղկել ՚ի գեղ ըսկըզբնատիպ .
 ՚ Ովշուառական ձիթենին դառնատերև արձանանայ :
- ՚ Հանձարեղ ոք առաջնորդ մի զքեզ ածցէ գալ ՚ի հաւան
 ՚ ՚ շընչել խիստ հիւսիսոյ պեղել զերկիրըն կարծր և բիրտ .
 320 ՚ Պընդէ զանդ սառամանեօք ձրմեռն, և ոչ տացէ վարել
 ՚ երմանն արկանելց զպաղեալ արմատսն ՚ի խորս երկրին :
 ՚ ՚ վարդագոյն գարնայնի քաջ է այգեաց մըշակութիւն ,

300. Ա. յգիդ . ասէ , մի յարևմուտս
 կոյս ունիցի զհայեցուածն , բայց առանց
 և ոչ մի ինչ պատճառս նշանակեալ պա-
 տուիրանին . և գիտեմք զի հինքն յոյց երկ .
 պառակը էին զդրից այգեաց : Եւ մի տըն .
 կեր ինման արքայկաղնի ՚ի նեցուկ որթոցդ ,
 որպէս սովորութիւն է յիտալիս զծա-
 ռովք պատել զբարունակսն , զի բազմա-
 խուռն արմատովքն ծծէ սպառէ կաղնիդ
 զգորութիւն երկրին .

302. Յորժամ շառաւիլս խնդրեսցես
 տնկելց , մի զվերին բարձր գիտակն կամ
 սաեղունսն հատցես , այլ զխոնարհա-
 գոյնան , որ ՚ի բնէ մօս գողով հողոյն՝ դիւ-
 րաւ արմատանան և աշողին , զի յոյժ սի-
 րւն զհողն : Ոմանք կրկին պատուիրան ի .

մանան զայդ . մի զինդրել զվերին դիտակ .
 սրն , զտնկելի շառաւիլացն զծիլս ծայրիցն
 ընդ վայր հարկսնել , հատանել ընկենուլ .
 և միւս զտնկելի շառաւիլոն մի ՚ի բարձր
 ստեղանց անկցյն առնուլ :

313. Մըրէն ՚ի հիւսիսոյ . բնագիրն ասէ
 ՚ ՚ գոգաւանչ . կէսք իմանան ի հիւսիսոյ .
 զոր վասն բարձրութեան բնեռին՝ գա-
 գաթն ասեն . տես ա . 246, 248 . իսկ այլք
 իմանան ՚ի բարձանց երկնից կամ ՚ի գա-
 գաթանց ծառոցն :

315. Յայնժամ ՚ի լինել սյսպիսի հըս-
 դէհի՞ ոչ ևս յարմատոցն կարեն շառ աւի-
 զէլ հրկիզեալ այգիքն , և ոչ թէ յատցին .
 և մայ մայն ձիթենին վերընձիւզեալ :

Որժամ գայ լուսափետուր հաւն օխերիմ երկայն օձից ,

Լամ առ դուրս աշնանային ցըրտոյն և յելս ամարայնոյ ,

Ո՞ինչ սըրաթուիչ երիվարօք չե արեգակն 'ի ձմեռն հասեալ :

Դարուն վարսից անտառայ՝ գարուն մայրեաց է շահաւետ .

Դարնայնի ուռնու երկիր , ծընընդական ժըրտէ սերմանս .

Ե՞ղդ յանժամ ամենազօր հայրըն Եթեր իջանէ գայ

Շերրի ցօլզն տարափուլք 'ի բերկրալի ծոց ամուսնոյն ,

330 Եւ մեծին խառնեալ 'ի մեծ մարմին ըզբնաւս կենդանածնէ .

Ե՞ղդ անմարդի թաւաթուփք 'ի քաղցրաձայն հընչեն հաւուց

Եւ անդեայք ըստ նըկատեալ աւուրց 'ի խառնըս դարձ առնեն :

Երկնէ երկիր կենսատու , և քաղցրասիք ջերին օղովք

Ե այնեն անդք զիւրեանց արգանդ , յորդէ բնաւից հիւթ փափկասուն .

Ե նոր արես անվեհեր բուսակք զանձինըս հաւատան ,

Չերկընչի ուռու որթոյ թէ յառնիցէ հարաւահողմ

Լամ յերկնից թէ շարժեսցեն տեղ և տարափ բուռն հիւսիսակք .

Ռոյլընսոջ արձակեալ ստեղնեալ փըթթէ տերեւախիտ :

Ե՞նդըստին 'ի սկըզբանէ նորածընունդ տիեզերաց

340 Ոչ տիւս այլ կարծեմ ծագեալ կամ այլ իմն ազգ վարեալ ոճով .

Դարուն էր այն , գարուն անդ ընթ անսյր ընդ մեծ աշխարհս ,

Եւ հողմունք անխայէին 'ի ձմերական բըքոց շընմունս ,

Ո՞ինչ դեռ նախ բոյլք երէոց տեսին զարե կենդանութեան ,

Եւ երկաթի զարմ արանց 'ի կորդ դաշտաց ամբարձ ըզգլուխ ,

Եւ գաղանք սըփուեալք յանտառս , աստեղաց դապք յերկնից կամար :

Եւ ոչ զայս նոր արարածք հանդուրժէին բերել վըտանգ ,

Ոճէ ջերմոց ցըրտոց 'ի մէջ չեր տիրեալ խոր խաղաղութիւն ,

Եւ երկնից քաղցրահայեաց յերկիր աչօք չեր ակնարկեալ :

Դայց սակայն զոր միանգամ տընկես յանդի անդ շառաւիդ ,

323 • (Օձառպան հաւն արագիւ կտոր Երկրալիր , ընդ որ խառնի երկին յերկիրս :
տառեղն :

324 • Վկրպիլէայ , որպէս գրեթէ ամենայն բանասենցաց . կարծիք են թէ 'ի գտրնային ժամանակի ստեղծեալ իցէ աչ սպահաղաց պարունակ օդոյս , հայր էլլց է . խարհ : 'Ի սոյն կարծիս է և խորենացն 'ի գիրս Պիտոյից 'ի ներբողեան գարնայնոյ : 344 • Խիստ և պինդ մարդիկ ըստ կարծեալք կամ բղիւեալք 'ի բեաց նախնեաց ծնեալք կամ բղիւեալք 'ի կարծը երկրէ , կամ 'ի քարանցն Դեւկա լուր Նըրամազգ կամ Եթեր իմանի ար գիրն և երկին . իսկ չերա կամ Օդոյի օդս լինի և Պիտոյից 'տես ա . 65 , ուր և ազգ դժնդակ կոչեաց :

350 Արկցես աղք պարարտութեան ու'ի հող բազում յուշ լեր ծածկել.

Լամ սունկ քար ծարաւուտ կամ խորտաքորտ թաղեա իւեփորս,

Օի ջուլք ընդ մէջ զեռասցեն և թափ անցցէ շունչ մանրասիք,

Լւ ընձիւղք տընկագործեալք ոգի առեալ կազզուրեսցին :

Լն որ ձընչեն և վիմաւ և ընդ խեցւոյ բեռին ծանու .

Այդ ընդդէմ ապաւէն տեղատարափ յորդ շառաշմանց ,

Այդ յորժամ Շ ուն տապեւանդըն զարտ հերձու ծարաւահիւծ :

Յետ ուղեշս արկանելց մընայ շարժել խիստ երկմատնիս

Լւ ըստէպ ածել ըստէպ ըզհողակոյսն արմանց ընդ ունջ ,

Լամ 'ի մուղ արօրոյ զդաշտագետինն առնել աշխատ

360 Լւ զարջաւուրն զոգորեալս յայգեստանին տարութերել.

Բզինի ողորկ եղեգունս և կեղևեալ փայտից մահակս

Լւ հացի պատշաճել ձոզ և երկշըղի մոյթըս խեցից ,

Յոյց յենուլ 'ի զօրութիւն և քամահել ըզհողմն ուսցին ,

Լւ ձըշդարից ոստ 'ի յոստոյ մինչ 'ի դիտակսըն հետեւել :

Կպէւ այն ինչ դեռափթիթ ծաղկէ վարսիւք առոյգ հասակ ,

Լինայեսջիր 'ի մատաղ տիս , և բարունակ զըւարթ կայտառ

Ո'ինչ ընդ օդս ասպարիսեալ աներասան դիմէ յերկինս ,

Ո'անգաղացըն սայրասուր բերան չւ յայն է մըխելի ,

Այլ մատանց ձիրանունք քաղ ըզտերևսըն հանիցեն :

370 Ապա գիրկս արկեալ կընձնեաց աժխոյժ բազկօք մինչ ամբարձցին ,

Բզմարսս յայնժամ սափրեսջիր , յայնժամ ըզթեսըն քըշտեսցես .

Յերկաթոյ սոսկան յառաջ , իսկ յայնժամ սաստ իշխանական

Դ ձեռս առեալ և զուռողըն շուայլութիւն կոճոպեսջիր :

Հիւսեսցի և ցանկ 'ի փակ և անասնոց արգեցին սեռք ,

Ո'անաւանդ մինչ փափուկ են գեռ տերեք ուանփորձ վըշտի ,

Յորս 'ի վեր քան զկարեոր ձմերունս և զըուռն արև սաստիկ

Գառմշք վայրի իսաղ առնեն և հետայոյզ այծք հանապազ ,

Դ'արակին և օդիք և շըւայտոտ անյագ երինջք :

Ու այնպէս եղեմնարկու սառամնեացըն մածեալ պաղ

356. Ըմիկ ասաղն յորդաբորք աւուրց
ամարայնոյ :

360. Տանել բերել արօրագիր առնե-
լով զմիւցս որթոցն , որպէս ցարդ ևս

362. Օրինակք ինչ ընդ երկուց գրչա-
զրաց և հագոբէնոք նոյն :

364. Զի սովորաբար նշգարիք կամ
կնճիք անկին ծառք 'ի յենարան այդեաց :
գործի ուրեք յիստալիս :

380 Լամ թէ ծանր ըզցամաքուտ իսկ պարեխիւք անկեալ խորշակ,

Որպէս այս մեղանչեցին ջոկք և դրժնիկ ատաման թոյն,

Եւ յուղեշիցն 'ի խածուածս անդ երաշխէպ ըսպիացեալ:

Ու այլում մեղաց փոխան Սպանդարիստին 'ի բնաւ բագինս
Հարկանի նոխազ և հին խաղը անցանեն 'ի հանդիսի,

Եւ մըրցանակս հանձարոց ընդ գիւղս և յանցս եղին թեսեանք,

Եւ 'ի նուազը բաժակաց 'ի հեշտալի մարգագետինս

Հարին կայթը ցընծութեան վազեալ ընդ տիկսըն իւղաթուրմն :

Եւ աւսոնեան գաղթականք, ազգ եկամուտ 'ի Տրովադայ,

Ենհեղեղ տաղիւք խաղան և քըրքջաձայն լուծեալ ծաղու,

390 Եւ զիմակըս սոսկալս առեալ գոգեալս 'ի կեղեռց՝

Իզքեզ, Սպանդարամետ, կարդան զըւարթ երգաձայնիւք,

Վեզ հօձեն ճապուկ պաշցան 'ի բարձրաձաղկըն թեղօշէ:

Վսի՞ այգիք բողոր բարգաւաճին ճոխ ծընընդովք,

Եւ խոխուք երկայնաձիգք և գոգաձեւ խրունին հովիտք,

Եւ յոր կոյս և դարձուսցէ դրօշեան ըզգլուկս իւր նազելի:

Ա ամս որոյ Սպանդարամետին հայրենական տաղիւք ըզիառս

Երգելով ըստ օրինի աթերս 'ի տաշտըս մատուսցուք,

Եւ նուիրական զեղջերաց ձըգեալ կացցէ քօշ առ բագնին,

Եւ ըզյոյր փորոտիս խորովեցուք կաղնի շամփրօք:

383. Ու վասն այլոյ իրէք մեղաց, բայց
միայն վասն այսպիսւոյ վասակարութեան
սյժիցն առ որթս՝ զենեալ լինի Սպանդա-
րամետին նոխազ յամենայն սեղանս, և
հին խաղը ողբերգութեան 'ի աեւլարանս
հանդիսանան: Եւ զի գամ մի քոչ և քաղ-
նզունակք էին դիցն այնմիկ, 'ի հին ողբեր-
գութեան նոխազ նուիրէտն 'ի պարգու-
գիրթոյին թէսեանքն՝ որ են ամենացիք
'ի թէսէսէ պաքայէն յորդորչեալք. յոր-
մէ և նոխազերգութիւն քերթածքն կոչին
մինչև ցայսօք ժամենակի: Փոխանակ հան-
ձուց: բացում օրինակը ունին ընդ հեծուեծ
գիւղուն և յաջու: Եւ վասն նոյն վեհիմինդու-
թեան, ընդ գինիս մուեալք 'ի սպանդարա-
մետական աօնսն խաղային և ոստոսաւէին
միով ոտամք 'ի վերայ իւղեալ ակաց այծե-
նեաց փչելոց, իբր 'ի քամահանս և յոտն-
հարութիւն:

388. Աւսոնեան է իտաշական, իտաշա-
յի գաղթականք, գաղութք՝ հատուած ե-
կեալք 'ի Տրովադայ՝ բնակեալք, յատիս,
այսիցն են հուովմայեցիք, զորոյս սպանդա-

բամետական տօնիցն խեղկատակութիւնն
յիշատակէ. այն զի մանկանի 'ի գիւղս և
յագարակս առեալ յերեսսն խափեայս
շնեալս 'ի կեղեռց, և խաղ արարեալ
զանցառոքը՝ քնյեցս 'ի նոսա ընկենուին
և տաղս անհարթն ափ յափոյ յանպատ-
րասակից վիժէին, կարդային զբաքոս՝ որ
այն ինքնն է Սպանդարամետ, կախէին
զծառոց պաճումեալ կերպարանս զնորա,
և կարծէին (Յէ այսու տօնիցս քաջարե-
րութիւն այգեաց շնորհեցն գիքն, և յոր
կոյս զերեսս իւր դարձուսցէ պաճումա-
պատահէն՝ յայնմ կողման առաւել լինիցի
առասպեթիւն:

397. Աթեր և աթերայ էր բիթ ինչ,
կարկանդակ կամ քաքար և կտապ 'ի զոհս
դից. զոր մատուսցուք, ասէ, սկաւառա-
կօք, և նուիրեցուք նոխազ 'ի նոյն խոր-
հուրդ, և զաւելորդ մասունսն որ չելա-
նեն 'ի զոհս սեղանոյ՝ խորովեցուք 'ի կազ
նի շամփուրս առ 'ի կերպակուր, զերկոսին
վասակարսն այգեաց 'ի միամին կորուսս-
նելով զնոխազ և զիազնի. աես 300:

400 Այս և այլ 'ի խնամն այդեաց քըրտունք անբաւ և անըսպառ .

Օ ի հարկ երիցս և չորիցս ամի զբողոր գետինն

Լ ո ցելուլ, և զերկմատնիսըն շըրջելով յաւեժաբար

Փըրել ըգկոչտըս և զանտառն 'ի տերեոց տեռավերծել :

Ը ըրջան առեալ դարձ առնէ հողագործին աշխատութիւն ,

Լ ու տարին ընդ իւր շափող պարայածեալ պատի զինքեամբ :

Լ ու ահա մինչդեռ ընկեց այգի զսաղարթսըն զանագան

Լ ու զմայրեացըն թօթափեաց զարդ պարծանաց խիստ հիւսիսակ ,

Վ ըշակ յայնժամ ժըրագլուխ հոգ տանի յամն առաջիկայ ,

Օ ըրուանեան կոր ատամամբ 'ի մնացականն անկեալ այգի

410 Լ ու սըրբեալ յապաւեալ՝ յատանելով կազմ յօրինէ :

Ի մի զերկիրըն բըրեա , զյօտարն տարեալ այրեսջիր նախ ,

Ի նդ յարկաւ նախ արա զձողս և հուսկ ուրեմըն կութս այգույղ :

Լ որկեցս որթոյ զայ հովանին , մացառախիտ մոլախութք

Լ որկեցս առնեն զանդ գաղճնաւոր , կըրկին տագնապ տաժանական :

Գ ովեալ ըզլայն ագարակս 'իսկ դու զանդեակ մըշակեսջիր :

Հ ատանին և չիշխանի գաժանաբոյս ողորք յանտառս

Լ ու եղեգըն գետածին 'ի ջրարբի պրակս ափանց շամբից ,

Տ առապէ և անդարման ուռեստանին հոգոց անձուկ :

Վ լոր ահա կապեալ են որթք , ահա զմանգաղըն թոյլ տան թուփք ,

402 . Ծըլելով , զի յետոյ կողմամբն իսորտակին հողակոշոցն :

405 . Ընդ իւր շաւիզ , ընդ նոյն . նովին ունով և կարգաւ և յեղանակօք տարեորական աշխատութեանց որ 'ի գնացելում ամի գառնայ աներէն ուստի սկսաւն :

406 . Յորժամ մերկանայ զհուսկ յետին աերկան որ տնեն ցիլերըս աշնայնոյ : Զարդ մայրեաց նոյնակս տերկին են որ և 'ի հերս կամ 'ի վարս այլարանին :

409 . Զ րուանեան ատամն է յօտոցն կամ մանգալն , որ և նշանակ 'ի ձեռս նկարի կուռնոսի կամ Զ րուանայ : Մնացական այգի իմա զմբրկացեալն և զիւապուտ կողպապուտ մնացեալ 'ի բերոց և 'ի տերեոց , որ իբրև թէ կաց մնացն է առաջնոյ գեղազարդ անկոյն :

411 . Փութկուալեր և առաջին 'ի բըրել , 'ի յօտէլ և 'ի ծածկել զիւեակսն ընդ յարկաւ . զի մի փակեսին յանձրեաց . բայց հուսկ յետոյ ամենեցուն կթէսցես զայդիդ : զի լաւագոյն լիցի դիսիդ :

413 . Նրկեցս տերեախիտ լինի որթ , և

քաղելի է 'ի գարնան և յաշնան . և երկիցս մուխտուի գետինն 'ի նոյն ժամանակի , և մաքրելի է . երկոքին գառն աշխատանք են :

Զ այրքան հոգս և զտաժանմունս գիտելով գովեսջիր զմենծամեծ անդս . բայց դու զիդրիկ մշակեսջիր , զի կարող լինիցիս քաջ պտղաբեր առնել :

416 . Չիշխան ըստ մշեցի մշակացն մերոց է ազդ թփոյ , որոյ սաեղունըն լինին կապ որթոյ : Նոյնակս և եղեգունք և ուռիք հատանելի են 'ի պէտու այգեաց բազում հորթով և տառապանօք :

419 . Ահա ամենայն ինչ վհարեալ է , որթք կապեալ և 'ի բաց արձակեն զյօտոցս յինքեանց անկարասնոցա ելով . և այդոր զըն 'ի վերջին ծագս այգեատանին վաստակէ ուրախութեան երգովք հուա 'ի կատարած գործոյն հասեալ . սակայն և այնպէս տակաւին գործելի է հողն , և հասուն ողկոյզք իսկ պարափն երկնչել յև բամազդայ . այսինքն յարկածից օդոց , յանձրեաց , 'ի կարկտոյ , 'ի մըրկաց , ևն :

420. Վըրտնախոնջ այգորդ ահա զեզերական նուագէ զոլորտս .

Եւ սակայն քըրքը եւ ըզչողն և ըզփոշին է պէտ դըրդուել ,

Եւ հասուն ողկուզաց յ մամազդայ լինել զանգէտ :

Խակ ընդգէմ՝ չիք ինչ ըընտւ ձիթաստանեայց մըշակութիւն ,

Ոչ մընան կոր յօտոցի , ոչ գետնակորի ծանըր փոցղից ,

Եբրէ զամ մի զերկրէն վակժոյժ եղեալ խայտան ՚ի լցու :

Խնքնին իսկ երկիր և եթ կուածագ ժանեագըն փեռեկեալ

Հիւթ բըխէ տընկոց ու՞ի խոփ ըզկըշուաւոր պըտուղս արդէանց :

Հայս ըզպարարտ և զշաշտութեան հաճոյն սընո զձիթենին :

Եա և միրզք մինչ հաստարմատ ըզքունս իւրեանց դեռ իմացան

430 Եւ հասին յաստիս ուժի , յանկարծակի յաստեղս երկնից

Ձըկտին անձին զօրութեամբ ՚ի նըպաստից մեր անկարօտք :

Եւ ոչ ընդհատ ինչ անտառք հակին պըտղովք առ հասարակ ,

Եւ թըռչնոց վայրի դադարք յարիներանդ կարմրին խընձոր :

Խուզին սինձք , և ըզմարիս մայրիք բարձունք մատուցանեն

Դ լուցկիս հրոյ գեշերի և ՚ի ցինցուղըս ձահանցից :

Խակ մարդիկ երկմըտիցեն տընկել և հոգ ինսամոյ տանել :

Օ ի՞ զմեծամեծսըն թուիցեմ . ուռիք՝ խոնարհ և ցարասիք

Լամ հօտի տերեւ չնորհեն և կամ հովուաց քաղցր հովանի ,

Եւ ցանկ սերմանեաց և խիւս անոյշ ձարակ մեղու .

440. Օ կիւտորն հեշտ է հայել ըզտօսախիւք վէտ վէտ ձօձան ,

420. Կէս օրինակք բացայայտագոյն իմն այսպէս ունին զտողք :

Աւասիկ այգորդ յեզերան ըզվքչարեալ նուագէ զոլորտս :

423. Խակ ընդ հակառակն դրեթէ չիք ինչ մնաւ մշակութիւն ձիթենւոյ առ այգոյ համեմատութեամբ : Այսոն վկայէ և խորենեան մերս քերթող ՚ի գիրս Պիտոյց (ներք . ձիթ . և պարսու որթոյ) :

426. Ճանեք և եթ բահին և երկմատ նոյն յելեալ բիթ , և խոփովն պատառեալ միանգամ զծանրակշուապուղ բվիսէ անաջնատ : Վասն այսրիկ մշակեա զձիթենին պարարտ և հաճոյ հաշտութեան . զի և էր իսկ նշանակ տետաքեր խալաղութեան ձիթենին և Աթենասայ ձօնեալ :

429. Միրդս իմա զծառսն մրգարես :

433. Խնձորս ոչ զբուն խնձորն և թա .

սէմք , այլ և զամենայն բոլորաձե պառւղս :

434. Խինձք անգամ գուզնաքեայք որ թուփ ինչ են կամ բանջար վայրի բազմա պիտ , խուզին ՚ի պէտս անասնոց , և մարին ՚ի կրակ և ՚ի ջան լուսոյ :

435. Յեւ այսցաք չահից տնկոցդ՝ տակաբին գանգաղիցն մարդիկ ՚ի մշակութիւն :

440. Կիւտորոս լիւառն և քաղաք ՚ի աղամիրոյ յելս սահմանաց Պամիիլագնիոյ : Լիւառն անտառախիս թաւացեալ եր տօսախիք՝ որ ՚ի չնչելոյ հովմոց ծածանենին ՚ի նմա : ՚Նարիբս և ՚Նարիկէ կամ ՚Նարի կոն և ՚Նարիկոն քաղաք է Յունաց և ՚Նարիլոյ յետինդ անուանի կուենի և ՚Ներմի ծառովք . ՚Կաւկասական լերինին յայ . նակ են որ կան ՚ի հիւսիսակողմն Վրաց և Հայոց բայց աստանօր եդեալ են փոխա . նակ որ և է բարձրաբերձ լերանց :

Օհարիկեան կուենեաց մայրիս, քաղցր է և զանդըս տեսանել
Ըզնարդկան տըրմըխաց կամ բնաւ հոգոց անպարտակիրս:
Դոյն իսկ ինքն ամուլ մայրիք 'ի կաւկասեան լերանց 'ի սարս
Օդը անդուլ այսք բըռնաշունչք ջաղիկն փըշին և փոթորկեն,
Այլք զայլըս տան արգասիս՝ ըզպիտանին նօթձեալ ատաղձ,
Ըզսարոյն 'ի լաստափայտ և տանց 'ի նիւթ ըզմայրն և նոշ:
Մսի խոզս անուոց մըշակք տաշեալ յըզկեն, կունտըս սայլից,
Եւ նաւաց զիստ գոգաւոր կառուցանեն և ողնափայտ:
Ուռենիք բերդի յոզորս, նըշգարենիք 'ի սաղարթուց,
450 Վուրտ 'ի հաստ նիզակաբունս և հոյն ընտիր 'ի գուպարած.
Յակրիք կորանան 'ի լայնալիճն իտիւրացիս.
Եւ թըմբի ողորկատարը ու 'ի քեր տօսախ ձախարակեայ
Ղան 'ի յարդ ու 'ի կերպարան և գոգ առնուն սուր երկաթով.
Եւ բարտին փոքրոզի որ ընդ Այադոս սըրլավարեալ
Ժաթե լիւղայ յուխ յորձանուտ, և պարք մեղուաց կապեն գընդակ
Դ խոռոչս կեղեռոց և 'ի քոսոտ սղոցւոյն 'ի փոր:
Օհնչ հանգոյն քարոզելի դիմիսիեան բերդին պարգեք.
Ոչ և պատճառըս մեղաց ետ ապաքէն Ապանդարամետ.
Եա զշամբուշ 'ի մահ վարեաց յուշկապարիկս՝ ըզհորիտ և զըսոլ

447. Ասոքի իմա յատազձէ աստի փայտից: Կունաս սայլից ասէ և ոչ անիւս, զի 'ի հնումն սայլք գեղէից վարէին անուզք թմկամնօք 'ի միտհարթ միտապազավ տախտակէ: առանց խեցից և խոզից կամ շառաւիղաց, և ընդ վսուանն 'ի միտսին դառնային: որպէս և ցայսօր յարնելս առ գիշականն մեր երնե:

449. Զնչգարին սկտաբեր 'ի սաղարթուց ասէ, զի տերեք նորա քաղցր են յոյժ 'ի կերակուր արշառոց, և զչոյն ընտիր 'ի պատերազմ՝ զի անտի կազիլն նէսք, տէքք և նիզակք:

451. Խոփերացիք կամ խոռուրացիք ազգէին արաբացւոց աղեղնաւորք, յայնկոյս Յորդանան գետոյ, յիշատակեալք 'ի Դուկայ աւետարանագրէ: և 'ի Յովսեպոսէ: Շնդարձակագոյն առմամի և Խորդիք իմանին: Ամենայն գրչագերք Ակրդիկեայ ընթեռնուն իշտ-ըտդի:

454. Պադոս որ և Երիդանոս, մեծագոյն 'ի գեստ խապիլոյ:

457. Դիմիսիեան կամ բաքոսական, որ

է սպանդարամետական պարգեք որթոց և գինեաց զինչ բերին իրեւ զայսոսիկ արժանագով. նա մանաւանդ ոչ ապաքէն մեղաց պատճառք են կամլստ մերոյ քեր. թողսոնն հաւ շարեաց (Պիտ. Ները. Ֆիթ.): առ որ և օրինակ մատուցանէ 'ի յուշկապարկան արբեցելոց, և 'ի Լապի. թե այցն՝ ժողովրդոց թեսավիոյ, որոց ընդ միմեանս 'ի կոփէ կաբաւեալ 'ի հարսանիս Պիթիթեայ վասն հափափեն կամեցյ յուշկապարկաց զշարնն հիպագոդամէ և զայլ կանայ, հարին զիմեանս. բայց վանեցան յուշկապարիկք, յորոց Ակրդիկոյ ըստ սովորութեանն զգիլսաւորսն և էթ յիշա. տակէ, զչոփտոս կամ չուտոս և զֆորս, և զչիւլէոս կամ չիւլէոս զոր և առաջի առնէ իրուու ահագին իմն բաժակաւ յարձակեալ 'ի Լապիթայսն: Խակ յուշկապարիք կամ ձիացուցք և իշացուլք՝ մարդ ձիախառն առասպելեցան, որպէս յայտ է, զառաջն ձիաւորեալ մարդիկն այսպէս այլաբանելով:

460 [, չ զ] ապիթեայց ահագին խառնարանաւ սպառնողն Հիւլէս :

Ա աշ երջանիկ մըշակաց՝ զիւրեանց նըսիհ թէ դիտիցեն,
Ոյց ինքնին երկիր արդար 'ի մարտամբով զինուց փարատ
Դ ծոցոյ հողյն բըխէ դիւրապատրաստ պարէն կենաց :
Ե պարանք բարձրաձեղունք աշխարհամուտ դրամբք հոյակապ
Ո հոսեն ոչ 'ի գաւթաց զայդորելեացն ուղինից կոհակս,
Դ դրանդիս ոչ պակշոտին կամարաշէն պերձ նըկարէնս,
Ե ի պղնձան եփիւրացիս և 'ի հանդերձս ոսկեճամուկս .
Ե ոչ ասըր լուսաներկ յասորնական գեղ շըպարի,
Ե ծորածոյ իւղյն պարզուածք կասեաւ 'ի պէտս ապականին .
470 Ե յլ հանգիստ յապահով, կեանք անպատիր ձիխ ընչաւէտ,
Ե յլ անդորր 'ի դիւր վիճակս, անձաւք և լիճք ջուրց կենդանի ,
Ե յլ հովիտք հովանաւորք և անդէոց մեղմիկ բընջիւնք ,
Ե ընդ ծառով հեշտալի քուն հանգըստեան ոչ պակասեն .
Ե նդ արօսք և անտառք և երէոց որթք և մորիք ,
Ե արթուն ժիր մանկութեան սակաւապէտ և երկասէր ,
Ե ստուածոց պաշտամունք և սրբանուեր հարց ալեսոյթք .
Ե դարութիւն զվերջին հետս առ նոսին արկ մեկնեալ յերկրէ :
Օ իս սակայն անոյշ Ե ուսայք գեր 'ի վերոյ քան զամենայն ,

462. Երկիր արդար ասի, զի զհաւատաց ինազանդ սերմանեացն տոկոսեք հատուցանէ, և զընկալեալն դարձուցանէ:

466. Կ-մարտին . լատին բառն կարէ ևս նշանակել յօրինեալ նկարտիերալ 'ի ինեցեաց կրայից . մեք զայն ընկալաք որ հասարակաց ընդ ամենայն տեխնս և յամենայն տղինս մեծ ագործն է համարեալ:

467. Պղնձն եփիւրացի է կորնթեան պղինձ, զի կորնթոս կոչի և նփիւրա կամ եփիւրէ, որոյ և պղինձն յարդի էր յոյշ : Եւ աստ պղնձով իմանին անօթք և սպազք և գրօշեալք պղնձիք :

468. Սուրնական գեղ է ներկն ծիրանուոյ, որ փիւնիկէատանին և Տիւրոս քաղաքի Ասորուոց գիււա ասի լիւեալ :

469. Կասիա է աստ դարիսենի կամ դարիչենիկ թուի նման կրնամոմոնի . զորոյ զկեցւն մանր աղացեալ իսառնէին աղ նուականիք յօժանելի անոյշ իւղոց, զոր ապականել ասէ առ պարզ և անպանոյշ իւղով՝ որով ռամին օժանէր :

470. Կեանք անպատիր որ ոչ երթէք խարի յակնկալը թիւնո իւր, ոչ վկիափ 'ի յուսոյ բարեաց, զորս և առ ձեռն ունի :

471. Դիւր վիճակ են դաշտք ընդարձակ և ըլուրք հովասունք :

472. Վալուց հեռացեալ 'ի քաղաքաց, յարբունեաց և ասպարանից մեծամեծաց, ասկաւին գեգերէր առ շինականն, և հուսկ յետոյ 'ի նոյցանէ մեկնեցաւ ել յերկին . որ է ասել ընդերկար ժամանակս զարդ արութիւն պահեցին պարզամիտ շինականք քան զաղաքայինս :

473. Մուսայք էին ինն գտնելը Արամազդայ և Մնեմոսինեայ, կուսանք, աստուածունիք ամենայն հանճարոյ և Ճարտարութեան և գիտութեան և իմաստամիութեան իմաստամիութեան, զնդ որս և քերթութեան : Կամի ասել, քան զիշակութեան խալազական և երջանիկ կեանս գիտնականն և իմաստամիութեան միայն է ինձ առաւել միրելի, այն ամենայն անարդ և խոտան առ նովաւ :

Որոց կամ պաշտօն տանիմ յանհընարին՝ ի սէր հարեալ,

- 480 Ինկալցին նախ և ցուցցեն զերկնից շաւիղս և զարփից պար,
Իզմէսափէս զարեգական նըւազութիւն և զլումնի կիրս.
Ոչէ ուստի դողումն երկրի, ծովք ըլքթումքս իւ փլուգեալ ուժով
Ուստան կուտակադէզ և յինքն անդրէն իջեալ նըստին.
Օ ի այնպէս ձըմեռնական ձեպին արեւք թանալ յանդունդս,
Եւ կամ ընդդէմ ինչ արգել զի՞ յամբային կայ գիշերաց:
Իսկ թէ յայդ ոչ զօրեցից ժաման լինել բնութեան սահմանս,
Օ ի ցուրտ արիւն զառազաստ որբտիս պատեալ անկցի կըրձիմ,
Դեղօրէք, գետք ՚ի հովիտս ինձ քաղցրասցին վըտակահոսք,
Բզնոխոջ ջուրց սիրեցից և ըզմայրիս՝ անփառունակ:
490 () Շ, ուր դաշտք և ըլլափերք և Տայիգետ գեղապարեալ
՚ Կուտից լակոնուհեաց, ու՞ի հովասուն ծործորս Հեմեայ
Ով տարցի զիս և ոստովք պաշտպանեսցէ մեծ հովանեաւ:
Երանի ում պատճառաց էից գիտաց գոլխելամուտ,
Եւ զարհաւիրս ամենայն և զանողոք ձնկատագիր
Եւ զանյագ տարտարոսի շոխնդ և շըշուկ առ ոտն եհար:
՚ Ա և այնմ իսկ երանի որ զդաշտային ծանեաւ ըզդիս,
Բզման, ըզծեր Ը ահարիկ և զբոյր հարսունս յաւերժական:
Ոչ ընա խուրձ ամբոխին, ոչ թագազանցըն ծիրանիք
Եւ դրուժան հարազատից ընկձեաց երբեք վըրդովիչ խազմ,

484. Ծնդէր ձմռնային արեք փութով մունեն, և կարձ և տիւն:

485. Յայս տող՝ մեկնիցք իմանան սովորաբար զպատճառու յամելց, յամի հասանեց տուանային գիշերաց վասն երկարութեան տուրնչեանցն: Բայց բանն յերկուս միտս հարկանէ, զի և զերկար դանդաղանաց ձմռնային գիշերացն մարթի իմանալ, որ երկարութեամբն յամեն լուսանալ: Զի թէպէտ և յամբն կամ դանդաղ բազում ուրեք յայսպիսիս զամարային նըշանակէ, ոչինչ հարկ է միշտ ՚ի նոյն միաս առնուլ, որպէս և վկյեն լեզուագէտք յայլ տեղիքերթածաց:

487. Զափշութիւն և զարարամութիւն մտաց ՚ի խելամտութիւն իրաց՝ ՚ի ցրտութենէ արեան ներդործեալ համարի քերթողն ըստ ուսանց նախնի իմաստասիրաց:

490. Սպերփիս կամ Սպերլք գետ է թեսալից՝ ՚ի Պինդոս լեռնէ իջեալ՝ ՚ի դաշտը ափարհին: Տայիգետ կամ Տայդետ՝ դօսի լըրանց յԱրկադիոյ ձգեալ ընդ ա-

մենայն Լակոնիա, յորս օրիդրդք լակոնացուց պարաւորք կատարէին զաօնս Սպանդարմեանին, որոյ և մեհեանն իսկ կայր առ ոտս լերանցն:

497. ԶՊան տես առ 49. զԸահարիկ կամ Ըահարունի առ 22. զաւերժակարսուն առ 11:

498. Նուրիսակք կամ պայիկք վարոցաւորք և սակրաւորք երթային առ բգեշիիք հումբայցւոց՝ բարձեալ խուրձ մի գաւազն և ՚ի նմա վալլ կամ տապար ՚ի նշանակ պատուոյ իշխանութեանն ՚ի ժողովդենէն տուեալ, այլ և ՚ի սաստ և ՚ի պատուհաս չարագործաց: Վասն որոյ խուրձն աստ զհուովէական պատիւս և զիշ խանութիւնս նշանակէ, ծիրանին զարքայական փառս և զպերճութիւն այլոց ազաց:

499. Թուի ակնարկել ատղիւս ՚ի յայտնի ինչ գէպս իւրոյ ժամանակին, որպիսի և յամենայն ժամանակս ոչ պակասեն:

- 300 Այս Դակեանն հինախաղաց՝ ի դաշնաւորն իջեալ Խատրեայ,
Լամ հովվմական պերծութիւնք ուարքայութիւնք կորըստականք .
Այս ի գութ հեծեաց մուրկին կամ մախացաւ ընդ դոյաւոր :
Օք ուղէչք մըտադիւր և զոր բերին անդք ինքնակամ
Օ արդիւնացն ժողովեաց, և ոչ օրէնս ինչ երկաթիս ,
Այս զատեանն աղխատրոյզ կամ զաշխարհին ետես դիւան :
Այս թիակօք ըզկոյր յորձանս յուզեն ու՝ ի զէնըս խիզախեն ,
Աըպըրդեն ՚ի դահինք և ՚ի տաճարս ալքունականս :
Եւ որ սուր ածէ շինից և չուառական երդումնարդաց՝
Բմպել ակամքք ու՝ ի ծուրացի նընջել ՚ի քուն ծիրանիս :
510 Եւ ոք ըզգանձսըն խորեալ և յորջասոյզ ոսկին գըրգայ ,
Որ յակձիոս ՚ի բեմն է պիշ, որ ՚ի թատերս բերանաբաց
Բնդ կըրկին ծափս ըզմայլեալ՝ ժողովըրդեան ուաւագանւոյն :
Խընդան թաթաւեալք ՚ի Ճապաղիս արեան եղբարց ,
Եւ ըզտունս և զանուշակ դրանդըս սեմոց փոխեալ յաքսորս՝
Բնդ այլով արեգակամք ըզհայրենին խընդրեն յատակ :
Աըշակն արդիւնարար կոր արօրով վարէ գերկիր .
Ենդուստ ամին արարք, անտի զթունեակս և զհայրենիս
Ճածէ անտի զջոկ նախրաց և զզըւարակս արժանաւորս :
Եւ ոչ դուլ առնու երբէք՝ մինչև տարին մըրգովք զեղու
520 Լամ որդովիք խաշանց և կամ ՚ի դեմետրեան հասկաց որայս ,
Եւ ծանրէ տոհմականօք զակօս՝ յաղթօղ լեալ համբարաց :

500. Դակեանք կսոմ Դակէ էին ազգ ՚ի
մէջ կարպաթեան լերանց և խստրոս գետոյ , որ այն ինքն է Դանոր գետ , որոյ ՚ի
ծով մերձեալ և ընդ Դակի անցեալ խստրոս կոչի անդ մանաւանդ : Սոցա բազում անդամ միաբանեալ ընդ չընակայ բնակիչս գետոյն՝ նեղին պատերազմաւ զհուով մայցիս :

503. Ոչ թէ անդթութեամք չչեծել ասէ ընդ տառապանս աղքատին , այլ զի ՚ի գեղս և յագարակս մենացեալ՝ յամենայն վկաց անանկին և ՚ի նախանձուէ մեծատանց աղքատացեալ է ացք նորաւ և սիրտն :

504. Օքէնք երկաթիք վրան խստութեանն և անաշառ սաստկութեանն , որ ոչ ողքանաց ինչ երեսս առնեն , և ոչ յերկիւլէ իմքէ սասանին :

505. Զատեան աղմկայոյզ դատաստանաց , զդիւան հարկաց և տրոց , մաքսից , բաժից և կասլաց :

506. Կոյրյորձանք ծովուց վասն անյայտ թաքնութեանն կամ վասն վասն գին :

509. Ակամքք ըմպելն է ականակուռ բաժակաւ , կամ որ ՚ի միապաղաղ քարէ պատուականէ : Իսկ նուր է Տիրոս , յորմէ եւեալ ասի ընտիր ծիրանին . տես 468 :

511. Ոմն հրապարակախօս ատենաբանութեան ցանկայ , ոմն զգովեստ ՚ի թատեր ինդրէ՝ որյո նշանակ էր ծափ զծափի կայթս հարկանել ուամկին և իշխանացն :

515. Ծնդ այլով բաժնիւ երկնի ինդրէ զհայրենի երկիր իւր . այսինքն կարօտի , տառապի և ցանկայ , այլ ոչ գտանէ :

517. Հնագոյն գըշագիր մի ունի՝ անդ աշնանիւ և զնայրենիւ :

520. Դեմետրեան , ցորենոյ և այլոց ուտելի արգեանց արմտեաց :

521. Առաւելեալ և զեղեալ քան զմն ծութին ամբարանոցացն :

Ակըն ձըմեռն , 'ի մամուլս՝ հատքըն լեսուն սիկիռնեանկք ,
Խոզք դառնան կաղնով բերկրեալ , անտառք մաթուզ մատուցանեն ,
Եւ աշունն առաջի զազգ ազգ պըտղոց հասուցանէ ,
Եւ 'ի մարմանդըս բըլոց եփին անոյշ բարձր այգեկութք :
Ենդ քաղցրիկ մանկըտեակք շուրջ 'ի համբոյր կախին շըրթանց ,
Պարկեշտ և ծընգասէր պահէ տընակն ըզուըրբութիւն :
Կաթնաբուխ տարածեն ըստինս երինջք , և գէր ամիկք
Դ զըւարթ մարգագետին կան ոգորեալ խեթկիչ եղջերքք :
 530 Եա զտօնուտ խըմքէ զաւուրս և զանձն հեղեալ 'ի դալարիս ,
Ուր հըրատ անդ 'ի միջի , լընուն ընկերք տաշտ թաթաղուն ,
Վեզ , Ապանդարամետ , ձօնեալ նըւէր 'ըզքեզ կարդայ ,
Եւ հոլուաց սուր սըլաքաց դընէ հանդէս 'ի նըզարին ,
Եւ զբիրտ անդամնն հոլանէ 'ի շինական ըմբըշամարտս :
 Օ այս երբեմըն վարեցին կենցաղ նախնի սաբինեցիք ,
Օ այս հուեմոս և եղբայրն , այսպէս աձեաց քաշն Խորուրէ ,
Եւ հըռովմ քան զամենայն գեղեցկագոյն էից ցուցեալ՝
Եօթնաթիւ 'ի մի բըլուրս յինքըն պատեաց շուրջ պարըսպաւ :
Եւ յառաջ քան զգաւազան դիկտէական թագաւորին ,
 540 Այնչ չե ազգ ամպարիշտ 'ի զուարակաց շուայտեալ ըսպանդ ,
Օ այս ոսկեղէնըն Օ ըրուան անցուցանէր ըզկեանս յերկրի .

522. Սիկիռն քաղաք Աքայից էր , որոյ չէթն նշանաւոր . սիկիռնեան հասք են հատք միթենւոյ որ ճնշն 'ի մամուլս 'ի մղել զմէթ :

527. Տնակ իմա աստ զտնարար և դէրդաշէն կինն :

530. Նա՝ մշակն յաւուրս պարապոյ խրախունս կատարէ 'ի վայրի դաշտուզ , ուր կայ 'ի միջի անդ սեղան վառեալ առ 'ի զոհ և 'ի պատրաստութիւն կերակրոց , և ըմպէ զեղուն բաժակաւ՝ զոր մատուռուակն անմա ընկերք իւր ամոխափք և թայրամուք , և նուէր հեղով 'ի դիմուոյ անտի 'կարդայ զլպանդարամետ դիս խրախութեան , եհ , եհէ ձայն արկեալ ցնծութեան աստուածարելոց 'ի դից անտի :

533. Խազս նետաձութեան և ըմբշամարտութեան տայ առնել հոլուաց իւրոց :

534. Ա.ՅԼ օրինակք ընթեռնուն հունչ :

535. Սարինացիք նախնի ժողովուրդք

Խոայիս : Հուեմոս և եղբայր նորա հառ մուլս նահապեաք ազգին հովմայեցոց : Ետուրիա , որ և Տոսկիա , այսպէս բարգաւածեցաւ , և մեծութիւն և 'ի հարբատութիւն . և նոյն ինքն հոռվմ այսու եղի գերապանծ քան զամենայն քաղպաք և զմագաւորութիւն , և պարսպաւ փակեաց 'ի միուր յինքեան եօթն լերինս : Եւ արդարեւ իսկ մինչև ցայսօր եօթնեակ ըլուվք պարունակի հոռվմ :

539. Դիկտէական թագաւոր է Արամազգ՝ սնեալ 'ի Դիկտէ կամ Դիկտէնն լերին կամ 'ի Դիկտիս այրի Խոր լերին կրետէ կղզւոցն : Ժամանակք որ յառաջ քան զնա՝ դարն է ոսկեղէն , դար կոռնոսի կամ Զըրուանյ , մինչ չե կը տակաւին սովորեալ մարդկան 'ի շաղակերութիւն , այլ յարդեանց երկրի կերակրէին , և չե կը լեալ լսեցի բարբառ փողոց պատերազմի . և չե կաղմեալ զէնք 'ի սալս երկաթագործաց :

Եւ 'ի լուր չե էր եկեալ փըքոցուռոյց փողոց գոզիւն,
Եւ յանոստ սալըս դարբնաց կայծակնացայտ շաշել սուսերց:
Այլ անեզր և անպարոյր հատաք մնցաք մեք ասպարէզ,
Ժամ է արդ զերիվարաց մըրըրկաշունչ վիզ լուծանել:

Տ46. Ժամ է վախճան առնել գրոցս : ասպարիսին : Օրինակք ինչ ունին ըւժը.
Այլաբանութիւն առեալ 'ի ձիրնթացից էրտեւ Առ սոծանել:

Պ Ա Բ Լ Ի Ա Ս Ի

Վ Ե Ր Գ Ի Լ Ե Ա Յ Մ Ե Ր Ո Վ Ե Ւ

Մ Ը Ն Կ Կ Կ Կ Կ Կ Կ Կ Վ Ք

Գ Ի Բ Ա Յ Ա Ր Ա Ր Դ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԹԱՅԻ ԱՌԱՋԻՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԳՐԱՑ

Ի ՍԿՈԶԲԱՆ անդ գրոցս կարդալով զդիս հովտութեան և զարօտի անսամնոց՝ նովին իսկ յայտ առնէ զիրացն առաջարկութիւն։ Եւ նորութեամբ նիւթոյն խրախուսեալ նոր պարծանս անձին ստանալ ՚ի փառս հայրենեաց և բարերարին իւրում Հոկտաւիանոսի Ազգուտեայ, պաշտօն առնէ նմա աստուածավայելուչ հանդիսիք։ Ապա զլլիկենայն հայցեալ պաշտամութիւն՝ որ պատճառն եկաց քերթուածոյս, միսի ՚ի Ճառան զոր առաջի եղ զանամնոցն դարմանս՝ բռվանդակեալ ՚ի գլուխս հինգ։

Ա. Հաղագս սերնդեան և մմնդեան արթառոց և ձիոց. յորում և ձիոց մրցանք, բոռոյ նկարագիր, ցլուց քինացելոց ոգորումն և տոփանաց մոլեկնութիւն։

Բ. Հաղագս օդեաց և այծեաց. ուր և սկիւթային ձմերայնոյն նկարագիր։

Գ. Հաղագս շանց։

Դ. Հաղագս օձից զգուշութեան ՚ի փարախան և արտաքոյ։

Ե. Հաղագս որ ինչ անամնոց ախտք վնասակարք, որպէս քոս, տենդ, և ժամանակամտ տարաժամ խաշնամահու, որոյ Ճոխագոյն նկարագրութեամբ աւարտէ զգիրան։

ՊՐԵԲԵԴՈՒԹ

ԱՐԹՎԻԵԼՅԱ ՄԵՐԱՎԱՐ

Ո Շ Ե Կ Ա Ե Կ Ա Ն Ե Ք

ԳԻՒՅ ԵՐԵՍՐԴ

Պաքեց իսկ մեծըդ Պալէս և զքեզ յԱմիսիս հըւշակելիդ
Ծղովիւդ երգեսցուք, ըզձեզ անտառք և գետք լիկեայ:
Որ ինչ այլ ըզպարապորդ գերիցեն միտս երգոց մըրմունջք՝
Աշխարհալուր կան բընաք. ո՞ զդըժալըհին Խւրիսթէոս
Կամ բազինս ըզպարաշուքըն Շուսիրեայ գիտիցէ ոչ:
Ում չընչեաց Հիլաս մանուկ, լետեան Դելոս, Հիպոլիտամէ,

1. Պալէս էր աստուածուհի հովուաց
և ալուաց: Իսկ հովիւն անուանի յԱմիրիս
գետ թէսալիոյ՝ է Ապոլոն, որում սըրու-
մուել երեմն Արամազդ յաղագս սպա-
նանելց նորա զկիկլոպայսն զժարըինս շան-
թից իւրոց՝ մատնեաց զնա ի ծառայու-
թիւն Ագմետայ արքայի, և նա արածէր
զանդեայս նորա: Բայց կալիմնքոս քեր-
թող առ սէր Ագմետայ ասէ զոյն արա-
րեալ Ապոլոնի:

2. Լիկոս պարարտարօս լէառն յԱր-
կադիս ի գաւառ խաշնաւէա և տուարա-
ծականօք համբաւաւոր:

4. Եւրիսթէոս էր թագաւոր Միկենաց,
որոյ գործակից լիեալ առելութեանն
Հերայ վարեաց զէերակէս ի բազում մե-
ծամեծ վասնդաւոր նահատակութիւնն.
յորս և ամիսրէէ ինն Եւրիսթէայ յիշատա-
կութեամբն:

3. Բուսիրիս էր բռնաւոր Նդիպառոսի,
որ ի սեղանս գից իւրոց զոհէր զիկերս . և
ի Հերակլէս սպանաւ անդ ի նոյն սեղանան
մինչդեռ և նմա նիւթէր նոյնաիսի մահ:

6. Հիլաս էր մանուկ կամ պատանեալ
մի գեղեցկե, սիրելի Հերակլի և ուղեկից
նորա ընդ Արգոնաւորդս . որոյ երթեալ
ուրեք զըրոյ՝ ընկղմեցաւ յաւազսն աղբերն
կամ ի գետն Ասկանիսոս . և համբաւեցաւ
ի յաւերժահարսանց յափշտակեալ առ
գեղեցկութեանն: Եւ լատինն իբրու զհայդ
Ո՞մ հնաւաց երկդիմի է, առ ովկամյումէ
չհնչեաց: Դեկոս մի է ՚ի Բոլոր կղզեաց
յեգեական ծովուն, դորմէ ասէ առասպելն
թէ յառաջն երերեալ աստանէր յերեսս
չուրոց, մինչև Լետով աստուածուհի չըր-
տեալ ուրեք իւր տեղի՝ ծնաւ ի նմա զԱ-
պոլոն և զԱնահիտ կամ զԱրտեմիս, և փո-
խարէն այսր հիւրամեծ արութեան և մար-

Եւ ուսով փըղոսկրէիւ պայծառ ՊԵՂոփորն ձիախրոխտ :

Ճ'անապարհ նոր հորդեցից՝ վերաբերել յերկրէ և ինձ

Եւ 'ի լեզուս Ճախրել ազանց յաղթանակաւ պարաւոր :

10. Եախրկին ես 'ի հայրենիս, եթէ միայն բաւեսցեն կեանք,

Յաւոնեան 'ի գաղաթանց իջեալ ածից ընդ իս զլուսայս .

Եախրկին քեզքերից, Ո՞անտուա, զիդումական արմաւենիս,

Եւ 'ի գաշտ կանաչագեղ կանաչնեցից վեհ կը ճեայ տաձար

Եւ ուխիւք, ուր Ո՞ինկիոս մոլորի մեծն 'ի յամր ոլորս

Եւ յամուրս առոյգ շամքից ըզգետեզերս պարածածկէ :

Դ միջի անդ Լայսրըն ինձ արձանացեալ կալցի զտաճարն .

Եւ յաղթօղ և տիւրացի Ճոխ ծիրանեօք երևելի՝

դասիրութեան կառուցեալ առկայացաւ պըն եր նուփիրական Նազունի գից քերթութեան և մուսայից, զորոց աես թ. 478:

12. Մանասուա քաղաք Խտավիոյ առ Մինկիս գեաու որդի ծննդեան Վիրդի լեայ . որում առաջն փառս նիւթել ասէ բերեցովն նման զիդումական կամ զեդովմական արմաւենիս . զի չկ նախ քան զինքն այլ քերթուղ մանասուացի : Խորումէ կամ Եդովնէ և գաւաւ Ասորւցոց Եծդովմայ որդուցն Խսաւայ անուանակոչեալ, և արմաւենիք երկրին աղնիւք : Եւ արմաւենին եր առ Հելլէնս մրցանակ երաժշտական հանդիսից :

13. Կայսրն Հոկտաւիանոս Վւգոստոս, յորոյ ի փառս նուփիրէլ ասէ տաճար կամ մէհեան, որպէս սովոր էին յաղթուքն 'ի հանդէս հանճարոյ և քերթութեան յիշատակ կանգնել յաղթութեանն . առ որ յաւելու և խառս ոլումպիականս և նեմեանս ըստ հելլէնական հանդիսից, պաշտամոս և զոհս, խաղը թասերականս, ախոյեանս յաղթանակի, պատկերս և քրօնեալս : Եւ որ տաճարաւդ վէնիական քերթածն իսանան՝ զոր 'ի փառս յուլեան ցեղն և Վւգոստուայ և Հոռոմոց ազգին կանգնեալ է ՈՒրդիլի յիշատակ յաւերժական :

14. Յաղթօղ ամենայն քերթողացն հելլենաց : Եւ պաղպանակն ձևացուցանէ ըստ օրէնս Հոռովմայեցւոց և հելլենացւոց . ըստ որում զի առ հոռվմայեցիս հանդի սուդիր մրցանացն զգենոյր պատմուճան ծիրանի վերթաւորք պաճուճեալ . և ինքն իբրև այսպիսի նահատակադիր՝ հարիւր կառս ասէ տալ շարժել, այսինքն բազու . մըս : Եւ ըստ հելլենաց պսակ ունել ասէ 'ի գլուխի իւր, և 'ի ձեռոն բերել արմաւենիս՝ զոհս 'ի վերդյիշատակեաց :

Վառաձիս հարիւր նըմա շարժեցից կառս առ հոսանքն :

Լւ բոլոր թողեալ զլ՛յփեւս և ըզմայրիսըն Ո՞ղոքեայ

20 Հարշաւ՝ ՚ի խիստ կըուփամարտս ինձ մըրցեսցի հելենաստան :

Խմ սաղարթուն ձիթենւոյ պըճնեալ ձակատ ՚ի սուրբ ոստոյ

Պարգելս բաշխեցից . արդէն իցիւ զհանդիսին ձեմն

՚ մեհեանըս հըռչակաւ տանել և զյաշտ դիտել ցըլուց ,

Լամ թէ տեսլեանցն ՚ի շըրջել որպէս տեղի տայ տաղաւարն ,

Լւ զիարդ նըկարակերապ բարձցեն Ծրիտանքը ըզմարագոյրս :

՚ դրսնդիսն ըզպատերազմ դըրուագեցից ըզ Կանգարեանց

19. Զորք էին խալք հելենաց . ոլոմ պիտակն կամ ովնակակնք , պիթեակք , իսթմեանք և նեմէականք : Աչքէոսիւ գետով Նշինեայ որ մօս յԱլոմափա կամ Ոլիմբիա քաղաք՝ ակնարկէ յոյոմափական մըրցանն յորումյաղմօոքք ձիթենեաւ պասակէին . և անտառօքն Մոլորքեայ՝ ՚ի նեմէական : Զի Մոլորքոս հովիւ ասպնջական եղե հերակիլ ՚ի գնալ սորա ՚ի նահատակութիւննեան առիւծուն . և ՚ի յիշատակ այնր քաղնութեան խաղըն հաստատեցան : Զայլ երկուս մրցանսն ընդ երկուք այսոքին լու լեայն իմանայ վիրգինուս . յորս և յամենէս սին ՚ի նոսայաղմօոքք բառնային ՚ի ձեռս արմաւենիս : Եւ կամի ասել , թէ բովանդակ հելենաստան թողեալ զիւրի խալոն՝ ՚ի նորոյայսիբրու ՚ի փառաւորագոյն եկեսցէ . առ որ երկուս և թէ յիշատակէ , զարշաւ և զրինամարտութիւն յորում ձեռէս իմ և գաստապանս ագուցեալ ՚ի բազուկու՝ այնպէս կոռուէին մուրցացի զի մեանս կոփեալ :

21. Սուրբ ոստս իմա ինձ աստանօր՝ որ ոչ թաւ իցէ և թանձրախիտ ոստովք վարակեալ , այլ հարթ , ողորկ . Կոկ յարդարուն , կամ սրբաւել , հարթեալ , ըստ որում և ըրբել ասեմք գծառս , զհերս , վերօսւս : Եւ որ զյատին բառն իմանայ պարապար իբրև հատեալ և եթէ ՚ի ծառոյ . բայց ոչ կիրթ թուի և ոչ ՚ի գեակ վիրգիլեան ընտրութեան , զի աւելորդ իմ վերագիր ընէր :

22. Փոխանակ պարցես բաշխեցն յալ թականաց՝ ՚ի որ իմանայ պատարագս կամ զոհս և զենլիս բերել իբրև թէ ՚ի մեհեանն : Սակայն ոչ ՚ի գեակ թուի մինչ չե տարեալ զշանդէսն ՚ի տաճար . զոր զինի բերէ ըզմական զբանն առնելով , զյապա լինելիսն այժմէն յանկացեալ տեսանել , կամ թուեցեալ քերէր թովին զցանկութիւնն սրտին արդէն իսկ տեսանել յարդիւն եկեալ . յորում և նկատելիսկ ասէ զգենմունն ցլուցն .

որ այն ինքն են պատարագքն և զոհքն մատուցեալք :

24. Զթատերական խազն իմա զոր հանդիսացուցանել կատի ՚ի պատիւ յաղթանակին . յորս ՚ի գառնուալ եռունկիւնաձն նկարուց խաղետեղն՝ փոփոխմամբն տեղի տալթուի բոլոր սաղաւարաձն խորանայարկն թատեր , և այլ պատկեր և տեսարան ՚ի տեղին :

25. Վարագոյրն անջրպետ արկեալընդ խաղետղն և ընդ հանդիսատեսս՝ ՚ի սկասնեկ գուսանացն ՚ի վեր կոյս ամբարձեալ լինէր . և յամն յախովիկ առ Վերգիլեաւ նկարակերտեալ կային՝ ՚ի վարագոյրն ասղնեկործ կամ անկուածոյ բրիտանացիք՝ ՚ի յիշատակ յաղթութեանցն Յուլիոսի Կեսարու . և թուէր տեսանելեայն՝ ՚ի վերանալ վարագուրին՝ որպէս թէ նորին ինքեանք յաղթանդամ բրիտանացիքն բառնայցն զնոսս ՚ի վեր : Ունենք համարին թէ բաց ՚ի նկարէն բրիտանացուց վարագուրին՝ էին իսկ և ոմանք Տմարիտ բրիտանացիք ՚ի գերեացն ածելոց , որ զսպաս ծառայութեանն այնորիկ հարկանէին յայնժամ արգեալիք ՚ի թատերսն Հովինայ :

26. Գանգարեանց պատերազմէ հընդկացն որ առ Գանգէս գեատվ , զորս ընդ Պարթևաց պարտեալս համարին Հոկտափանոսի , կամ մարդահանելով յուսացուցանեն , կամ զի յաղթելով լինասնիով յակտիական և յաշեքսանդրէս ան մարտին յաղթել համարիցի և Հնդկաց որ ընդ նմա ՚ի թիկունս օգնականութեան գումարեալ էին : Որ զետին կարծիսդ ունին՝ յետոյ յաւելուած համարին զսողագ . տես ը . 171 : Եւ կամ զի արդեօք իբրև Արեաց և Պարթեաց յաղթօքք Հոռվմայեցիք յաղթել համարիցին և Հնդկաց նուաճելոցն երբեմն ընդ նորքք . բայց որպէս զիարդ ինչ և համարիցի քերթուղարար անեցուցանել է զիրսն ՚ի պաշտօն կայսեր . զի ոչ երբէք

Հոսկւոյ ու'ի սերտ փըղոսկրոյ և զյաղթողլին Վուհրինեայ զէնս .

Ենդ և ըգլիկ' կուտակադէզ ալեօք 'ի մարտ յորդախաղայ ,

Եւ ըզսինսըն յարուցեալս 'ի նաւական կուռ պըղընձոյ :

- 30 Հաւելցին ասիական ապատք նըկուն , Ելքատ վանեալ ,
Եւ Պարթեն 'ի փախուսո 'ի յետս ընդ կրուկ նետս ապաստան ,
Եւ յայլ և յայլ թըշնամեոյ բազկաւ թափեալ կըրկին նըշանք ,
Եւ կըրկին ձաղեալ ազինք յերկաքանչիւր ծագաց երկրի :
Պարոսեան կացցեն և վէմք կենդանակիր տիպք շընչաւորք ,

մինչեւ 'ի գանգես ձեգին Հռովմայեցիք զաշնարհակալութիւնն . այլ միայն հրեշտակութիւնն իսուեցեալ Հնդկաց 'ի ձեռն Աւորուսեայ ընդ հոռոմն գաշնան կուցին և ուիս խաղաղութեան հաստատեցին , ածեալ և պարգես և պատարատս կայսեր : Ստկայն չէ այս պատերազմ . և իդրդ յետ բազում ամաց կոտարման քերթածիս եղին : Վասն որոյ և ասս դարձեալ զյասոսիկ յետոյ ուրեմն 'ի այն միասյաւեւելու կարծեն ումանք 'ի Վիրդիլեւոյ : Բայց դիւտք ժամանակաց մրայլ բազում ունին , որպէս ասացաք և 'ի բ . 171 :

27. Կուհրինոս յորջորջէնք Արէս գիք մարտի և Հռոմեալոս մեծ նահապեան Հռոմոց : Նովին անուամբ մեծարէ ասս զչոկտափանոս , որում և տենայր նա , զոր և արդէ ամբէ իսկ յետ ամաց երից իսոր հեցաւ տալ նմա ծերակոյտն . կամ թէ և յետ այնորիկ գրիւաց զյասոսիկ վիրդիլես : Զորոյ և զգէնսն դրուագել առէ 'ի դրունս անդ տաճնրին , զէնս իմացեալ զնայն ինքն զկայարն սպառալինութեամբն , կամ զգի նուորութիւնսնորա և զմսրտս և զյաղթութիւն :

28. Նիշն կամն նիշետէ եղիստացւոց՝ աղաւաղանօք Նեղոս ասացեալ . որպէս յայտ է : Բայց կայ 'ի գիրս նախնեաց և ու վիլ գրութիւնն նիշոս կամ նիշոս , յորմէ վեղալ զյունակն յանդն ու որպէս յայր բաղում անուանս , ըստ արեւելայց ասի նիշ : Եւ այսու զալեքսանդրէան յաղթութիւնն Հռոման Հռոմանոսի զեկուցանէ 'ի վերայ Անտոնի և Նշնուպատարայ , որով ար բեաց Եղիստոսի :

29. Այ գոստոս տիրապետակ Եղիստ տոսի . 'ի պղնձոյ նաւայուկայն գերելոց ետ ձուշէլ սինս չորս , և նուիրեալ կան գնեաց զնոսա 'ի տաճարի : Դնէ զայդ իրբու ախոյտան նշան յաղթութեան կայսերն :

30. Յաւելց , առէ , 'ի գրուագս որանցն և քաղաքա Ասիոյ 'ի պարտութիւն մատնեալ , և զոր զինի : Նպատաւ լերամբն

հայաստանեոյց զպարտութիւն հայոցնշանակէ ընդ Անտոնի 'ի Հռոմափանոսէ , և զարթեացնացն նոյնուպէս ակնարկէ , կամ խոսանայ գուշակաբար ըղձապատում ընելով , որ յետոյ կասարեցաւ : Զպարտեալ և զուուածեալ ազգս հովմայեցւոց առ հասարակիշատակէ , և ոչ թէ զի անձամբյաղթեալ իցեն նոյց Հոկտափանոս . որ և չէ իսկ ինչ հարկ 'ի ճշմարտութիւն բանիցն . զի որ յաղթելով Անտոնիոսի և միահեծան միապետութեամբն տեր եղեալ եր աշխարհի , և նոյց ամենեցուն յաղթօվ համարէր :

31. Պարթեք 'ի պարտին յուսային 'ի սրափար փախտուս ձիոցն , և 'ի նետս աղեղանցն զոր 'ի պախցէն անդ յետս ընդ դէմ գարձեալ արձակէին :

32. Կրիին նշնուք յաղթութեան , ախոյեանք , յաղթանակք յայլ և այլ թըշնամոյ պէսպէս իսիսնին 'ի մեկնչաց : Կամ են կրկին յաղթութիւնք կայսեր 'ի վերայ արեւելց և արևմինց առ հասարակ , կամ որ 'ի վերայ ասիացւոց և ափրիկեցւոց պարտութեամբն Անտոնիոսի և Նշնուպատարայ յերկուս Հռոմանոսուն յակտի կանն և յաշեքսանդրէանն , կամ որ յառաջն 'ի վերայ Բրուտոսի և Կասսիոսի և որ առ յասս 'ի վերայ պարթեաց 'գերեզ գարձ առնեւլով հոռմէկան գրաւուցն : Միով բանի զպարտութիւն տիեզիրաց առէ առաջի կայսեր : Եւ բազկաւ թափ ի կեալ ասէ կամ յափառակեալ , զի զսչ պնդութեան և զպատկութիւն յաղթողին և զերագութիւն յաղթութեանցն ցուցանիցէ . և զի կայսր 'ի ճակատան զոր ետ՝ սինամբ նահապետակեցաւ և յաղթեաց , և ոչ 'ի ձեռն զըրափարաց իւրոց :

33. Վասն կրկին յաղթութեանցն կրկին և հանդէս արար յաղթանակի , ելեալ 'ի ճեմելիս և ձաղեալ առաջի իւր զպարտեալ աղննս երկաբանչիւր կողմանց թըշնամեացն : Թող զայլ յաղթանակս :

34. Պարոսեան վէմք են սպիտակ կիճք ազնիւք 'ի Պարոս կզգւոյ , որ մի է 'ի Բա-

Օ աւակն ասսարակեան և իջելցն յԱրամաղդայ
 Օ արմին անուանք, հայրըն Տրովս և Տրովադայ հաւակ Խիւթեանն.
 Կախանձն ՚ի Ճիւաղաց զարհուրեսցի վատախտարակ,
 ՚ի գետոյն դըժոխական ՚ի կարկաջուն կականաւոր,
 ՚ի Ճապուկ մանուածապատ իքսիոնեան վիշապաց,
 40 Յահազին Ճախրեալ անուցն ու ՚ի խարակէն անպարտելի:
 Ա. Յ լ զարդիս՝ գեւոյանմատոյց անտառու ՚ի վայրս յաւերժչարամնց
 ՚ի քումմէդ, Մեկենաս, անցցուք ՚ի ծանր ՚ի հրամանէ:
 Վ ուանց քո վըսեմական ինչ և ու մի ձեռնարկեն միտք.
 () առեալ մի յապաղեր, ձայն Խիթերոն տայ մեծագոշ
 Եւ բարակք Տայիգետեայ և ձիավարմն Խպիդաւոս,
 Ու ՚ի միաշունչ մայրեաց ըստէպ կըրկնեալ բարբառն մըուընչէ:
 Վ ոյլ ուրեմն ըզբոցաշունչ մարտըս Խայսեր հանդերձեցայց

Մը կըսեաց ե գէական ծովուն : Յայսմ
 աղիւ կճոյ կանգնել ասէ ՚ի տաճարին պատկերս կամ արձանս իբրև կենդանիս, որ յանդիման առնցեն զզաւակն ասաւարկեան, այսինքն զէնիխական, և այնու զուշեանն : Զի էնիայ արովադացւոյ նախահաւ էր Ասուարակոս, և սորո հաւուն հաւ էր Նըրամազդ, և հայր՝ Տրովս . ամենեքեան նախահարբյ յուշեան ազգատոհ, մին որ յէնիխական ծննդոց համարեալքն էին : ՚ի նոցանէ իշանէր և Հոկտաւիանոսն Աւգոստոս ՚ի մօրէն կողմանէ՝ յԱստիաց դսաերէն Յուշեայ քեւ Յուշիսոփ Կեւուրու : Թող զի և որդեգրեալ ևս էր ՚ի Յուշիսուս կայսերէ, և յետ մահուան նորա՝ Յուշիսուս կայսր Հոկտաւիանոս անուանեալ : Իսկ կիւնթեանն հաւակ Տրովադայ՝ է Ասովըն ծննեան ՚ի Դիշու ուր է Կիւնթոս լեառն . զի նա էր շնիփ Տրովադայ և պաշտպան տրովադացւոց, և ՚ի Հոկտաւիանոսէ առանձին ինամոնվ պաշտեցեալ, մինչև ռամպին որդի Ասովընի զնա առձայնել:

37. Նախանձն կարկեալ սասանեսցի, ասէ, յերեսաց կայսեր . յայլում կողման տաճարին ձեացեալ և այս, յայտ տրաբեալ թէ ոչնինչ զօրեսցէ ստիանել կայսեր . զմուս ածեալ որ ինչ յաշաղկոսաց մախացելց պահին պատուհասք ՚ի դժոնիս, այլինքն են Ճիւաղքն Ժանոք և կատուղիք՝ դահիճք մեղաւորաց (ա . 285), և գեաւ կարկաջուն կականաւոր՝ զոր հելլին բառիւ Կոկտասու կամ Կոկիւտոս ասեն, և զողըն և զէնծութիւնն դատապարտելց

յայտ առնէ . վիշտապ օձքն որովք Խքիոն կապէալ կայ յանիւ մեծ ՚ի սանդարձմետու և ընդ նմին հուլվէալ տանջի վասն նեն գաւորութեան և պղծագործութեանց իւրոց և ամբարհաւաճ պարծանաց . դարձեալ և ասպառաճ վէմն անընկճելի, որով մարդագաւ հուղիահար տաղակի Սիսի փոս տառապէալ տագնապի ՚ի դժոփան պարտաւորեալ թաւալել հանել զայն ՚ի գլուխ ըլրին, այլ նորա միշտ անդրէն վերաբին ՚ի փոյր գըրեալ :

41. Զայսասիկ յիւրում ժամանակին, ասէ, արացուքք . բայց այժմ, ով Մեկենաս, եցուքք քով դժուարին հրամանաւ յանմատոյց անուառու յոր չև ուրուք քերթողի ոսն հասեալ է . որով ՚ի նորութիւն տաղին ակնարկէ :

44. Կիթերոն լեառն Բիովախոյ անուանի անդեռովք . Տայիգետ կամ Տայգետէան Լակոնիոյ նշանաւոր յորոսոցն և ՚ի շանց : Եպիգաւը քաղաք Պէլոպոնիայ յԱրգուիս ձիւաւէա գաւառուի : Սորա ամենեքեան, ասէ, ազգի ազդի բարբառովք անսանցն ձայն բարձեալ հրաւեր կարդան առ իսերգել զնոցանէ :

47. Յետոյ ուրեմն այլուր լիցի ինձ էր գել զարտերազմունս կայսեր, և ընդ այն չափ ամս զինի եկելցոցն հռչակել զանուն նորա՝ որշափ կայսրն հեռի է այժմ յառաջին ծագմանն արուսնիքի . այսինքն ՚ի սկզբանէ աշխարհի : Ոմանք արուսեակ կամ ըստ բնագրին Տիթոն (ա . 458) իմանան զորդի լաւութիւնի՝ որդւոյ հըութիւրդւոյ Տրովսայ նախահար յուշեան տոհմին .

‘Երւագել, և զհըռչակ անուանն ընդ ամս հանել այնչափ,
Որչափ ’ի նախ ծագմանէն ընդհատ է Լայսր Պարուսեկի:

- 50 Ելիրացեալ ընդ մըրցանակս ոլումնական յաղթանակին
Բզձիս ոք թէ մնուցանէ, թէ ոք յարօր ըզպինդ եզինս,
Դավեր քան զամենայն զանձն և զիրանն ընտրեսցէ մարց:
Եւագոյն են կերպարանք խոժուագեղ թանձըր կովու.
Գլուխ անձունի անհեղեղ և պարանոց սոնք և ըստուար,
Եւ մորթ ’ի կըզակին երեօքըն չափ անկեալ ’ի կախ,
Ոչ բաւ ինչ երկայն կողից և ամենայն ինչ յաղթանդամ,
Եւ պրաջունք ունդ կորափիտ եղթերք ականջքըն թաւամազ:
Ոչ անհաճոյ ինձ լիցի սպիտակախայտ նըշանաւոր,
Լամ ըմբոստ ’ի սամետից և մերթ արի վրիժակօք իսեռ,
60 Եւ տեսիլ հանգոյն ցըլու, ինքըն բոլոր լեռնաթերձ,
Եւ ստորոտք ագւոյն ընդ քարչ՝ ’ի քայլսն ածեն հետոցն աւել:
(Օրինաւոր հարսանեաց և հըպատակ երկանց հասակ
Ծետ չորրորդ ամի սկրսեալ նախ քան ըզտասըն դադարէ.
Եւ յն ամէն ոչ ’ի ծընունդ ’ի դէպ և ոչ յարօր զօրեղ:
Ենդէն իսկ մինչ անդէոց յորդէ զըւարթ առոյգ արբուն,
Եսծ զարուա և փոյթ ըզհօտն յամուսնութեան ’ի խառնըս արկ,
Եւ այլ յայլմէ սերենդեամք զաւակ ’ի լոյս ընծայեսնիր:
Այելուչ աւուրք տիոց հէք մահացուաց փախչին վաղվաղ,
Բզկնի գան մըտանեն ցաւք և ծերոյթ ծանրաթախիծ,
70 Եւ տաժանք և խիստ մահուն յափըշտակէ անգըթութիւն:
Խցեն միշտ զորոց մարմինս ախորժեսցէս փոխանորդել.
Եւ ամս որոյ միշտ նորոգեա, և զի մի զոոյժդ յետոյ խընդրես,
Լանխեսնիր ամի ամի ածել նախրիդ մանուկ ’ի գոյ:
‘Երին նըման և ընտրութիւն է ձիականըն պահարի:

բայց ոչ յոյժ ’ի դէպ: Զի Տիթոնդ այդ թանակ է ձիբնթացիկ արշաւանացն մըցա.
Եղբայր Պրիամու՝ հազար ամօք ևեթ յառաջ էր քան զչոկտափանոս. իսկ քերը նաց որ յԱլումնիա կամ յԱլիմնիա կատարէն (19):
Թողմ՝ յաւիտենական յիշաստակ յապայս 63. Անդէն իսկ ’ի հինգեմեան ժամանակին, զոր ’ի դէպ ասաց յամուսնութիւն:
կանգնել խոստանայ նմա: Ապա ըստ կարդի ևս է իմանալ արև կամ արուսն ակ՝ ու 71. Զի հետ զչետէ ծերանան կամ աը րոյ սկիզբն ծագմանն ընդ առաւառու ան կարանան, զորոց զաեղին պարտ է ըսուլ. յայտ. և զայն իսկ նշանակէ երբեմն Տիթոնն անուն:

Օ զր գամ մի զատուցանես 'ի յոյս ազգին գոլ պայազատս ,
 Ե՞նդըստին 'ի տղայ տիոց հոգ մեծածան խնամոյ տարծիր :
 'Կախուստ իսկ մըտրուկ քաջազն երիվարի ելեալ 'ի դաշտ
 Ուղղաբերձ սօս ընթանայ , զաքսըն թեթևս առնու դընէ .
 Ձեռներէց 'ի ձանապարհ և սպառնալից ուղիսից 'ի փորձ
 80 Կիմազրաւ նահատակի և յանձանօթ դիպեալ կամուրջ .
 'Եխըրտուիլ սուն սօսաւիւն՝ ոչ սոսկալի ահիւ շըրտնու :
 Բարձրավիզ և զըլուխ նուրբ , սուղ որովայն , գաւակ առոյգ ,
 Եւ արի կուրծք քաջալանջ 'ի թանձրամիս թամբ յօրանայ :
 Ուոյր ընտիր՝ շեկ և պիսակ , իսկ յոռեգոյն՝ գորշ և աշխետ :
 Խակ և իսկ եթէ երբեք շացիւն զինուց հընչէ հեռուստ ,
 Ոչ գիտէ հանդարտել ականջք կանգուն , անդամք 'ի դող ,
 Եւ ընդ քիթս ըզմըթերեալըն փուրնչըլով մըրըրկէ բոց :
 Բաշքըն թաւ և զաջ ուսովն իւր ազւախումք անկեալ խաղան ,
 Եւ կըրկին ընդ թիկնամէջս ողունք ելեալ սըփուխն 'ի վայր ,
 90 Եւ թաթուլ սալսարմբակ դպիեալ թընդայ դափր հատանէ :
 Եւ յափիսի էր յամիկ'եան Պո՛լուեկեայ նուաշեան 'ի սանձ
 Վիլարոս և զորս հելէնքն յիշատակեն երգաբանիչք ,
 Եւ ամոլք երիվարացն Երեայ և կառք մեծն Երեիլի .
 'Ես սոյն տիպ և ինքն ըզմաշն 'ի ձիակերպ արկ ուլանէն
 Օըրուանըն սուր 'ի փախուստ 'ի հասանել գալ ամուսնին ,
 Եւ 'ի խոխոզ խըրխընջիւն ելից ըզմարդըն Պիելիոն :

80. Կէս գրչագիրք ընդ միում հնագուն նի ընթեանուն և յունական անդամնուն ծովուն անդամնուն :

81. Զքաջապցի ձին անիմբրտ և անհարթ չելք ասէ . իսկ զվատազգւոյն զշակառակն վկայէ խորինացին ('ի գիրս պիտ . պարսաւ ձիոյ . Ժա) :

84. Լաւագոյն ձիոյ գոյնի են , ասէ , շեկըն կամ կարմիր , քուու . պիսակն կամ ձարտուկ ձանձկէն , մերճն գուու . իսկ յոռուի գորդն կամ մողողիկ , ուշմադ . և աշխետըն կամ երաշն որ և խարտեաշ՝ ու և գուալ :

87. Կէս օրինակի զիւնէւլըն ունին Հառլէւտաւ :

89. Կրկին ողունք են , յորժամ առ ոյգագաւակ և թամձրամիս ձիոյ թիկնամէջքն սոնքացեալ գիրութեամին՝ յերկաբանչիւր կողմաց ողնաշարին բարձրացեալ իբրու կրկին ողունք թուին տարածեալք մանա .

ւանդ 'ի գաւակն կոյս . և ակօսաձն խորութիւն 'ի միջի անդ երևեցուցանեն :

91. Կաստոր և Պոլիդեկիս եղբարք համարք՝ ձիավարքք , ծնան և սնան յԱմիկ լսյու 'ի քաղաքի Լակոնիոյ . սոյա ասիլեալ երիվար մի գեղեցիկ Կիլարոս անուն :

93. Լորէս աստուած պատերամի յորժամ հեծանէր 'ի մարտ՝ լծէր երիվարս ամեհիս . որոց և անուանը յիշատակին : Խակ Ներիլեայ կառքն և երիվարքն պանչելի պատմեալ կան յԱխականին հոմերի . Ժա :

95. Այսպիսի ձի եղե և Զըրուանն կամ կռնոս ըստ առասպելին , որ իբրև այն ինչ յըմբռնիլ էր 'ի գաղտագործութեանն ընդ Փիլիոյ դուտերն Ովկիանու 'ի կնոջն իւրմէ 'ի Երէայ կամ Ոպեայ , փոխեցաւ 'ի ձի և փախեաւ 'ի Պելիոն լեառն թեսալիոյ :

Եւ ըզդոյն՝ թէ յախտ տարտամ կամ մեղկ ամօք կընատեսցի,
Մքել՚ի տան և մի ներեր անաւագեալ ծերութեան:
Յուրտ է ծեր՚ի զուգութիւն, զուր տառապի յամուլ վաստակ,
100 Եւ թէ երբէք՚ի հանդէս այնմ արութեանց ելանիցէ,
Իբրև հուր՚ի յարդի մեծ, այլ ապիկար, ընդ վայր մոլի:
Այսուհետեւ ըզհոգիսն և ըզհասակ տեսցես յաւէտ,
Եւ ապա զայլ ևս արուեստն և ըզսերունդըն հայրենեաց,
Եւ թէ զինչ ցաւ պարտելում, փառաց զի տենչ գուպարայաղթ:
Եթէ ոչ նըմարիցես յարշաւասոյր մըրցարանին,
Ո՛ինչ ոստուցեալը՝ ի գըլխոց ասպատակեն կառք՝ ի կըրկէս,
Ո՞անկըտւյն մինչ յոյս խիզախ՝ աչ սըրտաթունդ թափէ զոգիս,
Դ կարկամ մըտրակ ըստէպ կան կորովի հարեալ խրախոյս,
Եւ թոյլ տըւեալ ըզպախուց՝ անիւք թըրոցն եռանդնապտոյտ.
110 Ո՞երթ՝ ի ստոր, մերթ՝ ի վեր բարձր օդաչու թըրին վարեալ
Եւ սլացեալ՝ ի թես հողմոց, չիք ինչ հանդիստ ոչ դուլ դադար.
Խակ մըրիիկ խարտեաշ փուլոյն փոթորկելով ամպ ցոլանայ.
Տամկանան՝ ի փըրփուր և՝ ի շընչյ խուռն հասելոց.
Այսչափ սէր. է պըսակի, այսչափ խընամ՝ ի յաղթանակ:
Երիքթոն նախ զառաջին կառլս լըծել և քառաձիս
Խիզախեաց և քաջայաղթ աշտանակել՝ ի սուր անիւս.
Պելեթըրոնեան Ա ապիթեայք ելեալը՝ ի նիւս երիվարաց
Բ ստեղծին սանձ և ճախրանս և ուսուցին վերելակի
Վ սպազէն տրոփել՝ ի դաշտ և ոլորել ըզնրոխտ ընթացս:
120 Երկոքին ջան հասարակ, նոյն և ճարտարք մանր որոնեն

97. Բայց, ասէ, և զայդպիսի քաշ և ընտիր երիվոր՝ յախտանալն կամ՝ ի տկա բանալն հասակաւ՝ արգել ի խառնից, և մի ուար թոյլ:

103. Ցետ ոդւոցն աշխուժից և առոյդ հասակին՝ գիտուցես զայլ ևս արուեստսն, այսինքն զօրութիւնս, քաջութիւնս յովա, նակին, և զայլ ծնունդ և ծնողաց նորա, թէ որպիսի իցէ բարուք և ուժով, և թէ որչափ տրոմիցի՝ ի պարտին՝ ի մրցան ընթացից, և որպէս ցանկանացէ փառաց, Եւ զի մի զարմանացէս ընդ այսպիսի ի մասսու ունելոց անբանիցդ ձիոց, հայեաց և տևս յասպարէս միջնթացիցն:

110. Է զի՝ ի զիջագոյն տեղին ստորի. չեաբ՝ և է զի՝ ի վեր երևեալք ընդ դա-

րակսն՝ ըստ դար և փոս վայրացն կոհակա. ձև փոփոխմանց:

115. Երիքթոն փոխդացի որդի Դար. գանայ արինախ հնարեալ զերկձի կառսն, և միւս ոնն Երիքթոն թագաւոր աթենացոց՝ զբառաձիսն:

116. Կէս օրինակը այսպէս ունին, և ըշբանիկէլ աշխաղական յանիւս:

117. Պէլեթըրոն եր անտառ կամ քազք՝ ի Պէլեթոն լերին թեսայիոյ, յորմէ յոր. ջորջէ զլապիթեայսն՝ զթեսայական ժողովուրդս, և նոցա ընծայէ զդիւտ հեծելութս, և սոցա ընծայէ զդիւտ հեծելութս, և սանձից և այլ ևս արուեստից ձիավարութեան: Այլոց այլոց համարին:

120. Երկոքին ջանքեր՝ հեծելութեան և կառավարութեան, և զորս յառաջն եղ՝

Օ առոյդանձն և ջերմոգի աժխոյժ 'ի վազս և եռանդուն,
լին և ըստէպ 'ի փախուստ ըզթըշնամիս իցէ տարեալ
Եւ իւր տուն պատմեսցէ զարի Ո'իկէնս և զլափիռոս,
Եւ ըզշետն իջուսցէ իւր՝ 'ի սերմանէն պիսիդնեան:

Այսոցիկ միտ եղեալ՝ ըսպաս առնեն հասեալ ժամուն,
Եւ զրո իշխանն ընտրեցին և եղին այր ասպաստանացն,
Բստէպ կան ամենեւիմք թանձրաթաղանթ պարարելոց.
Հրնձեն խոտըս ծաղկաւէտ, պաշտեն ցորեան ջուրց հոսանօք,
Օ ի մի անօսր անատակ 'ի հեշտալի մնացէ շըգունս,

130 Եւ վըտիտ ծընգոտ ծընունդք զհարցըն բերցեն ծոմեալ տուայտանս:
Այլ սակայն ըզմատակաց ազգ մըտադիւր հիւծմամք ծիւրեն,
Եւ յորժամ խըտղանաց համք դըրդեն 'ի նոր խառնից ձաշակ,
Անսըւազ 'ի տերեւոց թողեալ մերժեն և յաղըերաց,
Եւ ըստէպ լըլիեն յարշաւ և 'ի տօթի առնեն աշխատ'
Այս ընդ ծանըր թոպմամք կասեալ արդեանց կալքըն հեծեն
Եւ 'ի շունչըս Օ էփիւռին հոսեալ ցընդին ունգք ըըքոտի:
Օ այս առնեն, զի սոնքացեալ մի ծնընդական անդին վըտառ
Ան 'ի պէտսըն բըթեսցի և խընուցուն ուրդքըն անգործ,
Այլ պասքով զուխս հեշտանաց ծըծեալ 'ի խորս ամբարեսցէ:

140 Ո երըստին հարցըն հոգոց անցելոյ՝ մարցըն յաջորդեն:
Ո լընուլ աւուրցն ամսոց մինչ սաղմնառիկ ծանըր շըրջին,
Ո'ի զնոսա 'ի խըստաթեռն 'ի լուծ սայլից ոք մըտանել
Ո'ի վազիւք ոստմամք ընդ հետ ինչ անցանել տացէ երթէք,
Կամ բուռն 'ի մարգս ըշտապաւ դիմել, լիւղել 'ի սուր հեղեղ:
Յամայի ձարակեսցին արօտ և յեզր յորդ վըտակաց,

Պաւակասերութեան և ասպարիսական
մրցանաց, հաւասարապէս գժուարին են
գովելի, և հաւասարապէս ձարտարքն
առ երկութին իսկ ինդրեն զառոյդահասա-
կըն և զեռանդնոոն: Որ թէ չից է յանպէս,
ոչինչ օգնէ այնուհետեւ, թէպէս և քաջու-
թեամբ գերազանցեալ գտանիցի, և հայ-
րենեօք 'ի Միկենից և յևսիրոսէ՝ յաշ-
խարհէ քաջնափր երիվարաց, և թէ և
զզարմ իւր ձգիցէ 'ի նախասաելծ միոյն
Պիսիդնի (ա. 14), կամ իմա 'ի նմին իսկ
'ի Պիսիդնէ, յորմէ և 'ի Դեմետրեայ 'ի ձի
փոխելոց ծնուա տուասպելեան Արիոն ե-
րիվար: Այս ամենայն կամբ ասել. թէ

յորմէ ազնիւ զարմէ և իցէ, ոչինչ օգնէ՝ և
թէ առոյդ հասակ և եռանդնոոտ ոգիք մերձ
ոչ իցեն:

125. Հասեալ ժամու խառնիցն ամուս-
կըն և զեռանդնոոն: Որ թէ չից է յանպէս,
ոչինչ օգնէ այնուհետեւ, թէպէս և քաջու-
թեամբ գերազանցեալ գտանիցի, և հայ-
րենեօք 'ի Միկենից և յևսիրոսէ՝ յաշ-

խարհէ քաջնափր երիվարաց, և թէ և
զզարմ իւր ձգիցէ 'ի նախասաելծ միոյն
մից:

135. Օ այս առնեն զի մի անցք արգան-
դին փակեսցի դիրութեամք, այլ դիւրա-
պատրաստ գտանիցի 'ի սաղմնառութիւն:

Ուր մամուռք և 'ի դալար կանաչաբոյս փըթթեալ ափունք,
Եպաւէն անձաւք լիցին և հովանի վիմացն անկցի :

Ծղլիլարեայ պուրակօք և 'ի սղոցիւք Ելքուն ամեթ

Խփտթըրթ ուեն զոր բոռն ասեմք մեք, Հյոնք յատրոս ձայն փոխեցին,

150 Ելքընդակ, Ճիւաղ շառաչ՝ յորմէ բոլոր ահիւ սարսեալ

Խուճապին ջոկը 'ի մայրեաց, և 'ի մարնչիւնն առեալ դըղորդ

Երկինք գոռան և անտառք և ափն ոստինըն Հանագրի :

Օ այդ հըրէշ՝ 'ի ձեռն առեալ զոխսըն թափեաց զահագնացայտ

Խնաքեան երլնջոյն ժանտ նիւթելով երբեմն հերայ:

Եւ ըզդա զմոլեգնախանձն 'ի միջօրեայ տօթ տապախարշ

Երդին երամակէն փարատեսցես՝ զհօտն արածեալ

Եւ զըւարթ արևածայրս կամ յաստեղաց ըզդային ածել:

Իմենայն յետ ծընընդոց 'ի պէտս որթուց երթայ խընամ.

Եւ անդէն զանուանս ազգին և ըզկընիքս հարեալ դրումն,

160 Եւ թէ զյս 'ի սերունդ աճման հօտին հանցեն յընտիրս,

Կամ բագնաց սըրբանըւէր, կամ ակօսից 'ի կոտորել

Եւ ըզդաշտըն կուտակեալ կոստիցն 'ի դէց՝ ցըրուել'ի հարթ :

Եւ ջոլիքըն արածին յարօտ դալար գարնանագեղ:

Օ որս 'ի փոյթ և 'ի հրահանզըս շինական կըրթես վարուց,

Դրու զընջուղս յորդորեսջիր և կաց ըստէպ նըւաճելոյ,

Ո՞ինչ ոգիք մանկանց հըլու և մինչ հասակ է դիւրամէտ :

Եւ նախ թոյլս 'ի նուրբ ուռոց մանեակս 'ի վիզն արկանիցես.

Եւ երբ ազատ պարանոցք մըղին 'ի հարկ ծառայութեան,

Հյայնմհետէ յանրոց անտի ամոլս 'ի զյդ կապեալ լըծեա,

170 Եւ զզըւարակս հարկեցո զուգաց խաղալ յոտիցն 'ի Ճեմ:

Եւ ըստէպ դատարկ անիւք 'ի նոցանէն ածցին 'ի քարշ

Բնդ երեսըս փոշւոյն հազիւ զըծեալ զհետսըն թեթե:

Հանրաբեռն ապա Ճըգնեալ սեռըն փիճի Ճըուընիցի

148. Սիլարոս գետ է կամպանիոյ յի տալիս, յոր մոռնէ վատին կամ հեղեղ դասն Տանագրոս յԱլքունոս լեռնէ ի շեալ, բայց 'ի տապոյ ամարայնի ցամոթի:

151. Ինաքեան երինջ և Յով դուստր ի ծագուածուածուի եգիպտական:

152. Աստեւք ածել ափն զգիւրն,

զի 'ի ծագել նոցա լինի գիշեր:

153. 'Իատարկ անիւք են դատարկ սայլք, այնպէս թեթե իցեն սայլքն, զի

հազիւ թողուցուն նշմարանս հետոց: Ա-

կերպեաց զնա 'ի կով, բայց հերայ իրա, պայենոյ իբրև զարդացեալ զորասցին, ձը-

զաց եղեալ և 'ի ձեռն բոռոյ մոլեցու:

շեալ հալածեաց զնա և փախոյց մինչև յԵգիպտոս, ուր և փոփեցաւ նա յիսիս աստուածուհի եգիպտական:

154. Աստեւք ածել ափն զգիւրն,

զի 'ի ծագել նոցա լինի գիշեր:

155. 'Իատարկ անիւք են դատարկ սայլք, այնպէս թեթե իցեն սայլքն, զի

հազիւ թողուցուն նշմարանս հետոց: Ա-

կերպեաց զնա 'ի կով, բայց հերայ իրա, պայենոյ իբրև զարդացեալ զորասցին, ձը-

զաց եղեալ և 'ի ձեռն բոռոյ մոլեցու:

Եւ զագուցիկ շըրջանակարն ձըգեսցէ պղընձի առեղ :
 Եստ տըրմուղ համբակացն ոչ դեղ դալար միայն ևեթ ,
 Ու զուռեաց ոսին սաղարթ և կամ ըզօռըն ջըրասուն ,
 Այլ ցորեան դեռաբուսիկ քյով ձեռօրըդ քաղեսցես .
 Եւ զձիւնաթոյր դյուլըդ զօրէն հարց մատաղորթ պառակամարք
 Ո՞ի լընուցուն , այլ զըստինս ողջ ջամբեսցեն քաղցր որդեկաց :

- 180 Իսկ թէ փոյթ մարտից յաւետ և ձիախրոխտ իցէ սպայից ,
 Կամ յանիւս առ Այլիկիւ զՊիսեայ սահել գնացիւք գետոց ,
 Եւ թռուցիկ կառս յանտառին տարաբերել Առամազդայ ,
 Առաջին ջան՝ լըզմարտկաց տեսանել գոռս և զառնազէնս .
 Հանդուրժել գալարիողոց և 'ի շարժուն կառաց շաջիւն .
 Ո անձուց և շրուակաց յասպաստանին շկահիւն լըսել ,
 Պեր 'ի վեր 'ի վարժողին հեշտ փաղաքուշ խայտալ դըրուատ ,
 Եւ սիրել ըզծափահաձայն շօշափ ուլանն ուժգնահընչակ :
 Հայդոսիկ՝ այն ինչ 'ի ստեանց մօրն հատուցեալ խրախուսեսցէ .
 Առ նըմին տացէ զկըզակն և 'ի փափուկ դանդանաւանդ ,
 190 Պեռ ևս անզօր դեղեկոտ , անփորձ դեռ ևս աստեացն ուժի :
 Ո ակսյն յելս երրորդաց՝ 'ի մուտ ըրիր ամարայնոյ
 Ո կիզւն առցէ ճախր 'ի ճեմել ճեմքն 'ի կըշիռ թընդել դընդիւն ,
 Եւ զկարթիցն 'ի ճօճ կըրկնեալ առցէ թողցէ ճապուկ մանուած
 Ջագնապելց իմն հանգոյն , ձայն յասպարէզ այնուհետեւ
 Ո րընթացիւք տացէ հողմոց , և իգր արձակ յերեսանաց
 'Ի հարթարդակ թռուցեալ 'ի դաշտ՝ հազիւ դիցէ հետս յաւազին :
 Ո րպէս ինչ 'ի սառնասեր ծագաց յորժամ բարկ հիւսիսակ
 Խոյացեալ՝ զըսկիւթական յըրուէ ձմերունս և զերաշտ ամպս .

177. Ցորեան իման զառաջին խոռ բու .
 ոյց ցորենոյն , զոր և գեռաբուսիկն և ձե .
 ոք քալելն յայտ առնէ :

178. Եւ մի ըստ հնոցն օրինի կլեսցես
 զափինս մարցն , այլ թողացո դիել որ .
 թուցն :

181. Պիսան նահանդ եր մասն Այլիսի
 կամ Ելէայ 'ի Պէլոպնէս , յորում եր
 Ալումպիա քաղաք և Այլիսոս գետ , և մե .
 հեան և անտառ Արամազդայ և նուիրեալ
 տեղիք մեջենին , առ որովք կասարէնն ո .
 չընկիական մրցութիւնք ասպարիսաձմ
 արշաւանաց կառաց : Ամէ 'ի մարսս կամ
 'ի կառարշաւս կամիս կրթել զերիփարտ ,
 ասէ , առաջին փոյթ լիցի զի տեսցէն

զընէն և վիրախուսանս մարտուցելոց . այ .
 ըլվէն հանդերձ :

192. Սկսցի ըրջան առնուլ . հիռ գալ .
 և քայլքն թռուով և կշռով 'ի դաշնակաւոր
 ելեկն բախեսցեն զցետինն :

193. Ո առնասեր ծագք են հիւսիսական
 ձմեռնացիք ալ աշխարհք , յորոց շնչեալ
 հողմ հիւսիսի հաւածէ զմերունս՝ զբուքս .
 և զանցոգի ամսու Սկիւթիոյ որ ոչ լուծա .
 նին յանձրես յերեսաց չոր ցրտոյն : Եւ
 Սկիւթիս ըստ նախնեաց իմանին յաճախ
 ամենայն ցրտային աշխարհքն որ 'ի Դա .
 նուր կամ խարսոս դետոյ և անդր մինչև 'ի
 հիւսիս և յարեւել հիւսիսոյ :

Ենդ հունձք բարձրադեզք և արտորայք քըսմնածածան

200 Ուրսափեն 'ի մեղմ շընչոյն վէտ վէտ ճօճեալ կոհակաւէտ ,
Նընչեն մայրիք երկնածայրք , երկայն ալիք կոծին յափունս .

'Ի, սլանայ զանդ և զանդունդս համայն 'ի թափ փոթորկելով :

Երդպիսիդ յելեան դաշտին 'ի կէտ՝ 'ի լայն մեծ հրապարակ

Ենդ քիրսն հարցի , ու 'նդ փըրփուր գայցեն երախքն ընդ ապաժոյժ ,
Լամ կակուզ պարանոցաւ լաւ ևս ածցէ զբելքայի կառս :

Ենդ ապա զգօնացելոցն յաշտիպ ատոք զիրանն աձուն

Ծնյլ տուր պարարել , որ զի յառաջ մինչ չև են մուղ՝

Ուեծամեծըս սըրտմըտեալ և փորնկայցեն շառցեն 'ի յանձն

Բզապուկ մըտրակ 'ի կուշտ և հեստեսցեն կարծըր ձըմաց :

210 Այլ ոչինչ ըզկորովմն այնպէս զիտէ սլընդել հանձար ,

Ուրպէս մերժել զլստըղկան և զկոյր տարփիցըն խըտըղտանս ,

Ճնէ անդեայց և թէ ձիոց իցեն ումեք ըսպասք համոյ :

Ո ասն որոյ հեռի ուրեք վարեն ըզցուլ յարօտ 'ի զերծ

Յետ կուսէ լերին և յայն կոյս յորդահոս ծաւալ գետոց ,

Լամ 'ի ներքս արգելեալ առ պատարոն պահեն մըսուրս :

Օի հաշէ մաշէ զոգիսն էգն 'ի տեսիլ և տոչորէ ,

Ու պուրակս ընդ միտ ածել ներէ և ոչ ըզգեղ դալար .

Եւ աղու հրապուրանօքն ըստեակ դըրդէ զգուող տըռփողս

'Ի գուպար գոռաւ միմեանց և ոգորել բուռն եղծերօք :

220 Կայ երինջ գեղեցիկ ձարակաւոր 'ի մեծ մայրիս ,

'Ի պա գազանաբար ձակատ տըւեալ խառնին 'ի կոիւ

Կուռ կոփմամք խեթկելով , մարմինք ներկեալ յարիւն 'ի թուխ ,

Եւ վրիժակք յոսոիս հանդէպ մըղեալ վարսին լսյն թառանչմամք ,

Ենտառք անդրէն մըռլնչեն և որոտայ մեծն Ոլիմպոս :

203 . 'Ի դաշտին Ելիսայ կամ Ելիսի ,
յասպարէզ ո՞լումկիական միրնթացից :

205 . Եելքացի կառք էին կառք ինչ
ուստերազմիկ , որով վարէին բելքացիք և
բրիտանացիք . իմա որ և է կառս :

206 . Իբրև այսպէս մզիալ և վարէպը
զգօնանան 'ի տըմլութենէն , մատուցես
նոցա զօրաւոր կերակուր . զի յոռաջ
իրոիստեն , ըմբոստանան և ինեւեալ ընդ-
վզեալ ըմպահէն , և խառերախ լիւեալ
չառնուն յանձն զՃիմ մմիւս և ձնչիչ
կզակացն :

211 . Աստղիկ , որ և Ափրոդիտէ . եր

աստուածուհի սիրոյ և տուփանաց և իւառ-
նից և հեշտութեանց . և բազում անդամ

փոխանակ այսոցիկ առեալ է :

220 . Փոխանակ բառից բնագրին ու մա-

ցու սիլնա , 'Ի Ած Տայրիս՝ հնագոյն գրչագիր

մի և թքեալ նախ սիլնա և տպա քերեալ

զի առնէ ու magna Sila , 'Ի Ածն Սիլս .

Եերևս յենիականէն առեալ որ 'ի Ժբ .

715 : Եւ է Սիլա լիւառն և անտառ մեծ 'ի

մեջ տպէննեան լերանց իտալիոյ 'ի սահ-

ման կալաբրացոց :

224 . Ոլիմպոս լետառն թեսալիոյ , գիցն

կայեսն , Դիցղնկէց ևս կարդացեալ 'ի մե-

՚ Վ վըսեր եկելոցն ոչ ևս օրէն կալ երդակից,
՚ Ա, յ լ պարտեան 'ի բաց գընայ վըտարանդի յօտար սահման
զոգոց ելեալ դառնապէս ընդ հարուածոց աէգ յաղթողին,
՚ Կ սդ կորանան, ընդ սիրուհւոյն՝ յորմէ առանց վըիժուց անկեալ
՚ Եւ 'ի գոմճն ակընկառոյց լիք զհայրենին արքայութիւն։

230 ՚ Ծ դ ամենայն պընդութեամբ թեքեալ սըրէ զոյժն և ըզջիլս,
՚ Եւ ընդ խիստ քարինս 'ի տոկ անկեալ դընի գետնախըշտի,
՚ Ուաւարծի տերեւովք ըզքաղցն հարեալ ու 'ի սուր կընիւն
՚ Եւ կըսուեալ զանձն 'ի հանդէս և ընդ ծառոց մըրցեալ կոճեղս
՚ Ուսանի ամեհել եղջերբք և զհողմըս կոծելով
՚ Ոգորի և հող հանէ յառհաւատչեայ մարտին 'ի փորձ։
՚ Եւ այսպէս առեալ ըզզօրն՝ 'ի ծոց զոգիս իւր ժողովեալ
՚ Խաղայ շտապաւ անկանի յանակընկալ 'ի թըշնամին.
՚ Որպէս ալի փըրփիրադէզ սպիտակացեալ ծովուն 'ի խորս
՚ ՚ Ի հեռուստ և յանդընդոց գոդ առեալ զայ թաւալգըլոր,
240 ՚ Յ ափըն կոյս ահեղ գոչէ վայրենացեալ ընդ քարաժայու,
՚ Եւ ոչ ընդհատ լեռնակուտակ զնոքօք տապալ կործանի,
՚ Խակ խորոց ուիք յորճնեռանդն 'ի վեր ժայթքեն ըզսեաւ աւազ։

՚ Մենայն երկրակենցաղ ազինք մարդկան և գազանաց
՚ Եւ ազգ ծովալյուղակ, պաճարք և հաւք երինանըկարք
՚ ՚ Կըսաղանս ու 'ի հուր գըլին, յամեննեսին նոյն են տըռիփք։
՚ Ու յայլում ժամանակի կորեամնցն անյուշ մատակ առիւծ
՚ Շ ըրջեցաւ ամեհազոյն 'ի դաշտ, և ոչ այնչափ յաճախ
՚ ՚ Ֆըջք անտիպք մահունա յանտառս և ճոխ նախճիրըս գործեցին.
՚ Յայնժամ վարազ կատաղի, յայնժամ և վազք է դըժընդակ։
250 ՚ Հ է, եղուկ որ թափառին յայնժամ յամայս լիբէական։
՚ Ու տեսանես ընդ ձիոց առ հասարակ զիանդի սարսուռ
՚ ՚ Դընայ նդ անդամն՝ եթէ սիք ըզհոտն ևեթ բերէ զծանօթ։

բոց նախնեաց, ուր ընկեցան գիբն գերծանել և ապրել 'ի ձեռաց սկայիցն, և ուր կեցին և անեալ զարդացան և կալան բնակութիւն։ Բազում ուրեք, որպէս և ասանոր, փոխանակ երկից առեալ է, կամ փոխանակ մերձակայ լեռանց զի և գրչագի մի ունի երիան Ուիք։

231. ՚ Ի ուն, այսինքն մինչև 'ի սպառ յամառեալ պնդեալ, բերուք այսպէս ընթեռու ամենայն գրչագիգք։ Խակ բե-

ոօչ, գուռն, անգոռն հունչուկ գունչուն . որ 'ի տակագիրս ինչ երկեալ, գիւտ է Սկալիգերեանց՝ որ այնպէս ուղղելի դատեցան ըզընագիրն . այլ ոչ հաճոյ եղկ հմտագունից։

230. ՚ Ամայք լիբէական են անապատքն Ափրիկէի։

231. ՚ Եթէ օդն կամ հողմն բերէ նոցագանօթ հոտ մատակացն։

Ու քաջաց վարապանք և ոչ մըտրակք դաժանագոյնք,

Ու ժայռք, ոչ քարանձաւք ըզդէմ ունին յայնժամնոցա,

Եւ ոչ ուիր յափրշտակեալ լերինս յալիսն հորվելով:

Անձ ինքնին սարելացի դիմեալ ժանիս զիւր յեսանէ,

Ու ըրդովէ զերկիր ոսամք, և զկողըս իւր ըրփեալ ընդ ծառ:

Եւ աստի և անտի զուսոն ՚ի հարուած պլնդէ վիրաց:

Օ ի՞նչ ապա երիտասարդ յօյր ոսկերս հուր բոցածաւալ

260 Ի՞որբոքէ գութ աննըւէր • ընդ փոթորկաց հրոսող խուժան

՚Ի խոր ՚ի կոյր զիշերի նա ՚նդ ծովլ լիւղի մըրըրկածուփ.

՚Ի վերուստ որոտընդուստ ճայթէ երկնից դուռն ահագին,

Եւ ՚ի խուժմարն խորտակեալ մուրնչեն ալիքըն բարկացայտ.

Ու ծընօղք թըշուառական կարեն ըզնա յետ նահանջել,

Եւ ոչ՝ կուսին անգամ յողորմ օրհաս մահ մօտալուտ:

Օ ի՞ քաւթարք լուսակունք Ապանդարմետին խայտախարիւք,

Եւ գայլըց քանասարիկ վոհմակ և շանց Ճետ ամեհի.

Անարի թէպէտ և ազգ եղջերուաց զի՞նչ տան պատերազմ:

Այլ ճայկաց մոլեգնութեան աւիւն գըլէ քան զամենայն.

270 Եւ զայդ միտս Իստղիկ ինքնին էարկ՝ յորժամ պոտնեան զամբիւք

Իզդաշաւկեայ մարմինս առին ատամացի գէշ գէշ ձըրձեալ:

Ոէր ըստ Գարգար տանի զնոսա և ըստ Իսկան կարկաչուն,

Իզարօք իսրոխտեալ վազեն և հատանեն ըզգետս ՚ի լիւղ.

Եւ անդէն իբրև յուղեղըն անձկայրեացս հարկանի բոց,

256 • Վարաղ լերանցն Սաբինեցւոց յի սապին, որ ամին և սաբելացիք:

258 • Օրինակէ ինչ ընթեռնուն ըստէալ ընդ ծռու Ասոր և անդի, զառն ՚ի հարուած ուշուն վրայ. այլ ոչ կիրթ թուրի քաջ քննողաց:

260 • Աննարկէ ՚ի կիրս է էանդրի երիտասարդին, որոյ սիրեալ զէերով կոյս՝ որ յայնմ կողմանէ կրծի չելլեսպոնտոն ծովուն բնակէր ՚ի Սեսառու աւանի թրակիոյ, յԱքիւդոս աւանէ ասիակողմանն ուրի ինքն էր՝ ՚ի լիւղ անցանէր դիշերի ընդ ծովն առարգածուն: Եւ յաւուր միում ՚ի մըրկէ ըմբռնեալ և պարտասէալ հեղձաւ ՚ի ջուր որի. զորոյ սեսեալ կուսին զդիակնն վարեալ յափն թրակեան՝ առ աղետիցն արկ զինքն ՚ի վայր ՚ի բերդէ անափ և մեռաւ:

262 • Դուռն էրկնից է նոյն ինքն էրկինք, որոյ արքունիք և տաճար գոզք ւ-

րամազդայ՝ հարկաւ և դուռն իմն իմանային նմա, ընդ որ և զիայլատակունս իւր տուաքէր ասսուածն սրտմուեալ:

266 • Քաւթարքն աղդ են գայլըց կամ կատուի սրատես յօյժ, յորմէ և լուսակն, լուսակունք ասացեալ են: Զատսա որպէս և զվադէրս ՚ի կառս իւր լծեսց Սպանդա բամեա կամ Դիննիսու Բարոս:

270 • Զայդ բնութիւն և զբարս կատազութեան Աստղիկ կամ Ափրոդիտէ ետ նոցա, յորժամ Գալակոս՝ որ ՚ի Պոսանիա գէղ չէ Բիովախոյ՝ արգել ՚ի խառնից զձիս իւր մատակս. և Աստղան ցատոցեալ ընդ այն արկ մոլեգնութիւն ՚ի նոսա մինչե գէշա. գէշ ցրցել զտէրն իւրեանց:

272 • Գարգար մի է ՚ի գագաթանց Դայ լերին Տրովադայ. Ասկան կամ Ասկանիոս գէտ Բիւթանիոյ. քէրթողաբար առեալք փոխանակ որ և է լերին և գէտոյ:

Գարնայնի մանաւանդ, զ'ի գարնան տապ դառնայ յոսկերս,
Շացեալ առ հասարակ նոցա թերան 'ի զեփիւռ կոյս՝
Լանզնին բարձր 'ի պարեխս և սիք ծըծեն նուրբ և թեթև,
Լու յաձախ առանց իմիք ամուսնութեան յօդոյ յղացեալ,
Վոր զարմանք, ընդ վկմն ընդ վախս և զիջագոյն սրանան հովիտս,
280 Ոչ, ծըմակ, առ ելքս քո և ոչ առ դրունս արեգական,
Ե հիւսիս և 'ի խըրթնին, և մըթազինն ուստի հարաւ
Յարուցեալ ցօղագին հողմով զերկինըս խոժոռէ:
Եստ ապա ստուգագէտ յորթորջանօք կոչեան հովուաց
Զիամոլըն մակարդուն ընդ ցայլս ընդ համըն կաթէ ժահ,
Զիամոլըն զոր ըստէպ 'ի պէտս առին ջատուկ մօրուք
Լապնեալ տոգորս 'ի բուսոց և ժանտագործ յուռթից մըրմունջու:
Եյլ փախչի արդ աւասիկ փախչի անզիւտըն ժամնանակ,
Ուր և մեր սիրով վարեալ կամք դեգերեալ զամենեքումքք:

Եյսչափ ինչ շատ անդէոց, վաստակոց մասն այլ կայ մընայ,
290 Օ ասրամեր հօտըն զընմել և զթաւագէս այծից հօրանս.
Եստ է գործ, աստի ժրագլուխ մըշակէք առէք յոյս պարծանաց:
Գիտեմ քաջ՝ մեծ քանիօն իցէ դոցա յաղթել բանիւք
Լու զերացդ անօրութիւն 'ի սոյն պըճնել շուք և պատիւ:
Ուկայն զիս սէր անուշակ ընդ պառնասեանն յափըշտակէ:

276. Կարծիք էին հնոյն անվաւերաս կանք՝ 'ի զեփիւռէ կամ 'ի հողմոյ յզանալ ձիոց մատակաց . և այն բաւական էր քերեթովիս 'ի պաճունան տաղին՝ ջնոյն և զթունոց ոմանց ընկալաւ կարծել մեծն բասիլոս 'ի վեցօրեայ արտիշութեան հառան . յէջ 171 :

280. Իբրև այսպէս յլանան, ասէ, 'ի զեփիւռէ, այնուհետև ոչ յարեւն կոյս գիւմն, այլ 'ի հիւսիս և յարեւուտ տա և 'ի հարաւ : Մեկին և Կիսաստակէլ . ընթանան, ասէ . ոչ յարեւն և ոչ յարեւուտ, այլ 'ի հիւսիս և 'ի հարաւ . ուր Հայնը՝ քաջ մեկնիւն վիրտիւեայ ասէ . Յայսմէնթ չմիաբանի կամ պարզաբանուերն ընդ քերթողին . զի և զարմանւտս 'ի բաց տանի :

283. 'ի նեռնեռլ այսպէս մատակացն և 'ի յշենալ ընդ ծննդանցնին թորէ, ասէ, հիւթն այն զոր հովիւք հաւասափ անուամբ Ֆիամոլ կամ ձիաւիւն կոչեն . և դեղասուք 'ի պէտս սիրեւական դեղս պաշտենն առ

տարփածուս սիզեխաց 'ի կախարդել գերել վնոսա : Զայս անուն հաւասափ այսմը նիւթոյ համարի, զի պիտակարար 'ի նոյն անուն կոչչեր երգենն և միսինչ սպնդանման բոււեալ 'ի ձակատու և 'ի լեզուի յովանակի այս ինչ ծնելոյ, զոր և կարծէին թէ առ ժաման կանիչէ մայրն ծննդական . և գեղասուցաց աճապարեալ շորթէին վարել 'ի նոյն պէտյուռութից և բժժանաց : Զայս տիրապէս սէր մնորութեան կամ պարզաբան իսկ սէր կոչէին, որպէս և Վիրդիինոս ինքնին յինհականին, Դ . 516 :

288. Մինչդեռ և մեք 'ի սիրոյ իրացս զէետ վարիմք ամենայնի մանրամանարար :

294. Գիտեմզգժուարութիւն քերթուղար զարդարելց իրացդ, սակայն սէր դոցա կամ տաղին առնու վարէ զիս յանմարդի և յառապար անապատ Պատնասոս լերին բանաստեղծութեան, ուր ոչ միոյ ուրուք հետք յառաջ քան զիս երեկ ընդ հետքին զառ 'ի վայրն դիմեալ 'ի կատաւ

Ինդ անկոխ ափափայս , քաղցր է Ճեմել զգահաւանդօք
Ուր ոչ մի հետք առաջնոց ընդ դար դիւրին գնայ 'ի Լաստավլ :

Վայժմ , ով Պաշտոնագելի , այժմ է հընչել վեհ բերանով :

Ակիզմն առեալ դընեմ պատուեր՝ ողեաց 'ի հեշտ մակաղատեղս

Ուտել խար մինչև այսրէն սաղարթագեղ դարձցի ամառն ,

300 Եւ բազում յարդ և սիզոյ բարդըս սըփուել կարծր 'ի խըշտիս ,

Օի մի ցուրտ սառամանիք մեղանչցեն քընքուշ հօտին

Եւ քոսիւ հարկանիցեն և դըժպատեհ խոշառութեամբ :

Հրաման այնուհետեւ տամ ըզմաթուզ տերեւախիտ

Վայժից մատուցանել ուականակիտ ջամբել վըտակս ,

Եւ զփարախն 'ի հողմոց 'ի միջօրեայ կոյս դարձուցեալ

Վրկանել 'ի ձմերային ակն արեւու , մինչև անկցի

Գըրհոս սառամանուտ և զտարւոյն վերջս ոռոգեսցէ :

Եւ դոցին յանձանձանք՝ չեն մեզ թեթև ոչ դոյզըն պէտք ,

Որիետեան թէ և զըզաթք 'ի տիւրացի ներկեալ կարմիր

310 Մեծագնի վաճառիցին , աստ սերմըն ձոխ , կաթն յորդաբուխ .

Բատ քամել ըստեանց սոցուն և կըթոցացն եռալ փըրփուր

Կոյնչափ պըտկանյն 'ի ճըմել զըւարթառատ գնայցեն վիժակք :

Կա ւանիկ աստանօր և զկինիփեանըն նոխազի

Բզմօրուս և զալեռ կըզակ փոքրեն և զգէս վարսից

Եւ 'ի պէտրա ձամբարաց և 'ի ծածկոյթ հէք նաւազին :

Խակ ձարակ 'ծայրից լիկեայ զդիտակս առնուն և ըզթըփուտս ,

Բզմորենիս քըսմնափուշ և ըզմացառուըն լեռնասէր .

Կամ կաստա՛խա և կաստա՛խան աղբիւր՝
որ զատորուով Պառնասոս լերին Ապոյու-
նի և Մուսայից նուիրեալ , որոյ և ջուրք
բարեհամք քերթողս յարդարէին որք ըմ-
պէինն :

297 . Ի Պաշտոն դիցն հովուաց հայցէ
զօրութիւն մեծավայելուչ ոճով ձառելց
զնուաստն :

307 . Մինչեւ մօտ յելս փետրուարի , առ
որով անկանի կամ մասնէ Ձյուհոն ասաեւ
զասուն ձմեռնային և ցուրտ ջրոյ հոսով
որով իբրև թէ առոգանէ վլատարած ա-
մին . որ 'ի փետրուարի վախճանէր և 'ի
մարտի սկսանէր առ հին հոռվայեցիս :

308 . Դոցին այծիցդ զոր 'ի յետին տե-
ղոջ լիշտակեաց փոքր մի 'ի վերոյ :

309 . Մինչեւոս քաղաք կը 'ի սահմանաւ .

կցութեան Յոնիսյ և կարիոյ՝ առատաբեր
ազնիւ ասու . բայց աստ հստարակաբար
զըուրդս կամի նշանակել : թէ և . ասէ,
բուրդք ովարաց ներկեալք 'ի ծիրանի՝
ծանրագին իցեն , ոչ այնու այծիք քան զօ-
դիս անարդ իցեն կամանշահ ինչ . զի սոցա
սերունդն առատ է , և այլն :

313 . Կինիփեան է լիբիական կամ ափրի-
կեան . զի կինիփոս կամ կինիփոս է գետ
լիբիոյ 'ի սահման Տրապոլի առ Գարա-
մանաք , ուր գիսաւոր յոյժ են քաղք . ո-
րովք իմա զայծիս առ հասարակ . յորոց
մազիցն գործէին յայնժամ խարազն և
քուրք և չուանի :

314 . Զիկէոս տես ա . 19 . և իմա
փոխանակ որոյ և է լիբին :

Եւ ինքնին ուշիմ մըտօք դառնան 'ի տուն՝ և զիւրսն ածեալ,
Եւ ըստեամք ծանու բեռին հազիւ ընդ սեամսըն անցանեն։

320 Արդ զանքոյթս 'ի հոգոյ մահկանացու կարօտանաց՝
Դ ցըրտոյ և 'ի հողմոց բըքարերաց պինդ պահէսցես,
Եւ առձիկ բերցես 'ի բուտ և թուփ դալար զըւարթամիտ,
Եւ մի զձըմեռն ողջոյն՝ փակեսցին քեզ մարագք համբուն։
Իսկ ժարուն երբ հըրձուալից 'ի քաղցրասիք օդոց հրաւեր
Յարօտ զերկաքանչիւր հօտն և 'ի մարգս արձակեսցէ,
Ինդ կանուխ արուսեկի աստելին հասցուք յանդ ցողագին՝
Դ զըւարթ առաւօտուն 'ի ձաճանչել դալար սիզոյ,
Ո ինչդեռ շաղ 'ի բոյս փափկիկ անուշահամ է պածարի։
Խամ ժրդրորդ երկնածեմ մինչ ծարաւոյն հոծէ զփափաք

330 Եւ ձիպունք ձըրուողականք հնչեն երգով ըզթաւաթուփս,
Ա ջըրհորս կամ խոր ձահիձըս տուր հրաման երամակիդ
Դ սղոցի խողովակս ըմպել ալիս կարկաջասահ,
Եւ 'ի տապ տօթաժամու հովանսաւոր իսրնդրել հովիտ՝
Ուր հինաւուրց զօրութեամք յաղթ ինչ կազնի Ա քամազգայ
Ո եծամեծ ձըգէ բազուկս, կամ ուր մայրի նըսեմաստուեր
Յանտառախիտ սրդոցեաց ըզհովանին սրփոէ իւր սուրբ.
Ա պա կըրկին 'ի փափուկ տանել վըտակս, յարօտ կըրկին,
Ինդ արևմուտս ուր զովագին գիշերավար զօդս ամոքէ,
Եւ լուսին ցողատարափ կենագործէ զմայրեաց թաւուտ,
340 Ըովափունք 'ի խոթս հընչեն և մացաւուտք 'ի ցախ սարեկս։

Օ ի քեզ տաղիւք ըզտուարածսըն լիբական նըւագեցից,
Օ ի զարօտս և զցան և ցիր համգըրուանաց քնակեալ վանկունս։
Կազում այն է զի զամիսն ողջոյն 'ի գլուխ տիւ և գիշեր

318. Ընդ երեկս դառնան 'ի տուն ան-
սիալ 'ի մտի պահէլով զՃանապարհն և
զուեղին . և ընդ ինքեանս բերեն և զիւ-
րեանցսն, այսինքն զիւրեանցայինսն՝ զոր-
դիս, զորս մարգ տանին և բերեն :

320. Արդ քանզի այսպէս սակաւ հոգ
և աշխատութիւնն հասուցանեն այծք վասն
այլոց պիտոյից, ապա ամենայն ինամով
փոյթ կալ ջիր գէթ բարւոք պահանել 'ի
ցրաոյ և 'ի հողմոց . և առատաբար կերա-
կրեսջիր, և մի զասցիս նոցա խոս և խար
զձեռն ողջոյն :

329. Զրդրորդ ժամ է երկու ժամաւ

յառաջ քան զօր հասարակ։
334. Կաղնին Արամազգայ ասի իբրև
նմա նուիրեալ։

337. Ապա հրաման տուր տանել վերը-
տին յարբումն և արածել միւսանգամ։

341. Զծովեզերեայ ափիքեցւոց զնու-
միգացւոց կենցաղն ասէ, որ հովուական
ասպաճարակական կենօք արօտական ձա-
րակաւոր չըշէին հոտիւն հանդերձ զա-
մառն ողջոյն՝ առանց բնաւ ընդ յարկաւ
ուրեք մտանելոյ, և Նոմազքն վասն այնր
անուանին հէլ չենաբար:

Ը ըրջի արօտական խաչն ընդ երկայնս անապատաց .

Լ ոյնչափ դաշտք ընդարձակք և ոչ ուրեք ինչ վանատուր :

Լ նդէորդ ափրիկեցին ընդ իւր վարէ զամենայն ինչ ,

Յ արկ , թերափ , կազմած զինուց , շուն ամիկլեան , կրետեան կապարձն ,

Խ բր արի հռովմայեցին վառեալ 'ի զէնսըն հայրենի

Բ ստ անձին յորժամ բարձեալ բեռն անարդիլ խաղայ 'ի չու ,

350 Ե ւ յանկարծ հարեալ բանակ 'ի ճակատու կայ թըշնամեցն :

Ո չ այսպէս՝ ուր սկիւթացւոց ազինք , ալիք միովտական

Ե ւ Խ ատրոս յորձանահոս պըղտոր յաւազ շիկակարմիր ,

Ե ւ ուր դառնայ Ո նոդուկէ կարկառելով 'ի սեռն կոյս :

Ո զպառակս անդ 'ի ջերմնեակ փակեն մակաղս ամբապահեստ ,

Ո չ իսոտ 'ի դաշտ երեեալ՝ ոչ մի տերե 'ի ծառատունկ .

Ո յ անարդ դընի երկիր 'ի ճիւնեղէն կարկառակոյտս

Ե ւ 'ի պաղ թանձրախոր յեօթըն կանգուն շուրջ դիզացեալ ,

Ո իշտ ձրմեռն սառնային , ցանդ ցըրտաշունչ հողմ հիւսիսի :

Ե ւ ոչ երբէք արեգակն 'ի լըրթագոյն թափի ստուերաց ,

360 Ո չ յորժամ ճիավարեալ բարձր 'ի յերկին ասպատակէ ,

Ո չ յորժամ զվայրաբեր կառս 'ի շառագոյն լուանայ 'ի ծով :

Ե կղեանք յական քըթթմել ձուլեալ հոծին յուխս 'ի գնայուն ,

Ե ւ ալիք 'ի մըկանունս երկաթապատ բառնան անիւս ,

347 . Յ ամիկլայս 'ի լակոնական քաղաքին նանաւար և անուանի էին բարակք որս սականք և սապականիք յորսս ականաւոքք : Եւ կրետացիք ափեղնաւոքք կորովիք և հաստաձիք էին . վասն որոյ ի նոցանէ առնու զվերագիր կապարձիցն , և ոչ թէ ար դէ ամիք կրետականօքն վարեցեալք :

349 . Զ օրականք չոռոմոց , անհնարին բեռն 'ի յուս՝ կահի և կարասւոյ և կազմածի , իսարային 'ի պատերազմ . իբրու վաթսուն լուրաց չափ :

351 . Ընդ հակառակս Նոմագացդ . որ վայրաբնակք վոյրագք և բացօթեագին են , հիւսիսական ձմեռնացեալ ազինք միշտ ընդ յարկաւ պահէն զանասունն : Սկիւթացիս կոչեն հինք տիրապէս զամենայն հիւսիսական ազգս Ասիոյ , որոց ինչք և ստացուածք էին միայն հօտք և անդեայք , և վազկատուն սայլատուն շրջեին կանամիք և մանկաւով : Միովական ալիք նշանակին զՄիովիսիս ծովակն 'ի հիւսիսակողմն Սեաւ ծովաւն ,

յոր մոտանէ Տանայիս կամ Տօնաւիս գետ :

352 . Խ տորոս է գետն Դանուբ կամ Դանոր , մանաւանդ ծովակողմանք նորա , որպէս և յառաջն ասացաք :

353 . Ո նոդուկէ լեան Թրակիոյ երկոյ նեալ յարկելս կյս կցի ընդ Հեմս լերին . և անտի ապա զիւսիսիւա դառնայ 'ի թիւ արն կոյս : Զնկարագրեալ սաստկութիւն ձմերայնոյգ՝ վլոր հիւսիսոյ իմանալի է , և թերեւս քերթողական առաւելազանցութեամբ փոքր մի անցեալ ըստ չափ ըստ աւելեաց :

359 . Ո չ երբէք փարաս է արեգակն 'ի ստուերացուցիչ ամպոյ և ի մառախլոյ . ոչ յառաւօտէ մինչև ցմիջօրեայ յոր բարձրանայ , և ոչ անտի ի մուսս իւր՝ յորումթուի որոշանել զկառս իւր 'ի ծովին սրմանեան կարիրացեալ յերեկորին ճառագայթից նորա : Քերթողք ըստ զիցարանութեան կառս իմն քառակիս ընծայեն Արեգակն , կանականք իմն քառակիս ընծայեն Արեգակն :

Գագեալ լաստից այնք երբեմն՝ այժմ վաշից ասպընջական .
Հերձուին սլրդինձք ըստէպ և ձորձք զուսովք մածնուն՝ ի պաղ,
Լու նամէտ գինեաց հոսանք յօշին հատմամք տապարատաշ .
Լըճակք առ հասարակ փոխին՝ ի սառըն միաձոյլ,
Լու կարծրակուռ պազլորակ ընդ խըռուացեալ կախի մուրուս :
Լու սակայն ոչ ինչ ընդհատ երկինք բոլոր բուք յորդորեն .

- 370 Խիսարակք մեռանին , կան թանձրակոյս եզանց հասակք
Լառուցեալ եղեմնապատ , և եղջերուք՝ ի մի ջովիք
Կոր բեռամք թըմբեալ դընին՝ ծայրիւք եղջերց հազիւ յայտնեալ :
Օ զյս և ոչ պառականս արձակելով , ոչ գահողովք
Լամ յակընհար կարմիափայլ վետրոյն զերկըտարն խուճապեն .
Այլ ի զուր մըրցել նոցա լանջօք ընդ լեռուն դիմակաց՝
Ուստ հասեալ օրով սատակեն յաղիողորմ նոցին պոչիւն ,
Լու զուարթագին խընճոյիք հընչման ձայնից առեալ տանին :
Խնքեանք յայրըս գետնափորս հանգչին անքոյթ յալուցս երկրի
Ռզկաղնեաց շեղջակոյտ և զնրշգարեաց բունա ողջանգամ
380 Խօսւալեալ՝ ի կրակարանն՝ արկեալ՝ ի բոց հրոց խարուկին .
Ենդ ըզզայգն՝ ի խաղս հանեն , և ըզխրմոր և զսին թըթու
Յայգեբուխ բաժակս հիւթոյ ձեակերպեալ զըւարձանան :
Եյսգունակ յեօթնարփի հիւխաձեմ՝ ի Այլըն կոյս
Ոխպեան բըքովք կոծի ապերասան արանց գըրո՛
Ենդամքն յերէոց ծածկեալ՝ ի սուե խարտեշագոյն :
Ուշ կըտրոց է քեզ փոյթ , մացառ մայրիք փուշք և տատասկք

370 • Եւ զիանդ այս , եթէ յամենայն ժամ՝ ի գետ յամենայն ժամ՝ ի գուս փակեալ պահին հօտք նոցա և անդեայք : Զայս՝ յանկարծահաս բըոց և սառանեացիմանալ և յատուրոն՝ յորս փոքր մի մեղմացեալ գառնութեան ձմերայնոյն , յարօս ելանեն և յանկարծ՝ ի բուռքունին :

372 • Նոր իմա անսովոր , անակընկալ յանկարծադէպ , և հետզհետէ նորանոր զիմեամքք կուտակեալ :

374 • Ակնհար էր խրտուիլ շոււանեաց կարմիր փետրովք՝ ի միասին անկեալ որով ընդուսուցանեին զերէս երթալ անկանել՝ ի փարմն կամ յերագազանան :

375 • Լետոն գիմակաց է լեռնան կուտակումն ձեանան առաջին նոցա :

381 • Խմեր աստ իմանան մեկնից զնմու .

րուն գարեջուրին կամ զիասկաջուրին . և ի սին՝ իմանան զայլես թթուահամպուզու , յորոց յօրինեալ ազգ իմն օղոյ՝ ըմնէին փոխանգիք մերոց գինեաց :

383 • Զայլըն և զոխպեան սառնամած շերինս տես առ . 72 , 250 , 246 : Զեօթն աստեզս Սայլին լատինն ասէ որինու , և անտի սովորաբար գհիւսին՝ նօթն որինու , զոր Վարրոն ըստ հին լեզուի իւրեանց եօթն որինու , այսինքն եղինս սայլին մեկնէ : Սակայն , թող զիոքր մի անպատեհութիւն եօթն եզինս այնպէս ի մի սայլ ժժելոյ եթէ եօթներին երեւել աստեղըն եօթն եղինք են , իսկ ասկ սայլն ուր մնայ : Զգիսեմըն գէր մամիցի հանել՝ ի ուրօք որինու կամ ուրօք անբէտ հելլէն ձայնէն , որ է աստեղք , արփք կամ արփիք :

Հեռի լիցին նախ , խոյս 'ի յատոք տուր ճարակաց .

Ինտրեսջիր փութանակի փափկիկ գեղմամբք հօտ ըսպիտակ :

Իսկ որ թէպէտ լրւսակիզն ինքըն համակ խոյ բարեփառ ,

390 Իայց լեզու լոկ սևաթոյր ընդ խոնաւուտ քիմնըն կայցէ ,

Հան 'ի բաց , թուխ պիսակօք մի խայտ արկցէ յորդւոց գըզաթ ,

Եւ զայլ ոք նըկատեա 'ի բազմամբոխ հրապարակին :

Ի յապէս 'ի ձիւնափայլ ասուն ընծայ , թէ ստոյգ են վէպք ,

Իմբընեալ ըզբեզ , Լունեակ , խաբեաց Պան դիք արկադական՝

Կոչելով 'ի խոր անտառս և քո զհրաւերն ոչ անտեսեալ :

Իսկ ում կաթին են տենչանք՝ սինձ և ներգիւն առատապէս

Եւ աղի բանջարս ինքնին բերցէ ձեռամբ 'ի մըսուրս ,

Որով յաւէտ փափաքեն յաղբերս , յաւէտ ձրկտեն զըստինս ,

Իերելով 'ի կաթին զթաքուն աղին համեղ ճաշակս :

400 Իազմաց հատուցեալ 'ի բաց քեցեն զուլս առ 'ի մարց

Արախճան երկաթագամ արկեալ նոցա շուրջ ըզցըռկով .

Եւ զրը ընդ այգըս այգուն և 'ի տուընջեան կըթեցին ժամն՝

Ուակարդեն գիշերի , զոր ընդ երեկս և նըսեմաւ՝

Ինդ աշալուշըն տանին , զընայ հովիւ կայթիւք 'ի շէնս .

Կամ 'ի ձմեռըն մըթերեն դոյզն ինչ աղիւ համեմելով :

Ո՞ի և շանց 'ի քէն խընամք յետնեալ ապախտ ինչ եղիցին ,

Համայն և ժիր Ապարտայ բարակս և գամփու հուժկու մոխուեան

387 . Ի պարարտ ճարակէ զչուշացուցանել ասէ զհօտն , զի հիւթն ամենայն 'ի ճարպ փոփէ և ոք յասր :

388 . Զի սպիտակ ասրն առաւելյարդի և պատուական է :

394 . Պան դիք 'ի խոյ փոփեալ երեմն ըստ առասպէցն , ձիւնափայլ գեղմանն սպիտակութեամբ հրապուրեալ ծգեաց զլուսին զինի իւր 'ի խորս մայրեաց առ 'ի կամն խոյդոյութեան . Կամ որպէս այլք զրուցեն , առ սեր նորա զկէս հօտին նոր հեալ նմա 'ի պարդես , և նորա զսպիտակսն առեալ և խաբեցաւ :

403 . Զմակարդելք՝ զթարմ պանրոյ միայն իմանան մեկնիչք . իցք ինչ անանդի իմանալ և զմանիոյ :

404 . Լմենայն գրչադիք միարան այդ պէս ունին զտողդ , զոր Սկավեր համար ձակի և ատո , չդիտեմ յինչ պէտս , իբրև

թէ ուղղել ըստ քմաց իւրոց 'ի հասարակ ասացուած փոխելով ,

Ընդ աշալուշարն կայթիւք առեալ գընայ 'ի շէնս հովիւ :

Եւ սովորական տապագիրք միամտեալ ընդ նմա ընկալեալ են զուարապարտ փոփոխութիւնդ . բայց զրազում զայդափսի տարա-

պարա փոփոխութիւնս Սկավերի 'ի դիրս նախնեաց՝ գատտիիտ առնեն արգի բազմահմուա քննիչք : Իսկ կայթն է կողով կամ սակառի ուռենի հիւսկէն :

405 . Ամբարեն վասն ձմբայնոյ՝ պանիր գործելով :

407 . Սպարտայ կամ Լակեդեմոնի շուն քըն առաւել յազգէ բարակաց էին . ըզգ գասաք . իսկ մոլոսացիքն , որ 'ի գաւառէ իմեքէ Ապիոսով , թէ յորս պատուականք և թէ 'ի պահպանութիւն հօտի :

'Ե շիճուկ սընո պարարտ , և ընդ նոցին պահպանութեամբ
Ու գող երթէք ըզգաւթօք՝ գայլոց հինի ոչ ասպատակ
410 Կամ'ի թիկանց ահացուցէ զքեզ խազմարարն իթերունի :
Եւ յարշաւ բազում անգամ տագնապեսցես զերկչոտ ըզգիռս ,
Եւ շամբք նապաստակս որսասցիս շամբք յամոյր և վիթ ,
Կինձն յաճախ'ի մացառուտ թաւալոցաց ընդոստուցեալ
Կյուճապեսցես 'ի հաջիւն , և 'ի վերայ լերանց բարձանց
Եղջերու վիթխարի գոռմամբ 'ի վարմը վարեսցես :

Ուսիր վառել'ի փարախս և եղեին ըզչոտեան ,
Եւ զվիշապսն ծանունս 'ի քաղմանեան վանել ձենձեր :
Շազում այն է զի 'նդ անշարժ մըսրովք զըժալիչ իժ հարկանօղ
Կարանեալ և զարհուրեալ յերկնից լուսոյն գնայ 'ի կորուստ ,
420 Կամ թէ սովոր մըտանել օձ ընդ յարկաւ և ըստուերաւ ,
Ինդէոյ ժանտ ժըպիրհ , և 'ի թափել թոյնս 'ի հօտին ,
Ինդ հողով բունէ , բուռն հար , հովիւ , 'ի վերգ , հար բուռն 'ի բիր ,
Շզիրոխտօղն ըսպառնալից և զփըքացեալ ըըչօղ ուլամբն
Հալածեա , զգլուխն ահաբեկ 'ի խորս ահա թաքոյց 'ի խոյս ,
Ոինչ աղիք ողին և գումարտակ ողորտապատ վէտ վէտ տըտան
Ուծանին , և զյամբ ողորս ընդ քարշ ածէ յետին պարոյր :
Եւ և այն որ 'ի մայրիս կալարըացւոցըն չար վիշապ
Ուղաքերձ կանգուն լանջօքն հոլովելով թեփոտ թիկունս
Եւ երկայն փոր խայտաբղէտ 'ի մեծամեծ նիշ նըկարէն .
430 Որ յորժամ գետք յաղբերաց բըխեալ յորդեն , և մինչ երկիր
Դ տամուկ թանայ գարուն և հարաւովք խոնաւական ,
Շնակէ 'ի լիճն և նրատեալ ամպարըշտին անդ առ եզեր
Չըկամբք և շաղակրատ գորտովք լընու զդըժոյս որկորն .
Կակ իբրև խաղըն կիզեալ և 'ի տօթոյ սկալի գետինն ,

410 · Իթերունի կամ'իթերացի՝ սպանիա .
Են է , որք գողութեամբ և յելուզակու-
թեամբ անուանի էին , մանաւանդ մինչ չե-
նուածեալ էր և զգօնացեալ և ընդեւա-
կըրթեալ . ոյր վասն և ինազմարար իսկ
կոչէ : Բայց Սպանուն աստ առեալ է փո-
խանակ ամենայն գողց :

417 · Քաղբան կամ' անգժառ հոյշ է
իբրև վնիժ կամ' զիտունի , զոր տայ նարդիս

վայրենի , և 'ի հոտոյ նորա և 'ի ծխոյ հա-
լածին օձք : Խոկ զօձմն ծանունս ոմանկը ըստ
գարշահոտութեան իմանան , և կէպ ըստ
վնասակարութեան :

427 · Կալարըիս յայտնի է գաւառ . 'ի
հարաւային ծագս իտալիոյ , ուրյաճախի է
այս օձ երկակենցաղ նման իժի և քարբի
կամ թքաքարի և աղքայիկ օձին :

՚ Դ ցամաք վագեալ կայտոէ և աչս ածեալ շուրջ բոցավառս
 Յ անդըս մրիլի պասքով դըմնեայ և 'ի տապոյն գազանացեալ :
 ՚ Բ աւ լիցի նիրհել յայնժամ ինձ ընդ երկնաւ քուն քաղցրանինջ ,
 ՚ Բ աւ յորսայս յողն անկանել ըզխոտաւետ թիկամք մայրեաց ,
 ՚ Ո ինչ նա զիսորին ընկեցեալ՝ նոր մանկութեամք պայծառափայլ
 440 ՚ Ո ան առնու , կամ ըզկորիւնս ՚ի տան թողեալ և կամ ըզձուս ,
 ՚ Բ արձրավիզ՝ և եռասսայր լեզուք ՚ի շուրթն յարե շողայ :

՚ Եւ զախտիցն ուսուցից ըզբեզ պատճառս և զնըշանակս :
 ՚ Բ ոս չարակեղ հարկանէ զհօտն՝ ուր ցուրտ անձրե խորամուտ
 ՚ ՚ մարմինսն անցամնէ թափ և կարածմե ուրն սառնասոյզ ,
 ՚ Կ ամ յետ կըտրոց ըզնոքօք եթէ մածնու քիրտն անլըւայ ,
 ՚ Եւ ցըտեն նոցա զանդամնըն խայթահարք քըստմընափուշք :
 ՚ Ո ամն որոյ քաղցր ՚ի վըտակս հովիւք զբոլոր խան ողողեն ,
 ՚ Եւ խոյն զըզաթուն թուրմ՝ ի գետ անդըր մըխըրչի
 ՚ Եւ ընդ հոսանս յորձանաց թողեալ խաղայ գընայ ՚ի լիւդ .
 450 ՚ Կ ամ զիրամսնըն խըզեալս ՚ի ժամտ ներկեն մըրուր ձիթոյ՝
 ՚ Օ արձաթոյ խառնեալ փըրփուրս և ըզծըտումբըս կենդանիս ,
 ՚ Եւ ձիւթ իդական և իւղային մոմ ձարպալիր ,
 ՚ Ո շինասոխ և վըրացի կոճըս ծանունս և կուպըր սեաւ :
 ՚ Ո ակայն չիք ինչ առաւել ցաւոցըն դիւր երագահաս
 ՚ Կրպէս զի ոք երկաթով պատառիցէ զիսոցոյն գըլուխ .
 ՚ Օ ի անթափ արկածքն ՚ի ներքըս ձարակեալ կան կենդանի ,
 ՚ Ո է ՚ի վէրսըն խաշնարած ձեռն արկանել բըժըշկական
 ՚ Հրաժարեալ՝ և զամենայն ՚ի դից նըստեալ հայցէ զբարիս :

437 • Ընդ երկնաւ , ՚ի բացի , բաց աթեագ :

438 • Թիկունէք տիրապէս լերանց աօին և բըրոց . այլ անտառք և մայրիք որ ՚ի լերինս և ՚ի բըրուր իցեն , ափ և նոցա և :

440 • Զ նուս կամ զկորիւնսն իշտատակէ , զի ամենայն դագան ՚ի ժամանակս ծննդոց ամենագոյն է :

441 • Լեզուք օմից ըստ Արխտոտանի իսկ երկանիլ են . իսկ քերթողք եռասսայր կամ երեքարձէն ասեն զայնս . կամ զի արդ դեամբք այնպիսի են , կամ զի ՚ի սաստիկ արագութենէ շարժմանն այնպէս երկին :

440 • Բ աց ՚ի լըւալեաց և այլ իմն ցուցա նէ գեղ կամ սպեզմի քույս , յորոյ ՚ի կազ

մութիւն մտանեն դառն մրուր ձիթոյ , քարմրցանակ՝ զոր փրփուր արծաթոյ կոչէ , և այն է որ ՚ի զոելն արծաթոյ ՚ի ռովս՝ յերեսսն գիզանայ . բայց ոմանք սնդիկ իմանան . գարձեալ և զուտ և մարուր ծըծումք հանածոյ , և ձիւթ կամ կպրածիւթ նդայ լերին Փուրգիոյ կամ կրետեայ՝ այս ինքն աղիւ , և մոմ և մկնասոխ կամ սոխ ծովային , և կոչ վրացի կամ մրտիտակ ծանրահոռ , և աստ իմա զավիտակն , և կուպր կամ նաւթ :

448 • Օրինակը ինչ ունին չըաժարէ , կամ նըստեալ ՚ի դից հայցէ բաղդ բարեգեալ . զոտուա որ է չաթեայ՝ ընթերցեալ օտին :

Խակ իբրև ցաւն 'ի ներքին ոսկերս հօտին անկեալ մոլի,

460 Այւ տենդ տապախառն առնէ զանդամնըն հալ և մաշ,

Ա աւ իցէ փարատել ըզբորբոքեալ հրատին եռամնդն

Երակ արինաբուխ պրշղանն 'ի ծագս հատանելով,

Օ որ օրինակ Շիսալտայք սովորեցին և դուժ Գյելըն

Մինչ փախուցեալ 'ի Ոտդոպէ և յանապատըս զետացւոց

Բզկաթըն մակարդեալ երիվարին ըմնէ արեամք :

Օ որ օցտեալ և ընդ ախորժ մըտեալ ըստէպ ընդ հովանեաւ

Լամ ըզձայրը հեղգաբար զըուսոց կըրծել ակնարկիցես,

Այւ վերջուսնեալ կամ դաշտին ընդ արածեն անկեալ 'ի մէջ,

Այւ տեղի տալ միայնուկ անսագանի գիշերայնոյն,

470 Այրկաթով զեղեւն 'ի բաց վաղվաղակի հատ պարուրեա'

Չե ընդ ամբոխն անըզգոյշ շարակ զըտեալ ախտին չարի:

Այւ այնչափ կուռ փոթորիկը ամնըրոպայոյզք խաղան 'ի ծով,

Որչափ խուռն անսանոց ժանաք, և ոչ մի մի զոք առանձինն

Հարուածքն ըմբըոնեն, այլ զհանգըրըուանն ողջոյն յանկարծ

Օ յոյս և զհօտ համայնաջինջ զիսկըզբանէ զարմ և զաւակ :

Յայնժամ զայդ 'ի միտ առցէ՝ թէ զլուսկիս ոք զօդակառոց,

Օ նորիկեան ամիրոց 'ի բլուր, զանդս յաբիսեանըն Տիմաւեայ

Այժմ իսկ տեսցէ յետ ամաց՝ ըզտուարածացըն զարքոնիս

Մայի և զանտառս յայսկոյս յայնկոյս 'ի սպառ թափուր :

480 Անդ երկնից ախտիւ յարեաւ ողորմ երբեմըն ժամանակ

Տօթագին աշնայնոյն խորշակայեղց բոցով հրաշէկ,

Բայց բազումք և ստուգագոյնք ունին որ պէս եղաքս լամեային բուրի :

459. Քոն արտաքին ախտ է մորթոյ, իսկ տենդն ներքին ախտնդանաց և արեան, և աստ զամանէ են ուրոյն բանք :

463. Այս սովորութիւն 'երակ հաւանեցյ ձիոց և ըմպելց զարիւն նոցա ընդ կաթին 'ոչ էր միայն բիսալտայց աղդաց թրակիոյ կամ Մակեդոնիոյ, և ոչ միայն Գելինաց սկիւթական կամ թրակացի ժողովրդոց, այլ առհասարակ ամենայն սկիւթական ազանց, սարմատացւոց, գետացւոց և Մասրծաց :

464. Զիոդոպէ անս ա. 343. դ. 333: Իսկ գետացիք կամ Գէտք ազգ են 'ի գականց, սահմանակիցք Սկիւթիոյ և թրակիոյ առ բերանովք Դանոր կամ յատրու գետոց զգակեանս անս ք. 500

470. Կրրէ զայդ նշանս ախտին տեսանցես, բարձ 'ի միջոց զիսասակարն սպանակը սրոյ :

475. Զ հօտն ամենայն հանդերձ մարք և որուովք որ յոյն են հօտին և հովուին :

476. Զ այս այնժեամ հաւասարի գիտացէ ոք, եթէ տեսցէ յետ այնքան ամաց զատկանին երեւաւ ամսոյութիւն հովուալանի ցըն և անտառացն, որ երբեմն ցէնն էին յԱնպեայս 'ի բարձրակառոցց լերինսն եղբական խոալիոյ, և 'ի նորիկեան բարձրաւոնդակնն են մասն ինչ բաւարիոյ և Աւարիոյ հանդերձ կարինթեաւ և Մարիուանու որ ի հիւսիսայ Անգեանց, և 'ի վիճակը կը Տիմաւոս վեռոյ Վենետիոց զոր յարիւան ասէ վասն երբեմն անդէն բնակեց կամ դարձի գոյզ յաբիսեանց, որ են իսորիացիք յացացն ինքութիւնուոց :

Որ սպառըսպուռ սատակեաց ըզգազանաց՝ զանամնոց ձեւ ,

Եւ ըզիմքս և զարօտս ապականեաց՝ ի ժահ թունից :

Այս մահուն ճանապարհ չէր օրինակ հասարակաց.

ԵԱՀՀ հրատապ մինչդեռ ծարաւ ընդ երակունս անկեալ բոլոր

Փաղաղէր լզէկք անդամն , յորդէր անդրէն գիշին թարախ

Հայութեալ տակաւ զոսկերաբն խրդիսայթեալ առ հասարակ :

Յաճախ ՚ի դիզ դաշամունք հուպ առ բագնին գոհին կա

490 ' անդաղկոտ պաշտօնելիցն առ ուս անկեալ թափէ, զոգիս .

Այս թէ զոք կանխեալ քրրմին և սրախողինող փողոտիցէ,

Ոչ անտի նուիրելով ընդերթք պյուին սեղանք երգելք,

|| Հրաման պատասխանւոյ տալ ինչ զօրէ գուշակ հարցեալ .

Հազիւ ներկանին սուրբ՝ մրխեալք . յարիւն բռորաթուխ ,

Աւ ՚ի հիւծ նրւաղ շարաւ թուխ թաթաւին երկրին երեսը :

Ստուստ 'ի զուարթ դալարիարն խիտ առ խիտ սատակին

14 սպահանք գանձուշակ անո առ թերուն մասովը փուլն :

300 Ենկանի վատաբախտիկ գոռ երիվարրն քաջայաղթ

Պիտի և զախորժակսրն մոռացեայ, լաղքերզ, լուրաստ,

Առ ոտիւքն Հապ րստէպ դափր Հատանէ, ականջքն 'ի կախ,

Ա անդ քիրտըն լեղ լեզուկ՝ և այն գրոտին լորհասականս .

Առաջին հարուսեալ եղիթագեալ սիրո ՚ի առնին ձեռին խռընտաւ :

Օպասահին տան նորանդա 'ի սկիբառն առ ու ոռ նախ տան որմահ։

Ես եմ անհաւելիութեան սկզբանի ավագն աստրանու-

לְמַתָּה וְעַמְּנָה וְבְּרִיתָה וְבְּרִיתָה 'ה' בְּרִיתָה

Ըստ ՀՀ օրենսդրության՝ Խոհեմարտին կազմակերպությունը կազմակերպություն է ՀՀ առաջարկագործության վեհականությամբ:

Համարակալութեան արդարագույն համառաք

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱռավարության կողմէ

489. Զե և զգինով զօհին վարսակալ գտանի կամ ապականեալ:

զծայրտ ասսի անսի ի վայր արձակեալ։
492 • Անութիբին՝ ի հուր սե վանսի իրքն
անսութըք և ու մարգարէ կամ գուշակ
կարէ պատում ինչ տալ կամ հմայս հմայ.
Եւ, անու սի մասն ինչ մնաեցոան աանսի
փողից նոցան նկարագրէ կենդանին։
500 • Անդ՝ զականչքը քիրան անհաս-
տան, որ հաս գոյ և մերթ գնայ։
511 • Անդէն՝ ի սկզբան ախտին օգնէ գի-
նի եւ թիւնեան մորու կամ նոռուման առ

Այդ ևեթ երևեալ՚ի հոգեվարսըն փըրկանակ .

Այդ իսկ ապա հաս եղեռն , և արծարծեալք՝ ի մոլութիւն

Ռարբուէին , և ինքնին , դառն օրհասին առ դուրս հասեալք .

(Յարդարոց քաւ , ով դիք , և ատելեաց այն զառածանք ,)

Խածատեալ մերկ ատամամամք կեղեքէին զանդամն իւրեանց :

Իսկ զըւարակ աւանիկ կարծր ընդ խոփիւըն ծըխաշոնչ

Տապալի , ժայթքէ նոր բերանըն փըրփրախառն ապաժոյժ

Բզյետին հանեալ թառանչ . զընայ տըրտում հողավաստակ

520 Բզթախծեալն արձակելով մահուամք եղթօրն ամոլակից ,

Եւ կիսագործ՝ ի հերկին ցըցեալ թողու զմածն և զարօր :

Ու հովանիք խոր մայրեաց՝ ոչ մարգք կարեն գարնանագեղք

Շարժել ըզսիրան , ոչ քան զբիւրեղ ջինջ ընդ քարինս ոլոր վըտակ

Ու դէմ՚ի դիւր զընիցէ , այլ՚ի ներքուստ կողք լուծանին ,

Օաշըն սորեալ կըկոցեալըս պաշարէ ապուշ թըմիր ,

Եւ հակեալ մէտ ծանրութեանն՝ ուլն՝ ի յերկիր հոսի տապաստ :

Օինչ երկն օգնէ կամ օձանք , զի կորդ՝ ի խոփ դաշտ պատառեալ .

Եւ աակայն ոչ մասիկեան Ապանդարմետին տուրք պարգևաց ,

Ու ձաշք ըզձաշըս մրդեալք համադամք մեղան նոցա .

530 Ցերկովք և յանպահցած ձարակ խոտոյ պարենաւորք ,

Ռաժակ գետ քաղցրածաւալք են և աղսիւրք ականակիտք ,

Եւ ոչ զըմքաղ ցընորիչ զառողջարար քունս հատանէ :

Ու յայլրում ժամանակի վիպեն երբէք ընդ այն նահանգա

Լըընջուց եղեալ խընդիր առ ՚ի հանդէս տօնին Հերայ

Եւ յանզոյդ գոմչոց ածեալ կառս ՚ի վըսեմնըւիրանոցս :

Վարդ զերկիրըն տըրմընօք առ ՚ի ձըլելյոյժ տաժանին ,

Լըընգամբք իւրեանց թաղեն սերմանս ու ՚նոր բարձըր լեռնավայրս

Կեալ ընդ բերանն . բայց ապա այդ իսկ վասկար լինի , և կատաղին ՚ի զօրութեան և հիւ ծութեան բերանց և քանցելոյ լիդաց ՚ի ժանտակն :

516 . Առամամբք մերկացելովք և ՚ի դուրս ցցուելովք առ ծիւրութեան և հիւ ծութեան բերանց և քանցելոյ լիդաց ՚ի ժանտակն :

527 . Զինչ օգնեն նմա ՚ի յետին տագնապի մնդ աշխատանքն իւր և երսխափք և ակսարեկ ՚ի նմանէ եղեալ դաշտքն . մեռանի եղելին : Եւ սակայն ոչ իւրը զնեզ ՚ի գինուց Մասիկս լըրին կամնանիոյ (բ . 114) ջերան նոքա քափսոն , կամ

յայլ և այլ խորակաց մի զհետ միոյ յաջորդելոց . զի տերեւ և խոտ ուտեն և ջուր ըմպին և անհոգ ննջն :

533 . Ցետ այսր հարուածոց երկրին , և ոչ յայլումերբէք ժամանակի , պատմի պակասութիւն եղեալ երնջուց ՚ի ձգել զհանդիսաւոր կառս կամ զգեսապակ տօնի աստուածուհւոյն Հերայ յոր կով սպիտակս միայն օրէն էր լծել վասն որոյ և հարկեցան անզոյդ անհաւասար՝ այսինքն մինմեծ միւսն փոքր կամ այլադոյն և անպատճէ գոմչովք ածել զկառան՚ի տաճարն :

536 . Առ ՚ի շքոյէ արթառոց :

Ուժգնապիրկ պարանոցօք Ֆըռլնչածայն ձրգեն ըզսայլս :

Ոչ գայլ դարձնամուտ հետազօտէ շուրջ ըզգաւթօք,

540 Ուզուիւ զիշերընթաց պատի, յանձուկ կայ տագնապի.

Վ ատասիրտ այծեմունք և եղջերությն խուսափուք

Երդ բնդ շունչս և զմարդախիտ յարկօք անցեալ ղեգելին շուրջ :

Օ անոլորտ ծովուն զաւակ և զչամօրէն ազգ յուղական

Երդ՝ ՚ի ծայրը ծովափանոց որպէս իրանս ինչ նաւաքեկս

||աՀանքն ողողամեն, փախչին 'ի գետս անսովոր փոկք:

Աստակի և իժ 'ի թիւր սոյզս 'ի նանիր ապաւինեալ ,

Հայ Հիուրաւոք ընդարմագեակը խոզանազեալ ՚ի զիզ թէ փո

Դամին իսկ հաւուց տարմին ոչ սիրք օդով են բարերար .

Այսօթափեալք բնդ երկնաձեմ ամառով գոցիսը լրաւ

Դու սորօք ու կ զժարակսրն փոփոխել ինչ օգնեսցէ .

|| նաաեն գիւար արուեստից և ձեռնթափ եղեն Ճա

Յանուրնուախին առջամրցածէն եւլաւ ՚ի լուս մնակեանի

Ուշադեմ Ծիսկիննե քախտա լառաջոյ վարեալ և զահ.

Խ զ ա բ ա ն գ ո յ ի ս տ ա թ ե ա ս ամ բ ա ր ն ա ս ո ւ թ ի կ ա

’Եւառաւ որւապատ . ’ի թանձուախիտ անուեալ պահէւն

ԳԵՐԱԴԱՅԱՆԻ ԽՈՐՎԱԼԻԱՀԱՐ և ԽՈՐՎԱԼԻԱՅ ՀՅՈՒՅՅԻ

Հայոց աշխարհագույն կառավագական պատմութեան մասին

1) Հայն 'կ ուսի իսկ հայտեա ապաս աշաւ ծագեա ապա

ԱՐԵՎԱԿԱՆ ՀԱՅՈՒԹՅՈՒՆ ԽՈՎԱՅԻ ԱՐԵՎԱԿԱՆ ՀԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Է կը տրել զամբ ախտաբաժն և զառ ի պրղծ ժահրց ժամգառ,

539. Πειρ έ αθηρές αθητούσα ώρα σ' επίνευση, των ανθεργών στην περιοχή της Αθηναϊκής πεδιάδας:

੮੫। ਭਾਵਾਰਿਤੀਲੰਬਿਨ੍ਹ ਸੁਸਾਵਲੰਕੇਖਿਨ
ਮੱਖੜੂਕ ਦਾਰਿਆਰੇਹੀਕੁਣ ਪ੍ਰਕਿਰਪਿਨ੍ਹ ਨੰਗੀ ਕਾਨ੍ਹ
ਨੂਜਿ ਅ ਫ਼ਿਲ੍ਹਾਰ੍ਯ ਬੋਲਿਜ਼ਿਨ੍ਹ ਯਾਕੇ ਫ਼ਾਚਾਹਿਲਾਰ੍ਹਿਨ੍ਹ,
ਨੰਗ ਫ਼ਾਰਡਾਏਕ ਬੇਕਾ ਅਥੇਰ੍ਹੀਲ੍ਹੇਕ ਅ . ਕਿਰ੍ਹੇ
ਉਮ੍ਹੇਲ੍ਹਾਵਿਨ੍ਹ ਕਾਮ ਉਮ੍ਹੇਲ੍ਹਾਵਿਨ੍ਹ ਸੁਸਾਵਲੰਕੇਖਿਨ੍ਹ
ਲੰਡਾਵਿਨ੍ਹ ਅ ਟਾਰਿਫ਼ਾਵਿਨ੍ਹ ਅ . ਫ਼ਿਲ੍ਹਾਰ੍ਯ ਨੰਗੀ
ਕਾਨ੍ਹਾਰਿਕਾਵਿਨ੍ਹ ਕੁਰ੍ਹਾ ਸੁਸਾਵਲੰਕੇਖਿਨ੍ਹ ਸੁਸਾਵਲੰਕੇਖਿਨ੍ਹ
ਗਾਵਿਨ੍ਹ ਕਾਨ੍ਹਾਰਿਕਾਵਿਨ੍ਹ ਅ ਟਾਰਿਫ਼ਾਵਿਨ੍ਹ ਅ . ਫ਼ਿਲ੍ਹਾਰ੍ਯ ਨੰਗੀ
ਕਾਨ੍ਹਾਰਿਕਾਵਿਨ੍ਹ ਕੁਰ੍ਹਾ ਸੁਸਾਵਲੰਕੇਖਿਨ੍ਹ ਸੁਸਾਵਲੰਕੇਖਿਨ੍ਹ

տաղեացն ճիւաղաց գծոխոց , տանելով առաջի երեսաց իւրոց կարապետ իւր զախտը և զարչաւիրա :

561 • Θησέων ερι αψτολήν αγού μηρίθ αν-
απόνηστην εργάζεται γαβιακέν . Κα οι ρημάτη
δικαίων εργάζεται σαναν δικαίων :

Եւ ոչ ձեռն իշխեն տամնել՝ի յերը՝ի մէց հարեալ գեղմանս :
 'Ա, 'ւանիկ պատմուանացն 'ի փորձ թէ ոք մատչէր ժանտից,
 Ռոցակիծ խաղաւարտք և քիրսն ըզչետ զազրաթորմի
 Օնեխահոտ մարմնովքն եռայր, և 'ի վայրիկ մի ևս յամել
 Առղոսկեալ հուր նըզովիցն ուտէր զանդամնն համաձարակ :

368. Սուրբ հուր ասեն զայդ և լուկե սուրբս, այսինքն նզովեալ, ժանա, ամ տիսս քերթող և Վիրդիվոս, որ և սեփա պարիշտ . նազի աստանօր և 'ի գմնեայ դիցն կան անուն համարի ախտին այնորիկ չարի : գժոխականաց ասի բորբոքեալ՝ի Տիսիվու Որպէս զիարդ և իցէ, սուրբն աստանօր նեայ : Մի գրչագիր ևեթ ունի հոռչն առայն միտս է՝ յոր միտս Վիրդիվոս այլուր ոին, ոծնուակ հոռչն : ևս զդրունս գժոխոց և զքաղց ոսկւոյ կոչէ

Պ Ա Բ Լ Ի Ո Ս Ի

Ա Ե Ր Գ Ի Լ Ե Ա Յ Ո Մ Պ Ա Վ Ե Ւ Խ

Մ Ը Ն Կ Ա Կ Ա Կ Ա Կ Ա Կ Ա Ք

Գ Ի Բ Տ Բ Հ Ա Ր Ա Բ Ա Բ

Ե Ա Խ Ա Գ Բ Ո Ւ Թ Թ Ե Կ Ե

Զ Ո Ր Բ Ո Ր Դ Գ Բ Ո Ց .

Յետ համառօտ իրացն առաջարկութեան, որ է մեղու և մեղուացն ճառք, 'ի փոքրուս մեծամեծս խոստանալով հրաշակերտս և ցանկալիս՝ հեշտալուր և յօժարամիտ արարեալ զլսելիս Ո՞եկենասայ, ձեռն 'ի գործ առնէ անդէն բանիցն խոստացելոց 'ի գիրս յայսմ, որոյ գտանին գլուխք ինն :

Ա. Յաղագս պատկանաւոր և վայելքական բնակարանի մեղուաց :

Բ. Յաղագս ճարակի նոցին և գնդաց և մարտից :

Գ. Յաղագս կրկին ազգաց նոցին :

Դ. Յաղագս թէ զինչ զգուշութիւն 'ի ցնորական թափառելն մեղուաց :

Ե. Յաղագս քաղաքական իմն իմաստութեան նոցա և հասարակաց իրաց տնտեսութեան :

Զ. Յաղագս ժամանակաց մեղերն հաւաքելոց :

Է. Ոյէ զինչ ախտք մեղուաց, և զինչ նշանք այնոցիկ և դեղք :

Ը. Ոյէ 'ի բնաջինջ սատակելն զիարդ իցէ միւսանգամ վերստին հայթայթել :

Թ. Ոյէ ու առաջին հնարագէտ այսր հայթայթանաց . և ասել կամեցեալ թէ Արիստէոս, զնորա առասպելսն խառն ընդ Աւրիդիկեայն և ընդ Արփիոսին յերկարագոյն նուագօք գեղգեղէ :

Լ. Հակիրճ վերջարանիւ կնքէ զքերթածն ողջոյն :

ՊՐԵՏԱԼՈՒՄ

ՎՐԱՅԻՆ ԵՍՉ ՄԱՐՈՎՆԵ

Մ Ը Կ Ա Կ Ա Կ Ե Ք

ԳԻՐԱԲ ԶԱՐՅԱՐԴ

Օ օդաթիւ մեղու զպարգևսըն զերկնաւորս այսուհետե
չատուցից, ճն և՝ ՚ի սոյն մասն ակնարկեա ինձ Ո՛ԵԿԵՆԱՍ :
Ոքանչելի քեզ տեսարանըս հանդիսից էից մանունց,
Ծզպետսըն մեծանձինս, ըզհամերամ ազգին կըրօնս,
Ծզհրահանգս, ըզժողովուրդս և զպատերազմնըն ոգեցից :
Ո աստակ ՚ի փոքու, բայց ոչ փոքր ինչ փառք պարծանաց,
Դիք թէ ներեն ահեկինք և Վպոլոն լըսէ կոչեալ :

Ո՛ԵՂՈՒԱԳ՝ տեղի նախ և բնակարան է խընդրելի
Ուր ոչ հողմոց իցէ մուտ, քանզի խափան լինին հողմունք

1. ՕՌԱՅՆ ՋԵՆ և ԵՐԱԿԱՆ ՊԱՐԳՆ, վասն
զի ըստ կարծեաց հնոցն ՚ի ցողս օդոյ և եր-
կնից զժաղկամբք և զտերեովք իշելոյ յօրի-
նեն մեղուք զմեզին : Թէրեւ և վասն անօսր
սեռն և վՃիս և երկնելի թափանչոյլ բնու-
թեանն հանդոյն տոյ, և զի եր-
կնամիր աստուածատուր պարգեք են :

7. ԱՇեակ ՚ի հմայս հելինացւոց և
սյլոց ազգաց՝ ձախորդ, անյաջող և շարա-
գուշակ նշանակէ, իսկ ՚ի հռովմայեցւոցն՝
յաջող և բարենշան : Պատճառք պիստարաց
համարեալ էին արեւեք, և ապախտարաց՝
արեմուտք, և զի հելլէնք ՚ի հմայելն գե-
րեսս ՚ի հիւսիս կողմն գարձուցանէին և
Հոռոմք ՚ի հարաւ կոյս, նոցա ահեակն յա-

րեմուաս կոյս անկեալ և յապախտարս հա-
մարէր, իսկ սոցայն յարեկէլս կողմն և յախ-
տարս հաշուէր : Բայց Հոռոմոց քերթովք
է զի իւրեանցն օրինք վարին, և է զի հել-
լենականաւն : Զիարդ և առցի աստանօր՝
իմաստիցն ինչ ոչ ստնանէ . ըստ առաջն
մուաց իմանի, թէ չարահաւակ դիք կամ
հմայք թոյլ տացեն և ոչ ընդդէմ կայցէն .
ըստ երկրորդին, եթէ բարերար աստուա-
ծոցն զօրուեթիւն յաջողեսցէ, որովէս սովոր
է ներողալիս լինել հայցողաց : Բայց նե-
րելն ասել թուի թէ առաւել յառաջին ի-
մաստան հայեցուցանէ : - Եւ եթէ Ապոլոն
դիք քերթուեթիւն, այլ և հովուութեան
ևս, յօդնութիւն կարդացեալ լիցէ :

10 ¶ የቃድሮች አቅሬው ተስፋና መዋኑን መሰኔቸውን ሲ ማረጋገጫ ሲ ተረጋግጧል፡፡

Եւ Պիրոկնէ՝ արիւնըռուց բըռամքքն՝ ի լանջըրն զրոշմաւոր .

Օ ի զբշնաւս յաւեր դընես շուրջ և զնոսին ՚ի թըռչանի

Պապեալ տանին կըստցք անգութ բուռնոցն համեղ ձաշակ :

Եւ ընդ մարդ գալարազեղ առու բարակ մեղմինթացիկ,

20 Պաւթին արմաւ կամ վայրի հովանացի մեծ ձիթենին .

Օ ի երբ նոր ալքայք հանցեն նախընծայ պարս յիւրեանց գարուն
Եւ սաւառնեալ՝ի գըբոցըն խաղայցէ գունդ մանկըտւոյն,

՚ Ա տօթոյն խոյս առնուլ հրաւիրեսցէ գետեզրըն հուպ

Եւ յոստախիտ օթևանն առ ոտս անդ ծառն լնկալցի հիւր :

Վրեւ ուռիս խոտղոնաձեւ և մեծամեծ վիմաց հատորս ,
Օէ անկերն ՚է ենթա առ ենթա ենթա զայ անդ ենթա Հայութեա է :

(d) սահմանադրության պահպանի ենթէ Հայոց կ. կամ ՚կ. Դրա ունի մասնակիության ։

30. Ապաստամենի թիմը կ լուսավ ՚ի սփեռ անու անհայտ

Հասկեսեն անո ծովքոց և սպասիացու թառ ուտ խռախն.

Հայ ՚ի Հայ մանկակութագործութեան մասունքն վարակի ։

Ես ենուանո՞ւ ի պատճե թէ կեզ ու ուստասո՞ւնք

15. Պրոկինէ ծիծառն է. որ ըստ առաւա-
պելին գուստը էր Պանդիսոնի աթենացուց
աբքայի և կին Տերէոսի աբքայի թրակից
յորմէ եղենմա ուստի մի խօսն անուն, զոր-

առ քինալընդ առ իւրուս՝ միաբանեալ
ընդ քեռ իւրոյ Փիլոսիլայ և ապանեալ զնա
չամբեաց հօրն՝ ի կերպակուր : Խթոն՝ ի վերայ
հասեալ Տերէոսի՝ սուր հանեալ զվըէծ

որդւոյն կամեր առնուլ, ինքն փոխեցաւ ի
յոպոպ, խոխի՞ն փասիան, Փիլոմելա՞ն ի սո-
խակ կամսապուճակ և Պրոկնէ՞ն ի ծիծառն.

որ ի զիզչն գալ և կոծել զկուրժսն ըսդ

նելով զարիւներանդ նիշս և խայտուցս
կրծից հաւառն : Են որ զգիւմնելա ի ծի-
ծառն և զգորկնել սոխակ ասեն դարձեալ-
բայց առաջինդ հաւասարի է :

18. Λοιπωτεστα ριμω φραρηθνων αρχηγων
και μερικηρυ τηλωνη-ρωγην :

21. Αλιθες γραμμην ή αιδηνης εγουεν , φη
μετηνωσην αρηφηη ή και μεταφωτηρη , αγι-

թագուհի՝ զրու և պարսմայրն ասեմքը • բայց
հինգն արու զնա գիտեին կամ չէզոք • վասն
որդյ և ընդ սերունդս նոցա զարմանայ Վեր-
ին առաջ (1820) ։

գիլիոս ի ստորև (196)։ Խակ խըշտանց գու-

Եւ թէ գողտրիկ ուռենեաւ ոզորահիւսք իցեն փեթակը,
 ԱՌուտս անձուկս ունիցին, զի ձմեռն հասեալ սառամանեօք
 Պլնդէ զմեղը և տապ տօթոյն լուծեալ լրքեալ հալէ 'ի ծոր:
 Օ օրութիւն երկաքանչիւր՝ մեղուաց 'ի զցոգ երկիւղալի.
 Եւ ոչ յումակէտ ինչ նոքա մոմով 'ի յարկսըն ժիրաժիր
 Բզծերպարն նուրբ՝ ծեփեն, լընուն ծաղկունս յեզերմն և շըպար,
40 Եւ 'ի դոյն յայդոսիկ պէտրս մըթերեալ պահէնս սոսինձ
 Վան զոստը թանձրամած և քան ըզծիւթ փոխութեանն իդայ:
 Եւ յաձախ որջոս հատեալ, թէ հաւաստի համբաւքն իցեն,
 Խոդ հողով տուն տածեցին, նա և զըտան իսկ աւանիկ
 Ո'ինչ 'ի խոռոշս անդ քարանց և 'ի փապար փոսից ծառոց:
 Դուռ սակայն կակուղ կաւով ըզծակոտիկն նոյին խըշտիս
 Ըուրջ օծ պաշտպանելով մանր 'ի վերայ տերես արկեալ:
 Ո'ի թողուր ցիրդ առ յարկօքն, ըզկարմիերիեան մի զխեցեփարս
 'Ի հուր խորովեսցես, և խոր ձահճի մի հաւատոր,
 Լամ ուր հոտ մօրից է գարշ, և կամ ուր վէմք անձաւախիտք
50 Պանդիւն հանեն 'ի թընդմանց, ոստնու ձայնին դիպեալ պատկեր:

Բայց սակայն մինչ արեակն ոսկի զձըմեռն հալածական
 Խոդ երկրաւ տարամերժեալ բանայ զերկին ջերին արփիւ,
 Խակ և իսկ ելեալ նոքա թեւապարեն յարօտս, յանտառս,
 Հընձել ծաղիկ ծիրանիս և ձաշակել թեթեակի
 'Ի ծայրից հոսանաց, և քաղցրութեամք ոչ գիտեմ իւ

38. Մում իմա զականամուն կամ դեզին մեռեալ են ջուրքն, և զի խորութեամբն մոմ, որ չէ մոմ, այլ խիժ իմա մածուցիկ 'ի չմղուաց պատրաստեալ:

39. Ծպարն մեղուաց է հիւթ ծաղկանց. և փոխանակ այսպէս ասելոյ՝ ծաղիկս և շպար ասէ:

41. Ջիւթ կամ կալբաձիւթ իդայ տես Ք. 450: Եւ սոսինն այն թանձրամած՝ է նոյն ինքն տկանամուն:

43. Օրինակը ինչ քոռն ի՞րէ՞ն:

45. Թէպէս և մեղուք 'ի ներքուստ ամենայն զցուըութեամբ ամրափակեն, սակայն դու և արուաքուստ ծեփես կաւով:

47. Զի հիւթ ցրդւոյն յոռի և դառն մեղք տայ, և հոտ խորովլյ խեցեփարին վասէ մեղուաց: Եւ զմեղուադ մի հաւատար ձամնային ջուրոց ինորոց, զի լքացեալ

մեռեալ են ջուրքն, և զի խորութեամբն չմարթեն կալ 'ի նմա վէմք իբր կամուրջք և ապաւենք. և կարակումն մօրից ժահանութու տութեամբն վասէ. և ապաւաժ քարինք գոգաւորիք արձագանգօքն իրառուցեալ ահաբեկ առնեն և զանգիտով: Այս ամենայն յաւետ ըստ կարծեաց ժամանակին գալով:

52. Խոդ երկրաւ իմա 'ի կէան սուզա կան և յաններնան բոլորն հակարչային բևեռն որ 'ի ներբոյ մըր. զի իբրև մեզ ամառն գայ, նոցա ձմեռն հասանէ: Եւ արեգակն բանալ ասի վերինս փարատելովլ զամնի բքաբերս և զբալամիկս զմեդ և զմառա խուլ:

54. Քաղել զազնուագոյն մասունս գեղեցիկ և պայծառ գոյնագոյն ծաղկանց:

Բ զմայլեալք դառնան 'ի տած անոյշ բունոցն և սերընդոց

Ո ոմնողագործ արուեստել և յօրինել մեղըր մածեալ :

Ի ապա յորժամ յաստեղս երկնից ելեալ 'ի ներքնատանց

Ե ւ ընդ օդս ամարան ըզգունդն 'ի լիւղ զականիցես

60 Ե ւ հողմով պարզեալ նըսեմ ամպ ընդ երկն զարմանալի ,

Տ ես ուշիւ , քաղցըր վըտակս և սաղարթուն խընդրեն միշտ յարկ .

Ա ըփուեսջիր առ ետեղ զօրինաւոր ձաշակս համոց

Պ ատրինջըս մանր աղացեալ և զանարդ բոյսըն կորինդան ,

Ե ւ զարթու դու թըմքիւն և շուրջ շարժեա զ Վ օրըն ծընծղայս .

Ա յն ինքեամսք 'ի հնարաւոր կայեամսն եկեալ ակրմքեսցին ,

Ե ւ յինքնին բուսոյ բարուց տաւաղեսցին յորրամսն 'ի ներքս :

Ի ակ թէ 'ի վէկ ելանեն , զի իսազմ ըստէալ բազմավըրդով

Խ յանձ առեալ ցոլանայ 'ի մէջ երկուց թագաւորաց ,

Օ ամբոխին սըրտմըտութիւն և զըրտաթունդ լանջս 'ի կըուիւ

70 Պ այ գուշակել 'ի հեռուստ , զի զյոյշ կըուիեալ դըրդէ յորդոր

Ա երկերեալ պըղընձօյն գոչիւն մարտի պատերազմի ,

Ե ւ լըսելի լինին ձայնք 'տիալ բեկրեկեալ փողոց բարբառ :

Լ նդ տագնապաւ խումք առեալ ձախրեն շողան սաւառնաթե ,

Ա ըրեն սըրաքս 'ի կընձիթս և ըգծըղս մարզեն 'ի վեր ,

Օ արբայիւ , զապարտանօքն եռան զեռան աշխարհակոյտ

Ե ւ յօխորտ խրախուսանօք ընդ ոսոխին դէմ իրիզախեն :

Ա ըդ զըտեալ ջերոտ գարուն և զերկնից դաշտուն բացարձակ՝

Խ յուժեն 'ի դուրս , ռազմըն բախսի , ձայթէ բոմքիւն 'ի բարձունս ,

Օ իրարեալք խառնեալք 'ի մի գումարտակին գունդ ահազին ,

80 Ե ւ անկանին դիթաւալ . ոչ թամճրախուռն ընդ օդ կարկուտ ,

Ո չ այնչափ 'ի թօթափել սղոցւոյ կաղին տեղայ տարափ :

60 . Ձնյին գունդն նորածին ձագուց , Մօրին ծնծղայք են ծանօթ ծնծղայքն որ
կամ 'ի պատճառէ իմեքէ հատուածելց և հարկանէին 'ի տօնս դիցամօրն կիգելեայ ,
դաղթելց , սփռեալ իրեն ամպ ընդ երեսս որ և Մայր մեծ և Ռէա և Ոփս անուանի :
երկնից :

62 . Օրինաւոր ձաշակք են զդոս օրէն և նոցա կայեանսն :
սփռել յայնպիսի դէպս և զորս ես սպատուիրեալ իսկ են մեծ ծնանէլ նորոց ձագուց բաղում էզք պարունակութիւն ի նոսա , զդոս սպանանեն և
զուգք , և յայն յանկուցեալ միան և ոչ ցրուին մալք գտանին 'ի նոսա , զդոս սպանանեն և
վտարանդի վարատեալ :

64 . Որպէս յայտ է . մեղուք 'ի ձայն կագոյն հասանէ պատերազմ՝ յորժամ 'ի
սպինձեաց բախսելց 'ի մի վայր եկեալ ժողովին առ կամ առ երկիւ տար որ պարամայր առեալ գդունդն իւր զովին առ հեշտութեանն , կամ առ երկիւ յանդգնաբար կամ իօլաբար անկանի յօ-
ղին իբրու յորոտմանէ վախուցեալք :

67 . Ա յս պատերազմ վնի յորժամ 'ի մասնէ նորոց ձագուց բաղում էզք պարունակութիւն ի նոսա , զդոս սպանանեն և
քան զմի ոչ ապրեցուցանեն : Բայց ևս սպատուիրեալ ի նոսա , զդոս սպանանեն և
վտարանդի վարատեալ :

69 . Արակէս յայտ է . մեղուք 'ի ձայն կագոյն հասանէ պատերազմ՝ յորժամ 'ի
սպինձեաց բախսելց 'ի մի վայր եկեալ ժողովին առ կամ առ երկիւ տար որ պարամայր առեալ գդունդն իւր զովին առ հեշտութեանն , կամ իօլաբար անկանի յօ-
ղին իբրու յորոտմանէ վախուցեալք :

՚ ի խուան բանակաց՝ անդ թագաւորքըն պերժաթեք
 ՚ Եծամեծ յուզեալ հոգիս յանձուկ՝ ՚ի սիրտարն մըրըրկեն,
 ՚ Յամառեալ՝ մի տալ տեղի, չե ամեհի գուպարայաղթն
 ՚ Ի փախուստ զայս կամ զայն կողմըն վըտանգեալ շըռթել թիկունս :
 ՚ Ե յս մըռմըռեալ զայրացուկը և այս այնքան ճակատամարտք
 ՚ Ի ցանել շիթ ինչ փոշոյ դադարեսցեն լըռեալ՝ ՚ի սպառ :

՚ ակ իբրև զերկոսին պետս ՚ի ճակատուցըն դարձուսցես ,
 ՚ Յոռեգոյն թըւեցելում, զի մի շոայլեալ արկցէ ՚ի տոյժ ,
 90 ՚ ատ զարեւ , թոյլ տուր լաւին յանդորրաւէտ տիրել դարպաս :
 ՚ Ի ինն իցէ ոսկեհուռն ոսկեճամուկ բոցանըշյլ
 ՚ Օ ի կըրկին ազգ են նոցա , սա լաւագոյն երեսաւոր
 ՚ Եւ կարմիր թեփովք պայծառ , միւսն այն սլըշերգ աչագնակերպ
 ՚ Եւ լայնափոր որովայն ընդ քարշ տանի անփառունակ :
 ՚ Աստ կըրկին դէմն արքայից՝ նոյն և մարմինք բազմամբոխին .
 ՚ Օ ի կէսք տըգեղք սոսկալիք , զերդ ուղեոր երիթացեալ
 ՚ Կարաւառուտ թըւնու շըրթամբք ըզչող եկեալ թանձր ՚ի փոշւց .
 ՚ Կէսք վառ ՚ի վառ փիղփողեալ ոսկեճամանչ փայլատակեն
 ՚ Ինդ իրանսըն նոյնդունակ խայտախոսրիւ նըկարակերտ :
 100 ՚ Ե յս է զարմ ազնըւագոյն , աստի յանշուշտ երկնիցն ՚ի կէտ
 ՚ ՚ Եղը անոյշ մըզեսցես , և քան որչափ անուշարար՝
 ՚ Շաւել ծորածոյ և տըտպութեան գինւցյն յաղթօղ :

՚ Եւ իբրև պալք ընդ երկին զբօսեալ թեւեն թափառական
 ՚ Պ զիսորիսիս արհամարհեալ և ըզմարդակսըն թողեալ ցուրտ ,
 ՚ Օ ոգիսըն յողդողդունս արգելուցուս յունայն խաղըն .
 ՚ Եւ չէ բանըդ մեծ ինչ իր , թագաւորաց թափեա դու զթես :

89. Զե զե զե յուտել և ծախել առանց
 գործելոյ :

97. Զերթին տգեղութիւն յոռեացն
 նմանեցուցանէ փոշոտեալ ուղեորի , կամ
 փոշեխառն և չոր թքոյ պապեալ և պա-
 պակեալ ուղեորի : Բայց ըստ արդեաց այս
 զանազանութիւն դունոց ՚ի հասակացն է ,
 ոչ ՚ի ցեղիցն :

100. ՚ի սահմանեալ ժամանակի քաղե-
 լոյ զմելոյն , որ է ՚ի գարնան և յաշնան :

102. Ծորածոյ իմա յատակ և անմուռ ,
 ոչ ապով և մըրախառն թանձրացեալ . և

ոչ թէ լցծ և հեղհեղուկ , որ ոչ ընտիր
 համարի : Իսկ գինւոյ անուշիչ , վասն զի
 հինք մեղքախառն ևս ըմնէին զցինիս , մա-
 նաւանդ զբարկմն և զոտիպս :

104. Ցուրդ նողեալ , իմա անմարդի , ան-
 բնակ , հեռանալովն անտի և յօդսն թա-
 փառելով :

Երբ 'ի Ակիւթ և 'ի ոփեան բարձունս աշխարհ կանգնի կուտակ,

Ո՞էտ թաւալ'ի հարաւ կողմ լիբիական կայ խորասոյզ:

Օ այս գագաթն 'ի վեր համակ վըսեմաբերձ նըկատեմք մեք,

Օ այն 'դ ոտիւք մըմին զըժովս ուանդընդային սանդարամետք:

250 Լուտ վիշապ ()ձ կամակոր 'ի մեծ գալարըս սողի շուրջ

Դետօրէն զեռեալ պարոյր ոլորտապտոյտ ընդ Լոթ կըրկին,

Լորկին Լոթ զարհուրեալք յովկիանու թանալ հոսանս.

Լու 'ի ստուեր թաթաւեալ խոր՝ մութ ըզմըթով մածեալ պատի,

Լումթէ զոտն առեալ 'ի մէնջ տիւ ծագէ Լոյդ առաւօտեալ.

Լու մեղ այն ինչ Լորուսեակ շընչէ թասուն երիվարօք,

Օ երեկորին լուցանէ. ջահս անդ ատրաշէկ Վիշերավար:

Դուշակել աստի ունիմք զօդս 'ի յերկնից տարակուսի,

Լուտի՝ զաւուրս հընձոց և սերմանացըն ժամանակ.

260 Լոթէ երբ 'ի դէպ թեօք զյողգողդ անդունդըս պատառել,

Լու երբ ըզպընդակազմ իջուցանել նաւատորմի՛,

Լում 'ի ժամ բարեպատեհ 'ի թաւ մայրիս հարկանել սոճ.

Լու ոչ զուր ինչ զաստեղաց հետազօտեմք զել և ըզմուտ

Լու զտարին հանգէտ պէսպէս քառահոլով յեղանակօք:

Լոթէ ցուրտ անձրև երեկը երկրագործին լինի խափան,

Ջամամէ 'ի շատ ինչ ուշով այնուհետեւ բերել պարապ,

Որ ապա Ճեպ 'ի Ճեպոյ 'ի ջերս իցեն շութափելի:

246. Սկիւթիա և ոփեան լերինքն Սարմատիոյ կարկառեալք 'ի ծովն սկիւթանան՝ զիւսիս նշանակն, կողմ լիբեալ կամ՝ զիւրաս: Որպէս հետսիսային ծագ կամ թեռոն բարձր է մեզ, նոյնպէս հարաւայինն սուզեալ աներեակ: Օրինակը ինչ ունին ռէխէտն, բայց ընափրքն ռէխէտն: և նորինային նիփիա դնէ 'ի սարմատացոց աշխարհին:

250. Ասոս, զիւսիսիւ՛ ընդ վիշապին են և արջք կրկին, մեծ և փոքր տրջքն, որ ոչ երբէք մտանեն մեզ. և մտանելն ըստ քերթողաց բազում ուրեք 'ի ծով կամ յովկիան մմործել ասի. և սոքա երկոքին երու հպեալք 'ի ջուրսն և սոսկացեալք դառնան այսրէն: Եւ հոմեր զմեծէ արջըն զոր և Սալին կոչեն ասէ, նմանօրի. նակս բարբառի իլ. ժը. 489. ասէ,

Որ միայնն է անհաղորդ լոգարանացն ովկիանու:

253. Անդ, 'ի հարաւ կոյս, երկար գիշեր է 'ի մերում ամարայնի, կամ առաւուն 'ի մէնջ առ նոսա դարձ արարեալ տիւ գործէ նոյց. և յորժամ արեգակն քառակի կաւոքն՝ ըստ քերթողաց ստեղծանելը՝ գայ հասանէ առ մեզ, անդ առ նոսա երեկոյ լինի: Զայդոսիկ յերկուանոց ասի: ըստ անստուգութեան ժամանակին, որով և զդժոխս և զսանդարամետս յանդունդս իորոց աներեակ թեռովին դընէին, որպէս աեսաք 'ի 249:

258. Աստի 'ի ասրեսորական լնթացից արեգակն ընդ կամար կենդանաբերին և 'ի փոփոխմանց ամսոց և յեղանակաց ունիմք հանել զժամանակ զանազան դործոց: և ոչ անօդուռ ինչ է աստեղացդ և ժամանակացդ խարանք:

263. Սոժիւդ իմա զամենայն փայտս անտառի, զորս 'ի ժամու պարտ է հատանել:

267. Որ թէ ոչ պարապով գործեսցին

Յառաջինս լզկալ հարթել՝ ի դուղան մեծ սոսկավիթխար,
Եւ զլննեալ ձեռամբացի՝ կուռ և մածան բըռել կաւով,
Օ ի մի բոյսք արձակեսցին կամ պախիցէ լուծեալ յաձիւն:
Ուաքթաքուր խաղան յայնժամ ազգի ազգի անդ ժանտաժուտք.
Երդ ըստէալ և մըթերոց եդ ընդ հողով մուկըն մանրիկ,
Կամ թէ կոյր իշլըրդանին բրեցին խըշտի մըշտագիշէր.
Գլշտաւ ՚ի սորս և դօդօշ և որ ինչ այլ բերէ երկիր
Շիւաղ բազմաձընի խառնափընդոր ՚ի ծոց իւրում:

190 Եւ աւար առնու մնինայ զլեռնակարկառ թեղ ցորենոյ,
Եւ մըրջիւն՝ ցականելց զառամութեան կասկածաւոր:
Ո՞իտ դիր ևս՝ յորժամ նըշին ՚ի դարաստի փունջ խուռներամ
Յօրինեալ ծաղկապըսակ՝ զանուշահոտ ծըղիսն հակէ.
Ուէ որդիքն են բազմաբիւր, տոհմականօք գայցեն ցորեանք
Եւ ընդ մեծ տօթոյն ՚ի հետ հասանիցէ մեծ կալորայ.
Իսկ թէ շոայլեալ վարսիւք յորդէ սաղարթագեղ հովանի,
Օ ուր կասուցու կալոտին ըզյարդաւէտ թափուր օրան:
Եւ բազում սերմաննահանս տեսի թըրմեալ ըզսերմաննիս
՚ի բորակ նախ և ՚ի թուխ ուռոգելով մըրուր ձիթոյ.
200 Օ ի արմրտիք յոյր ծընցին քան ըզպատեանսըն նենգաւորս,
Եւ ՚ի հուր մեղմախառն ամնքեսցին դիւրապատրաստ:
Եյրկայնամիտ տըքնութեամբ թէպէտ իցեն փորձք հատընտիրք,
Ծեսի սակայն զի խորթանան, թէ զպարարունս ամ ըստ ամէ
Ո՞ի առ մի ձեռօք իւրովք ոչ կըտուեսցէ մարդկեղէն ուշ:
Եւյսպէս համայնից՝ միշտ ՚ի վատթար տապալել կոյս
Եւ յետս ընդ կրուկ սահել ձակատազրեալ՝ ՚ի հրամանաց:
Ու ընդհատ քան որ հազիւ դէմ յորձանաց զեկավարեալ
Ուըդէ զլաստափայտն, եթէ երբէք ելիք ըզթեմն,
Ենդէն ըզնա դարավէժ յափըշտակէ սուր հեղեղատ:

210 Այլ և մեզ իսկ է զարփիս նըշմարելի զլըշապանին,

188. Դօդօշ իմա զոստին գորտ մեծ և կրկին օգուտ բերեն. զի ատոք գան, և զի թունաւոր:

200. Զի բազում անգամ պատիճք ընդոց մեծամեծ երկեալք՝ ոսին դհատան ու նին և ոչ ատոքս. զայս ասէ նենդաւոր և խարերայ: Դեղովք յօրինեալ սերմանք՝

210. Ոչինչ ընդհատ մեզ մշակաց քան նաւորդաց գիտել արժան է զելս և զմուռս

վտանգաւոր աստեղաց: Զարթապանն տես ՚ի 72. Ուզնէն են աստեղք յուս կառավա.

Կուագաւոր հընըմանց Լուրեանց և ձայնատու պղընձոյն ըզէետ
Օերկնից արքայն սընուցին 'ի քարայրին դիկտէական :
Այլք ևեթ ըզծընունդս հասարակաց ունին և զտունս,
Ո'խաժողով 'ի քաղաք՝ մեծ օրինօք վարեալ կենցաղ .
Արքա միայն գիտեն անդեղե յարկս և հայրենիս .
Հանդերձեալ ձըմերայնոյն յամարայնի յաւածատեսք
Չեռն 'ի գործ արարեալ և 'ի միջի զգիւտուն դընեն :
Քանզի կէսք ըսկեն ուռէկաց դաշամբք ուլիսից յանուլըս ձըփնեալք ,
Այլք 'ի յորմածըս զաւթիցն առեալ զարտօսը ըզնարզիսի
Եւ սինձ թանձր 'ի կեղեսոյ՝ դընեն մազոց հիֆն առաջին ,
Եւ ըզկնի կառուցանեն այնուհետեւ ըզմոմըն մած .
Ծզգարգուն մանկութիւն՝ ըզյոյս ազգին դայեկէն կէսք ,
Այլք ըզմեղըն սուրբ սերտեալ պարզէն ըբջջաց լոծ օշտրակ :
Են՝ և ոյց առ դուրս եհաս վիճակ պահպանութիւն .
Եւ դէտ կան փոխանակաւ ամպոց երկնից և անձրեաց ,
Օեկաւորաց կամ ըզեեռն առնուն, կամ գունդ հըրսակ կապեալ
Ծզգուեխսըն ջոկ անգործ հանեն վամնեալս 'ի սըրահից .
Ո աստակն եռայ և բուրէ մեղը 'ի ծոթոր անուշահու :
Օերդ Լիկը պայք երք հապձեալ շանթս 'ի հալուն դարբնեն ձուլից ,

170 Կեաք 'ի փուրքս արջառենիս ըզսկիքս օլոց առնուն և տան ,
Ծզպըղինձսըն շառաջուկս 'ի լիճ մըխեալ ծըրդեղեն այլք .
'Ի ներքոց կանգնեալ սալիցն Եանէ , 'ի թուգ թընդեալ հեծէ ,
'Լոքա զբազուկս ընդ իրեար մեծաւ ուժով բառնան կարգաւ
Եւ ամրապինդ արցանօք կալեալ զերկաթըն շըրջըրջէն .
Ոչ ընդհատ , օրէն թէ զիփոքը ընդ մեծ իցէ համեմատէլ ,

Նիւրեկելեայ և կին անուցին զմանուկն Արա-
մազը յահնաւուի Դիկստ լըրին կամ 'ի' Դիկ-
տիս այրին Խպայ լըրին կղեռոյն Կրիտեայ ,
զդր անդր ապրէց յուցի ալ Էր մօր նորա կիւ-
բէլեայ 'ի ծախող որդեկեր ժանեայն
Զբուանայ կամ Կուննափի Եւ 'ի վարձ ծա-
ռայութեա ան առին մեղուք յԱվասարդոց այ-
զմեծ և զգարմանալի հանճառ իւր.անց և
վլիմասութիւն : Փիտան այսմ հանդերձն
ըշ պարգեկ , ասէ , մեղուք յառաջադոյն
մուցցին զլամամզդ . Փիտանակ ասլոյ
թէ փիտամբէն անուցանելցոյն առին զպար-
գման զայն : Անուն Կոտրետաց 'ի հէլլէն
ձայնէ ած անցէայ է , զոր պէսակն առնուն :

160 • Ալեքսանդր. տես ի տապի 4.1. 41:
Զայս սոսինձ կոմ զականամու՞մ հիմն ար-
եկալ մաղցն, ապա ի վերայ նորա շնչեն
զականն վերուստ ի վայր գործ է լով: Եւ
յայս իսկ հայի թերեւ լատին բառն անտրո-
ւնու, որ զննաւածոյ տասցեալ նշանակէ
առջապահու կանգնել, ամեասնար կամորա-
կապ. բայց զի և կափելց միաբ էն ի բայց .
փոր հըրդ ով և դրա կառաւցանել, որ յերկո-
սի միասո անհարկէ:

169. Զարգացման և զետնէ առ. ա.

172 . Օրինակը ինչ փոխանակ Եւնէի
ունին անձուն կամ պարագան :

Ի՞նդաբոյս սէր համբարոց ըզկեկրոպեան ձեպէ մեղուս
Իզմէն մի յիւր ըսպասուն . հինօրէից՝ 'ի ինամն աւանք,
Պահէլ ըզպան խորըսիսաց և տուն կազմել ամենարուեստ .
Եւկ մանկագոյնք յանագան դառնան պահու վաստակաբեկք

180 Հյութը ըրնով բարձք հոծեալ, կըծեն աստ անդ և ըզմաթուզ,
Խաժագոյն զուռենիս, ըզչէկ քըրքում և ըզնարդոս,
Իզմբը պարարտաթեր և ըզյակինթըն զերկնագոյն :
Ո՞ի հանգիստ դործոյ բնաւից, մի բոլորից աշխատութիւն .
Այգուն զիմեալք ընդ զըրուն՝ այլ ոչ երեք դուշ և դադար .
Եւ յազդել երեկորոյ դարձ յարօտէ առնել մարգաց,
Յայնժամ՝ 'ի տուն ընթացեալք, յայնժամ մարմնոց տամին դարման .
Զայնք հընչեն, և առ սեմովք ուանդաստակոք շըշնջեն շուրջ :
Եսկ ապա 'ի սրբսկապանս իթրե մըաեալ պատըսպարին,
Լըութիւն է զգիչերն, և զիսոնջ անդամն իւր քոն պատէ :

190 Ի՞այց յոտնաձայն անձրեի չմեկնին 'ի տար 'ի դադարաց
Լամ երկնից հաւատան 'ի մըրըրկաց ասպատակել .
Այլ յանքոյթ ըզպարըսպաք ոստանին շուրջ երթան ըզջրոյ
Եւ հնարին սուզ արշաւանս, և զերդ մակոյկ մի յողդողդուն
Օնաւախիձն 'ի տատանել ալեաց՝ բառնան կոպիձն յաձախ,
Եւ ընդ օդ սին նոքօք ըզփոքըոզի կըշուն անձինս :
Օ արմացիս և ընդ այս կարգս հաճոյական մեղուաց եղեալ,
Օ ի ոչ ամեւմնութեանց ինչ պարապեն, ոչ յողալիք
Օ մարմինսն 'ի իսառնըս հեղուն կամ ծընանին մանկունս երկամքք :
Այլ ինքնին 'ի սաղարթուց ուանոյց բուսոց զիւրեանց սերունդ

200 Ի՞երանովք հաւաքեալ՝ ինքնին զարբայն և զժողովուրին

176 . Կէկրոպէան է աստիկեցի . 'ի կէ . յատուկ և սովորական , և ըստ օրինի և 'ի կրոպայ առաջին արքայէ աստիկեցւոց : Զի մելէ պարաւուպատաշաճ , և զոր ոչ ևս կարէ . մեզ աստիկէաստանի , մանաւանդ հիւլօթափել :

177 . Անտերին էր , որպէս և մինչեւ 194 . Կարծիք էր ժամանակին և այս 'ի ցայսօր :

182 . Թամբի հոյզ իմն մելքածորան մատակարարէ մեղուաց 'ի սոսինձ պատիկանաւոր :

183 . Զայսոսիկ իմա զմիաբան միաժու դովկութակցութենէն . ապա թէ ոչ . փոխանակաւ ևս հանգըն և վաստակեն , այլ և դիշերի ևս , ըստ այժմու ճշգրտագոյն դնուութեանց :

189 . Իւր քուն է իւրաքանչիւր առանձին

199 . Նոյնպէս և այս կարծիք էլն չնոց , թէ մեղուկ 'ի ծաղկանց ժողովցեն զսեր .

մանս ծննդոցն . և վասն այսորիկ իսկ , ասէ .

այնչափ է նոցա սէր ծաղկանց , մինչեւ զժեւ .

պըն խորտակիլ և մեռանել իսկ :

160 Ո հովանիս նըսեմաստուեր հերկոց քըշտել՝ի սուր մանդաղ,
Ո հաւս ՚ի խօջիւն խուճապել և աղօթիւք կարդալ զանձրե,
Ո՞չ, ընդ վայր զօտարին նըկատեսցես ըզմեծ գաղիշ,
Եւ ըզով քո սփոփեսցես թօթափելով կաղնի յանտառ :

Եւր տեսցուք զի՞նչ և անօթք իցեն և զէնք պինդ մըշակաց,
Յոյց վըրէպ՝ ոչ վար և ցան և ոչ հընձոց յառնեն հասակք:
Պալարուն ծանր արօրոց նախ և յառաջ կորով և խոփ,
Եւ սայլակք ելեւսեան մօրն անուահով յամբընթացիկք,
Պահուկք և կամնասայլք և անհեղեղ բեռին տըրսմուխք,
Պա և շերտանկու կելեան նըւաստ կահ և կազմած
170 Ո՞մթզի տափան, և նըքոյր Ապանդարմետին խորհըրդաւոր .
Ո որ ուշ՝ի կուրծս անկեալ կանուխ հանդերձեսցես զամենայն,
Երկնաւէտ վիճակին եթէ պահին քեզ փառք հանդէպ:
Ենդէն և անդ՝ի մայրիս մեծաւ ուժով թեքեալ յառեղ
Պարտի նըշդարենի և գայ՝ի ձեւ կոր արօրոց,
Յոր սամին՝ի բընոյն ձիգ երկայնեալ յութ ոտնաշափ,
Ո սյգ ունկունքըն պատշաճեալ և երկողնի առատամունք:
Հարկանի փոյթ և թըմբին թեթէ՝ի լուծ ուերկայն փիճի,
Եւ մաճ, որ՝ի թիկանց զյետոյս սայլին տանի բերէ.
Եւ զմայրիդ յակութ՝ի կախ ծուխըն փորձէ խարուկածին:
180 Են առ իս բազում պատուէրք հայրենատուըք աւանդել քեզ,
Կ հոգոց մանրակըրկիտ թէ չես խուսափ ծանրատաղտուկ :

160. Հովանի բազում ուրեք փոխանակ տերեց առեալ է, գործ ընդ պատճառի, ծանօթ ծեռով հռետորականաւ :

167. Ելեւսեան մայր նոյն ինքն դեմետէ է ուսուցովն հողագործութեան, որ յելեւսին քաղաքէ Աստակեայ՝ յորում նախ ուսոյց զարտեստ, ելեւսեան ևս ասի: Ինկ սայլի նորա, որով և զպատկեր նորա յանդաստանս շուրջ ածէին, անիւք էին ոչ խողիւք, և խեցիւ կազմեալ, այլ կունդք թմբկաձեք որ լիտաւին հետ դառնային, որպէս վարին ցարդ յարեւս՝ի չայս, և անուսանին ծկլիք:

169. Կելեան կազմած ասէ զցաբանն. զի Տրիպայոմէոս՝ որ առաջին ուսաւ զեր կրադործութիւն՝ի Դեմետրեայ, եր որդի կելեռսի արքայի Ելեւսիս քաղաքի:

170. Կամ խարբալ՝ի տօնս և՝ի խորհուրդս Սպանդարամետին՝ի հանդիսի անցանէր. զի զկեղեքեալ անդամն նորա՝ ի մաղի ժողովեաց նսիս, և շինականք մազի ունուիրէին նմա զերախայրիս պտղոց, և զի օրինակ է մազ ընարութեան բարեաց և շարաց, որպէս ցորենոյ՝ի յարդէ:

172. Ըթէ կամիս պատիւ և գովիստ գիպով և վայելուչ գտանել յագարակէդ:

173. Բանաստեղծական նկարագրութիւն կազմածի արօրոյն. ուր առեղ իմաշ շյետոյ կողմն նորա, զաւարտոն:

177. Թմբի է օկանոս, լիլա. և փիճի՝ ազդ կաղնուոյ, Տագս:

179. Զի փորձ և ընտիր համարին փայտոք պնդացեալք՝ի ծուխ վառարանի:

Կորաքանչիւր 'ի ծնընդեան բերեն յինքեանը նուրբ ոգիս .
Եւ ապա 'ի նոյն ամդրէն ամենայն ինչ լուծեալ երթայ ,
Եւ միք ուրեք մահու մուտ , այլ կենդանոյն վերաթեալ
' թիւս աստեղաց անցեալ ծրարին յերկնից խորան :

Ո)և զվեհավայր երդն ինչքացցես և զմեղուն գանձս 'ի շտեմարանս ,
Ումպ մի նախ ընդ բերան ցողեալ ջուր գիրգ և սրբակեսջիր ,
Եւ 'ի ձեռն առեալ հանդէպ կարկառեացես ծուխ հալածիչ :
230 Երկիցս ըզմեռն աշեցուն քաղեն , կըրկին կըթոց են ժամք .
Եւ ինչ յերկիր Շազմաստեղք ըզգեղեցիկ դէմնըն ցուցցեն
Եւ առ ոտն անկուշեալ հարկանիցեն զծովուն հոսանս ,
Կամ մինչ յարփից փախուցեալ խոնաւայոյզ թօնուտ Շըկան
Տըխրագին իջանիցեն 'ի ձմեռնական ալիս յերկնից :
Են նոցա զայրուցք 'ի վեր քան զօրինակ , և թէ խուիցին
իջոյն շընչեն շիթոցք և յերակունաըն հարլստեալ
Ենդ ըզկոյր թօղուն սրւինսն և 'ի վէրս անդ զոգիսն հանեն :
Ո)և դըժալըհի ձմերայնոյն ահիւ զընդաս յառաջիկայն

227 . Երկու հնագոյն գրչագիրք ընդ
այլոց ըրից ունին ասցամ սեծ , վէ-
հաւոյր եւրու . իսկ այլք ասցամ սեծ ,
շայուն եւրու . Բայց առաջին մակդիրն առա-
ւելնշանական է , իսկ երկրորդդ աւելորդ
և վարապար , վամ որյու և ոչ վիրդիւեան :

232 . Ուր ի վեր վազեն և սասնուն ,
զոտն զգեսնի հարկանեն , և իբրև թէ ոտն
'ի վերայ տրոփիլով մերժեն զայն և 'ի վեր
ոլանան : Այսպէս իմն իմա սաստանօր յետ
ծագելոյ բազմաստեղաց զվերանալ նոցա
և զբարձրանալ 'ի վերայ ջուրց ծովու՝ յոր-
մէ ելանել թուին ամենայն սասեղք : Գե-
ղեցիկ դէմն ասէ , զի և կոյսք ոմանկ էին
յստաեղս վերաբեալք . սես տ . 227 :

233 . Ոչ եթէ 'ի մանանել կամ սուզանել
բազմաստեղաց Ձուկն զինի կայնոցակամ
զինի մտանէ , յորմէ փափչիցին . այլ զի
ըստ կարգի պատկերաց կենդանակամա-
րին յերկնագունան , ուր դասաւորեալք
են ըստ ճշմարիս ընթացից արեգական ,
յարևմտից յարեւլ զդէմն ունելով ,
բազմաստեղք որ 'ի ծուշ՝ իբր յառաջնոր
դնան , և Զկունք 'ի թիկանց գան նոցա :
Եւ ամենայն որ ինչ ըստ տեսութեան
իմիք զէտ ընթանալ թուի , հալածելասի
զյառաջընթացն , և սա փախչել : Ըստ
այսմ աեսութեան փախուցեալք և զօ-

դեալք ասին աստ բազմաստեղք 'ի ձկա-
նէն : Տսկ տրտմեալք՝ վասն դառնութեան
ձմեռնային ժամանակին՝ յորում սուզանին :
Բայց ոմանց անկիթթ թուեցեալ ըստ այսր
տեսութեան կարգի ընթացից կենդակացն
'ի գունան խօսել Վիրդիւեայ , համարին թէ
Զկամբն ոչ եթէ զաստեզատունն , այլ զձը-
մեռնային եղանակն իմանայցէ , յորմէ իբրև
խոյս տուեալ և սուզեալ թաքմուցին բազ-
մաստեղք : Այլք այլազգ ևս իմանան կամ
ուղղել կամին զբնագիրն . բայց զոր եղաքն
ընտրելագոյն են կարծիք : Զիարդ և իցէ ,
ելիք բազմաստեղացն որ 'ի 231 , և մտիւ-
քըն ուստի աստին ժամանակ կմէնը
մեղուն յայտ առնէ . որոց առաջինն ե 'ի
սկիզբն մայսիիք 'առ որով ընդ արկեուն ելս-
նէն , և երկրորդն դրեթէ 'ի սկիզբն նոյեմ-
բերի , առ որով 'ի ծագել արևու ինքեանք
մտանեն :

235 . Իմա յորժամ քաղիցի մեղրն նոցա ,
յայնժամ անհնարին բարկութիւն է նոցա ,
և յայնժամ առաւել խայթեն : Եւ զիայ .
թոցն կոչէ կոյր սուինս կամ փքինս , զի
թաքունք են՝ նուրբք և աներևոյթք իմն և
կորաբար յետուստ վարեալք . և 'ի ձգելն
զնոսին յետս խզեալ մնան հանդերձ պա-
տառմամբ որովմիցն , որով և մուանին :
238 . Տսկ եթէ վասն առաջիկայ դառ-

Պատվիշ ածեալ աւերածին և բեկելոց անձանց նոցա ,

- 240 Ակայն ո ծըխել ծոթոր և զընդունայն մոմն հատանել
Յերկուասցի , զի ստէպ լափէ զխորիսին անյայտ կովաղիաց ,
Եւ բոտոսք խաւարասէրք եռան կայտուեն խուռն ՚ի սենեակս ,
Եւ բըրէտ ապախտաւոր առ օտարին նըստեալ նըպար ,
Լամ պիծակ ժանտ և ժըպիրչ անհամեմատ խառնի զինուք ,
Լամ ցեց ազգ դըժընդակ , կամ գարշելին լիթենասայ
Արդ ՚ի զրունսըն կախէ զբարակաման տորդս ոստայնին :
Որ և չափ կողոպտեսցին՝ նոյն միահոյլ փոյթ պընդութեան
Տարցին ՚ի կանգնել զանկումն ազգին կործանելց ,
Եցցեն ըզնորց ՚ի ծաղկանց և հիւսեսցեն զամբարանոց :

250 Խակ եթէ , որ զի կենցաղ ըզմեր վըտանգս ես և մեղուաց ,

Եխտիւք դառնութեան ծորեալ մարմնոյ թառամեսցին ,

Օ ջր անշուշտ ունիցիս նըշանակօք ծանօթս առնուլ ,

Եռժամանին խօթիցըն մոյնք այլագունեալ՝ խամրին երեսք

Ասկալի մաշարայիւ . անդ ՚ի գաւթաց մարմինս յայնժամ

Հանեն դիակնացեալս և յուղարկեն ողորմագին .

Լամ ոտն ՚ի յոտն ըզմիմեամբք յեռեալ տողան կախին առ դուրս ,

Լամ ՚ի ներքըս յորմարգել տանցըն շուշեն առհասարակ

Տարտամեալք առ քաղցի ու նդարմացեալք կարկամ ցըրտով .

Լու լինի անդ թաւ հընչիւն և մըրմնջեն յերկար նուազօք ,

260 Օոր օրինակ մըռմընայ յանտառս երբեմնն ցուրտ հարաւ ,

Եբրեւ ծով ծըփեալ գուժէ ՚ի յերրադարձ սահել ալեացն ,

Նութեան աւուրց ձմբայնոյն ոչ զամենայն

Խորիսին քաղիցես , գթացեալ ՚ի մեղուսն՝

զի մի սասակեւոցին ՚ի սովոյ , սակայն սըր-

բելի է քեզ զիիթակն ծխով , և զաւելորդ

մոմն ՚ի բաց հասանելի , զի մի ՚ի բջիջոն

անդ գարանեալ բունեսցին ազգի ազգի

Ճճիք և զեռունք : Մեղուք առաւել ՚ի բա-

րեխանն ձմբայնի երկնցին ՚ի սովոյ . զի

նոյնակս գործել չկարին , բաց ուտել ու-

տեն : Իսկ ՚ի խսաաշունչ ձմբայնի թըմ-

րը ալընդարմացեալ ոյննչ ձաշտկեն :

243 . Գոռեխ կամ իշամեղոր անգործ ,

յօտարին հաբարոց կերակեալ :

244 . Անհամեմատ զեն պիծակին է

խայթոց նորա մեծ քան զմեղուացն :

245 . Սարդն ըստ առասպելին էր Արա .

քնէ դուստր իդմոնի , մէոնացի կամ լիւ-
դացի . որոյ իրոխտացեալ ձարտար քան
զնթենսա գոլ ոստայնանկութեամբ , ցա-
սեաւ աստուածուհին և պատառեաց զու-
տայն նորա և զգործիսն խորոակեալցրու-
եաց : Բնդ որ խոժոռեալ Արաքնէ՝ իեղդ
արկ և կախեցաւ , և ՚ի կախալզնի անդ
փոխեցաւ ՚ի սարդ ՚ի նմին իսկ յլթենա-
սայ :

247 . Որչափ և կթեսցես զմեղոնոցա .
միայն թէ մի մինչեւ ՚ի սովամահ առնել զնո-
սա կամ յանպատէ ժամանակի , այնչափ
պիգագոյնս ջանան և նոքա դարման տանել
վնասուն և ընուլ զիրուատ խորիսացն ՚ի
հիւթոյ և ՚ի հուզյ ծաղկանց , և կարկատի
զբջիչս պանիցն կամ մաղոցն :

Արակես հուր 'ի փակ հնոցի փայլակնացեալ շընչէ մըրրիկ :

Եստամոր բուրմունս այրել զանգըժատի յորդորեցից
Եւ ընդ ցընցուղ եղեգնեայ ծորանս 'ի ներքս ամալ մեղու ,
Եխորժիք ըզպարտասեալսն յընտանի խիւս հրաւիրելով :
Եւ իցէ խառնել 'ի նոյն և զգըթօրոյ լեսեալ ձաշակ
Եւ վարդ չոր կամ քաղցու 'ի հուր բազում պարարտացեալ ,
Լամ ողկոյզըս չամին առ 'ի փսիթ եան այգեստանեն ,
Եւ զկեկրոպեանըն ծոթոր և զտերեփուկ բազմաբուրեան :
270 Եւ ծաղիկ ինչ 'ի մարգս՝ առ երկրագործսըն ցինկ անուն
Դիւրագիւտ բոյս և առ ձեռն ոյց միանգամ եցեն 'ի խոյզ .
Օի անտառ մեծ ամբառնայ 'ի միոջէ ևեթ փընջէ ,
Ենքն ոսկի , այլ 'ի տերեւսն որ խուռներամ զիւրե սրփուեալ՝
Լապուտակ մանիշակին ծիրաներփեան հարկանի փայլ :
Շազում ուրեք դից բագինք 'ի պրասակաց հիւս զարդարին ,
Համն 'ի քիմրա դաժան , տուարածականք յարօտս հովտաց
Եւ առ ամին ոլրտապտոյտ ուղիւից ԱՅԵԼ'այ ժողովեն զայն :
Զարմատըս սորա՝ յանուշահոտ եփեալ գինւոյ
Եւ լիով սակառեօք մատո նոցա ձարակ առ դուրս :

280 Իսկ թէ ումեք յանկարծոյն 'ի սպառ 'ի սպուռ հատցի զաւակ ,
Եւ չիցէ ուստի զսերունդ նորոյ զարմի յարուցանել ,
Զարկարեան հօտապետին ժամ է յայտնել գիւտ անուանի ,
Վրբ ըստէպ 'ի սպանդ եզանց գարշ ապաժոյմն հանցէ մեղու :

263 . Անգժատ կամ քաղբան , տես դ . գործութիւն և զմակարդումն մածնոյ ու .
417 : սուցեալ կամ զնախաց պանրոյ :
267 . Քաղցու եփեալ և 'ի ո.ուփ կամ 283 . Հասարակաց կարծիք էր երեքն մարմելց , և ոչ անտեղի ինչ , թէ ամենայն արքի ազգի բղեց և ժիժմակք և ճաճիք և զեռունք՝ 'ի գիշական փտութենէ , այս ինքն 'ի խորելց և եռալց և նեխեալ կամ այլայլեալ և ապականեալ նիւթոյն ծնա նիցին : Զայս և զմեղուաց կարծէին , յար ջառոյ սպանելց և նեխելց , 'ի ծնունդ յառաջագայիլ պարուց նոյս . որ և եգիւ տացոց հնարագիտութեան գիւտ համբաւ և ալ էր : Ըստ այսմ և զիխաստացն 'ի նե խեալ մարմնոց ձիոյ ծնանել առէ խորե անցին ('ի գիրս պիտ . պարսաւ ձիոյ . ժէ) , յաւերժահարփն գստեր Պենէոսի գիւտոյ : Նոյն և Պինիոն որ և զընդուռնս յիշոյն ա սէ (գիրք ժա . 20) :

269 . Կեկրոպեան ասել զծոթոր , որ պէս և զմեղուս 'ի 176 , ատտիկեցի ասել է , վասն առաստութեան տնկոյդ 'ի չիւմես լերին ատտիկեցւոց , որոց առաջին թագաւ ւորեաց կեկրոփս :

271 . ՄԵԼ'ա կամ ՄԵԼ'ա գետ է մերձ 'ի Գրիեփա քաղպէ իտալիոյ :

282 . Արկադեան հօտապետ է Արփու տէսս հովիւ , որդի Ապոլոնի և Կիւրենեայ յաւերժահարփն գստեր Պենէոսի գիւտոյ : Նոի իշխող եղեալ Արկադիոյ , և զմեղուա .

Ենդըստին՝ի վերուստ առեալ ըզթել կարգի ձառիս

՚Ի նախուստ անտի սկըզբանց ըզզըսյցն ողջոյն արկից՝ի վէպ:

Օք ուր պեշեան կամովայ տունըն ընակէ երջանկազարմ

Ե՞ւ ուղիսիցըն հոսանօք ծովածաւալըն՝ի լուսիւ,

՚Աւ նըկարէն նաւելուվ շըրժագայի յիւր անդաստանս,

՚Աւ ուր պատի զսահմանօք կապարձելոց պարսկաստանեայց

290 ՚Աւ պարարեալ՝ի թուխ աւազ զկանաչագեղն կագիպոսու

՚Աւ յեօթն առաջս հատուածեալ գայ դարավէժ՝հոսէ՝ի ծով

Ենդուստ 'ի մըթագոյն հընդկաց իջեալ գետն յորդադէմ,

Ռովանդակ՝ի սոյն արուեստ հաստէ աշխարհն յոյս անպատիր:

Ուրդ իմն ընտրի նախ տեղի և առ՝ի նոյն պէտս ամփոփեալ.

՚Աւ պընդեալ զայն նեղ որմովլք և կըզմընտրովլք անձուկ յարկի՝

՚Ի չորից հողմոց քառեակ տան ըրւսամնւստ 'ի կողմանէ:

Խընդրեալ ապա յերկեմեան ձակատուն որթ կարակինեղիւր,

Կըրկին ծուծքն և հագագին դուռըն խընու բոււն ոգորմամք

՚Աւ յանեղծ՝ի մորթն ընդելք գանիւրք տուկին կոչկոձամահ:

300 Ռոյսունակ յորմածի անդ արկեալ թողուն, և շուրջ սըփուեն

Ռզկողիւր նորին ուղեցա հատեալ ծոթոր ուառոյգ նարդոս:

՚Դործի այս՝ մինչ մեղմ օդով սկըսանի դեռ ծով ծիծաղել,

Չե՝ի նոր երփնից նարօտ մարգագետինքըն շողացեալ,

286. Պելշա քաղաք էր Մակեդոնիոյ . կանովկ կամ կանովկոս քաղաք եգիպտաց առ երի Ակեքսանդրից : Որովհետեւ մակեդոնացիք տիրեցին երկրին եգիպտաց առոց, յանուն նոյա մակեդոնական կոչէ զայն, և ևս յատկաբար պեշեան, զի Ակեքք սանդր մեծն՝տիրեցերայալթ թագաւոր մակեդոնացոց՝ի Պելշա քաղաքի ծնեալ էր, և վԱկեքսանդրիտան նա շինեաց :

288. Զայս իմա յողովանել ջուրց նիւսոի:

289. Իմա շրջան առեալ անցանի զկող մամբք սահմանացն Պարսից, զկովմանքըն՝ յորս հասանէր երկիր տէրութեան կիւրոսի պարսկի և կամբիւսեայ, որ և եդիպ:

տացւոց տիրեաց : կամ մանաւանդ զՊարսս իմա աստ Պարթևս . ՚ի կողմանն՝ յորս թեակոթէին սահմանք ընդարձակ թագաւորութեանն Պարթևաց . զրոս և կապար հաւորս կամ աղեղնաւորս իսկ ասէ, որ տիրապէս Պարթևաց է սեփականն ալ:

292. Մթագոյն չնդիկք են աստ եթով

պացիք, զրոս ասացեալ եմք ընդհանուր անուամբ չնդիկս կոչելնախնեաց : Եւ արդարեւ, որպէս կարծի հաւանաբար, ՚ի լեռանց լուսնի որ՝ի խորս Եթովպիոյ՝ ելեալ խաղացեալ գայ նիւսու, և ընդ եօթն բերան թափի՝ի ծով : Վմենայն ասացեալքդ յայս գիլին, թէ բովանդակ երկիրն եգիպտաց ցոց, զրո ընթացիւր եգիպտական գետոյն Նիւսում տեղացքք միսեալ յարևմտեան կողմանն, ուր կանովակ է հոււ Ակեքսանդրից, մինչեւ յարելեւան կողմանս առ սահմանք պարթևական տէրութեան, յայս հնարդս ապատան կան զկորուստ մեզուացն դասհելց : Եւ թէ զինչ կարծեցեալ հնարքըն էին, ահա ասէ :

293. Անեղծ մնալով մորթոյն, ոչ ծակել և ոչ պատառել:

302. Այս է՝ի մուտս գարնայնց, զաւորքք գարուն դրանցն բանալց, ՚ի լուել սասակաշունչ մրրկաց, և մինչև վթթեալ ծաղկանց :

Եւ շատախօս ծիծեռան չե կառուցեալ բոյն՝ ի հեծանս։
 Եւ փափուկ ոսկերսն յայնժամ ջեռեալ աւիշք կան յեռանդան
 Եւ զեռունք երևոյթ կերպարանօք զարմանալիք
 Եւ անոտունք և ապա սաւառնաթե յուղին ամբոխք,
 Եւ գամ քան ըզգամ ըզնուրք օդովք թեակոխեն։
 Ո՞ինչեւ զօրէն տարափոյ յամառնային ցընդեալ ամպոց
310 Ալբանան, և կամ որպէս նետք՝ ի ձայթել լարին թռուցեալք
 Երբ այն ինչ նախամարտիկ մըխին ՚ի կոփւ երագ Պարթեք :

Ո՞վ՝ դից մեզ, Ո՞ւսայք, ո՞ զայս արուեստ եհան ՚ի վեր,
 Ուստ ուստեք ըսկիզբն առեալ նորոգ մարդկանս եմուտ հանձար։
 Փախուցեալ ՚ի պենեւսեան Տեմպեայ հովիւն Արիստէոս,
 Երբեւ ախոփիւ և սովով կորեան մեղուքն ըստ զըրուցաց,
 Եւ ՚ի գլուխ գետոյն առ սուրք աղբերակունս կացեալ տըրտում
 Բազում բողոք հարկանէր՝ ձայն առ ծընօդն արձակեալ զայս։
 Ո՞այր իմ, Կիւրենէ, մայրիկ նըստեալ ուղիսիցդ՝ ի թափս,
 Օ՞չ զիս՝ ի վեհափառ աստուածասերմ դիցըն տոհմէ,
320 Ո՞ւնէ միայն զոր պատմեան՝ հայր է թիմբրեանն ինձ Ապոլոն,
 Այսելի ծընար բաղդին, կամ յոն քո սէրն առ իս գընաց.
 Այս իմ խրախուսէիր երկնից անգամ ինձ ակն ունել.
 Աւասիկ և զայս իսկ մահկանացու կենաց պատիւ,
 Օ որ ինձ հազիւ հազ արդեանց և անամոց արթուն խընամք
 Ամենայն հնարիւքս ետուն, զքեզ ունելով մայր, կորուսի։
 Ո՞ւմ կաս ճն, ինքնին ձեռօքդ ըզբարգաւաճ խըլեա մայրիս,
 Հար՝ ի բակս հուր ոխերիմ, կէզ սատակեա զհունձս արտորայս,
 Եւ արկ յորթատունկս այգւոյն հատու տապար՝ ի գործ,

312. Այս հարցումն ոչ վասն Արիստէոսի թուի լինել զոր ծանոյց կանխաւ արկադեան հօտապեսի անուանի՝ ի 282, այլ վասն Պրոտէոսի, կամ մանաւանդ Կիւրենէայ՝ մօր Արիստէոսի, յորմէ ուսաւ և ուսուց: Եւ թէ որպէս, զայն սկսանի պատուից է առ առ առ սոյց: Եւ հունական անուանուածիւրոց մեղուացիւրոց: Աստ մասց մելքոնիս Արիստէոս՝ ի ժամանակին բնակեր՝ ի թեսալիա, չե անցեալ ՚ի կէա: աես այս գիւտ լեալ մանաւանդ:

314. Տեմպէ եր հովիտ գեղեցիկ՝ ի թեսալիա, մինչև քերթուղաց զամենայն զով և գեղեցիկ հովիտ կոչել Տեմպէ յանուն առ զոր հատանէր անցանէր գետն Պենէոսի:
 Կամ Պենէւս, հայր համարեալ Կիւրենեայ

մօր Արիստէոսի, որ և ՚ի ներքին աղբերակունս անդ գետոյն՝ ի խորս բնականայր: Այսր իբրև ՚ի մայրէնի տուն գայ Արիստէոս, թողեալ զափունս Պենէոսի առ աղենեայ՝ մօր Արիստէոսի, յորմէ ուսաւ և ուսուց: Աստ մասց բրամբուս Արիստէոս՝ ի ժամանակին բնակեր՝ ի թեսալիա, չե անցեալ ՚ի կէա: այս աստական մեղուացիւրոց:

320. Թիմբրեան կոչի Ապոլոն՝ ի թիմբրա գեղեցիկ Տրոմպադայ, ընդ որ հոսէր գետն թիմբրիոս, և հոչակաւոր եր մեհենփւ պաշտամմբք նորա:

Ուշ այդափի իմ պարծանաց գարշանքը ըզբեզ ըմբռնեցին :

330 | ըւաւ մայրն յառագաստէն ըզչիչն՝ ի յալըս խոր գետոյն .

Յաւէրժհարսունք ըզնովաւ նիւթէին ասըր միշտեան

Դավագոյն՝ ի կապուտակ ներկեալ տոգորըս տարրապէս .

Խնդ Դրիմով և Բասնթով, Փիլոդոկէ և | իգէա

Ծզիաղփուն ծամսըն հոսեալ զշուշանափայլ փափուկ ուշամբք .

Դեսէէ և Ապիով և Ծալիս, Խիմոդոկէ .

Խղիպափէ և ընդ նըմին խարտիշագեղ | իկովրիաս ,

Ո՞ինն աղջիկ կոյս, միւսըն դեռ ընդ փորձ անցեալ նախկին երկանց .

Եւ Ալիով և Շերոյէ քորք երկոքին ովկիածինք ,

Երկոքին յոսկի պաճոյք, 'ի գոյնագոյն մաշկ երկոքեան .

340 | Եւ Արիլէ և Ովկիս ուասիական Դէկոպիայն ,

Եւ թեթևն Վլեթուսա զնետս հուսկ ուրեմն եղեալ՝ ի բաց :

Յորոց մէջ կայր Խիմենէ զրուցէր ըզգուր ջանն Հեփեստեայ

Եւ ըզգաւն Վլիսի և զանուշակ գաղտագողօնս ,

Դ սկզբնահայր 'ի Ա ըհէն տողեալ ըզգից յոլով տըռփանս :

Որով տաղեւք ըզմայլեալ ըզսակ կակուղ մինչ յիլ պատեն ,

331. Զմիշետեան ասր տես դ . 309 :

332. 'Ի կէս գրչագիրս պակասէ աստ տողք , որ կայ խսկէնիսականին , Ե . 826 :

333. Զտոսա երկոսին ծնունդս Ովկիս նու ասելով յայտ առնէ թէ սոքա միայն դստերք էին Ովկիանու և Տեթեայ , իսկ հրապարակագոյք արար ինքնին զնախա այլք դստերք Ներեւայ և Դորիսայ , թոռնեայք Ովկիանու : Զի՞ Ներեւս կամ Ներէսու և Դորիս՝ սոքա ևս էին զաւակը Ովկիանու , յորոց ծնեալ յաւէրժահար սոնք չուրց կոցին ներեւանք , թուով յիւսուն . իսկ ովկիանեանքն՝ երեք հազար : Բայց երեմն սոքա և նոքա առհասարակ ներեւանք կամ ներէիդք կոչին : - Երկոքին ուկեպաճոյք մորթս զգեցեալք իբրև յաւէրժահարսունք որսորդք :

340. Ասիական , յասիական ծովակէն . տես ա . 397 :

341. Արեթուսա յառաջն 'ի նաժշտաց Անահտայ կամ Արտեմեայ գոլվե որսորդ իբրև զնա , ապա թողեալ զորսորդ ութին՝ փոխեցաւ 'ի նմանէ յաղբկը . իսկ աստ այժմ ընդ այլն նատեալ կայ 'ի մանել , որ 'ի հնումն արուեստն էր պանծալք և ձեւ ռադործ ազնուաց անդամ օրիորդաց :

342. Հեփեստեայ կին էր Աստղիկ կամ Սփրոդիտէ , որում որչափ և զգուշացաւ այլն պահէ 'ի հոմանւոյ նորայ Վլիսէ , ան թենէն իմ միաբանութիւն սիրոյ գալ , և այնիսէ զը շաղաշարութեամբք այլ իմ նորանորս 'ի գոյ ածել բնութիւնս :

Վերստին՝ ի մայրենի ունկն անկանէր ողբ լրիստեայ.

Յապակեղէն գահոյիցն յապուշ դարձան ամենեքին,

Այլդէտակն լրեթուսա քաջ քան զայլ քորս՝ ի բաց կալեալ՝

՚ ծայրից ծրանացն առ ըզգեղձան գըլուխն՝ ի վեր.

350 Ո՛վ, ասէր, ոչ վայրապար ընդուտուցեալդ յայնմ հեծութեանց

կիւրենէ քոյր, քեզ ինքնին ահա քոյին սիրասընունդ

լրիստէս սըրտառուչ յալիս ծնողին Պենէսուի

կայ հարեալ յարտասուս և անտղրմ ըզքեզ ձայնէ :

Յանկարծակի երկիւղիւ մայրըն խոռվեալ՝ ի միտս յայնժամ,

Ռեր օն բեր առ մեզ, ասէ, դից նըման սեամն օրէն կոխել.

Եւ անդէն տայր հրաման շուրջանակի մեկնել ուղիսից

Ինդ որ ոտն առեալ՝ ի ներքըս պատանեակըն խաղայցէ.

Եւ եկաց խորանաձեւ զնովաւ յորձանքն՝ ի տիպ լերին,

Եւ՝ ի ծոց իւր լայնատարր առեալ մատոյց յալուց գետոյն:

360 Ոքանչացեալ ընդ տուն ծնողին, ընդ արքունիս խոնաւական,

Ինդ ծովակս անձաւածիրս և ընդ անտառսըն ձայնաւորս

Ինթանայր, և հիացեալ՝ ի մեծամեծ ջուրցըն յուզմանց՝

Օ ամենեսեան նըկատէր գետս յահագին անդունդս երկրի

Յայլ և այլ սահեալ կողմանս, և ըզֆասիս և ըզգայլ գետ,

Եւ զըստինս ուստի խորինն Անիսէս ցայստեալ բըխէ,

Ուստի հայր Տիբերինոս, ուստի և ուխտ անիենեան,

Ինդ խարակս ահեղագոչըն Հիպանիս, միւսեան Լայիկ,

Եւ ցըլադէմն Խրիդանոս կըրկին եղջերք ոսկեածաննչ:

355. Օրէն է նմա մտանել՝ ի տունս դիւնցականս, զի դիւցազն է և ինցն՝ յասառուածոյ և ի յաւէրժահարսնէ ծնեալ:

360. Աստանօր ոչ զականս և եթ զենէ, ոսի նկարագրէ քերթողն, այլ անձաւ իմն անդնդախոր շտեմարան ջուրց, յորմէ ըստ Պլատոնի իրրէ՝ ի հասարակաց իմն աղքերէ եւանեն գետք ընդ այլ և այլ կողմանս երկրի: Եւ անձաւն այն իրրէ արքունիք իմն են, յորում գիք գետոց և յաւէրժահարսունք աղքերաց ունին իւրեանց ապարանս, կամ սենեակս և սրսկապանս, յորոց՝ ի միւսմն կայր և կիւրենէ իւրայովքն:

361. ՚ Ի բղնել և գնալ ջուրցն՝ առ ոսս գտանեն գալարիս և թփուսա և մացառս, ընդ որս խոխոջեն. և այսու իրրէ թէ անտառք իմն իցեն, և հնչցեն կամ ձայնատուր լինիցին:

364. Փասիս գետ՝ ի լերանցն հայոց իշեալ ընդ կոյքիս կամ ընդ եգերացիս՝ թափի՝ ի ծով սեաւ. առ որով առատութիւն է փասիսն թուշոց որ ՚ ի նմանէ զանունդ ունին: Գայլ գետք բազում են, անուանի է պնոնտոսանն որ ՚ ի նոյն ծով գնայ: Ենիսէս կամ Անիպեւս է ՚ ի թեսալիս. Տիբերինոս որ և Տիբերիս (ա. 514.) և Անիսն կամ Անիէն՝ յիտալիս. Հիպանիս՝ ի Սարմանիս, որ այժմ Բոդն կոչվ. Կայիկոս ՚ ի Միւսիսա. Երիդանոս որ և Պադոս՝ յիտալիս. որում իրրև ցլու դէմն և եղջիւրը ասէ, զի առ հասարտկ գիք գետականք այնպէս նկարէին վասն գոչեցյ ալեացն և յառաջն բաժանելցյ: Խակ ոսկի ասել զեղը Երան Երիդանոսի՝ կամ վասն քաջարերութեան անդոցն, զոր և ասէ իսկ, կամ զի ամենայն դից սեփական է ոսկին:

Վան զոր ոչ այլ ոք ուրեք ընդ հարաւունա արգասաւոր

370 Դիմէ 'ի ծով ծիրանի յորդահեղեղ գետ յորձանուս :

Խրեւ հաս նա յառագաստն 'ի սունկ քարամք գըմբեթայարկ ,

Խւ զորդւոյն 'ի միտ էառ զաւելորդ սուգրն Խիւրենէ ,

Հարազատք կարգաւ նամէտ կայլակս 'ի ձեռան արկանեն քորք

Շըրբանիւթ դաստառակս ողորկատարրը մատուցեալ :

Խէսք խորտկօք լընուն սեղանս և պատարուն կանգնեն բաժակս .

Շագինք՝ պանքայեան խընկանըւէր հրով բորբոքին .

Ի՞ւ , ասէ մայրն , ընկալ զըսկիհ զանապակիդ մէսնեան ,

Ի՞ւսիրեսցուք Ովկիանու , և ինքն համայն յաղօթըս կայր

Ի՞ւ Ովկիան հայր էից և քոյրաթիւ յաւէրժմհարսունս .

380 Ուր հարիւր անտառաց որ կան հարիւր գետոց 'ի պահ :

Խըիցս 'ի հրատ կայծականց ցօղեաց ծորան քաղցրածաւալ ,

Խըիցս 'ի ծագըս յարկին բոց ծառացեալ փայլատակեաց :

Ի հմայից աստի խրախոյս տըւեալ սըրտին՝ սկըսաւ ասել .

Ի կարպաթեան ծոց պըտուտից Պիսիդոնի այր մի է դիւթ ,

370 . Ամենայն գոյն կենդանի և պայ ծառ՝ ծիրանի ասի առ քերթողն . իսկ ծով կըկին առաւելութեամբ , զի և անոփ եւանէ աղնաւագոն ծովուն ծիրանին :

374 . Անձեռոցս ասուիս , որոց թաւութիւն անկուածոյ երեսացն խուզեալ և հարթեալ , այնու իսկ ողորկ , լերկ և կա . կուզ էն :

376 . Պանքայեան . տես թ . 139 :

377 . Մէսնեան է վիւդական , վիւդացի . զի լիւդիա , 'ի հնումն Մէսնիա կոչեց . ցեալ , համբաւաւոր էր այգեքք և գինեքք :

379 . Ովկիանոս ոչ միայն հայր էր ամենայն դետոց , և նախահայր կիւրենեայ , վասն որոյ և դատերը նորա սմա 'ի քորս համարեալք . այլ և հայր ամենայն էից և դից անգամ : Զի և ըստ թալեամ միշտատացոյ հնագոյն իմաստասիր բնախօսութեան՝ ամենայն ինչ 'ի ջրոյ եղեալ աւանդի : Որումոց օտարաձայն ինչ է և մովսիսականն ստեղծագործութեան աւանդութիւն , որ ընդ աներևոյթ և անպատճառաս անդնդոց ոչ այլ ինչ յիշատակէ , այլ միոյն վըուրս : Այսոցիկ հուպ մատչի կամ մեկնէ զայսոփիկ և արդեացս բնադիտութիւն , 'ի լցծ և 'ի հոսանուած օդակերպ սորիսաց կամ շոգեաց ասել զնախագոյ ընութիւն կամ զառաջին հաստատութիւն էիցս :

380 . Կան 'ի պահ , անդ դարեալ դարեն իբրև շահապետք նոցին և պահապանք :

381 . Ծորան իմա զգինին : իսկ երիցս չեղեալ նուեր , զի երրեակ թիւն մեծ էր և խորհրդական և աստուածային առ հինգն . այն , մինչև ասկե սմին իսկ Ակրդիւեայ 'ի հովուական տաղն :

Աստուած իսկ ինքնին երրեակ թըւովէ զըւարձացեալ :

Յայս վայր հասին միտք մարդկեղէնք , որպէս զի կարօղ կեղեն տեսաներ , թէ աստուած՝ կամ զօրութիւն և կարողութիւն իմն է անսահման , կամ միտք և բան անբառ . կամ հոդի և կեանք անհուն . և կամ լաւ ևս . որպէս նշմարեցին իսկ ոմանք , երեքեան անշափութիւնքի միանգամայն բովանդակեալ . իմ լութիւն կատարելութեան միոյ միայնոյ բնութեան :

382 . Այս ցոլանալ բոցոյն և լիզանել զդարանաւանդս կամ զէնդուն յարկին՝ բարենշան համարեալ էր 'ի հմայս :

384 . Կարպաթեան կոչի ծովն որ ընդ կրետէ և չոռոդոս առ կարպաթ կղզեաւն : Պիսիդոն կամ Պոսիդոն էր դիք ծովապետ . ընդ որոյ գաւազանաւ կային ամենայն ծովք . և ինքն իսկ բաղութուրեք պարզաբար փոխանակ ծովու առեալ է :

Լապոյտըն Պրոտէոս՝ այն որ զանդունդս համատարած
 Զիաձուկն երկոտանի նըհանգս 'ի կառս վարեալ ձեւեւ :
 Յեմաթեան ծովուցն 'ի գոգս 'ի Պալենէ իւրըն դաւառ
 Այց առնէն նա զարդիս , ըշնա պաշտեմք հարսունքս յաւեւ :
 Եւ հինաւուրցն իսկ 'կ երեւս , զի է բնաւից կիւս խելամուտ
 390 Ու ինչ ենն , որ ինչ եղեն , որ առաջի կարգեալ նիւթին :
 Երբեւ այն զի այսպէս Պիխիդոնի հաճոյ թուեցեալ ,
 Օ զր ըզնախիրն ամեհի և զզազիր փոկս հովուե յանդունդս :
 Ծասա դու նախ 'ի սարիս արկեալ , որդեակ , կաշկանդեսցես ,
 Ու զախտին պատճառս ողջոյն յայտնեալ ցուցցէ ելի աղագս :
 Օ ի պատգամ և ոչ մի տացէ երբէք անբըռնադատ ,
 Եւ ոչ յաղերս ածիցես . ձեռըն հըզօր և պարաւանդս
 Արկեալ 'ի նա կալ և կապ , անդ 'ի դերեւ լուծցին պատիրքն :
 Ես ինքն ըզքեզ , մինչ արեն ըզմիջօրեայ բորբոքէ տապ ,
 Ո՞ինչ դալարիք ծարաւեն և հովանի քաղցր է հօտի ,
 400 Եւ զանխուլ ածից ծերոյն ուր իսոնջ յալեաց մեկուսանայ .
 Օ ի զբընով անկելում զիւրեաւ հասցես գոլ գասմազիտ :
 Այլ ձերակալ արարեալ երբ 'ի կապանս ըմբըռնիցես ,
 Ինդ պէսպէս խաղայցեն դէմք և կերպարանք գազանեղէնք .
 Օ ի անդէն 'ի սոսկալի յեղցի վարազ , 'ի վագր 'ի ժանտ ,
 Եւ վիշապ թեփամորթ և 'ի յառիւծ շէկ պարանոց .
 Լամ սաստիկ բոցոյ խօշիւն արձակելով 'ի կալանաց
 Ժափեսցի , կամ չիք 'ի ջուրսըն հոսանուտ վիժեալ լիցի :
 Այլ որչափ ձեւ և տեսիլ նա փոխեսցէ ամենազան ,
 Այնչափ պընդեսջիր դու զուժինապիրկ տոռունմն , որդեակ ,
 410 Ո՞ինչ յայն գարձցի բնութիւն յորում տեսեր նախ զառաջին
 Ո՞ինչ քընոյն անկանելոյ զաջոս իւր դեռ կափուցանէր :
 Օ այս ասաց և անուշակ անմահութեան սըփուեալ բուրումն

385 . Կապոյտ ասի Պրոտէոս կամ Պրո-
 տեւս , զի եր որդի Ովկիանու և Տեթեայ
 կամ Պիսիդոնի և Փենիկեայ : Ըստ Հոմե-
 ռոսի՝ եդիպտացի եր . իսկ Վիրգիլոս գա-
 ւոր հայրենի տայ նմա զՊալենէ ցամաք
 կղզին Եւմաթիոյ կամ Մակեդոնիոյ : Աւեն
 զնն և հովիւ հօտին Պիսիդոնի , որ են նը-
 հանգք ծովու առ հասարակ , ընդ որս առ-
 անձինն և փոկք՝ որթք ծովայինք . և այր
 մարդարէ , և զօրութիւն ունել փոխելոյ 'ի
 բիւր աղցի աղցի կերպարանս , և մինչեւ

կապեալ չքուչակել ինչ ումեք : Զի իբրև
 թէ այլ յայլմէ եղեալ և աստուածարեալ
 և բանդագուշեալ վարեր մոլեգնէր և տա-
 տանէր զնա հոգի կամ աւիւն մարդարէու
 թեան , որպէս և զհարցուկն Պիթիա և
 շՍիրիւ լայն :
 389 . ԶՆերեւս տեսցես 'ի 338 :
 412 . Այս անմահական անուշահոտու-
 թիւն սեփական էր ամենայն գից և գիցու-
 հեաց 'նշանակ աստուածութեան :

Ծգբոլոր զորդեկին շուրջ բակ արկեալ զիրանարն օծ :

Իսկ նորա յաստուածարեալ վարսից բըխեաց սիք քաղցրաշունչ,

Եւ ընդ անդամն արութիւն յաջողուածոյ ծաւալեցաւ :

'Ի փապ լերին խորափոր՝ է քարանձաւ մի մեծանիստ

Յոր ալեաց դէզք հողմավար վէտ վէտ 'ի խորշըս փեռեկին,

Ո ըստանգաւոր նաւորդաց երբեմն ամուր ապաւինի .

'Ի ներքս անդ թաքչի Պիրոտեւս՝ վէմ անհէղեղ նըգեալ առ դուրս :

420 Եստ յաւերժարսն 'ի դարան զհամբակն եղեալ զերծ 'ի լուսոյն ,

Ինքըն կայր 'ի բացէ պատեալ զիւրե ամն քողաձիգ :

Հրաշունչ Ծնիկն ըզ Հընդիկսըն ծարաւուտ տոչորելով

Ո առեր յերկինս , 'ի միջակ գընդին ժաման կայր բոց արփին .

Ինյաք խըռուեալք , և զինորաձոր վլոտականին մինչ 'ի յատակս

Շառագայթք տապացուցեալ փաղաղէին երաշտահար .

Եւ ահա յընտել քարայրն յալեաց դիմեալ գայր Պիրոտէոս ,

Իցնաւուտ ազգ ըզնովաւ ծայրածաւալ ծովուն մեծի

Խտպալով ըզգօղն աղիս շուրջանակի ցընդեալ ցանէր :

Փոկք յայս կոյս և յայն 'ի նիրհ անկեալ յափին անդ գայուային .

430 Ինքն որպէս փարախապետ տեսուչ հօտից երբեմն 'ի սարս ,

Յարօտէ մինչդեռ զընջուղս ածէ 'ի տուն Պիշերավարն

Եւ 'ի հընչիւն բառաշմանց սըրեն գառինք զգայլոց վոհմակ ,

'Ի միջին բազմեալ 'ի վէմ ունի զնոցա թիւ համարոյ :

Եւ զի չնորհեալ Երիստեայ իշխանութիւն էր ըզնովաւ ,

Երունւոյն հազիւ ներեալ ըզիւնջ անդամն 'ի նինջ դընել ,

Յարձակեալ ուժգին գոշմամբ զանկեալն աղիսէր 'ի ձեռակապս :

Եւ ածեալ նորա յուշ զարուեստըն իւր մենքենաւոր ,

Յամենայն հրաշըս տարեց ըզկերպարանսըն փոփոխէր ,

'Ի հուր և 'ի գազան զարհուրագին և յուխ զեռուն :

440 Իսկ ապա իբրև ոչ մի գըտին պատրանք ելս 'ի փախուստ ,

Պարտեալ յանձըն դառնայր և մարդկօրէն խօսէր ձայնիւ .

Եւ ով ետ քեզ զայր օձան , այ պարմանեաց յանդըգնագոյն ,

Հասանել 'ի յարկըս մեր , և զինչ աստուստ , ասէ , ինընդրես :

418. Իմա կամ 'ի մէջ ընդարձակ և ահա . իմա զէթովպացիս կամ զամենայն բնակիչս գին անձաւին , կամ առաջի նորա ուր իսաւ . տապայելց աշխարհացն արևելց և հարաշաղակտն էր ծովի :

422. Ծնիկն աստղ տօթաբեր տապա . 427. Ազգ փոկաց սրոց հովուերն : իսուլց իսորին ամարայնոյ : չնդիկս

Խսկ նորա, Գիտես Պլրոտեւս, ինքնին գիտես, զիք քեզ խաբկանք.
Լցէ դու կաց՝ ի կամելցող, զից հրամանօք եկաք այսրէն
Խընդիել պատգամ յընչից տուգանս . այսչափ ևեթ բարբառեալ:
Ե՞ր այս՝ կիւսահըմայն այնուհետեւ՝ ի մեծ տագնապ,
Բզհրացայտ աշարն շըրջեալ յականողիմն իւր՝ ի ծաւիս,
Աստիկ կըրձըտմամբ եբաց բերան բախտիցն՝ ի բաշխս:

- 450 Լցպաքէն դից իմն, ասէ, զքեզ հալածեն ցասման վըրէժք,
Ոեծամեծ տաս դատաստանս . եթէ չկալցին հրամանքն ըզդէմ,
Պատուհաս զայդ ածէ քեզ՝ հէքն Արփէոս անպարտակիր,
Փոխանակ առեւանգին իւր ամուսնոյն մոլեալ դըմնեայ:
Ոյր՝ ի քէն մինչ փախուցեալ սուրայր ընդ գետըս դարահոս,
Օ անարի վիշապ առ ոտսըն դարանեալ առ դարափամբ
Չետես՝ ի բոյս թաւամուր՝ կոյս մօտալուտ՝ ի մահ նուիրեալ:
Աակայն պարք հասակակից անտառանունդ յաւերժհարսանց
Չայն առին բարձր՝ ի լերինս, կական բարձին սարք ոոդուպեան
Եւ բարձունք պանգէականք և արիսեան Աեսեայ երկիր
460 Եւ գետացիք և Հեթոս ուակտիականն Ավրիթիա:

444. Ոչ խարիս, և ոչ ծածկի ինչ՝ ի քէն պատրանօք : Այլ դու գադարեա ի կամե, ըս այտի փոփոխիլ՝ ի պատիր կերպարանադ և խարել զիս :

446. Վասն վնասու կորսաեան ընչիցս, մեղուացս :

449. Ոչ առ սրտմութեան, այլ՝ ի հոդու մարդարէութեան կոկողացեալ: Եւ բանայ զերան առ՝ ի գուրք տալ և բար, բառել զբաշխ բախտիցն :

451. Այլինքն մնացես՝ ի պատուհասիդ, եթէ ոչ բազդ քու և ձակասագիրը ընդդէմ կացեալ ցուցանիցն քեզ հնարս քաւելը զմեղս և զերծանելը՝ ի պատուհասէդ :

452. Ոչ Որփէոս կենդանի, այլ ուրուն նորա, ստուերն ուրուական կամ հոգին Որփէի մեռելը: Եւ էր Որփէոս կամ Որփէի մեռելը, որդի Ապոլոնի և Կալիոպէ Մուսայի, կամ ըստ այլոց՝ խագրեայ արքայի կամ գետոյ թրակիոյ և Պոլիմերա Մուսայի: այր մարդարէ և բանաստեղծ և երաժիշտ անուանի ընդ առաջնորդ, ժամանակակից Մովլիսի մարդարէին :

453. Փոխանակ զիս առեւանգէլ կամեցար դու երբեմն զիին նորա Եւրիդիէտ: որոյ՝ ի

փախըլն՝ ի քէն ընդ գետեզերս Պէնէոսի կամ Հերքոսի՝ օձահար եղեալ յոտիցն մեռաւ:

458. Ոոդոպէ, Պանգէոս լերինք են թրակիոյ, որ և արիսական երկիր ասի, զիս սոնդ ծնաւ Արէս, և նոմա նուերական էր երկիրն: իսկ Ուեսեայ ևս ասի երկիր, զիս սուրեմն առ տրովական մարտիւն Ուեսու կամ Հնեսոս ոմն անուանի թագաւոր եկաց անդ:

460. Գետացիք ազգ թրակիոյ կամ Սկիութիոյ էին, որպէս ասսցեալ և մի կանիսաւ: Հերքոս գետ թրակիոյ՝ որ այժմ կոյի Արէտի կամ Մէրէտի՝ ի Ոոդոպէ լերանց իսպացեալ: Ավթիթիա գուստը Երեքթեայ պաքայի աթենացւոց, ի Բորեասայ կամ Առուեսայ և կամ ըստ առասպեցին՝ ի Հիւսիսոյ հափափեալ և յափշակեալ՝ թրակիա: զոր իբրև յաւերժահարսն այնր աշխարհի յիշատակէ, յորթորջեալ զնա ականական, այսինքն է աստիկեցի: զինք Ակափ կամ Ակտէ կոչէին զԱստիկէ, որ է ասու ծովելու, և անորի տապա մեղմութին և քաղցրացուցանելով ածանցեալ է Աստիկէդ: Այլք ասեն յԱկտիս դստերէ Կրանաւոսի աթենացւոց կոչեցեալ:

Ենքն առեալ վին գոգաւոր՝ բազմատրխուր սիրոյ սփոփանք,

Ոզքեղ, քաղցր ամուսին, ըզքեղ միայն յափն ամայի,

Ոզքեղ, յելս արուսեկին, ըզքեղ՝ ի մուտսըն նըւագեր:

Եւ 'ի կիրճաըն տենարեան յանդընդախոր դրունըս մահու

Եւ յանտառըն թափ անցեալ սեաւ արհաւրօք մառախլապատ,

Ոանդարամետս էջ'ի վիհ, մատեաւ առ պետըն սոսկալի

Եւ առ այն որ 'ի մարդկան պաղատանաց սիրտք անողոք:

1. Այլ երգովքըն վլրդովեալ յանդընդական խոր կայենից

‘ Եորք ըստուերք և ուրուականք լրւատենչիկը ընթանային,

470 Օ երդ տարմատարմ 'ի մայրիս բիւրք բիւրուց հաւք անկեալ դիմեն
Երեկոյն կամ բըքաբեր մինչ 'ի լերանց վարէ տարափ.

Բազմութիւն արանց՝ կանանց և կենազրաւ իրանք քաջաց

Ուծահոգի դիւցազանց, պատանէկիկը, կոյս օրիորդք,

Եւ հանդէպ աշաց ծնողաց հուրք խարուկեալ երիտասարդք.

Օ որովք շուրջ մըրրատեսակ գայու և գըձուձ խարձ լոկիտեայ

Եւ ալեօք ծանրադանդաղ լիճ պաշարէ ժանտատեսիլ,

Եւ Ոտիքս ինընսպատիկ պատ անդ առեալ պարունակէ:

Պակեաւ տունն իսկ, տարտարոսք ներքինք մահու և կորլստեան,

Եւ օձիւք կապուտակօք գիսախըրիւքըն լատաղիք.

480 Լիերեր բերանաբաց սինկըղ սանձեաց զերբեակ որկորն

Եւ եկաց հողմովն անիւ շըրջանակին իքսիոնեան:

Եւ ահա 'ի վտանգաց քաւեալ բնաւից դառնայր ընդ կրուկ,

Եւ շնորհեալ Խորիկիկէ գայր ելանէր յօդ արփենի՝

464. 'ի Տենար սարաւանդին Լակոնիոյ
Էրքարայր մի, որոր գուռն կամբերան դժու-
խոց առասպեկտին: Հելլէնք: Եւ , էշն
անդ ընդ այն, որպէս և 'ի դժոխսն իսկ
կամ 'ի սանդ արտմետս էին անտառք նսե-
մատուերք և ծմականիստք: Դնայ Որփե-
ու իշանէ 'ի դժոխս քացր նուագօքն 'ի
դութ շարժել զանդարապէտսն և հանել
ածել անսի զեւրիդիկէ:

469. Լուսանցքկը իմա զրկեալք 'ի
լուսոյ և կարօսք լուսոյ, որպիսի են սահ-
դարամետականքն մեռելոց ոգիք, որպիսի
իսկ ասէ ըլուսա Ա իրգիիոս յէնիականին Զ:
721: Ծնթանային առ Որփեոս 'ի ձայն նը-
ւագաց նորս :

470. 'ի Տայրին ոմանք 'ի դրչագրաց ու-
նին 'ի ուելու բայց հնագոյնք և ստուգ-

գոյնք 'ի Տայրին:

471. Զի զմռելոց մարմինս 'ի փայտա-
կոյս խարուկի այրեին բազումք յազգայն
առաջնոց:

475. Կոկիսոս և Ստիքս կամ Ստիքս
գետք էին 'ի դժոխս հելլէնացւոց և հռով-
մայեցւոց: Օմախուին գիսօք կատաղիքն՝
դաշիճք կամ տանջիչք դժոխապնեայք:
Կերբեր շուն եռադիմի կամ եռանք, բա-
րապան դժոխոց և պահակ մահու և կո-
րրոտեան, որպէս անուանէ իսկ զնա Վիր-
դիմոս 'ի Զ գիրս էնիականին:

481. Ա յամիկն հանդերձ հողմովն որ
պատուեկեր զնա: Ումանք իմանան՝ անիւ հող-
մով շընանակելոցն, և այլք՝ եկաց 'ի հողմոյ
անշարժ: Տես զանիւդ 'ի Ք. 37:

Պաշտովվք, քանզի օրէնս էր զայս արւեալ Պերսեփոնէ.

Խնդէն յանկարծ ափշութիւն ընդ իսօլ կալաւ ըզսիրելին.

Ա, երելի արդարե՝ թէ զիտէին ներել դըժոխք:

Պատեղի առ և առ դուրս անդ լուսոյն յիւրն Աւրիդիկէ

Յանըզգաստըս, եղուկ, յոգւոյն պարտեալ արկ զաջըս իւր:

Խնդ հոսեալ ձիզըն բոլոր, և անողորմ բըռնաւորին

490 Պաշինք ցըրեալ և երիցս հընչեալ բամբիւն յանդընդոց լիճ:

Ով և զիս, ձըչեաց նա, զթըշուառս և զքեզ կոլոյս, Որփեւս.

Օքնչ այս մոլորութիւն, ահա կըրկին անգութ հրամանք

Խնդրէն կոչեն և փակէ զնըւաղ ծըփեալ աչս իմ թըմբիր:

Ողջ մընա, վարիմ ահա մեծ գիշերաւ պարածածուկ

Օ ապիկար բազուկս առ քեզ ձըգելով, ոհ, ոչ ևս քոյին:

Խսաց, և յաշացն անդէն զօրէն ծուխ ՚ի նուրբ օդ

Խառնեալ կորեաւ տարադէմ, և ոչ ևս այլ ետես ըզնա,

Որ զըստուերս ըմբռանէր զուր, և բան բազում կամէր ասել.

Խւ նաւապետ դըժոխոցն ոչ ևս անդրէն այնուհետե

500 Խնյջ տայր անցանել ընդ անջըրպետն հեղեղավայր:

Օքնչ առնել էր, յո զիմել կըրկին կապտեալ ՚ի յամումոյն,

Որ կոծով զսանդարամետս՝ որով ձայնիւ զդիսըն շարժէր.

Դ ստիգեանն ՚ի մակոյկ լիւդէր յայնժամնա սարսուալի:

484. Զինի հւաոց առնն՝ Արփէի. զի այսպէս պատուեր տուեալ էր Պերսէփոնէ դժնոյ սանդարամետաց և կին սուգնդեհ. պէտին, զի մի անցէ զերես Եւրիփիկէայ մինչ զերծիք ՚ի լցոյ արեգական:

488. Լայինքն ՚ի խանդից և ՚ի թափոյ յարձակման ոգւոյն, ընդ որում ժուժկա. լեացն ցայն վայր, յաղթահարեալ դարձաւ և հայեցաւ յւ թիրիկէ: Ոմանք զ ովտայ և զկնոշնորա դէսս կամին տեսանել յառաւա. պէտի աստ:

489. Բովանդակ վաստակն և ջան Որ. փէի ՚ի գերե ել, և լուծան պայմանք ուին. սի սանդարապետին. և երիցս թնդիւնք հնչեցին ՚ի գետս գոխոց ՚ի նշան մոնչելց սրտմութեան բարկութեան նորա ընդ յանդգնութիւն ու խտադրժութեանն Որ. փէի:

492. Մոլորութիւն իմա զմոլութիւն անժոյք սիրոյն Որփէի, որ պատճառ եղէ կրկին կորաւեան. կամ զթափ բանութեանն, որով յափշտակէալ վարէր Եւրի:

Դիկէ անդրէն ՚ի սանդարամետս:

497. ՚ի տար կոյս անհետացաւ Եւրի. զիկէ, այսինքն յետո ընդգէմ ընթացիցն Որփէի, որ և մայն մնացեալ և կամեցեալ ունել արգելու զնա, վոյիանակ զու. տուերս ըմբռնէր կամ զնոխրս:

499. Կաւապետ և նաւալվար դժո. խոց էր Քարոն, որ նաւակաւ անցուցա. նէր զուրուականս կամ զհոգիս մեռելոց յայնկոյս Ախերոն և Ստիքս գեասյ. և մի անգամ նաւելոցն մահուամբ յայնկոյս՝ անհնար էր միւսանդամ դառնալ այրէն, կամ աստի ումեք անդր անցանել, բայց ե. թէ սկանչելոք և յառանձին իմն չնորհէ զիցն անդնդականաց: Զյասանն բառն մար. թի ևս յեղուլ ՚ի մեզ Կրրօղն դըժոխոց, բառ որում թերես և յանէծս ու ամկաց մերոց լսի կրօլ անրցի զքել. թէ արդէք գրեցի իցէ այդ Գրոց սարցի զքել. թէ արդէք գրեցի իցէ րունեացն թուեցաւ:

503. Անցանէր ընդ Սալիս նաւակաւն Քարոնի Եւրիփիկէ սարսուալի, հարեալ

- Օ Հօթն ամիս ողջըն՝** ի բուն ասեն ըգնա յողքս համակեալ
ինդ բարձու քարաժայոփու , յալիս անշէնն ըլլորիմոնեայ ,
իւ ընդ ցուրտ անձաւօք զայս ամենայն յեղյեղելով
իզմագերս յողք ածեալ և ըզմաղնիս երգովքն ի ճեմ :
իբրու սոխակ անձկաբեկ ընդ հովանեաւ կաղամախին
Օ զրդեկացն ողքայ կորուստ , զոր վայրենին արօրադիր
510 ՚Ի բունին նըկատեալ չե՛ թեաբուսիկ՝ առ և տարաւ .
՚ակ նա լայ զկիշերն ի գլուխ , նըւագ նըւագս ողքերգական
՚ըստ մի նըստեալ գեղգեղէ , շուրջ լընու զվայրն յողորմ մըրմունջ :
՚իւ մի սէր , ոչ հարսանիք ինչ այլ ըզմիտսըն հածեցին .
՚Ի սառոյցը հիւսիսոյ , ի ձիւնեղէնըն Տանայիս
՚իւ ընդ վայրս եղեմնապատ յաւէրժացեալս ի պաղ ոփաեան
՚ըրջէր մենացեալ զյափըշտակեալն ՚իւրիդիկէ
՚իւ զանվաւեր ըզպարգեսըն դժոխոց աշխարելով :
՚ինձկալի մեծարանացն անարգեալ կոյսք կիկոնուհիք ,
՚Ի դից տօնս և ՚ի խընձոյս ցայդապաշտօն Ոպանդարմետին
520 ՚ըզպատանին զիշատեալ արկին ՚ի գաւտըս լայնաձիգս :
՚իւ անդ իսկ ՚ի ձիւնափայլ պարանոցէն խըզեալ կառափին
՚ինագրեանն Հերբոսի վարեալ ուղիսիցըն թաւալգոյր ,
՚իոյն ինքըն ձայնն և լեզուն ցըրտասառոյց զլուրիդիկէ

՚ի ցուրտ սարսուռ մահու զոր վերասին ձաւ շակեաց :

504 . Ասեն զնա՝ զնրիփէոս :
 505 . Սարիմնն գետ է Մակեդոնիոյ առ սահմանզնն Թրակիոյ , որպէս ասացեալ եպք և յառաջադոյն :

507 . Զհարտարութիւն և զքաղցրու .
 թիւն երաշշտակն նուագաւոր մատանցն Որփէի հրաշացուցանել կամելով նախնի առասպեկտարկուաց՝ ասացին թէ գետոք ունակառէն ՚ի ձայն քնարին . և ոչ գալաք ևեթ թովեալք զինի ընթանային զշէտոց նորա , այլէ մայրիք անդամ . և զքարինս ևս դռնչեցուցանէր :

511 . Տանայիս կամ Տօնաւիս գետ է Սարմատիոյ , որ իշեալ՝ ուղակ ան սառնաւ պատ լերանց աշխարհին և բաժանեալ զըւրուպէյ Շափոյ մտանէ ՚ի Միովախս ծով վակ : Բայց բանաստեղծօթէն կուսական բանիւք աճեցուցանէ զննեմացս Որփէի ՚ի Հերրոս գետոյն թրակիոյ մինչև ՚ի հիւսիս , ստուարացուցա .

՚եւին այսու զմոլեգնութիւն սիրոյնորա :

518 . ՚ի մեծարանաց ասսի անձկալի գթոցն Որփէի առ Երփդիկէ՝ մինչև ոչ ևս ընդ ուղեք ամուսնանալ կամելոյ . անարգեալս համարելով զանձինս կանայք ազգին կիկոնուց որ առ դրամիքն Հերրոսի և առ խամար լերամբն , ՚ի գիշերային պաշտամանն ուրեք տանի Սպանդարամեանն յորում իրրու աստուածարեալք ոմանք ՚ի պարս և կոկողացեալ բանդագուշեալ մուլին , սպանին զնա և յօշառեալ ցրուեցին , զգլուխն արկեալ ՚ի Հերրոս՝ որ իտարեան ասի աստյագութիւն հօրէն Որփէի յալբայէն Թրակիոյ . կամ յիտրոս գետոյ՝ յորմէ Հերրոսն խաղայ ելանէ : Փոխանակ կանայք ասելոյ՝ Հատին լեզու մարք ասէ երբեմն , որպէս և ասս զկիկոնուշեացք . զոր մարթի կարծել հաւաստի ըզմաց՝ որք ցանկանայցեն փեսայացուցանել զՈրփէոս ՚ի դստերս իւրեանց . բայց կիզք արհամարհանացն առաւել զանձանց նոցատայ իմանալ :

՚ Եպարզել ոգւոցն, աւաղ, զլաւրիդիկէ կարդայը ըզհէք,

՚ Օլաւրիդիկէ գետեզերք բոլոր ընդդէմ կըրկնէին վանդ:

՚ Օայսոսիկ Պլրոտէոս, և վազեալ արկ զինքն 'ի խոր ծով

՚ Յորձնեռանդըն զալիս մըրըրկելով փըրփրատեսակ:

՚ Աակայն ոչ և Խիւրենէ, զի ձայն յերկշոտն եհար խրախոյս.

՚ Փարատել, որդեակ, 'ի դէպ է զտըրտմութեան հոգս 'ի մըտաց.

530 ՚ Եյդ ևեթ ախտին պատճառք, այտի հարսունքն յաւերժականք,

՚ Ինդ որս նա 'ի մայրիս անտառախիտ՝ պարս յօրինէր,

՚ Ուեղուացդ ողորմ արկին մահ. դու պատարագս աղերս հանեալ՝

՚ Ուաղթեսջիր 'ի հաշտութիւն, պատուեա զմայրեացներող հարսունս,

՚ Օի քաւութիւն չնորհեալ ուխտիւք լզքէն վրիժուց ցածուսցեն:

՚ Խակ զաղօթիցդ օրինակ պատմեցից քեզ յառաջ կարգաւ:

՚ Ինտրական զուարակը չորս բարետեսիլս և հաստանդամն,

՚ Որ արդ քեզ զդալարագեղ լիկեայ դիտակսըն ձարակին,

՚ Ուըրբեսջիր, և երինջըս զուգաթիւ անմուղ ուլամք:

՚ Ուեղանըս քաւութիւ առ դիցուհեաց բարձըր մեհեանսն

540 ՚ Ուզդեալ սոցա և ընդ փողմն հեղեալ զարիւնըն նուիրական,

՚ Ոզմարմինս արջառոցն ընկեա յանտառըն հովանուտ:

՚ Խակ ապա իբրև ցուցցէ իններորդ այդ ըզծագումն իւր,

՚ Ուեռելցիթս Որփէի ձօնեալ խաշխաշըս մահաքուն

՚ Եւ երինջ զենեալ մատաղ լիւրիդիկեայ 'ի հաշտ պաշտօն

՚ Եւ զոհեալ սեաւ մի մաքի՝ յայց անտառին ելցես անդրէն:

՚ Խակ և իսկ այնուհետե փութայ 'ի մօրըն նա պատուէրս.

՚ Գայ հասանէ 'ի տաճարս, զուսեալ բազինսն յարուցանէ.

՚ Ինտրական զուարակը չորս բարետեսիլս և հաստանդամն

՚ Ուեալ ածէ և երինջըս զուգաթիւ անմուղ ուլամք:

528. Բայց ոչ կիւրենէ իբրև զնա անհետացաւ անափ (թողեալ զորդին անօգնական և 'ի վարանս տարակուանաց. զի ոչ բացայատ ինչ իմացաւ 'ի Պրոտէոսէ 'ի

հնարս հայթայթանաց իրացն իւրոց. զոր յառաջիկայդ ուսուցանէ նմա մայրն իւելամուտ զրութեան բանիցն Պրոտէոսի:

537. Առ ժամանակօք իրացս Նըրիստէոս թէպէտ 'ի թէսալիս բնակէր, բայց համարելիք է թէ գոյին նորա և այլ արարք, հօտք և անդեայք յՆըրկադիա գաւառի.

ուր է լեառն Լիկէոս. կամ թէ յայտնի ուրուք լերին անուամբ զո և է լեառն կամի ասել զանտառախիտ և զպարարտարօս, որպէս և այլ բազում ուրեք:

539. Առաջի մեհենիցն սովորութիւն էր կանգնել զսեղանսն կամ զբաժինս:

543. Մեռելցիթք էին պատարագք, նուելք և դահանունք դիցն սանդարամնականաց վասն ոգւոց հրաժարելոցն:

544. Եղղոքել զեւրիդիկէ, որով հաշտեսցի:

550 | ակ ապա իբրև յայտնեաց իններորդ այս ըզծագումն իւր ,
 || Եռելոյթս լլրիէի ձօնեալ զիմէ յայց անտառին :
 || քանչելիս անդ տեսանեն անակընկալ հրաշապատումն ,
 || Ռզարորեալ ընդերօֆն ընդ ամենայն փորս արջառոց
 || Ռզզոել տըզզալ պարս մեղուաց , 'ի հերձ կողիցն եռալ 'ի դուրս ,
 || Միթաւից սրփուել ամպոց , երթալ գընդել 'ի ծայր ծառոյն
 || Եւ 'ի ձօձան ըստեղանցն ողկուզօրէն կախել 'ի վայր :

Օ այգոսիկ 'ի պէտս անդոց ծառոց հօսից նըւագէի
 || Ի՞նչ մարտիւ զխոր լցիրատաւ փայլատակէր մեծըն լիւսար ,
 || Եւ յաղթօղ ընդ մըտադիւր ազինս օրէնս տայր իրաւանց ,
 560 || Եւ դէմ եղեալ ընթա անսայր 'ի տենչալին կէտ յլիմակոս :
 || Ենուշակ Պարթենոպէ գըրզէր յայնժամ զիս ըզլ իրգիլս
 || Ռզծաղկեալս 'ի կիրթ վարժից անփառասէր պարագութեան ,

553 . Խուռն բազմութիւն մեղուաց տարածեալ իբրև զամաս :

554 . Զի պարք մեղուաց ինոնեալ զմար , ըն և զմիւեալը և իբրև ողկոյզ մի խաղող զայ եղեալ կախին յոստս ծառոց :

555 . Շնդ հօսան կամ ընդ անասուննան իմա և զմեղուան :

556 . Մշակութեան քերթածիո վախ . ձնա արարեալ թուի վիրգիլն այ հասարա . կաց կարծեաք 'յամին յորում յորինեալ կայ . ուեր զիրս աշխարհին եղիպատացոց , յետ պարաւաթեան Անոնիկ և Կէտոպատրայ , ինաւաց գնաց նա յլափա ընդ Ասորիս , և անդ ձմերեալ , և համեւովք տիեզերակալ յաղթանակացն ահարեկ զամենեսեան ա . րարեալ , զհնազանդեալն և զնուաճեալս 'ի հոռվմէական պետութիւնն՝ յանձանձեաց և բարեկարգեաց , 'ի կողմանց 'ի կողմանց ընկալեալ զհնեշապակութիւնն պատաժաւորացն նոցա , որ ինքնակամ մոտադիւր գային և օրէնս առնուեն 'ի նմանէ յուղու . թիւն իրաց իւրեանց . և զաղմուկ շփոթի աշխարհին Պարթեաց խաղաղացույց ալ հանդարտեցոց : Բայց քանզի այս և նէ թիւքը ինչ թուի առ մեծամեծ բառիւքն նոր . որ ի ուսւութեւա , ունակը հաւանեցուցանին թէ քերթողաբար ստուարացուցանէ զիրսն Վիրգիլնոս , որպէս և զամենայն ինչ զւա . գոստեայ ստեղաբանք ժամանակին : Իսկ այց 'ի կարծիս եղեն զինի ոչ սակաւ ամաց մօտ 'ի կատարած կենացն Վիրգիլն այ 'ի կատարումն գալ գրոցս , 'ի խաղալ կայսեր

ընդդէմ Պարթեաց և թափել հանել 'ի նոցանէ զնշանան հոռվմէական և զդերին և զաւարն ասրեալ 'ի պարտութեան Կրասոսի : Եւ կէսք յեաց ուրեմն յաւելուած լինել ութեցունց տողիցդ 'ի Վիրգիլն այ , կամ թէ արդեաք և յայլմէ ումեք :

560 . ՅԱՀՄԱՊՈՐՆԹԱՆԱՀՆ և յանմահութիւն բերիլ յաւերթայիշտատակ անուստիք բարեկապութեան , և զաստուածութեան թենին ածել . որպէս և կէնդանւոյն իսկ աստուածացուցեալ էին վնա քաղաքք և գիւղք կողմանց կողմանց : Ապա այնուհետ անորին իսկ հաւանութենէ տաճարք ևս կանգնեցան նմա , նախ 'ի Նիկոմիդիա և 'ի Գերդանն , մինչդեռ տակափին 'ի կողմանն յայնոսիկ գեգերէր . և հուսկ ապա հրովարտական իսկ ծերակուտին յաստուածական պաշաօն առաւ հրապարակաւ 'ի Հռովմ , յաւուրս կատարելց Վիրգիլն այ քերթուած կամ ամաւ յետոյ :

561 . Պարթենոպէ Նէապօլիս քաղաք է , ուր աւարտեալ է Վիրգիլն այ գէթ զյետին մասն եօթնամեայ երկոց քերթածոյս : Եւ էր քաղաքն այն 'ի ժամանակին իրառենմարտն իմն և առանձնոց արանց նշանաւորաց և գիտնաւորաց , ուր խաղաղաւեկան կենք պարագէին 'ի հրահանգս իւրեանց : Նւյոյս սակու անփառասէր կոչէ զպարապմունս իւր , այսինքն օտար 'ի փառասիրութեան բարձի և պատուոյ կամ ամորիսից հրապարակին և պատերազմաւ :

**Ուր զբօսայ՝ ի տաղս հովուաց և մանկութեամբ դիմագրաւեալ
Օքեզ, Տիտիրէ, արկի յերգ ընդ լայնասփիռ փիճոյն յարկաւ:**

563. Վերջին տողինքոք զանդէորդական Եւ զբօսանս կամ խաղս կոչէ զբազմամեայ
կամ զտուարածական տաղսն իւրիշեցու- զբազմավաստակ և զհրաշալի գծածն, և
ցանէ, որ են երգք հովուականք յառաջ գործ յանդուգն մանկութեան զմեռնար-
քան զՄշակականք երգեալք, որոց առա- կելն իսկ ՚ի քերթողութիւն և ՚ի տաղս ՚ի
ջինն ըստ կարգի գասաւորութեան՝ սկսանի, լոյս հանել. որպէս և ՚ի սկզբան քերթա-
Տիտիրէ, գու բազմեալ ընդ լայնանիստ ծիս կոչեաց և զսա. Ա. 43:
փիճոյդ յարկաւ:

ՅԵՒԿ ՇԵՐԵՎԵՑ

- Աթենաս, Ա. 21. Դ. 245: Աւեռնեան, Բ. 165:
 Աթովս, Ա. 343: Աւոնեան, Գ. 41:
 Ալաւունք (աստեղք), Ա. 142: Աւանեան, Բ. 388:
 Ալբուռն կամ Ալբուռնոս, Գ. 148: Ափրիեցի, Գ. 346:
 Ալինոյեան, Բ. 87: Աքելովեան, Վ. 10:
 Ալպիք կամ Ալպեանք, Ա. 489. Գ. 476: Աքիլիս, Գ. 93:
 Ալփես, Ալփես, Գ. 19. 181: Բազմաստեղք, բայլք, Ա. 231. Դ. 231:
 Ակերեալք, Բ. 226: Բալքարեան, Ա. 318:
 Ակտիական, Դ. 460: Բակորիացիք, Բ. 139:
 Ամերեան, Ա. 272: Բելչացի, Գ. 203:
 Ամիթաւնեան կամ ամիթաւնեան, Գ. 552: Բենակ, Բ. 161:
 Ամկեւան, Գ. 91. 347: Բերյէ, Դ. 338:
 Ամնեցի, Բ. 97: Բիսալտայք, Գ. 463:
 Ամփրիս կամ Ամփրիսոս, Գ. 1: Բոյլք բազմաստեղք, Ա. 142:
 Այդ, Ա. 233. Դ. 542. 550. տեսև Առաւօտ: Բուսիիրիս, Գ. 5:
 Անենեան, Դ. 366: Բրիտանք կամ բրիտանացիք, Գ. 25:
 Ասոլն կ. 7. 320: Գայեստ, Գ. 126:
 Առաւօտ, Ա. 359. Դ. 327. տեսև Այդ: Դայլ (գետ), Դ. 364:
 Ասիածին, ասիական (լճին), Ա. 397. Դ. 340: Գանդարեանք, Գ. 26:
 Ասիական (աշխարհին), Բ. 172. Գ. 30: Գ.անդէս, Բ. 137:
 Ասկան կամ Ասկանիոս, Գ. 272: Գարդար, Գ. 272:
 Ասկրին կամ Ասկրացիք, Բ. 177: Գարդարունիք, Ա. 107:
 Ասորնական, Բ. 468: Գելոն, Գելոնք, Բ. 103. Գ. 463:
 Ասորնեայ, Բ. 88: Գ.ատացիք կամ Գէտք, Գ. 464. Դ. 460:
 Ասսարակեան, Գ. 35: Գելմանիա, Ա. 488. 524:
 Աստղեկ, Գ. 211. 270: Գիշերավար, Ա. 257. 474. Գ. 338. Դ. 431:
 Ատլանտունք (աստեղք), Ա. 227: Գշաւկոս, Ա. 450:
 Արամազդ, Ա. 129. Ծ. 433. Բ. 16. 422. Գ. Գշաւկոս (այլ), Գ. 271:
 35. 182. 334. Դ. 149: Գնոսեան, Ա. 228:
 Արգենի կամ արգեացիք, Բ. 99: Գակեան կամ Դակ, Բ. 300:
 Արեթուսա, Դ. 341. 348: Գելոս, Գ. 6:
 Արէս, Ա. 526. Բ. 285. Գ. 93. Դ. 343: Գեկուց, Բ. 170:
 Արիական, Դ. 210: Դեմտը, Դեմտէ, Ա. 7. 100. 151. 350.
 Արիսեան, Դ. 459: 354. 358. 360. Բ. 230:
 Արիստէոս, Դ. 314. 346. 352. 434: Դեմտէան, Ա. 218. Բ. 520:
 Արիք, Բ. 136: Դեկալիոն, Ա. 65:
 Արկադական, Գ. 394: Դ. Հովիա, Դ. 340:
 Արկադէան, Դ. 282: Դիկտէական, Բ. 439. Դ. 152:
 Արուայիք, Բ. 105: Դիսնիսեան, Բ. 457:
 Արուսեակ, Ա. 256. Գ. 49. 326. Դ. 463: Դոդովին, Ա. 153:
 Արջ (աստեղք), Ա. 142. 251. 252: Դրիմով, Դ. 333:
 Արջապան (աստեղք), Ա. 72. 210: Եգիպտոս, Դ. 209. 290:

- Եղող, Արջապան (աստեղք), Ա. 235:
 Եթեր, Բ. 328:
 Եթովուայիք, Բ. 120:
 Եկան, Գ. 203:
 Եկասեան, Ա. 167:
 Ելիսեան դաշտ, Ա. 41:
 Ելլասուհի մատաք, Ա. 62:
 Եմաթեան, Գ. 387:
 Եմաթիա, Ա. 507:
 Ենիպէոս կամ Ենիպէւս, Դ. 365:
 Եպիգաւրոս, Գ. 45:
 Եպիոս կամ Եպիռոս, Ա. 62 · Գ. 123:
 Ետնէ, Ա. 485 · Դ. 172:
 Ետրուրէ կամ Ետրուրիա, Բ. 436:
 Երիգանոս, Ա. 496 · Դ. 368 · տես և Պա-
 դու:
 Երկեթոն, Գ. 115:
 Երիգիկէ, Դ. 483 · 487 · 516 · 523 · 524 ·
 525 · 544:
 Երիսթէոս, Գ. 4:
 Եփիրէ, Դ. 340:
 Եփիրացի, Բ. 467:
 Եփրատ, Ա. 524 · Դ. 558:
 Զեփիռ, Գ. 136 · 276:
 Զըռւան, Կոռնոս, Սատուռնոս, Բ. 541 ·
 Գ. 95:
 Զըռւանեան, Բ. 409:
 Ժայիա, Դ. 335:
 Թատուն, Բ. 91:
 Թեսեանք, Բ. 385:
 Թեսիս, Ա. 412:
 Թիմբրեան, Դ. 320:
 Թուչէ, Ա. 33:
 Լագրեան, Դ. 522:
 Լրայիա, Դ. 125:
 Լրերունի, Գ. 410:
 Խդա, Դ. 41:
 Խդական, Գ. 452:
 Խդայազարդ, Բ. 84:
 Խդումական, Գ. 12:
 Խնայեան, Գ. 154:
 Խովեան, Ա. 450:
 Խոնոր, Բ. 37:
 Խողոս, Բ. 500 · Գ. 382:
 Խոայիա, Բ. 138:
 Խոէրացի կամ Խոուրացի, Բ. 451:
 Խըսինեան, Գ. 39 · Դ. 481:
 Լագուն, Բ. 93:
 Լակոնիակէ, Բ. 491:
 Լապիթեայք, Բ. 460 · Գ. 117:
 Լարիս, Բ. 160:
 Լաւմեդոնեան, կամ Լաւոնդոնեան, Ա.
 517:
 Լեգոս, Բ. 90:
 Լետեան, Գ. 6:
 Լիբական, Լիբէական, Լիբիական, Ա. 247 ·
 Բ. 106 · Գ. 250 · 341:
 Լիգէա, Դ. 333:
- Լիդուր, Բ. 169:
 Լիդիա կամ Լիւդիա, Դ. 209:
 Լիկայոնեան, Ա. 142:
 Լիկէական, Ա. 18:
 Լիկոս, Գ. 2 · 316 · Դ. 537:
 Լիկովիաս, Գ. 336:
 Լուկրինոս, Բ. 162:
 Լուսնեակ, Գ. 394:
 Լուազակէ, Ա. 61:
 Ճուրացի, տիւրացի, Բ. 509:
 Կալմարացիք, Գ. 427:
 Կամիլլոս, Բ. 170:
 Կայիկ կամ Կայիկոս, Դ. 367:
 Կայխոր կամ Կայխարոս, Ա. 398:
 Կայսր, Կեսար (Յուլիոս), Ա. 480:
 Կայսր, Կեսար (Հոկտաւիանոս Աւոգոս-
 տոս), Ա. 26 · 518 · Բ. 171 · Գ. 16 · 47 ·
 49 · Դ. 558:
 Կանովակ կամ Կանովացոս, Դ. 286:
 Կապուա, Բ. 225:
 Կաստալ կամ Կաստալիա, Գ. 296:
 Կատաղիք, մողիք, ճիւաղք դժոխոցժանոք,
 Ա. 287 · Գ. 37 · Դ. 479:
 Կարբէ (աստեղատոն), Ա. 36:
 Կարկաջուն, տես Կոկիտոս:
 Կարպաթեան, Դ. 384:
 Կաւկասեան, Բ. 443:
 Կէլեան, Ա. 169:
 Կէկոպէեան, Դ. 176 · 269:
 Կեսար, տես Կայսր:
 Կերանեանք, տես Հանթային:
 Կերբեր կամ Կերբերոս, Դ. 480:
 Կէա, Ա. 17:
 Կիդիալպէ, Դ. 336:
 Կիթերոն, Գ. 44:
 Կիլլարոս, Գ. 92:
 Կիլլենեան, Ա. 348:
 Կիլլոպայք, Ա. 486 · Դ. 169:
 Կիկոնուհիք, Դ. 518:
 Կիմոնկէ, Դ. 335:
 Կինիփէան, Գ. 313:
 Կիոս, Ա. 288:
 Կիմնթեան, Գ. 36:
 Կիւտորոն կամ Կիւտորոս, Բ. 440:
 Կիւրենէ, Դ. 318 · 351 · 372 · 328:
 Կլանիոս, Բ. 226:
 Կլիմնէ, Դ. 342:
 Կլիով, Դ. 338:
 Կլիոումիոս, Բ. 148:
 Կշիո (աստեղատոն), Ա. 214:
 Կոկիտոս կամ Կոկիտոս, Կարկաջուն կո-
 կանաւոր (գետ), Գ. 38 · Դ. 475:
 Կոյո (աստեղատոն), Ա. 36:
 Կորիկ կամ Կորիկոս, Դ. 127:
 Կուիրինոս, Գ. 27:
 Կուրեանք կամ Կուրեաք, Դ. 151:
 Կունեան աստղ, Ա. 347 · Կրկիր, Բ. 173:
 Կունոս, Սատուռնոս, տես Զըռւան:

Կրետեան, Գ. 347:
 Կրոստոմային, Բ. 88:
 Հերոս, Դ. 460. 522:
 Հելլենաստան, Ա. 41. Գ. 20:
 Հելլենպոնտեան, Դ. 111:
 Հելլէն, Բ. 16. Դ. 92. տես և Ցոյնք:
 Հեմոս, Ա. 507. Բ. 491:
 Հերա ՀՊ. 184. 534: Ա. 378. Ը.
 Հերակլեան, Բ. 66:
 Հերմոս, Բ. 137:
 Հեփեստոս, Դ. 342:
 Հիլաս, Գ. 6:
 Հիպանիս, Դ. 367:
 Հիպաղուածէ կամ Հիպաղուամիս, Գ. 6:
 Հիւգասպ, Դ. 210:
 Հիւլես կամ Հիւլլոս, Բ. 460:
 Հնդիկ Հնդիկը, Ա. 60. Բ. 106. 139. 173.
 Դ. 292. 422:
 Հնդկաստանեայք, Բ. 122:
 Հնծանեան, Բ. 4. 7:
 Հռեմոս, Բ. 456:
 Հռիս կամ Հռիտոս, Բ. 469:
 Հռոդովին, Բ. 102:
 Հռոմական, Հռոմական, տես Հռովմէա,
 կան:
 Հռոմուլոս, Ա. 513:
 Հռովմ, Բ. 437:
 Հռովմայեցի, Գ. 348:
 Հռովմէական, Ա. 504. 514. Բ. 149. 173.
 177. 501:
 Զուկն (առողջատուն), Դ. 233:
 Մայլն (դից կամ դիցանոյր), Դ. 64:
 Մանաւա, Բ. 199. Գ. 12:
 Մասիկեան, Բ. 144. Դ. 528:
 Մարենվուեան, Բ. 91:
 Մարիտոք, Բ. 170:
 Մարսիկը, Բ. 169:
 Մարք, Բ. 126. 134:
 Մեդեան (առուոյտ), Ա. 221:
 Մեթմինեան, Բ. 90:
 Մելամնաս կամ Մելամնուս, Գ. 552:
 Մելիկերտ կամ Մելիկերտէս, Ա. 450:
 Մելլա կամ Մելլա, Դ. 277:
 Մեկենաս, Ա. 1. Բ. 41. Գ. 42. Դ. 2:
 Մենալ կամ Մենալոս, Ա. 19:
 Մեռնեան, Դ. 377:
 Միլեսեան, Գ. 309. Դ. 331:
 Միկենք, Գ. 123:
 Մինկոս, Բ. 200. Գ. 14:
 Միովտական, Գ. 351:
 Միւսեան, Դ. 367:
 Միւսիս, Ա. 106:
 Մոյոսեան, Գ. 407:
 Մոլորքոս, Գ. 19:
 Մուսայք, Բ. 478. Գ. 11. Դ. 312:
 Յարիսեան, Գ. 477:
 Յարիւդեան ծոց, Ա. 213:
 Յապետ, Ա. 288:

Յաւերժահարսունք, Ա. 12. Բ. 497. Գ. 41:
 Դ. 331. 379. 388. 457. 530. 533:
 Յայնք, Գ. 149. տես և Հելլէն:
 Յոնիական, Բ. 108:
 Յուլեան, Բ. 164:
 Յուշիպարիկ, Բ. 459:
 Նարիկեան, Բ. 441:
 Նաւապես դժոխոց, Դ. 499:
 Նեսէ, Դ. 335:
 Ներես կամ Ներէս, Դ. 389:
 Նիլոս, Նիլ, Գ. 28. Դ. 287:
 Նորդկեան, Գ. 477:
 Նպատ, Գ. 30:
 Ըահապետք վայրաց, Ա. 11:
 Ըահարունի, Ըահարիկ, Ա. 22. Բ. 497:
 Ըանթայինք կամ Կերաւնեանք, Ա. 344:
 Ընիկ, Ծուն, Սկունդ (աստղ), Ա. 224.
 Բ. 356. Դ. 423:
 Ոլիմպոս, Ա. 291. Գ. 224. Դ. 560:
 Ոլոմպական, Գ. 80:
 Ուսաս, Ա. 290. 291:
 Ովկիան, Ովկիանոս, Ա. 252. Դ. 338. 378.
 379:
 Ովպիս, Դ. 340:
 Ովքիթիս, Դ. 460:
 Որիիւս, Որիէսս, Դ. 452. 491. 543. 552:
 Ուլք (աստեղք), Ա. 211:
 Պագոս, Բ. 484. տես և Երիդանոս:
 Պայնէ, Դ. 387:
 Պայէս, Գ. 1. 297:
 Պաշասեան, Բ. 182:
 Պայք, Ա. 12:
 Պան, Ա. 19. Բ. 497. Գ. 394:
 Պանդէական, Դ. 459:
 Պանուէ, Ա. 460:
 Պանբայեան, Դ. 376:
 Պանբայիս կամ Պանքէս, Բ. 139:
 Պառնասսեան, Բ. 18. Գ. 294:
 Պարթենոպէ, Դ. 561:
 Պարթէս, Պարթէկը, Գ. 31. Դ. 311:
 Պարթէսական, Դ. 310:
 Պարիկը, Ա. 12:
 Պարոսեան, Գ. 34:
 Պարսկաստանեայք, Դ. 289:
 Պափոսեան, Բ. 64:
 Պելեան, Դ. 286:
 Պելէթրոնեան, Գ. 117:
 Պելիոն, Ա. 290. Գ. 96:
 Պելուսեան, Ա. 234:
 Պելոփս, Գ. 7:
 Պենեւս, Պենէսոս կամ Պենիտոս, Դ. 352:
 Պենեւսեան, Դ. 314:
 Պեսարն, Դ. 119:
 Պերսէպոնէ, Ա. 42. Դ. 484:
 Պիսա, Գ. 181:
 Պիսիդոն կամ Պոսիդոն, Ա. 16. Դ. 384.
 391:
 Պիսիդոնեան, Գ. 124:

- Պոլիգրեւկիս, Գ. 91:
 Պոնտոս, Ա. 61:
 Պոսնեան, Գ. 270:
 Պոսկ (աստեղք), Ա. 228:
 Պրիապոս, Դ. 111:
 Պուկնէ, Դ. 15:
 Պրոսեւս, Պրոսէսս, Դ. 385. 419. 426.
 444. 526:
 Ջրհոս (աստեղատուն), Գ. 307:
 Ռեսոս կամ Հռեսոս, Դ. 459:
 Ռէտեան, Բ. 96:
 Ռիպեան, Ա. 246. Գ. 384. Դ. 515:
 Ռոդոպեան, Դ. 458:
 Ռոդոպէ կամ Հռոդոպէ, Ա. 343. Գ. 353.
 464:
 Սաբայինք, սաբայեցիք, Ա. 60. Բ. 107:
 Սաբեան կամ սաբինեցի, Բ. 168:
 Սաբելացի կամ սաբինացի, Գ. 256:
 Սաբինեցիք, Բ. 535:
 Սայլ (աստեղք), Գ. 383:
 Սանդարապետ, Ա. 286. Դ. 466:
 Սատուռնոս, տես Զըռուան կամ Կոռոնոս:
 Սելլը, Բ. 121:
 Սիլարոս, Գ. 148:
 Սիկիոնեան, Բ. 522:
 Սկիպրոնանք, Բ. 171:
 Սկիւթ կամ Սկիւթիս, Ա. 246:
 Սկիւթական, Գ. 198:
 Սկիւթացիք, Գ. 351:
 Սկունդ, տես Ծնիկ աստղ:
 Սպանդարամետ. Ա. 7. 170. Բ. 2. 144.
 230. 383. 391. 396. 458. 532. Գ.
 266. 511. 528. Դ. 419:
 Սպարտա, Գ. 407:
 Սպերք կամ Սպերքիս, Բ. 490:
 Սպիով, Գ. 338:
 Ստիգեան կամ Ստիւգեան, Դ. 503:
 Ստիքս կամ Ստիքս, Դ. 477:
 Ստրիմոն, Դ. 505:
 Ստրիմոնեան, Ա. 124:
 Վեսուք, Բ. 225:
 Վեսոս, Ա. 513:
 Վիչ, Դ. 344:
 Վեշապ օձ (աստեղք), Ա. 211. 250:
 Վիրդիկամ Վիրդիկիսս, Դ. 561:
 Վոլսկեայք, Բ. 169:
 Տարուռնոն կամ Տարուռնոս, Բ. 38:
 Տայփեան կամ Տայփեան, Բ. 490. Գ. 45:
 Տանագրոս, Գ. 152:
 Տանայիս, Դ. 514:
 Տարենառն, Բ. 98:
 Տարտարոս, Բ. 495. Դ. 478:
 Տեգեացի կամ Տեգեացի, Ա. 19:
 Տեթիս, Ա. 34:
 Տեմէէ, Դ. 314:
 Տենարեան, Դ. 464:
 Տերերինոս, Դ. 366:
 Տիբերիս, Ա. 514:
 Տիթոն, Ա. 460: 4. 5. 7. 8.
 Տիմառոս, Գ. 477:
 Տիփինէ, Գ. 554:
 Տիտիրոս, Գ. 564:
 Տիւռենական, Բ. 165:
 Տիւռենացի, Բ. 194:
 Տիւրացի, Գ. 17. 309. տես և Ծուրացի:
 Տիւրոն, Ա. 288:
 Տմոլոս, Ա. 59. Բ. 98:
 Տոսկեան, Ա. 514:
 Տրովադա, Ա. 517. Բ. 388. Գ. 36:
 Տրովէ, Գ. 36:
 Յուլ (աստեղատուն), Ա. 223:
 Փալեռնեան, Բ. 96:
 Փանէսս, Բ. 98:
 Փասիս, Դ. 364:
 Փիմիպակէք, Ա. 505:
 Փիմիրեան, Գ. 552:
 Փիլոդոկէ, Դ. 333:
 Փոխեան, Բ. 33. Գ. 268:
 Փոլ կամ Փոլոս, Բ. 459:
 Փռիւգեան, Դ. 41:
 Քաւռեան, Ա. 8. Բ. 67:
 Քրոպին, Գ. 552:
 Քսանթով, Դ. 333:

ՑԱՌԱ

ԲՈՒՄՈՑ ՏՆԿՈՑ ԵՒ ԿԵՆԴՐԱՆԵԱՑ

- Ագռաւ, Ա 396. 424. 436:
 Ակնորուկ կամ ժոխուր, Բ 102:
 Ականթ (ծառ), Բ 119. (խոռ), Դ 123:
 Ազանիչ, Դ 131:
 Ամիկ, Բ 528:
 Այգեկութք, Բ 6. 89. 525:
 Այգեստան, Բ 91. 264. 300. 360. Դ 268:
 Այդի, Ա 2. 293. Բ 113. 191. 222. 235.
 275. 301. 322. 393. 400. 406. 409.
 412. Դ 129. 328:
 Այծեամի, Ա 317. Գ 541:
 Այծք, այծիք, Բ 197. 377. Գ 290. 304:
 Անասունք, Ա 436. 457. Բ 234. 374.
 Գ 473. 482. Դ 324:
 Անգժատ, Դ 263. տես և բաղբան:
 Անդեայ, Ա 3. 366. 497. Բ 145. 196. 202.
 372. 472. Գ 65. 212. 289. 421.
 556. Դ 222:
 Անտառք, Ա 16. 144. 163. 291. 490. Բ
 17. 122. 198. 208. 311. 345. 432.
 523. Գ 2. 41. 152. 223. 248. 295.
 479. Դ 53. 260. 380. 545. 651:
 Աշտիպ կամ ձաւար, Ա 225. Գ 206:
 Ապրասամ, Բ 119:
 Ասիւծ, Բ 152. Գ 246. Դ 405:
 Ասուցյա, Ա 221:
 Արագիլ (հաւ թշնամի օմից), Բ 323:
 Արմաւենի, Արմաւ, Բ 67. Գ 12. Դ 20:
 Արմաիք, Ա 1. 200. Բ 174:
 Արջ, Գ 248:
 Արջառ, Ա 336. Բ 238. 360. Դ 541.
 553:
 Արտիւտ կամ արտոյա, Ա 419:
 Արքայկաղնի, Բ 65. 301:
 Բազէ, Ա 418. 422:
 Բալ, Բ 18:
 Բալուտ, Ա 314. Բ 72:
 Բաղեղն, Բ 260. Դ 124:
 Բանջար, Գ 397. Դ 130:
 Բարակ, Գ 45. 407. տես և Պառական:
 Բարտի, Ա 140. Բ 110. 454:
 Բէկ չէյ, Ա 61:
 Բշաք, Ա 1. 94. 116. 138. 184. 356.
 Բ 335. Գ 328. 467. Դ 12. 121. 199.
 424. 456:
 Բռու, Գ 149:
 Բռուս, Դ 242:
 Բըէտ, Դ 243:
 Գաղ, Ա 157:
 Գաղանք, Բ 345. Գ 243. 482. Դ 222:
 Գաղճն, Բ 414:
 Գամիւ, Գ 407:
 Գայլ, Ա 134. 501. Գ 267. 409. 539.
 Դ 432:
 Գառն, Դ 432. տես և Որոշ:
 Գավարս, Բ 34. տես և Հոյն:
 Գարի, Ա 216. 326:
 Գեղազատ, Բ 146:
 Գերմաստ, Ա 80:
 Գղթոր, Դ 266:
 Գոռել, Բ 377. Գ 535:
 Գոռեն, Դ 167:
 Գորտ, Ա 391. Գ 433:
 Գորտիք, Ա 17. 94. 350. Բ 201. 220.
 Գ 146. 175. 217. 496. Դ 399:
 Գմնիկ, Ա 157:
 Գկուլ, Ա 233:
 Գուար, Գ 556:
 Գոգօշ, Ա 188:
 Եղն, Գ 51. 370. Դ 128. 283:

- Եղիամոլք, Ա. 68:
 Եղեղյապտուղ, Ա. 315:
 Եղբորդ, Դ. 120:
 Եղիկն, Բ. 68. Գ. 416:
 Եղիզ, Ա. 123:
 Եղիզն, Բ. 360. 417:
 Եղիք, Ա. 274:
 Եղեղյուղ, Ա. 316. Գ. 268. 371. 415. 541:
 Երաշտահաւ, Դ. 14:
 Երէ. Էրէ, Ա. 143. 492. Բ. 343. 474.
 Գ. 385:
 Երինջ, Ա. 388. Բ. 378. 528. Գ. 154. 220.
 531. Դ. 11. 538. 544. 549:
 Երիվար, Ա. 529. Գ. 77. 93. 117. 465. 500:
 Զամենի, Գ. 270. տես և Ճայիկ, Ֆի մատակ:
 Զուարակ, Ա. 17. Բ. 141. 147. 207. 518.
 540. Գ. 170. 517. Դ. 536. 548:
 Ենգոյլ, Բ. 69:
 Ենջուղ, Գ. 165. Դ. 431:
 Ժաւաթուղիք, Բ. 2. 331. Գ. 331:
 Ժեղը, Բ. 392. Դ. 113:
 Ժմիթ, Ա. 177. Բ. 432. Դ. 140. 182:
 Ժուղիք, Բ. 21. 419. Գ. 316. 322:
 Թռչունք, Ա. 484. Բ. 433. տես և Հաւք,
 օդապարք:
 Խժ, Գ. 418. 546:
 Լախուր, Դ. 121:
 Լուղակք, Գ. 244. 543:
 Լոռ, Բ. 110. 200. Գ. 176. Դ. 18:
 Խսաղոյլ, տես Ողջոյլ:
 Խսյթահար, Գ. 446:
 Խաշխաշ, Ա. 82. 218. Դ. 131. 543:
 Խաշն, Ա. 279. Բ. 520. Գ. 344. 447. Դ. 129:
 Խարձ, Դ. 475. տես և Ծամք:
 Խեշեփար, Դ. 47:
 Խուռաբ, Ա. 187:
 Խուռաբիք, Բ. 153:
 Խնկաբեր (ծառք), Բ. 117:
 Խնձոր, Բ. 33. 70. 87. 433. Դ. 134:
 Խող, Ա. 413. Բ. 72. 523. Գ. 499:
 Խողան, Ա. 89:
 Խոթ, Գ. 340. տես և Զինկուլ:
 Խոյ, Գ. 389. 448:
 Խոտ, Բ. 186. Գ. 128. 355. 501. 530:
 Խորդք, Ա. 124. 388. տես և Կոռունկ:
 Ծաղիկ, Ա. 193. Բ. 71. 133. Դ. 11. 39.
 54. 109. 142. 204. 249. 270:
 Ծառք, Ա. 58. 269. 457. Բ. 26. 57. 73.
 80. 124. 181. Գ. 233. 355. Դ. 44. 557:
 Ծիծեռն կամ ծիծառն, Ա. 390. Դ. 304:
 Ծոթոր, ծոթորն, Դ. 31. 113. 168.
 180. 240. 269. 301:
 Կաղամախ, Բ. 13. 66. Դ. 508:
 Կաղին, Ա. 8. 152. 314. Բ. 523. Դ. 81:
 Կաղնի, Ա. 163. 314. 360. Բ. 16. 67. 399.
 Գ. 334. 379. Դ. 507:
 Կասիս, Բ. 469:
 Կասկամ կոմ հաւապատիք, Ա. 416:
- Կասկենի, Բ. 71:
 Կարապ, Բ. 200:
 Կինչ, Գ. 256. 413. տես և Վարազ:
 Կնդրկաբեր (ծառք), Բ. 140:
 Կնդրուկ, Ա. 60:
 Կնիւն, Գ. 232:
 Կնձնի, Բ. 18. 370. տես և Կըդարի, Տըլ
 գար:
 Կոկանենի, Դ. 145:
 Կոլ, Գ. 53:
 Կովագիաց, Դ. 241:
 Կորգին, Դ. 31:
 Կորեակ, Ա. 222:
 Կորնդան, Դ. 63:
 Կուենի, Բ. 259. 441:
 Կուռուկ, Ա. 316. տես և Խորդք:
 Կուտաւ, Ա. 81. 218:
 Կրմուղ, Ա. 281:
 Հակ, Ա. 9. 118. 226. 232. 323. 359.
 Բ. 255. 520:
 Հատք ականթի, Բ. 119. Ճիթենւոյ, Բ. 522:
 Հացի, Բ. 65. 362. աղատ, Վայրի, Բ. 71.
 111:
 Հաւք, Ա. 161. 278. 397. 435. Բ. 60.
 210. 331. Դ. 244. 548. Դ. 110. 470.
 տես և Թռչունք:
 Հեդրայ, Գ. 547:
 Հողամաղ, Ա. 373:
 Հոյն, Բ. 450. տես և Գավարու:
 Հօռ, Ա. 3. 270. 366. Բ. 147. 151. 201.
 438. Գ. 66. 161. 290. 301. 325. 388.
 421. 443. 459. 475. 540. Դ. 222. 399.
 430. 557:
 Զեթ, Ա. 199. 282. 315. 405. Բ. 86:
 Զի, Ա. 15. Գ. 7. 45. 51. 74. 94. 180.
 212. 251:
 Զի (մատակ), Ա. 62. տես և Զամբիկ, Տաւ.
 յիկ:
 Զիածուկն (նչանդ), Դ. 386:
 Զիթատան, Բ. 38. 145. 182. 223. 423:
 Զիթենի, Ա. 20. Բ. 3. 30. 63. 85. 428.
 Գ. 21:
 Զիթենի վայրի, Բ. 183. 305. 317. Դ. 20:
 Զկնկուղ, Ա. 412. տես և Խոթ:
 Զուկն, Գ. 433:
 Ճայ, Ա. 376:
 Ճայիկ, Գ. 269. տես և Զամբիկ:
 Ճիպուռն, կամ ճպուռն, Գ. 330:
 Ճշդար, Բ. 83. 364. տես և Կնձնի. Նշդարի:
 Մաթզենի, մաթզի, Ա. 170. Բ. 69:
 Մաթուղ, Ա. 152. Բ. 523. Գ. 303. Դ. 180:
 Մամուռ, Գ. 146:
 Մայր, Բ. 446:
 Մայրիք, Ա. 11. 173. Բ. 15. 21. 120. 209.
 313. 407. 434. 441. 443. 489. Գ. 19.
 46. 181. 201. 220. 335. 339. 386.
 438. 522. Գ. 326. 531. 533:
 Մանիշակ, Գ. 32. 274:

- Մատակ (անտանց), դ. 131:
 Մարգարետին, Ա. 298. Բ. 386. 529. Դ.
 303:
 Մարի, Բ. 434:
 Մացառ, Ա. 156. Բ. 181. 413. դ. 317.
 386. 413:
 Մաքի, Դ. 545:
 Մեղու, Ա. 4. Բ. 210. Դ. 8. 37. 139. 149.
 176. 196. 219. 250. 283. 315. 532.
 554:
 Մերգիք, Ա. 30. Բ. 429. 519. Դ. 142:
 Միասնի, Գ. 453:
 Մնինայ, Ա. 190:
 Մոլախոսք, Ա. 73. Բ. 413:
 Մողեզ, Դ. 13:
 Մոշի, Բ. 12:
 Մորենի, Ա. 273. Գ. 317:
 Մոռկն, Ա. 186:
 Մուլտ, Ա. 315. Բ. 450. աես և Մըտենի:
 Մուլտաստան, Բ. 412:
 Մարուկ, Գ. 77:
 Մրջւան, Ա. 191. 392:
 Մըտենի, Ա. 31. Բ. 64. Դ. 124. աես և
 Մըրբ:
 Յակինթ (ծաղկ), Դ. 137. 182:
 Յակի, Բ. 259. 451. աես և Ցիրո:
 Յամոյր, Դ. 412:
 Կափիր, Բ. 518. Գ. 73. Դ. 392:
 Նապաստակ, Ա. 317. Գ. 412:
 Նարգէս, Դ. 123. 159:
 Նարգոս, Բ. 214. Դ. 30. 181. 301:
 Նարինջ կամ Թուրինջ, Բ. 127:
 Ներգիւն, Բ. 84. Գ. 396:
 Նհանգ, Գ. 386:
 Նշգարի, նշգարենի, Ա. 2. 174. Բ. 72. 222.
 449. 533. Գ. 379. Դ. 144. աես և Կինչի,
 Տշդար:
 Նժի, Ա. 192:
 Նոխազ, Բ. 384. Գ. 313. աես և Քօզ:
 Նոճ, Ա. 22. 174. Բ. 84. 446:
 Նագանակ, Բ. 15:
 Նամի, Բ. 417. Գ. 15:
 Նլոր, Բ. 34:
 Նոճ, չոճ, չոճի, Բ. 16. 292. Դ. 140. աես
 և Սոճ:
 Նուն, Ա. 484. Գ. 267. 347. 406. 412.
 498. 542:
 Նուշան, Դ. 131:
 Ոլեռն կամ ոլոռն, Ա. 221:
 Ողբյոյլ կամ խաղող, Ա. 10. 57. 461. Բ. 60.
 192. 422. Դ. 268:
 Ոլխար, Դ. 10. աես և Օդիք:
 Ոլխարակ, Գ. 370:
 Ունիխազ, Բ. 116:
 Ուպն, Ա. 234:
 Որթ (կովու), Բ. 196. Գ. 158. 178. 496.
 Դ. 297:
 Որթ, որթատունկ, Ա. 272. Բ. 60. 63. 97.
277. 291. 336. 413. 419. Գ. 328:
 Որոնի, Ա. 157:
 Որոշ, Ա. 352. աես և Գառն:
 Որոր, Ա. 375:
 Ուշ, Դ. 400. Դ. 10. աես և Ամիկ:
 Ուռ, Ա. 461. Բ. 5. 37. 336. 373:
 Ուռենի, ուռի, Բ. 13. 84. 110. 247. 437.
 449. Գ. 176. Դ. 26. 34. 110. 181:
 Ուռեստան, Բ. 13. 418:
 Ուրող, Ա. 155:
 Չամիչ, Բ. 93. Դ. 268:
 Չիժսան, Բ. 416:
 Պահար, Բ. 224. Գ. 74. 244. 328:
 Պառական, Ա. 144. Գ. 373. աես և Բարակ:
 Պատրինջ, Դ. 63:
 Պիծակ, Դ. 244:
 Պուրակիք, պրակիք, Ա. 496. Բ. 20. 136.
 Գ. 148. 217. 421:
 Պոտուզք, Բ. 242. 427. 432. 524. աես և
 Միրգք:
 Սագ, Ա. 124:
 Սակո, Ա. 402:
 Սարդ, Դ. 246:
 Սարդենի, սարդի, Բ. 18. 131. 133:
 Սարոյ, Բ. 446:
 Սէզ, Ա. 58. Բ. 190. Գ. 300. 327:
 Սին, Գ. 381:
 Սինձ (բոյս), Բ. 434. Գ. 396:
 Սլոցի, Բ. 456. Գ. 148. 332. 336. Դ. 84:
 Սոխակ, Գ. 508:
 Սոճ, Ա. 262. աես և Շոճ:
 Սօս, Բ. 70. Դ. 146:
 Վագր, Բ. 152. Գ. 249. Դ. 404. 507:
 Վարազ, Գ. 249. Դ. 404. աես և Կիւճ:
 Վարդ, Դ. 134. 267:
 Վարդենիք, Դ. 119:
 Վարուժդ, Դ. 121:
 Վարսակ, Ա. 81. 158:
 Վիճն, Ա. 79. 233:
 Վիթ, Գ. 412:
 Վիշապ, Բ. 142. 215. Գ. 39. 417. 427.
 Դ. 405. 455. աես և Օձ:
 Վլայի կոճ, Գ. 453:
 Տանձ, Բ. 88:
 Տանձի, Բ. 33. 71. Դ. 145:
 Տատասկ, Ա. 157. Գ. 386:
 Տերեփուկ, Դ. 269:
 Տունկք, Բ. 9. 89. 116. 268. 428. Դ. 113:
 Տօսակ, Բ. 440. 452:
 Յախ սարեկ, Գ. 340:
 Յարամի, Բ. 12. 437:
 Յեց, Դ. 245:
 Յինկ, Դ. 270:
 Յերդ, Բ. 113. Գ. 47. աես և Յակոի:
 Յիռ, Գ. 411:
 Յորեան, Ա. 57. 77. 105. 138. 154. 190.
 194. 225. 306. 324. Բ. 206. 229. Գ.
 128. 177:

Ցուշ, Ա. 48 · 294 · Գ. 23 · 60 · 213 :
 Փայտք, Բ. 280 :
 Փիղ, Ա. 60 :
 Փիշի, Ա. 177 · Բ. 71 · Դ. 564 :
 Փոկ, Գ. 545 · Դ. 392 · 429 :
 Փուշ, Ա. 279 · Գ. 386 :
 Քաղբան, Գ. 417 · տես և Անդժամ :

Քաւթար, Գ. 266 :
 Քըբում, Ա. 59 · Դ. 181 :
 Քօշ, Բ. 398 · տես և Կոփազ :
 Օդապարք, Դ. 14 · տես և Թռչունք, հաւք :
 Օդիք, Բ. 197 · 378 · Գ. 298 · տես և Ոջխարք :
 Օժ, Ա. 133 · Բ. 142 · 155 · 217 · 223 · Գ.
 420 · Դ. 479 · տես և Վիշապ :

Ա. Բ Ի Պ Ա Կ Ք Տ Պ Ա Դ Ի Ն

Է.Հ.	ՏՈՂ.	ՍԽԱԼ.	ՈՒՂ.Դ.Դ.
7	22	ՀՂԹԵՇԿ	ՀՂԹԵՇԿ
38	ծան.	97	Գիռս
69	ծան.	87	Կէս օրինակի
76	ծան.	272	Խտայ լերին
86	ծան.	—	500
95		8	Խդայ
105	ծան.	283	Եռալոյ և նեխեալ
118	ծան.	558	'ի կողմանց 'ի կողմանց
			'ի կողմանց կողմանց

ՕՊՈԲԼԻՌՍԻ ՎՐԴԻԼԵԱՑ ՄԱՐՊԱՆԻ ՄԸՆԿԱԿԱՆՈՒ ԳՈ-
ԽԱՔԵՐԵԿԵԼՍ 'Ի ՀԱՓՍ ՀԱՅԿԱԿԱՆՈ՝ ՎԼԱՄՆ ՏՀՁՐԻՄ, ՃԱՐՄԱՐԱՀԻւ
և ՎԼԵՄ ԹԱՐԴՄԱՆՈւԹԵԱՆՆ ԱՐԺԱՆԻ ՄՊՎԱՋՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐԵ-
ցաք :

